ОСНОВНА ШКОЛА „МЛАДОСТ“
ПРИГРЕВИЦА

Дел. број: 295/09-2025
Датум: 12.09.2025.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

за период 2025-2029. године

1. УВОД

Школски програм ОШ „МЛАДОСТ “је документ на основу којег се остварује развојни план и укупан образовно-васпитни рад у школи и представља основу на којој сваки наставник и стручни сарадник планира и реализује свој рад.Омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно старатеља у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика. Школски програм је донесен на основу наставног плана и програма од 1.-8. разреда у складу са законом.Поједини делови школског програма ће се иновирати се у току његовог остваривања.

1.1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ РАДА

1. **Закон о основама система образовања и васпитања** („Службени гласник РС“ , бр. 88/2017 и 27/2018 - др. закони, измене и допуне 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023-332, 19/2025);
2. **Закон о основном образовању и васпитању** („Службени гласник РС“, бр. 55/13, 101/17, измене и допуне 10/2019, 129/2021, 129/2021 (др. закон), 92/2023, 19/2025);
3. **Закон о раду** („Сл. гласник РС“, број 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017- Одлука УС СР и 113/2017, 95/2018);
4. **Закон о заштити података о личности** („Сл. гласник РС“, број 87/2018 од 13.11.2018. године)
5. **Посебан колективни уговор за запослене у основним и средњим школама и домовима ученикан** (Службени гласник РС", бр. 21 од 25. фебруара 2015, 92 од 29. јуна 2020, 123 од 4. новембра 2022, 13 од 14. фебруара 2025.)
6. **Правилник о општим основама школског програма** („Службени гласник - Просветни гласник РС“, бр. 5/04);
7. **Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања** („Сл. гласник РС- Просветни гласник“, 10/2017, 12/2018, 15/2018, 1/2019, 2/2020, 16/2022, 1/2023 (исправка), 13/2023, 14/2023, 11/2024);
8. **Правилник о програму наставе за други разред основног образовања и васпитања** („Сл. гласник РС“, број 16/2018 од 17.9.2019. године, 5/2021, 13/2023);
9. **Правилник о допунама Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања** („Сл. гласник РС- Просветни гласник“, бр. 10/2017, 12/2018 од 5.7.2018, 18/2018 1/2019, 2/2020, 16/2022, 1/2023 (исправка), 13/2023, 14/2023, 11/2024,);

10. **Правилник о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања** („Службени гласник - Просветни гласник РС“, б.р10/04, 20/04, 1/05, 3/06, 15/06, /2/08, 2/10, 7/10, 3/11, 7/11- I,7/2011 II 1/13, 4/13, 14/13, 5/2014, 11/2014, 11/2016-I, 11/ 2016- II, 6/2017, 12/2018);
11. **Правилник о наставном плану и програму за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном прогрему за трећи разред основног образовања и васпитања, о изменама и допунама правилника о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања** („Службени гласник - Просветни гласник РС“, бр. 1/05, 15/06, 2/08, 2/10, 7/10, 3/11, 7/11, 1/13, 11/2014, 11/2016-I , 11/2016-II , 12/2018);
12. **Правилник о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања**(„Службени гласник - Просветни гласник РС“, бр. 3/06, 15/06, 2/08, 3/11, 7/11-1, 7/11-7, 1/13,11/2014, 11/2016-I , 11/2016-II,7/2017, 12/2018);
13. **Правилник о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања** („Службени гласник РС“, бр. 5/08, 3/11, 1/13,5/2014, 11/2016, 3/2018, 12/2018, 3/2020);
14. **Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе у учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања** („Сл. гласник РС- Просветни гласник“, бр. 15/2018 од 30.8.2018. године, 18/2018 и 3/2019, 3/2020, 6/2020, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023, 3/2024, 6/2025);
15. **Правилник о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања** („Службени гласник РС“, бр. 6/09, 3/11, 8/13, 11/2016-I , 11/2016-II, 12/2018, 3/2019, 1/2020, 6/2020, 8/2020, 5/2021, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023, 6/2025);
16. **Правилник о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања** („Службени гласник РС“, бр. 2/10, 3/11, 8/13, 5/2014, 11/2016-I , 11/2016-II, 7/2017, 12/2018, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023, 4/2024, 6/2025,);
17. ***Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања(***"Службеном гласник РС - Просветни гласник", бр. 16/2018 од 17.9.2018., а примењује се од школске 2019/2020. године и допуна 3/2019 5/2021, 13/2023,)
18. **Правилник о плану наставе и учење за седми и осми разред основног образовања и васпитања** („Сл. гласник РС“, број 18/2018), примењивање се од школске 2020/21.;
19. **Правилник о изменама и допунама правилника за осми разред о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања (** „Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20), примењује се од 2021/22. године;
20. **Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања** („Сл. гласник РС- Просветни глсник“, број 11/2019 од 15.8.2019., 6/2020, 7/2021, 1/2023, 13/2023);
21. **Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања** („Сл. гласник РС- Просветни глсник“, број 11/2019 од 15.8.2019., 2/2020, 6/2020, 5/2021, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023, 4/2024, 6/2025);
22. **Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања** („Сл. гласник РС- Просветни глсник“, број 5/2019 од 27.5.2019., /2020-1, 6/2020-1, 7/2022-1, 13/2023-457);
23. **Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања** („Сл. гласник РС- Просветни

глсник“, број 5/2019 од 27.5.2019. 1/2020, 6/2020, 8/2020, 5/2021, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023, 6/2025);

24. **Правилник о норми часова непосредног рада са ученицима наставника, стручних сарадника и васпитача у основној школи** („Службени гласник РС- Просветни гласник“, бр. 2/92, 2/00);
25. **Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника** (Службени гласник РС", број 109 од 19. новембра 2021.);
26. **Правилник о стручно- педагошком надзору** (Службени гласник РС", број 87 од 12. децембра 2019);
27. **Правилник о вредновању квалитета рада установе** (Службени гласник РС", бр. 10 од 15. фебруара 2019, 77 од 20. септембра 2024);
28. **Правилник о стандардима квалитета рада установа** („Сл. гласник РС- Просветни гласник“, број 14/2018, и 1/2024)
29. **Правилник о степену и врсти образовања наставника и стручних сарадника у основној школи** („Службени гласник РС“, бр. 11/12, 15/13,2/2016, 10/2016, 11/2016, 2/2017, 3/2017, 13/2018,11/2019, 2/2020, 8/2020, 16/2020, 19/2020, 3/2021 и 4/2021);
30. **Правилник о степену и врсти образовања наставника који изводе образовно васпитни рад из изборних предмета у основној школи** („Службени гласник РС“, бр. 11/12, 15/13, 10/2016, 11/2016, 2/2017, 11/2017, 16/2020 и 3/2021);
31. **Правилник о школском календару за основне школе на територији АПВ за школску 2025/26. годину;**
32. **Општи протокол владе Републике Србије за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања**;
33. **Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање** („Сл.гласник РС“, бр. 46/19, 11/2024)
34. **Посебан протокол за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама** (Министарство просвете РС, 4.10.2007.);
35. **Приручник за примену Посебног протокола за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама**;
36. ***Статут Основне школе „Младост“*** *(12/01-2024 од 19.01.2024.);*
37. ***Правилник о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа*** *(дел.бр. 60 од 20.3.2018) ;*
38. ***Правила понашања у Основној школи „Младост“ у Пригревици*** *(61-02/03-2024 од 19.03.2024.);*
39. ***Правилник о дисциплинској и материјалној одговорности запослених у Основној школи „Младост“*** *(61-03/03-2024 од 19.03.2024.);*
40. **Правилник о процени ризика**(145/1 од 28.9.2007.);
41. ***Правилник о васпитно-дисциплинској одговорности ученика*** *(61-01/03-2024 од 19.03.2024);*
42. **Правилник о испитима** (118/06-2022 od 30.06.2022.);
43. ***Пословник о раду школског одбора*** (254/11-2024 od 04.11.2024.);
44. ***Пословник о раду савета родитеља*** (*205/09-2024 од 11.09.2024.*);
45. ***Пословник о раду наставничког већа*** (*57 од 20.3.2018.*);
46. ***Пословник о раду ученичког парламента*** (58/2018 од 20.3.2018.);
47. ***Школски развојни план 2023-2027***

48. ***Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање*** *("сл. Гласник рс", бр. 46/2019,104/2020, 11/2024)*
49. ***Правилник о раду*** *(54/1 од 203.2018)*
50. ***Правилник о организацији и систематизацији послова у Основној школи «Младост» у Пригревици*** *(бр.187/09-2023 од 01.09.2023.)*
51. ***Правилник о похваљивању и награђивању ученика у Основној школи «Младост»*** *(189/10 од 20.12.2013.)измене и допуне 23.05.2023. дел.број 102-01/05.2023*
52. ***Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности*** *(«Сл. гласник РС», бр. 65/2018 од 24.8.2018. године);*
53. ***Правилник о обављању друштвено-корисног односно хуманитарног рада*** *(«Сл. гласник РС», бр. 10/2024);*
54. ***Правилник о ближим условима за организовање, остваривање и праћење исхране ученика у основној школи*** *(«Сл. гласник РС», бр. 68/2018 од 7.9.2018. године);*
55. ***Правилник о садржају и начину вођења евиденције и издавању јавних исправа у основној школи*** *(«Сл. гласник РС», бр. 66/2018 од 29.8.2018. године, допуна 82/2018 и измене 37/2019, 56/2019**,** 56/2019, 112/2020, 6/2021, 85/2021 и 102/2022)*
56. ***Правилник о стандардима квалитета рада установе*** *(«Сл. гласник РС», бр. 14/2018 и 1/2024);*
57. ***Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног образовања и васпитања*** *(«Сл. гласник РС», бр. 72/2023);*
58. ***Стручно упутство о формирању одељења и начину финансирања у основним и средњим школама за школску 2025/26. годину****;*
59. ***Правилник о ученичким задругама (*** *Службени гласник РС", број 96 од 8. октобра 2021.);*
60. ***Правилник о програму обуке и полагању испита за директора установе образовања и васпитања*** *(«Сл. гласник РС», бр. 63/2018 од 17.8.2018);*
61. ***Правилник о начину организовања наставе за ученике на дужем кућном и болничком лечењу*** *(«Сл. гласник РС», бр. 77/2024)*
62. ***Каталог уџбеника***
63. ***Правилник о програму завршног испита у основном образовању и васпитању (*** 1/2011-1, 1/2012-1, 1/2014-1, 12/2014-1, 2/2018-1, 3/2021-54, 14/2022-49, 4/2023-1, 5/2023-5)
64. ***Правилник о плану уџбеника (*** "Службени гласник РС - Просветни гласник", бр. 9/2016, 10/2016, 10/2017, 11/2019 и 7/2021)
65. **Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање** ("Служби гласник РС", бр. 74/2018 од 5.10.2018. године)
66. **Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом** („Сл гласник РС“, број 80/2018 од 24.10. 2018. године);
67. **Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника** ("Службени гласник РС", бр. 22/05, 51/08, 88/15, 105/15 и 48/16)
68. **Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању** („Сл. гласник РС“, бр. 34/2019 од 17.5.2019.)

69. **Правилник о организацији наставе у природи и екскурзије у основној школи** („Сл. гласник РС“, бр. 30/2019 од 25.4.2019. године)

70. **Правилник о начину обављања организованог превоза деце** („Сл. гласник РС“, број 52 од 22.7.2019. године и 61/2019);

71. **Правилник о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности основне школе** („Сл.Гласник РС-Просветни гласник“, бр. 5/2019 од 27.5.2019)

72. **Правилник општинском савету родитеља** („Сл.ГласникРС“, број 72/2018 од 28.9.2019. године);

73. **Правилник о обављању друштвено-корисног и хуманитарног рада** („Сл. гласник РС“, број 68/2019 од 7.9.2019. године)

74. **Правилник о модел установи** („Сл. гласник РС“, број 10/2019 од 15.2.2019. године);

1.2. ОПШТИ ИСХОДИ И СТАНДАРДИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Општи исходи образовања и васпитања резултат су целокупног процеса образовања и васпитања којим се обезбеђује да ученици стекну знања, вештине и вредносне ставове које ће допринети њиховом развоју и успеху, развоју и успеху њихове породице, заједнице и друштва у целини.

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди све услове да ученици постижу опште исходе, односно буду оспособљени да:

1. Усвајају и изграђују знање, примењују и размењују стечено знање;
2. Науче како да уче и користе свој ум;
3. Идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење;
4. Раде ефикасно са другима касо чланови тима, групе, организације и заједнице;
5. Одговорно и ефикасно управљају собом и својим активностима;
6. Прикупљају, анализирају, организују и критички процењују информације;
7. Ефикасно комуницирају користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима;
8. Ефикасно критички користе н науку и технологију, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини;
9. Схватају свет као целину повезаних система и приликом решавања конкретних проблема разумеју да нису изоловани;
10. Покрећу испремно прихватају промене, преузимају одговорност и имају предузетнички приступ и јасну орјентацију ка остваривању циљева и постизању успеха.

Остваривање општих исхода образовања и васпитања обезбеђује се укупним образовно-васпитним процесом на свим нивоима образовања, кроз све облике, начине и садржаје рада.

Стандарди образовања и васпитања обухватају:

1. Опште и посебне стандарде знања, вештине и вредносних ставова ученика и одраслих (у даљем тексту : општи и посебни боразовни стандарди постигнућа);
2. Стандард знања, вештине и вредносних ставова (у даљем тексту: компетенције) за професију наставника и васпитача и њиховог професионалног развоја;
3. Стандарди компетенције директора, просветног инспектора и просветног саветника;
4. Стандарди квалитета уџбеника и наставних средстава;
5. Стандарди квалитета рада установе.

Стандарди постигнућа јесу скуп исхода образовања и васпитања који се односи на сваки ниво, циклус, врсту образовања, образовни профил, разред, предмет односно модул.

Општи стандарди постигнућа утврђују се на основу општих исхода образовања и васпитања по нивоима, циклусима и врстама образовања и вапитања, односно образовним профилима.

Посебни стандарди постигнућа утврђује се према разредима, предметима, односно модулима, на основу општих исхода образовања и васпитања и општих стандарда постигнућа.

За ученике коме је услед социјалне ускраћености, сметње и развоју, инвалидитета и других разлога то потребно, посебни стандарди постигнућа могу да се прилагођавају сваком појединачно, уз стално праћење његовог развоја.

За ученике изузетним способностима посебни стандарди постигнућа могу да се прилагођавају сваком појединачно, уз стално праћење развоја.

2. ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Основно образовање и васпитање остварује се на основу школског програма.

Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно другог законског заступника у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.

Школски програм се доноси у складу са Законом.

Национални савет националне мањине даје мишљење на школски и васпитни програм установа за које је утврђено да су од посебног значаја за националне мањине.

Поједини делови школског програма иновирају се у току његовог остваривања.

Школа објављује школски програм у складу са Законом и општим актом школе.

Школски програм садржи:

1) циљеве школског програма;

2) план наставе и учења основног образовања и васпитања;

3) програме обавезних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање;

4) изборне програме по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање;

5) програме активности по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање;

6) програм допунске и додатне наставе;

7) програм културних активности школе;

8) програм школског спорта и спортско-рекреативних активности;

програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања;

програм ваннаставних активности ученика;

програм професионалне оријентације;

програм здравствене заштите;

програм социјалне заштите;

програм заштите животне средине;

програм сарадње са локалном самоуправом;

програм сарадње са породицом;

програм излета, екскурзија и наставе у природи;

програм рада школске библиотеке;

програм безбедности и здравља на раду

Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану чине прилог школског програма.
Школски програм, нарочито у школи за образовање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом, садржи и:
начин прилагођавања рада и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад;

начин прилагођавања циљева и исхода, као и садржаја образовно-васпитног рада и

начин остваривања додатне подршке за ученике школе.

У оквиру школског програма, за децу и ученике који не познају српски језик, школа може да реализује и програм за стицање елементарних знања из српског језика.

2.1. НАЧЕЛА ИЗРАДЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм утемељен је на начелима:

1. усмерености на процесе и исходе учења;
2. заснованости на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма;
3. уважавања узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика;
4. хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета;
5. поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима;
6. заснованости на партиципативним, кооперативним, активним и искуственим методама наставе и учења;
7. уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе;
8. развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања ученичког интересовања за учење и образовање у току целог живота;
9. коришћења позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика;
10. уважавање узрасних карактеристика у процесу психофизичког развоја обезбеђивањем услова за живот и рад у школи.

2.2. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Наша школа кроз Школски програм поставља следеће циљеве:
Развој интелектуалних капацитета и знања деце нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама,могућностима и интересовањима.
Подстицање и развој физичких и здравствених способности ученика

Оспособљавањеза даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења.
Оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот
Развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе као и традиције и културе националних мањина.
Омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања.
Развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине.
Усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва.
Уважавање плурализма вредности и омогућавање,подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све.
Развијање радозналости код ученика и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница,као и етничке и верске толеранције,јачање поверења међу ученицима и спречавање која нарушавају остваривање права на различитост.
Поштовање права деце,људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву.
Развијање и неговање другарства и пријатељства,усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

2.3. НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ЦИЉЕВА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

-Школа је отворена за сву децу .
-Упис деце у први разред и формирање одељења:
Школа правовремено информише родитеље о упису деце непосредном сарадњом са предшколском установом,одржавањем општег родитељског састанка са родитељима будућих првака –предавање о зрелости деце за упис у школу,представљање плана и програма за 1. разред ,презентација изборних предмета и продуженог боравка уз учешће наставника,, информисањем путем огласне табле и сајта
На почетку сваке школске године организује се за сву децу која су уписана у први разред свечани пријем који припремају ученици четвртог разреда
Одељења првог разреда формира стручни сарадник на основу тестирања ученика и функционалне сарадње са предшколском установом
Квалитетна настава прилагођена узрасним и образовним потребама ученика:
Квалитетно планирање рада ,годишње,месечно,планирање за непосредан рад са ученицима
Стручно усавршавање наставника у установи и ван установе
Припремање, реализација и анализа угледних часова
Припремање и реализација часова предметних наставника који ће предавати у 4. Разреду
Диференцијација наставе
Реализовање наставе уз коришћење различитих метода активне наставе (нагласак је на интерактивним и кооперативним методама наставе/учења, разне форме учења путем
коришћење различитих наставних средстава са акцентом на примену рачунара у настави
Израда инструмената за оцењивање активности ученика у групном раду,презентација,постера,реферата,портфолија

Израда инструмената за праћење напредовања ученика
Увођење инклузивног образовања:
Идентификација деце којој је потребан неко од видова специфичне подршке
Планирање и израда индивидуалног образовног плана за ученике којима је потребна додатна подршка
Индивидуализовани приступ детету кроз различите облике, методе,активности и прилагођене садржаје.
Идентификација, праћење и стимулисање ученика са изузетним способностима
Школа настоји да прилагоди и простор потребама ученика и обезбеди материјал за учење
Постоји повезаност између разредне и предметне наставе (заједничкеактивности, приредбе, тимски рад у циљу пружања додатне подршке ученицима)
Подстицање и укључивање већег броја ученика у ваннаставне активности
Ученици који су на дужем кућном лечењу имају право да им се обезбеди право на учење
Помоћ деци из социјално угрожених категорија,набавка уџбеника у сарадњи са локалном заједницом
Школа остварује повезаност предшколског и основног образовања кроз различите облике (узајамне посете , разговори васпитача и наставника)
Укључивање родитеља у одлучивање и управљање:Савет родитеља,представници родитеља у Школском одбору
Укључивање родитеља у тимове и стручне органе ради остваривања циљева образовања и васпитања:тим за заштиту ученика од насиља,тим за самовредновање рада школе,Стручни актив за школско развојно планирање
Укључивање родитеља у планирање, припремање, реализацију активности :екскурзије,отворена врата,професионална оријентација,трибине,с амовредновање,учешће у организацији излета,посета,припреме и организације банкета 4. И 8. разреда
Учешће школе у различитим пројектима:Црвени крст,Савет за безбедност у саобраћају,Центар за социјални рад,Муп-трибине против дроге ,рад волонтера
Праћење постигнућа ученика и израда мера за побољшање постигнућа ученика
Самовредновање рада школе
Остваривање задатака и активности из Школског развојног плана по областима квалитета
Настава у природи и екскурзије
Посете, изложбе, приредбе и друга културна дешавања
Акције и пројекти у школи који се баве толеранцијом,екологијом, здравим стиловима живота,спортом
Сарадња са здравственим установама: систематски прегледи и предавања
Сарадња са Центром за социјални рад , МУП-ом,и другим установама од значаја за стваривање циљева образоваља и васпитања

2.4. ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА

Наставни процес оствариваће се према предвиђеним плановима и програмима рада кроз редовну, допунску и додатну наставу и ваннаставне активности, уз поштовање индивидуалних капацитета ученика, а користећи материјално-техничка средства школе (ИКТ) .
Настава је усмерена ка исходима и стандардима постигнућа, поштујући следеће принципе:
Очигледност, велики број наставних средстава
Прилагођавање образовним потребама сваког ученика
Велики број савремених метода и стратегија у настави
Интерактивност и искуствено учење
У циљу остваривања програма обавезних и изборних предмета потребно је:

- **Стварање повољне средине за учење**

Физички простор у коме се успешно учи је хигијенски сређен и функционалан. Специјализоване учионице ,кабинети и други простори у школи су уређени и опремљени .
Школска средина је психолошки и социјално подстицајна –прилагођена је различитим психофизичким карактеристикама и потребама ученика као ,комуникација је отворена ,а наставници и ученици су заједнички заинтересовани за успех и напредак и влада узајамно поштовање.
-Подстицати наставнике и пружати стручну помоћ у примени иновативних модела наставе (интегративна настава, пројектна настава, интерактивна настава) јер овакви видови наставе развијају мишљење код ученика и представљају најсложенији облик практичног, смисаоног и интензивног стицања знања;
Стварати одговарајуће дидактичко-техничко окружење;
Примењивати више различитих наставних облика на једном часу (рад у пару, групни рад, индивидуални облик рада, фронтални облик рада у комбинацији са самосталним радом ученика), како са истоврсним, тако и са диференцираним задацима и садржајима;
Анализирати и вредновати рад и ефекте групног рада;
Одабрати адекватне методе учења;
Подстицати позитивну међузависност чланова;
Подржати индивидуалну укљученост;
Развијати интерперсоналне и когнитивне способности;
Повезати теоријска знања са практичном наставом, како би ученици применили стечена теоријска знања;
Подстицати ученика да решавају проблеме, постављају питања и активно траже одговор из своје околине и окружења;
Подстицати ученике да примењују знања из једне области у другој и самим тим формирају функционално знање;
Вежбати са ученицима примену знања, употребу способности и коришћење вештина;
Добар избор наставне методе, која одговара карактеристикама наставне јединице или теме и која преовладава током наставне јединице или теме, али тако да се преплиће и допуњује са осталим наставним методама;

Примена одговарајућих наставних средстава које ће утицати на аудио-визуелно-моторну перцепцију ученика, (чути, видети,рад);
Наставна средства израђивати у сарадњи са ученицима и користити их у свакодневном раду;
Упућивање у начин процене сопственог напредовања ученика;
Уџбенике и друге изворе знања користити у свакодневном раду;
Подстицати ученике да прате сопствено напредавање и да изграде одговоран однос према себи;
Подстицати наставника да функционално објашњава градиво, примењује нове облике, методе и средства рада и на тај начин буди радозналост код ученика пружајући му могућност да пита, размишља, производи оригиналне идеје да открива нова значења и развија критичко мишљење.

- **Приступ усмерен на учење**

Активно учешће у сопственом учењу и процесима учења омогућава ученицима да постигну већину дефинисаних исхода као и поштовање њихових права.
Ученици су субјекти сопственог процеса учења, а не објекти наставе. Ученицима се пружа подршка за за стицање знања,вештина и да постепено буду спремни да преузму одговорност за сопствено учење, односно да њиме сами руково

Наставник ученицима даје смернице како би разумели циљеве и различите вештине учења, како би могли да препознају ону која највише одговара њиховом стилу усвајања знања; ради на стицању вештина ученика за самопроцењивање, како би могли да дефинишу своје предности, слабости, потребе и способности, као и да би остварили своје тежње. Могућност да се ангажују и учествују у сопственом учењу доводи до унутрашње мотивације и посвећености, што су најбољи предуслови за постизање предвиђених исхода и развијање свих нивоа компетенција и знања.

-Инклузивно образовање

Свако дете има право на квалитетно образовање-школу по мери детета ,која му омогућава да развије капацитете за друштвену укљученост,напредовање, самосталност и самопоштовање. У ту сврху школа омогућава ученицима прилагођавање организације и садржаја наставе њиховим потребама ,у духу толеранције и поштовања људских права, уважавању различитости и поштовању личности. За ученика коме је - због сметњи у развоју и инвалидитета, специфичних тешкоћа у учењу, социјалне ускраћености и других разлога – потребна додатна подршка у образовању и васпитању, школа обезбеђује отклањање физичких и комуникацијских препрека и зависно од потреба, доноси и индивидуални образовни план.

- Приступ заснован на компетенцијама

Школски средина представља одговарајући амбијент и пружа добру подлогу за развој компетенција, конструктивно прилагођавање и налажење адекватних одговора у различитим животним ситуацијама и пред различитим изазовима.
Компетенција је јединствена целина, коју чине знања, вештине, вредности и ставови. Посебан квалитет компетенције чини оспособљеност да се у реалној ситуацији, у стварном простору и времену, идентификује и разуме проблем или задатак, осмисли и испланира решење или одговор и да се предузме одговарајућа акција.
Компетенције које ће развијати Школски програм:

1. КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ ν Ученик уочава структуру градива тј. активно одваја битно од небитног ν Ефикасно користи различите методе учења Разликује чињенице од ставова, веровања и мишљења ν Уме да процени степен у ком је овладао градивом
2. ВЕШТИНА КОМУНИКАЦИЈЕ Познавање: ν Усмене и писане комуникације, Комуникације путем интернета и телефона; ν Уме јасно да искаже одређени садржај (усмено и писано) ν Уважава саговорника
   Изражава своје ставове и мишљења, осећања и вредности на позитиван и аргументован начин ν Негује културу дијалога
3. РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА Зна да је за разумевање догађаја и доношење исправних одлука потребно имати и поуздане податке Уме да процењује поузданост података и препозна могуће узроке грешке Користи табеларни и графички приказ података и уме да их чита и тумачи Користи информационе технологије за чување ,презентацију и основну обраду података
4. ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА Подразумева сигурну и критичку употребу електронских медија на послу, у слободном времену и комуницирању
5. РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА ν Ученик: испитује проблемску ситуацију ν Проналази могућа решења ν Упоређује различита могућа решења ν Примењује изабрано решење и прати његову примену ν Вреднује примену датог решења и идентификује добре и слабе стране.
6. ВЕШТИНА САРАДЊЕ ν Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе ν Доприноси постизању договора о раду заједничког рада ν Активно слуша и поставља релевантна питања ν Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групе
7. ВЕШТИНА ЗА ЖИВОТ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ Активно учествује у животу школе ν Поштује разлике ν Познаје др. културе и традиције ν Развија толеранцију ν Активно, компетентно и критички учествује у ДД Излази на изборе
8. БРИГА ЗА ЗДРАВЉЕ Подразумева: ν Правилну исхрану, ν Заразне болести и њихову превенцију ν Правилну употребу лекова ν Пружање прве помоћи Бављење спортом ν Превенцију од болести зависности
9. ЕКОЛОШКА КОМПЕТЕНЦИЈА Подразумева разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе и природних ресурса
10. ЕСТЕТСКА КОМПЕТЕНЦИЈА Подразумева прихватање важности креативности и естетских вредности у читавом низу медија и у свим уметностима
11. ПРЕДУЗЕТНИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ν Ученик показује иницијативу у упознавању са карактеристикама тржишта рада ν Има развијене вештине тражења посла ν Уме да идентификује и адекватно представи своје вештине и способности ν Има способност представљања адекватних и реалних циљева

2.5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА КРОЗ ОБЛИКЕ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА

2.5.1. ДОПУНСКА НАСТАВА

Допунска настава се организује се за ученике од 1-8. разреда који заостају у савладавању програмских садржаја. Примењују се облици рада: индивидуални ,у пару и групни. Допунска настава се одвија једном недељно, при чему се ученицима који теже савладавају градиво омогућава да, сходно својим могућностима, усвоје једноставније и мање захтевне садржаје.Број ученика за овај облик наставе одређиваће сваки предметни наставник и учитељ у току школске године, зависно од потреба ученика. Сваки наставник који изводи допунску наставу сачињава годишњи план рада и на крају школске године сачињава извештај о раду.

2.5.2. ДОДАТНИ РАД

Додатни рад организује се за ученике 4– 8 .разреда који показују посебне способности и склоности и интересовања за поједине дисциплине и области, пружајући им могућност да континуирано развијају свој таленат. Сваки наставник који изводи додатни сачињава годишњи план рада и на крају школске године сачињава извештај о раду.

2.5.3. ПРИПРЕМНА НАСТАВА ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ

Припремна настава планира се за ученике 8. Разреда који ће полагати завршни испит из српског језика,математике,историје, географије,биологије,физике и хемије.План одржавања припремних часова је планиран Годишњим планом рада школе.

2.5.4. ПРИПРЕМНА НАСТАВА ЗА ПОЛАГАЊЕ ПОПРАВНОГ ИСПИТА

Припремна настава планира се за ученике који ће бити упућени на полагање поправног испита у августу од 4-8 .разреда , а за ученике 8. разреда у јуну и августу и реализоваће се уочи поправног испита, (према календару), са по 10 часова наставе по предмету, од стране предметног наставника.

2.5.5. СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

Слободне наставне активности школа планира водећи рачуна о интересовањима ученика као и кадровским могућностима школе и оне су саставни део Годишњег плана рада школе. Слободне наставне активности су: свакодневни живот у прошлости, цртање, сликање и вајање, хор и оркестар и шах. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које нуди школа.Успех ученика из слободних наставних активности се оцењује описно :истиче се,добар и задовољава.

2.5.6. НАСТАВА У ПРИРОДИ

Настава у природи је облик образовно-васпитног рада којим се остварују обавезни и изборни наставни предмети и ваннаставне активности у климатски погодном месту из здравствено- рекреативних, образовно-васпитних и социјалних разлога.
Циљеви наставе у природи су:
- Очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја
- Стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена;
- Проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосрдном природном и друштвеном окружењу;
- Развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе
- Социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- Развијање позитивних односа према националним и естетским вредностима.

Начин организације
- Настава у природи организује се уз писмену сагласност родитеља, за најмање 80% ученика одељења.
- Чланови Стручног већа за разредну наставу договарају се о могућим местима гдесе може изводити настава уз уважавање потреба и интересовања ученика и родитеља.
- Задаци и садржаји ће бити део Годишњег плана школе.

Комисија за екскурзије предлаже дестинације школе у природи за текућу школску годину,**с**тручна већа разматрају садржаје,циљеве,задатке екскурзија ,наставничко веће разматра и утврђује ,савет родитеља а школски одбор усваја програм наставе у природи.

2.5.7. КРОЗ ОСТАЛЕ ОБЛИКЕ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА

Други облици непосредног образовног рада који су од значаја за остваривање прописаних циљева и исхода се остварују кроз обавезне ваннаставне активности (час одељењског старешине ,физичке активности ,хор/оркестар) и слободне активности(друштвене, техничке, хуманитарне,спортске и културне активности , екскурзије) .Детаљна разрада саджаја и активности биће дата у Годишњим плановима наставника.

- **ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ**

Циљеви и задаци:

-Стварање услова за подстицање развоја личности сваког ученика, његових способности и стваралаштва, односа према раду и одговорности;

-усвајање и развој основних социјалних и моралних вредности;

- подстицање изградње сопственог система вредности који се темељи на различитости и добробити за све;
- поштовање права деце, људских и грађанских права и слобода;
-ра звијање и неговање другарства и пријатељства;

- **СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА**

Слободне активности ученика орагнизују се за ученике 1 – 8. разреда ради задовољења и развијања њихових интересовања за поједине предмете, подручја, области и активности – културно-уметничке, радио-техничке или спортске, и то на принципима:

- слободног и добровољног опредељења ученика,
- активног учешћа ученика у организовању рада
- активног учешћа ученика у програмирању садржаја и метода рада
- активног учешћа ученика у анализи остварених резултата
- Свака секција ради по утврђеном плану и програму, који се сматрају интегралним делом Годишњег програма рада школе, а евиденција о раду води се у посебним дневницима осталих облика рада .Распоред слободних активности јасно се ставља на увид ученицима. По правилу, слободне активности се остварују једном недељно.Сваки наставник који изводи слободне активности сачињава годишњи план рада и на крају школске године сачињава извештај о раду.

- **ЕКСКУРЗИЈЕ**

Циљ екскурзије, као облика образовно-васпитног рада, јесте да се допринесе остваривању сврхе, циљева и задатака образовања, као и циљева и задатака наставних предмета; да ученици напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа; да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама; да развију мотивисаност за учење и заинтересованост за наставне садржаје, као и непосредно упознавање с појавама и односима у природној и друштвеној средини, упознавање с културним, историјским и духовним наслеђем и привредним достигнућима.

3. КРОЗ УНАПРЕЂИВАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА НАСТАВНИКА,СТРУЧНИХ САРАДНИКА ,ДИРЕКТОРА

-кроз процес сталног стручног усавршавања наставника/лични план стручног усавршавања/
-кроз процес самовредновања компетенција/извештај о остварености стручног усавршавања и процена знања која су током године унапређена/
-кроз процес стицања звања/према Правлнику о стицању звања
-вођење портфолија наставника и стручних сарадника

4. КРОЗ КРОЗ ПРОЦЕС САМОВРЕДНОВАЊА РАДА ШКОЛЕ

-унапређивање стандарда квалитета установе- /у току пет година обавезно је самовредновање свих области према Правилнику о вредновању квалитета рада установа
-израда акционог плана сваке школске године
-израда плана унапређења самовреднованих области ,мере и начин остваривања
-праћење остваривања плана унапређења

-израда извештаја о остварености самовредноване области
5. КРОЗ ОСТВАРИВАЊЕ ЗАДАТАКА И АКТИВНОСТИ ШКОЛСКОГ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА,ЗА СВАКУ ШКОЛСКУ ГОДИНУ 2023/2027.године
-израда акционог плана сваке школске године
-израда извештаја о остварености задатака и активности
6. КРОЗ ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ,ЗАДАТАКА И АКТИВНОСТИ ИЗ ГОДИШЊЕГ ПЛАНА РАДА ,ЗА СВАКУ ШКОЛСКУ ГОДИНУ
-израда Годишњег плана рада
-израда извештаја о раду школе,на крају школске године
7. КРОЗ ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА УЧЕНИЦИМА СА ПОСЕБНИМ СПОСОБНОСТИМА
У циљу прилагођавања образовања ученицима, примењују се следећи поступци:
- Идентификација ученика којима је потребна додатна подршка;
- Израда педагошког профила
- Одређивање приоритета у пружању подршке
- Развијање стратегије подршке, крајњих циљева пружања подршке и детаљног плана
активности.
Врсте подршки у образовању могу бити:
- Прилагођавање метода, материјала , учила, простора и услова (мере индивидуализације)
- Измена садржаја учења и стандарда постигнућа
- Мере подршке који обезбеђују други на захтев школе.
Када се на основу педагошког профила и дефинисаних приоритета сагледамо да дете има потребу за подршком, осмишљавању подршке можемо да приступимо на три нивоа:
- Индивидуализација која не мора да прати писани документ
- Индивидуални образовни план са прилагођеним програмом /ИОП1/
- Индивидуални образовни план са измењеним програмом/ ИОП2 или ИОП3/
Индивидуални образовни план је писани документ и има за циљ постизање оптималног укључивања детета и ученика у редован образовно-васпитни рад и његово осамостаљивање у вршњачком колективу. Стручно тим за инклузивно образовање доноси одлуку о изради ИОП-а и формира тим који ће израдити ИОП за одређено дете. Овај тим израђује ИОП уз сагласност родитеља одређеног детета, а затим овај план одобрава Стручни тим за инклузивно образовање, а усваја га Педагошки колегијум.

3. НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ СВИХ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА КОЈЕ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ

Школским програмом Основне Школе „Младост“ обухваћени су програми образовања за ученике основношколског узраста:

У првом циклусу организује се разредна настава,обавезни предмети и изборни програми. Настава страног језика и верске наставе организује се као предметна настава .

У другом циклусу организује се предметна настава,обавезни предмети и изборни програми.

Образовно-васпитни рад се остварује на српском језику.

НАЗИВ	**ВРСТА**	**ТРАЈАЊЕ**	**ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА**
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ОШ „МЛАДОСТ“ У ПРИГРЕВИЦИ	Програм наставе и учења за први разред основне школе	4 школске године	Од школске 2025/2026. до школске 2028/2029. год
	Програм наставе и учења за други разред основне школе	4 школске године	
	Програм наставе и учења за трећи разред основне школе	4 школске године	
	Програм наставе и учења за четврти разред основне школе	4 школске године	
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ОШ „МЛАДОСТ“ У ПРИГРЕВИЦИ	Програм наставе и учења за пети разред основне школе	4 школске године	Од школске 2025/2026. до школске 2028/2029.год
	Програм наставе и учења за шести разред основне школе	4 школске године	
	Програм наставе и учења за седми разред основне школе	4 школске године	
	Програм наставе и учења за осми разред основне школе	4 школске године	

4. ПЛАНОВИ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

- ОСТВАРИВАЊЕ ФОНДА ЧАСОВА ПО ЦИКЛУСИМА , РАЗРЕДИМА И ПРЕДМЕТИМА

4.1. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

/примењује се од школске 2025/2026. године/

Ред. број	**А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ**	**ПРВИ РАЗРЕД**		**ДРУГИ РАЗРЕД**		**ТРЕЋИ РАЗРЕД**		**ЧЕТВРТИ РАЗРЕД**	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Српски језик _____језик[1]	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Српски језик као нематерњи[2]	2	72	2	72	3	108	3	108
3.	Страни језик	2	72	2	72	2	72	2	72
4.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
5.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
6.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
7.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
8.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
9.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
10.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	1	36
У К У П Н О: А		22-22*	720-792*	21-23*	756-828*	21-24*	756-864*	21-24*	756-864*
Ред. број	**Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ**								
1.	Верска настава/Грађанско васпитање[3]	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе [4]	2	72	2	72	2	72	2	72
У К У П Н О: Б		1-3*	36-108*	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*

У К У П Н О: А + Б	21-23*	756-828*	22-24*	792-864*	22-25*	792-900*	22-25*	792-900*

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети и изборни програми

Ред. број	**ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА**	**ПРВИ РАЗРЕД**		**ДРУГИ РАЗРЕД**		**ТРЕЋИ РАЗРЕД**		**ЧЕТВРТИ РАЗРЕД**	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Редовна настава	21-23*	756-828*	22-24*	792-864*	22-25*	792-900*	22-25*	792-900*
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Додатна настава					1	36	1	36
4.	Настава у природи**	7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње	
Ред. број	**ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА**	**ПРВИ РАЗРЕД**		**ДРУГИ РАЗРЕД**		**ТРЕЋИ РАЗРЕД**		**ЧЕТВРТИ РАЗРЕД**	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Час одељенског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности[5]	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње	

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

2 Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

3 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

4 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм али није у обавези.

5 Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

** Број часова за ученике припаднике националних мањина*

*** Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.*

4.2. .ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

4.2.1. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Ред. број	**А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ**	**ПЕТИ РАЗРЕД**		**ШЕСТИ РАЗРЕД**	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Српски језик и књижевност _____ језик[1]	5	180	4	144
2.	Српски као нематерњи језик [2]	3	108	3	108
3.	Страни језик	2	72	2	72
4.	Ликовна култура	2	72	1	36
5.	Музичка култура	2	72	1	36
6.	Историја	1	36	2	72
7.	Географија	1	36	2	72
8.	Физика	-	-	2	72
9.	Математика	4	144	4	144
10.	Биологија	2	72	2	72
11.	Хемија	-	-	-	-
12.	Техника и технологија	2	72	2	72
13.	Информатика и рачунарство	1	36	1	36
14.	Физичко и здравствено васпитање	2	72+54[3]	2	72+54[3]
УКУПНО: А		24-27*	918-1026*	25-28*	954-1062*
Ред. број	**Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ**				
1	Верска настава/ Грађанско васпитање[4]	1	36	1	36

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
2.	Други страни језик[5]	2	72	2	72
3.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе [6]	2	72	2	72
УКУПНО: Б		3-5*	108-180*	3-5*	108-180*
УКУПНО: А + Б		27-30*	1026-1134*	28-31*	1062-1170*

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО– ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	27-30*	1026-1134*	28-31*	1062-1170*
2.	Слободне наставне активности[7]	1	36	1	36
3.	Допунска настава	1	36	1	36
4.	Додатна настава	1	36	1	36
Ред. број	**ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА**	**ПЕТИ РАЗРЕД**		**ШЕСТИ РАЗРЕД**	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности[8]	1	36	1	36
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње		До 2 дана годишње	

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

2 Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

3 Обавезне физичке активности реализују се у оквиру предмета Физичко и здравствено васпитање.

4 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

5 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса.

6 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм, али није у обавези.

4.3. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА СЕДМИ И ОСМИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност _____језик[1]	4	144	4	136
2.	Српски као нематерњи језик[2]	3	108	2	68
3.	Страни језик	2	72	2	68
4.	Ликовна култура	1	36	1	34
5.	Музичка култура	1	36	1	34
6.	Историја	2	72	2	68
7.	Географија	2	72	2	68
8.	Физика	2	72	2	68
9.	Математика	4	144	4	136
10.	Биологија	2	72	2	68
11.	Хемија	2	72	2	68
12.	Техника и технологија	2	72	2	68
13.	Информатика и рачунарство	1	36	1	34
14.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	102
УКУПНО: А		28–31*	1008–1116*	28–30*	952–1020*
Ред. број	**Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ**				
1	Верска настава/ Грађанско васпитање[3]	1	36	1	34
2.	Други страни језик[4]	2	72	2	68
3.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе[5]	2	72	2	68

УКУПНО: Б	3–5*	108–180*	3–5*	102–170*
УКУПНО: А + Б	31–34*	1116–1224*	31–33*	1054–1122*

Облици образовно-васпитног рада којима
се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	**ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА**	**СЕДМИ РАЗРЕД**		**ОСМИ РАЗРЕД**	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Редовна настава	31–34*	1116–1224*	31–33*	1054–1122*
2.	Слободне наставне активности[6]	1	36	1	34
3.	Допунска настава	1	36	1	34
4.	Додатна настава	1	36	1	34
Ред. број	**ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА**	**СЕДМИ РАЗРЕД**		**ОСМИ РАЗРЕД**	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	34
2.	Ваннаставне активности[7]	1	36	1	34
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње		До 3 дана годишње	

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

2 Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

3 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

4 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса.

5 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм, али није у обавези.

6 Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које школа нуди.

Школа ,на крају 2. полугодишта,сваке школске године нуди листу обавезних изборних програма ученицима од 1.-8. разреда и од 5-8. разреда листу слободних наставних активности ,најмање три ,узимајући у обзир ресурсе школе ,а на основу које се ученици опредељују према својим сколоностима и интересовањима.

5. ПРОГРАМИ КОЈЕ РЕАЛИЗУЈЕ ШКОЛА

5.1. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ , ДОДАТНЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ допунске наставе је индивидуализација наставних садржаја одређеног предмета ученицима који из било ког разлога имају тешкоћа у савладавању програма .

Специфични циљеви:

- Омогућавање ученицима који заостају у савлађивању образовно-васпитних садржаја да се лакше укључују у редовни васпитно-образовни процес.
- Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе.
- Давање упутстава за превладавање тешкоћа у учењу -пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја.

Проблеми ученика који захтевају допунску наставу:

– психо-моторичке сметње, дужи изостанци с наставе, проблеми емотивне природе, неадекватни услови учења код куће …
– ученици који немају потребно самопоуздање или нису довољно мотивисани за рад у појединим наставним предметима.

Активности:

- идентификовати ученике којима је потребна допуна настава / одељењска већа/
- поближе испитати поједине тешкоће (идентификовати садржаје које ученик није усвојио) и тражење узрока њихове појаве код ученика одређених за овај рад;
- израдити индивидуални програм помоћи;
- ускладити савлађивање садржаја са потребама и могућностима ученика за које се организује овакав рад
- реализација програма;
- контрола, испитивање и верификација ефикасности поступака који су остварени у оквиру допунског рада са ученицима
- накнадна повремена контрола напретка, усмерена нарочито на оне ученике који су били раније обухваћени допунском наставом

Начин остваривања програма:

-организовање допунске наставе током целе наставне године
- обавештавање родитеља о терминима допунске наставе на родитељском састанку и истицање распореда допунске наставе на почетку школске године ,на улазу школе и путем школског сајта
- подстицање ученика на похађање допунске наставе од стране предметних наставника и одељенског старешине
- обавештавање родитеља о ученицима који не похађају допунску наставу од стране одељенског старешине

- вођење евиденције о похађању допунске наставе у дневнику образовно-васпитног рада

ДОДАТНИ РАД

Циљ додатног рада јесте да омогући обдареним и талентованим ученицима да прошире и продубе своја знања и вештине из неких наставних области и предмета у складу са својим интересовањима, способностима, склоностима, као и да подстиче ученике на самосталан рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења и да допринесе њиховом оспособљавању за даље самообразовање.

Задаци :

– задовољавање индивидуалних особености ученика – склоности, интересовањакао и способности за учење- брзина којом уче, дубина разумевања и примене знања

– подстицање индивидуалног развоја ученика;

– проширивање и продубљивање обима и дубине садржаја појединих предмета за које ученици показују интересовања и способности;

– груписање ученика према способностима и интересовањима, чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада.

– оспособљавање ученика за самообразовање

Активности:

– идентификовати ученике за додатни рад/ одељењска већа/

– израдити план и припремити наставни материјал

– обавештавање родитеља о терминима додатног рада на родитељском састанку и истицање распореда на почетку школске године ,на улазу школе и путем школског сајта

– подстицати ученике на коришћење и проналажење разноврсних извора знања

– Подстицати ученике на истраживање и креативност

– идентификовање даровитих и талентованих ученика

– Учествовати на конкурсима,такмичењима,пријављивати се за пројекте

– Презентовати постигнућа и ученичке радове и у локалној заједници,а и шире

– У сарадњи са родитељима давати мишљење о нивоу напредовања и упућивати ученике у истраживачку станицу Петница

– Водити евиденцију о ученицима

– Садржаји додатног рада полазе од редовног плана и програма, али се сходно интересовањима и потребама ученика проширују, продубљују и допуњују новим садржајима одређених наука. Самим тим, садржаји додатног рада су индивидуализовани како у односу на ученика, тако и у односу на наставника.

– Начин остваривања програма:

– Додатни рад се организује по правилу један час недељно током целе наставне године, али се интересовања ученика подстичу и другим формама рада (појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у

- одговарајућим слободним активностима и др.). За реализацију додатног рада задужени су предметни наставници и учитељи 4. разреда.
- Путем праћења и вредновања остигнућа у ченика у појединим областима, програмом се утврђују садржаји додатног рада.
- Истовремено циљ овог облика образовно -васпитног рада није само једноставно проширивање обима наставног садржаја већ њихово прпдубљивање у ширем смислу (уочавање каузалних веза и односа међу појмовима, проналажење нових, другачијих креативних решења ради активирања сазнајних потенцијала ученика).
- Реализујући програм додатног рада, наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, пре свега оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, а нарочито оне који омогућавају развој креативности ученика. Током додатног рада наставник се поставља као ментор који стручно помаже рад појединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до решења, закључака и генерализација. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој и напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности.
- Додатни рад се може реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте садржаје програма додатног рада). Зависно од интересовања ученика и програмских тема, групе се могу мењати.
- Наставник обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (конкурси, смотре, такмичења,пројекте).
- Одељењски старешина обавештава родитеља о терминима додатног рада на родитељском састанку ,а школа истиче распоред додатног рада на почетку школске године ,на улазу школе и путем школског сајта.
- Наставник води евиденцију о похађању додатног рада у дневнику образовно-васпитног рада.

- Закон о основном образовању и васпитању, члан 11:

- Ученик са изузетним способностима има право на индивидуални образовни план који омогућава да се његов развој и напредовање одвија према способностима и интересовањима, у складу са Законом.

- Ученик са изузетним способностима уписан у први разред средње музичке, односно балетске школе, који је завршио седми разред основне школе има право да полагањем разредних испита заврши школу.

- Ученик са изузетним музичким, односно балетским способностима има право да стиче музичко или балетско образовање и васпитање на основу јединственог школског програма за таленте који се доноси на основу плана и програма наставе и учења основног образовања и васпитања и плана и програма наставе и учења музичког или балетског образовања и васпитања.

ПРИПРЕМНА НАСТАВА се организује за ученике упућене на поправни и разредни испит и за полагање завршног испита.

- Припремна настава за ученике упућене на поправни организује се пре почетка испитног рока, у трајању од најмање пет радних дана са по два часа дневно за сваки предмет.
- Припремну наставу за полагање завршног испита на крају обавезног образовања школа да организује током другог полугодишта осмог разреда, а припрему ученика за полагање завршног испита десет дана пре полагања испита у трајању

најмање два часа дневно из предмета који су обухваћени полагањем.

Задатак:

- пружање помоћи ученицима /утврђивање нивоа знања,вежбање , праћење напредовања, провера знања.../

5.2. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Општи циљ програма културних активности је: унапређивање образовно-васпитног рада у школи и општег културног и образовног рада у друштвеној средини, развијање дечјег стваралаштва, интересовања и склоности и афирмација свих ваннаставних активности које се реализују у школи.

Специфични циљеви :

- развој толеранције и мултикултуралнсти
- развој друштвености и социјалне интелигенције
- оспособљавање за тимски рад и јавни наступ ученика
- развијање професионалних интересовања ученика
- развијање компетенција ученика кроз корелацију наставних саржаја
- презентовање садржаја локалној средини у циљу упознавања са радом и постигнућима ученика
- отварање школе према локалној средини и родитељима у остваривању културних и друштвених активности

Активности:

-израдити план рада секција

-укључити што више ученика у рад секција ,на основу њихових интересовања

-тимски рад на повезивању рада секција и креирању садржаја и за различите културне догађаје и дешавања

-укључивање родитеља у припрему и реализацију културних активности

- укључивање различитих институција ,удружења,организација... у припрему и реализацију културних активности

Садржаји:

- Свечани пријем првака, обележавање Дечије недеље, обележавање школске славе Св. Саве (учешће ученика на литургији и приредба у школи), изложба ликовних радова, обележавање Славе сеоске богомоље“Свети Марко“,

обележавање Дана школе, посете позоришту, библиотеци, Сајму књига, Путокази (сајам образовања), учешће на смотри рецитатора, обележавање значајних датума (националних и међународних), Заједничке културне активности са институцијама и организацијама у локалној самоуправи и ван ње

- Начин остваривања програма

Организација прослава, изложби, приредби, концерата, смотри, презентација , квизова,позоришних представа, учествовање на конкурсима одабраним радовима...

У културним активностима учествују рецитатори, хор ,као ученици који испољавају одређена интересовања и способности за неки вид уметности.

5.3. ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ

- Општи циљ програма јесте развијање и јачање личности ученика пружањем могућности да се баве активностима које их занимају и укојима могу да испоље и задовоље своја интересовања,склоности и способности, подстицање садржајног и целисходног коришћења слободног времена и развијање и неговање другарства и пријатељства.

Специфични циљеви:
-задовољење различитих образовних потреба и интересовања ученика;
-препознавање професионалних способности и интересовања, упознавање са светом рада;
-надоградња исхода који се остварују у оквиру редовне наставе и допринос развоју међупредметних исхода;
-унапређивање различитих способности (интелектуалне, физичке, креативне, радне...);
-култивисање коришћења слободног времена;
-подстицање интеркултуралног дијалога;
-разумевање концепта инклузије и јачање осетљивости за различитост;
-јачање генерацијских веза између ученика различитих одељења без компетитивности;
-релаксација, растерећење напетости ученика, самоисказивање;
-јачање везе са локалном заједницом;
-развој осећања припадности својој школској заједници;
-подстицање самосталности, проактивности и предузимљивост;
-припрема за решавање различитих животних ситуација;
-промоција школе и њеног идентитета.

Садржаји:У школи се организују различите културне,друштвене, техничке, и спортске активности у облику секција и клуба .

Активности:

-обавити изјашњавање ученика и родитеља за понуђене ваннаставне активности и размотрити њихове предлоге за нове активности ,уз уважавање кадровских могућности школе

-израдити план ваннаставних активности

обавестити родитеље о терминима ваннаставних активности на родитељском састанку и истицање распореда на почетку школске године ,на улазу школе и путем школског сајта

- Презентовати рада ваннастави активности у школи и у локалној заједници

Начин остваривања програма

Школа треба да настоји да резултати рада ученика у оквиру ваннаставних активности постану видљиви како у оквиру школе тако и шире као што су организовање представа, изложби, објављивање на сајту, смотре стваралаштва, спортски сусрети ,истраживања и др.

5.4. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Општи циљ: Заштита и унапређење животне средине има за циљ развој еколошке свести ученика, као и очување природних ресурса, стицање знања о друштвеним, природним, привредним и техничким појавама и токовима који преображавају, обогаћују или угрожавају животну средину .

Специфични циљеви:

– Развијање свести о значају заштите и очувања природе
– Оспособљавање ученика за креативно коришћење слободног времена
– Омогућавање познавања и разумевања природног и друштвеног окружења, њихове међусобне повезаности и сопственог места у њима

Садржаји:

- Сакупљање секундарних сировина за рециклажу
- Уређење животне средине школе
- Обележавања еколошки значајних датум из еколошког календара;
- Сарадња са локалном самоуправом и Канцеларијом за младе у реализацији заједничких акција.
- Разгледање и стицање знања о природном резервату „Горње Подунавље“
- Учешће у пројектима и конкурсима на тему очувања животне средине и одрживог развоја

Активности:

- Оформити Тим за заштиту животне средине

- Израдити план рада
- Организовати ,пратити и вредновати спровођење програма

Начин остваривања програма

Програм се реализује кроз наставне предмете, нарочито свет око нас, природа и друштво, чувари природе, биологија, географија, хемија,физика, техничко и информатичко образовање, кроз часове одељењске заједнице и одељењског старешине као и ваннаставне активности, нарочито биолошку секцију, Клуб УН, ликовну секцију, ручне радове, креативне радионице, младе конструкторе, литерарну секцију, екскурзије. У школи је оформљен Тим за заштиту животне средине.Задатак тима је да прати реализацију програма заштите животне средине и организује активности кроз које се реализује програм. Неке активности се реализују у сарадњи са локалном самоуправом, научним, привредним и стручним друштвима, као и са родитељима/старатељима.

5.5. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ,НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

УВОД

Сви облици насиља, злостављања и занемаривања деце, којима се угрожава или нарушава физички, психички и морални интегритет личности детета, представљају повреду једног од основних права детета: право на живот, опстанак и развој,
дефинисано је у Конвенцији Уједињених нација о правима детета. Конвенција је послужила као основ за међународне уговоре, документе и стратегије, које је потписала и донела и наша држава.
Закони и акти на којима се заснива израда Програма јесу:

1. Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета („Службени лист СФРЈ” - додатак: Међународни уговори, број 15/90 и „Службенилист СРЈ” -додатак: Међународни уговори, број 4/96 и 2/97), према овом Закону и Уговору

држава се обавезала да обезбеди остваривање свих права детета, а нарочито, на заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања, потпуну информисаност, на правично поступање и заштиту приватности, као и да детету које је било изложено насиљу обезбеди подршку за физички и психички опоравак и његову социјалну реинтеграцију.

2. Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС” бр. 22/2009, 5272021),
3. Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС” бр. 88/2017, 27/2018 и 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025) прописао је забране и дефинисао да се права детета и

ученика остварују у складу са потврђеним међународним уговорима и утврдио да је установа дужна да обезбеди њихово остваривање.

4. Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС” бр. 55/2013,101/2017 и 27/2018, 6/2020, 52/2021, 129/2021, 129/2021 – др. закон, 92/2023 и 19/2025)
5. Правилник о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања ("Сл. Гласник РС", бр. 22/2016).
6. Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности („Службени гласник РС", бр. 65/ 2018).
7. Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање ("Службени гласник РС", бр. 11/2024).

ЗНАЧЕЊЕ ПОЈМОВА

Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање (у даљем тексту: Правилник о протоколу) прописују се садржаји и начини спровођења превентивних и интервентних активности, услови и начини за процену ризика, начини заштите од насиља, злостављања и занемаривања, праћење ефеката предузетих мера и активности. Овај правилник уређује и начине развијања отпорности установе за ефикасно реаговање на кризне догађаје, процедуре поступања када се догоди кризни догађај и начине праћења ефеката предузетих мера и активности.

Установа, у смислу овог правилника, је предшколска установа, основна и средња школа и дом ученика. Под простором установе подразумева се простор и време реализације образовно-васпитног рада у седишту, ван седишта установе, местима и свим другим ситуацијама у којима се остварује васпитно-образовни, образовно-васпитни и васпитни рад, као и друге активности установе (у даљем тексту: образовно-васпитни рад).

У примени Правилника о протоколу установа је дужна да обезбеди услове за сигурно и подстицајно одрастање и развој детета и ученика, заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања и социјалну реинтеграцију детета и ученика које је извршило, односно било изложено насиљу, злостављању или занемаривању. У свим поступцима који се тичу детета приоритетни принцип поступања је најбољи интерес детета.

Забрана насиља, злостављања и занемаривања у установи односи се на сваког – децу, ученике, запослене, родитеље, односно друге законске заступнике (у даљем тексту: родитељ) и трећа лица. Одредбе овог правилника које се односе на кризни догађај подразумевају ефикасно поступање установе у одговору на кризни догађај.

2. ОБЛИЦИ НАСИЉА И ЗЛОСТАВЉАЊА

Под насиљем и злостављањем подразумева се сваки облик једанпут учињеног, односно понављаног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности детета и ученика или запосленог.

Насиље и злостављање сматра се насиље запосленог према детету, ученику, другом запосленом, родитељу, односно другом законском заступнику (у даљем тексту: родитељ); ученика према другом детету, ученику или запосленом; родитеља према свом детету, другом детету и ученику, запосленом као и према трећем лицу.

Насиље и злостављање може да јави као физичко, психичко (емоционално), социјално и дигитално.

Физичко насиље је понашање које може да доведе до стварног или потенцијалног телесног повређивања детета, ученика или запосленог; физичко кажњавање деце и ученика од стране запослених и других одраслих особа.

Психичко насиље је понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета и ученика или запосленог.

Социјално насиље и злостављање је понашање којим се искључује дете и ученик из групе вршњака и различитих облика социјалних активности, одвајањем од других, неприхватањем по основу различитости, ускраћивањем информација, изоловањем од заједнице, ускраћивањем задовољавања социјалних потреба.

Дигитално насиље је злоупотреба информационих технологија која може да има за последицу угрожавање достојанства личности и остварује се слањем порука, видео записа, електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта (web site), четовањем, укључивањем у форуме, социјалне мреже и објављивањем садржаја или поверљивих личних података без сагласности (информација, слика, видео снимака и сл.).

Осим наведених облика, насиље и злостављање препознаје се и кроз: злоупотребу, сексуално насиље, насилни екстремизам, трговину људима, експлоатацију детета и ученика, породично насиље и др.

Злоупотреба детета и ученика је све оно што појединац, односно установа чини или не чини, што негативно утиче, наноси штету, ускраћује или смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи га у немоћан положај према појединцу или установи (злоупотреба у спорту, у политичке, верске, комерцијалне и друге сврхе). Злоупотреба подразумева и прекомерно подстицање, односно психолошки притисак на дете и ученика од стране родитеља ради постигнућа која могу да имају за последицу угрожавање нормалног психофизичког и социјалног развоја и најбољег интереса

детета.
Сексуално насиље је понашање којим се дете и ученик сексуално узнемирава, наводи или приморава на учешће у сексуалним активностима које не жели, не схвата или за које није развојно дорастао или се користи за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.
Насилни екстремизам је промовисање, заговарање, подржавање, припремање и учествовање у идеолошки мотивисаном насиљу за остваривање друштвених, економских, верских, политичких и других циљева.
Трговина људима је врбовање, превожење, пребацивање, скривање или примање лица, путем претње силом или употребом силе или других облика присиле, отмице, преваре, обмане, злоупотребе овлашћења или тешког положаја или давања или примања новца или користи да би се добио пристанак лица које има контролу над другим лицем у циљу експлоатације.
Експлоатација је рад који није у најбољем интересу детета и ученика, а у корист је другог лица, установе или организације. Ове активности могу да имају за последицу угрожавање физичког или менталног здравља, моралног, социјалног и емоционалног развоја детета и ученика, његову економску зависност, ускраћивање права на образовање и слободу избора.
Занемаривање и немарно поступање је пропуштање родитеља, друге особе која је преузела бригу о детету и ученику, установе или запосленог да у оквиру расположивих средстава обезбеди услове за правилан развој детета и ученика у свим областима, а што може да наруши његово здравље и развој.
Занемаривање у установи обухвата: ускраћивање појединих облика образовно-васпитног рада неопходних детету и ученику; нереаговање на сумњу о занемаривању или на занемаривање од стране родитеља; пропусте у обављању надзора и заштите детета и ученика од повређивања, самоповређивања, употребе алкохола, дувана, наркотичког средства или психоактивне супстанце, укључивања у деструктивне групе и организације и др.
Кризни догађај је у већини случајева непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама. Тај догађај и његове последице могу проузроковати значајну штету особама које су непосредно или посредно изложене кризном догађају.
Кризни догађај карактерише број жртава (повређених или настрадалих), материјална штета, психолошке реакције појединца и/или заједнице у целини, као и солидарност у сврху отклањања последица.
Кризни догађаји су:
– Природна смрт детета/ученика;
– Покушај убиства и убиство детета/ученика (у установи или ван ње);
– Покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установи или ван ње);
– Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи;
– Саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадало дете, односно ученик и/или запослени у установи;
– Нестанак детета/ученика;
– Масовно тровање у простору установе;
– Дојава о подметнутој експлозивној направи у установи или терористичком нападу и слично;
– Талачка криза;
– Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);
– Техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја и пожар);
– Природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари...);
– Епидемија која је обухватила територију/општину на којој се налази установа;
– Други кризни догађаји, у смислу овог правилника.
У случају проглашења ванредне ситуације, односно ванредог стања, установа поступа у складу са прописима који то уређују.

ПРАВА, ОБАВЕЗЕ И ОДГОВОРНОСТИ СВИХ У УСТАНОВИ У ПРЕВЕНЦИЈИ НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Ради превенције насиља, злостављања и занемаривања установа је дужна да упозна све запослене, децу, ученике и родитеље са њиховим правима, обавезама и одговорностима, прописаним законом, Правилником о протоколу и другим подзаконским и општим актима.
Запослени својим квалитетним радом (васпитно-образовним, образовно-васпитним, васпитним, стручним и другим радом) и применом различитих метода, облика рада и активности обезбеђују подстицајну и безбедну средину.
У установи одељењски старешина, васпитач, наставник и стручни сарадник избором одговарајућих садржаја и начина рада доприносе стицању квалитетних знања и вештина и формирању вредносних ставова за узајамно разумевање, уважавање различитости, конструктивно превазилажење сукоба и др.
Одељењски старешина, васпитач, наставник и стручни сарадник је дужан да обезбеди заштиту детета и ученика од произвољног или незаконитог мешања у његову приватност, породицу, дом или преписку, као и заштиту од незаконитих напада на његову част и углед.
Запослени не сме својим понашањем да изазове или допринесе насиљу, злостављању и занемаривању (на пример: непоштовање личности и права детета и ученика, недоследност у поступању, необјективно оцењивање и др.).
Ученици, као одговорни учесници у образовању и васпитању, ради превенције насиља, злостављања и занемаривања, обавезни су да: уважавају и поштују личност других – деце, ученика, запослених, родитеља и трећих лица; поштују правила установе и све оне акте којима се уређују њихова права, обавезе и одговорности; активно учествују у раду одељењске заједнице; пружају вршњачку подршку; као чланови ученичког парламента и школског одбора, посебно доприносе и учествују у превентивним активностима; својим понашањем не изазивају, доприносе или учествују у насиљу и злостављању.
Родитељ је дужан да, у најбољем интересу детета и ученика: сарађује са установом; учествује у превентивним мерама и активностима; уважава и поштује личност свог детета, друге деце и ученика, запослених, других родитеља и трећих лица.
Родитељ не сме својим понашањем у установи да изазове или допринесе појави насиља, злостављања и занемаривања према детету, ученику, запосленом, другом родитељу и трећим лицима, а када то учини директор је дужан да одмах о томе обавести јавног тужиоца и полицију, а након тога електронским путем надлежну школску управу.
Родитељ има обавезу и одговорност, у складу са законом којим се уређују основе система образовања и васпитања, да на позив школе узме активно учешће у свим облицима васпитног рада са учеником (појачан васпитни рад, друштвено-хуманитарни рад и др.), односно да сарађује са школом у поступку заштите ученика од насиља. Ако се родитељ не одазове на позив школе, у складу са законом школа подноси прекршајну, односно кривичну пријаву за утврђивање одговорности родитеља и обраћа се надлежном центру за социјални рад да против родитеља предузме мере из своје надлежности.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ПРОГРАМА

Принципи на којима се заснива овај Програм и поступање на основу њега, односе се на:

- право на живот, опстанак и развој
- најбољи интерес детета, уз обезбеђивање поверљивости података
- спречавање дискриминације, што значи обухватање свих ученика овим Програмом

- активно учешће ученика, које се обезбеђује правовременим информисањем и давањем могућности да искажу своје мишљење

ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

Циљ програма је превенција свих облика насилничког понашања, као и стручна интервенција у ситуацијама потенцијалног или стварног насилничког понашања ученика,родитеља, наставника или других лица.

Циљеви Програма у превенцији су:

•Подстицање и развијање климе прихватања, толеранције и међусобног уважавања

•Идентификација безбедносних ризика у школи увидом у документацију, непосредно окружење евидентирањем критичних места у школи, анкетирањем ученика,наставника и родитеља

•Повећање осетљивости свих који су укључени у живот и рад школе, на препознавање насиља и злостављања

•Унапређење способности свих учесника у школском животу – наставног и ваннаставног особља, ученика, родитеља, локалне заједнице – за уочавање, препознавање и решавање проблема насиља

• Оспособљавање свих запослених и родитеља за рано препознавање знакова у понашању деце који указују на потенцијално насилно понашање

• Пружање помоћи ученицима у савладавању личних проблема и проблема у учењу

• Изграђивање и примена норми понашања, информисање о правилима и кућном реду

• Дефинисање процедура и поступака реаговања на насиље и информисање свих учесника у школском животу о томе

• Омогућавање свим ученицима који имају сазнања о могућем насилном акту да без излагања опасности врше пријављивање насиља

• Спровођење психо-социјалног програма превенције кроз обуку за ненасилну комуникацију, самоконтролу реаговања и понашања, превазилажење стреса, учење социјалних вештина

• Сарадња са родитељима путем Савета, родитељских састанака, индивидуалних и групних разговора

Сарадња са службама ван школе које посредно и непосредно могу помоћи на превазилажењу проблема насиља у школи

Циљеви Програма у интервенцији су:

- Спровођење процедура и поступака реаговања у ситуацијама насиља
- Праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности спровођења Програма заштите
- Рад на отклањању последица насиља и интеграција ученика у заједницу вршњака
- Саветодавни рад са ученицима који трпе насиље, врше насиље или су посматрачи насиља

Специфични циљеви у превенцији

1. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања.

2. Укључивање свих интересних група (деца, ученици, наставници, стручни сарадници, административно и помоћно особље, директори, родитељи, старатељи, локална заједница) у доношење и развијање програма превенције.
3. Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања.
4. Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља.
5. Информисање свих укључених у живот и рад установе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља.
6. Унапређивање компетенција наставног и ваннаставног особља, деце, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања.

Специфични циљеви у интервенцији

1. Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља.
2. Успостављање система ефикасне заштите деце у случајевима насиља.
3. Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите.
4. Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот установе.
5. Саветодавни рад са децом/ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља.

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Превентивне активности заједнички планирају и спроводе ученици, родитељи и запослени.

АКТИВНОСТ	**НОСИОЦИ**	**ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ**
Формирање Тима за заштиту ученика од насиља за наредну школску годину	Директор	Август
Анализа стања, праћења насиља, злостављања и занемаривања, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције	Тим за заштиту ученика од дискриминације,насиља ,злостављања и занемаривања	Август
Анкетирање наставника, ученика и родитеља и утврђивање њихових предлога за унапређивање безбедности у школи	Тим за заштиту ученика од дискриминације,насиља,злостављања и занемаривања	Септембар

Израда Акционог плана превентивних активности за наредну школску годину	Тим за заштиту ученика од дискриминације,насиља,злостављања и занемаривања	Септембар
Организовање дежурства запослених	Директор и Тим за заштиту ученика од дискриминације,насиља,злостављања и занемаривања	Септембар
Усклађивање постојећих подзаконских аката школе са Законом и Посебним протоколом за заштиту ученика од насиља	Секретар	На почетку школске године
Дефинисање правила понашања и последица кршења правила понашања	Тим за заштиту ученика од дискриминације,насиља,злостављања и занемаривања, Ученички парламент	На почетку школске године
Информисање ученика и родитеља о Тиму и његовим активностима и упућивање у могућност тражења помоћи и подршке од Тима	Одељењске старешине	На почетку школске године

Предавање за родитеље на тему дискриминације,насиља,злостављања и занемаривања	Одељењске старешине	На почетку школске године
Формирање вршњачког тима за заштиту ученика од насиља	Координатор ученичког парламента	По извршеној едукацији ученика
Коришћење наставних садржаја у превенцији насиља	Наставници	У току школске године
Школска спортска такмичења/ спортски дан посвећен безбедном и сигурном школском окружењу (кошарка, фудбал, рукомет и одбојка)	Наставници Одељењске старешине	У току школске године
Обележавање Дечје недеље	Одељењске старешине, педагог, Ученички парламент	Октобар
Обележавање16. новембра Светског дана толеранције	Ученички парламент, наставник грађанског васпитања и верске наставе	Новембар

Обележавање 19. новембра- Светског дана борбе против злостављања деце	Ученички парламент, Тим за заштиту ученика од дискриминације,насиља,злостављања и занемаривања	Новембар
Радионице за ученике: - Ненасилна комуникација - социјалне вештине и комуникација	педагог,,одељењске старешине	У току школске године
Групни рад са родитељима на родитељским састанцима: -Насиље у школи и породици, - Ненасилна комуникација и конструктивно решавање конфликата, -Развојне потребе и проблеми деце школског узраста	Одељенске старешине, педагог,, директор школе	У току школске год.
Умрежавање и сарадња са релевантним установама (спољашња заштитна мрежа)	Директор, педагог,, одељењске старешине	У току школске год.

СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ			
САДРЖАЈ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ**	**ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ**	**НОСИОЦИ**
Обука запослених за примену Посебног протокола за заштиту деце-ученика од насиља у образовно-васпитним установама (за наставнике који нису прошли програм обуке)	Инструктивни рад	Август	Стручна служба
Предавања за наставнике: - Примена индикатора за прелиминарну идентификацију жртава трговине људима - Како препознати ризичне облике понашања ученика и како реаговати	Предавање, радионица	У току школске године	Стручна служба
Избор из каталога акредитованих програма стручног усавршавања –област ВАСПИТНИ РАД	Семинар	У току школске године	Педагошки колегијум Тим за професионални развој

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера.

У установи се предузимају мере у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, када се оно дешава или се догодило између: деце или ученика (вршњачко насиље); запосленог и детета, односно ученика; родитеља и детета, односно ученика; родитеља и запосленог; ученика и запосленог, као и када насиље, злостављање и занемаривање чини треће лице у односу на дете, ученика, запосленог или родитеља.

Установа је дужна да предузме мере у оквиру својих надлежности увек када постоји сумња или сазнање да дете и ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

Уколико се насилно понашање догоди у простору установе и/или у време образовно-васпитног рада и других активности установе, предузимају се мере појачаног васпитног рада, а у складу са проценом нивоа, води и окончава васпитно-дисциплински поступак у роковима и на начин утврђен законом. Установа обавештава друге институције у зависности од процењеног нивоа насиља.

Заштита запослених

Установа је дужна да поступа увек када постоји сумња или сазнање да запослени трпи насиље од стране ученика, родитеља или трећег лица у установи или за време организовања активности установе.
Процењивање насиља, злостављања и занемаривања по нивоима не односи се на запослене, већ само на вршњачко насиље.
Када је ученик починилац насиља према запосленом, директор је дужан да одмах обавести родитеља и центар за социјални рад; да покрене васпитно-дисциплински поступак и да изрекне васпитно-дисциплинску меру, у складу са законом за ученике старости до 14 година, а за ученике изнад 14 година, осим наведених активности и да обавести надлежно јавно јавно тужилаштво и полицију.
У случају повреде части, угледа и достојанства запосленог од стране ученика примењују се мере и активности прописане за трећи ниво вршњачког насиља.
Када је ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом починилац насиља према запосленом, неопходно је да директор у сарадњи са тимом за заштиту и тимом за инклузивно образовање утврди да ли је испољено (агресивно) понашање ученика последица здравственог стања, односно развојне сметње и у складу са тим се предузимају даље мере и активности, односно процењују кога је потребно укључити од спољашње мреже заштите (стручњаци из здравственог система, социјалне заштите и др.).
Када је родитељ или треће лице починилац насиља према запосленом или запослени према запосленом, директор је дужан да таква сазнања пријави полицији и надлежном јавном тужилаштву, а када је родитељ починилац насиља да обавести и надлежни центар за социјални рад, у року прописаним Законом.
Уколико установа има сазнање да родитељ или треће лице на друштвеним мрежама омаловажава, вређа, прети или позива на насиље према запосленом, а у вези са професионалном улогом запосленог, установа је дужна да о томе обавести надлежно јавно тужилаштво, у року прописаном Законом.
Када су ученици сведоци насиља из става 3. ове тачке, тим за заштиту израђује план заштите за ученике.
Када запослени изврши насиље над запосленим директор поступа у складу са законом.

РАЗВРСТАВАЊЕ НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА ПО НИВОИМА

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања на нивое има за циљ обезбеђивање уједначеног поступања (интервенисања) установеу ситуацијама насиља и злостављања када су актери ученици (ученик-ученик). Исти облици насиља, злостављања и занемаривања могу да се појаве на више нивоа, али се разликују у интензитету, степену ризика, учесталости, последицама и учесницима. Процена нивоа насиља се доноси на основу анализе интензитета, степена ризика, трајања и учесталости понашања, последица, броја учесника, узраста и карактеристика развојног периода детета, односно ученика.

У реализацију плана активности укључује се родитељ детета. Уколико укључивање породице није у најбољем интересу детета, установа на основу стручног мишљења Тима за заштиту укључује надлежни центар за социјали рад. У складу са проценом

ризика и потребама детета укључују се и други системи из спољашње мреже заштите у складу са својом надлежностима (систем социјалне заштите, систем здравствене заштите).

НИВОИ И ОБЛИЦИ НАСИЉА

ПРВИ НИВО

На првом нивоу, по правилу, активности предузима самостално одељењски старешина, наставнику сарадњи са родитељем, у смислу појачаног васпитног рада са одељењском заједницом, групом ученика и индивидуално.

Изузетно, ако се насилно понашање понавља, ако васпитни рад није био делотворан, ако су последице теже, ако је у питању насиље и злостављање од стране групе према појединцу или ако исто дете и ученик трпи поновљено насиље и злостављање за ситуације првог нивоа, установа интервенише активностима предвиђеним за други, односно трећи ниво.

Физичко насиље	**Емоционално/психичко насиље**	**Социјално насиље**	**Сексуално насиље и злоупотреба**	**Насиље злоупотребом информационих технологија**
ударање чврга, гурање, штипање, гребање, гађање, чупањ е, уједањ е, саплитањ е, шутирањ е, прљање, уништавање	омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, назива ње погрдн им имени ма, псовањ е, етикетирање, имитирање, „прозивање“.	добацивањ е, подсмевањ е, искључива ње из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина.	добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, , сексуално недвосмислена гестикулација.	узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука СМС-ом, ММС-ом.

ствари.				

ДРУГИ НИВО

На другом нивоу, по правилу, активности предузима одељењски старешина, у сарадњи са педагогом, психологом, тимом за заштиту и директором, уз обавезно учешће родитеља, у смислу појачаног васпитног рада. Уколико појачани васпитни рад није делотворан, директор покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче меру, у складу са законом.

Физичко насиље	**Емоционално/ психичко насиље**	**Социјално насиље**	**Сексуално насиље и злоупотреба**	**Насиље злоупотребом информационих технологија**
шамарање, ударање,гажење, цепање одела, „шутке“, затварање, пљување ,отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу.	уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање,о добацивање, манипулисање.	сплеткарење, , ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање. .	сексуално додиривање, показивање порнографског материјала ,показивање интимних делова тела, свлачење.	оглашавање, снимање и слање видео записа, злоупотреба блогова, форума и четовања, снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика.

ТРЕЋИ НИВО

На трећем нивоу, активности предузима директор са тимом за заштиту, уз обавезно ангажовање родитеља и надлежних органа,организација и служби (центар за социјални рад, здравствена служба, полиција и друге организације и службе). Када су извршиоци насиља ученици старости до 14 година против којих се не може поднети прекршајна или кривична пријава, нити покренути прекршајни и кривични поступак, на овом узрасту се искључиво примењују мере из надлежности образовно-васпитног система, здравственог система и система социјалне заштите. У раду са учеником до 14 година родитељ има обавезу да се укључи у појачан, односно по интензитету примерен потребама ученика васпитни рад. Уколико присуство родитеља није у најбољем интересу ученика, тј. може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, директор обавештава центар за социјални рад, односно полицију или јавног тужиоца.
На овом нивоу обавезни су васпитни рад који је у интензитету примерен потребама ученика, као и покретање васпитно-дисциплинског поступка и изрицање мере, у складу са законом. Ако је за рад са учеником ангажована и друга организација или служба, установа остварује сарадњу са њом и међусобно усклађују активности.

Физичко насиље	**Емоционално/психичко насиље**	**Социјално насиље**	**Сексуално насиље и злоупотреба**	**Насиље злоупотребом информационих технологија**

туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем.	застрашивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари, ограничавање кретања, навођење на коришћење наркотичких средстава и психоактивних супстанци, укључивање у деструктивне групе и организације.	претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других.	завођење од стране ученика и одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест.	снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија.

Када родитељ чини насиље или злостављање детета и када његово укључивање у поступак није у најбољем интересу детета Тим за заштиту обавезно укључује надлежни центар за социјални рад.

Информације о насиљу, злостављању и занемаривању прикупља, по правилу, психолог, педагог, односно друго задужено лице у установи - одељењски старешина, наставник или члан тима за заштиту, непосредно по сазнању или сумњи на насиље, злостављање и занемаривање. Начин прикупљања информација одређује се у складу са специфичностима ситуације. Изјава од малолетних ученика се узима у складу са одредбама закона који уређује основе система образовања и васпитања, а којима је прописан васпитно-дисциплински поступак у установи.

Ако постоји сумња или сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању ученика у породици, директор без одлагања обавештава полицију или јавног тужиоца, који предузимају даље мере у складу са законом.

Уколико се ради о догађају који захтева предузимање неодложних интервентних мера и активности, директор обавештава родитеља и центар за социјални рад, који даље координира активностима са свим учесницима у процесу заштите детета и ученика.

Ако постоји сумња да насилни догађај може да има елементе кривичног дела или прекршаја, директор обавештава родитеља и подноси кривичну пријаву надлежном јавном тужилаштву, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном прекршајном суду.

Уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у промовисање, заговарање и подржавање идеолошки мотивисаног насиља, односно у насилни екстремизам, директор школе сазива тим за заштиту који разматра ситуацију и на основу прикупљених информација одлучује о даљем поступању.

Уколико постоји сумња или сазнање да ученик припрема и/или учествује у идеолошки мотивисаном насиљу, односно у насилном екстремизму које има елементе кривичног дела и када тај догађај очигледно захтева неодложно поступање, директор одмах обавештава родитеља, јавног тужиоца и полицију.

Уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у било који облик трговине људима, директор се обраћа служби надлежној за идентификацију и подршку жртава трговине људима, односно Центру за заштиту жртава трговине, надлежном центру за социјални рад и полицији.

Увек када је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања према детету и ученику у установи, директор предузима мере према запосленом, у складу са законом, а према детету и ученику мере за заштиту и подршку (план заштите) на основу Правилника о протоколу.

Када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом, свом детету,ученику или трећем лицу директор је дужан да одмах обавести полицију или јавног тужиоца.

Када је ученик починилац насиља према запосленом, директор је дужан да обавести родитеља и центар за социјални рад; да покрене васпитно-дисциплински поступак, и да изрекне васпитно-дисциплинску меру, у складу са Законом, а ако постоје елементи кривичног дела или прекршаја, пријаву поднесе надлежном јавном тужилаштву односно прекршајном суду.

Уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће одрасло лице (укључујући пунолетног ученика) према детету и ученику, директор је обавезан да истовремено обавести родитеља детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни центар за социјални рад и поднесе кривичну пријаву надлежном јавном тужилаштву, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном прекршајном суду.

Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени - запослени; запослени - родитељ; запослени, родитељ - треће лице), директор предузима мере, у складу са законом.

Уколико установа има сазнање да се насиље у које су укључени ученици догодило ван установе, дужна је да појача васпитни рад са ученицима уз обавезно укључивање родитеља, осим када се ради о насиљу у породици, када је нужно укључити надлежни центар за социјални рад.

Уколико се насилно понашање догоди у простору установе и/или у време образовно-васпитног рада и других активности установе предузимају се мере појачаног васпитног рада, а у складу са проценом нивоа води и окончава васпитно-дисциплински поступак у роковима и на начин утврђен законом. Установа обавештава друге институције у зависности од процењеног нивоа насиља.

У поступку заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања установа је дужна да: поступак води ефикасно и економично; обезбеди заштиту и поверљивост података до којих дође пре и у току поступка; да ученика не излаже поновном и непотребном давању изјава.

ТИМ ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Установа има посебан тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања (у даљем тексту: тим за заштиту).

Чланове и руководиоца тима за заштиту одређује директор установе из реда запослених (наставникстручни сарадник, секретар и др.).
Број и састав чланова тима за заштиту зависе од специфичности установе (врста и величина установе, организација рада, издвојена одељења, присуство деце и ученика из мањинских и маргинализованих група и др.). Директор одређује, психолога, педагога или, изузетно, другог запосленог - члана тима за заштиту, као одговорног за вођење и чување документације о свим ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања у којима тим за заштиту учествује. Установа може да укључи у тим за заштиту представнике родитеља и локалне заједнице, ученичког парламента и по потреби одговарајуће стручњаке (социјални радник, специјални педагог, лекар, представник полиције и др.).
Када тим разматра конкретне ситуације насиља у обавези је да поступа у складу са законом којим се уређује заштита података о личности. Задаци

тима за заштиту јесу, нарочито, да:

1) припрема програм заштите у складу са специфичностима установе и утврђеним мерама за унапређивање на основу анализе стања;

2) информише децу и ученике, запослене и родитеље о планираним активностима и могућности тражења подршке и помоћи од тима за заштиту;

3) учествује у обукама и пројектима за развијање компетенција запослених потребних за превенцију и интервенцију у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања;

4) предлаже мере за превенцију и заштиту, организује консултације и учествује у процени ризика и доношењу одлука о поступцима у

случајевима сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања;

5) укључује родитеље у превентивне и интервентне мере и активности;

6) прати и процењује ефекте предузетих мера за заштиту деце и ученика и даје одговарајуће предлоге директору;

7) сарађује са стручњацима из других надлежних органа, организација, служби и медија ради свеобухватне заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања;

8) води и чува документацију;

9) извештава стручна тела и орган управљања.

РЕДОСЛЕД ПОСТУПАЊА У ИНТЕРВЕНЦИЈИ

1) Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања и занемаривања обавља се прикупљањем информација – директно или индиректно.

Прикупљање информација има за циљ утврђивање релевантних чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на насиље, злостављање и занемаривање. Током прикупљања информација поштују се принципи утврђени Конвенцијом и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице – дете и ученик.

Прикупљање информација о насиљу, злостављању и занемаривању обавља, по правилу, одељењски старешна, стручни сарадник, односно друго задужено лице у установи наставник, васпитач или члан тима за заштиту, од свих учесника, непосредно по сазнању или сумњи о догађају. Начин прикупљања информација одређује се у складу са специфичностима ситуације и проценом установе (непосредан разговор/усменим путем, писаним путем, анонимна анкета и сл). Прикупљене информације немају значај изјаве која се даје у току васпитно-дисциплинског поступка.

Установа проверава сваку информацију о могућем насиљу, злостављању и занемаривању и врши преглед видео записа уколико установа има електронски надзор над простором.

Изјава од малолетних ученика која се узима у току васпитно-дисциплинског поступка, узима се у присуству родитеља, а у складу са одредбама закона који уређује основе система образовања и васпитања, а којима је прописан васпитно-дисциплински поступак у установи.

У случају сумње појачава се васпитни рад и прати понашање учесника. Када се потврди сумња, директор и тим за заштиту предузимају мере и активности за извршено насиље, злостављање и занемаривање.

2) Заустављање насиља и злостављања и смиривање учесника је обавеза свих запослених у установи, а нарочито најближег присутног запосленог и дежурног наставника, односно васпитача да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике у акту насиља. У случају да запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може сам да га заустави, одмах ће тражити помоћ.

3) Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад) обавља се одмах након заустављања насиља и злостављања. Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у најбољем интересу детета и ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад.
4) Консултације у установи се врше ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа насиља и злостављања, нивоа ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције, односно ради успостављања и развијања усклађеног, уједначеног и ефикасног поступања. У консултације у установи укључују се: одељењски старешина, дежурни наставник, васпитач, психолог, педагог, тим за заштиту, директор, ученички парламент.
Уколико у току консултација у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво насиља, злостављања и занемаривања, као и да одреде мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: министарство надлежно за послове образовања и васпитања (у даљем тексту: Министарство) – надлежну школску управу, центар за социјални рад, полицију, правосудне органе, здравствену службу, а по потреби одељење надлежно за послове ученичког и студентског стандарда.
5) Мере и активности предузимају се за све облике и нивое насиља и злостављања.
План заштите од насиља за ученика се сачињава за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа за ученике који су претрпели насиље или били сведоци насиља и злостављања.
План појачаног васпитног рада за ученика се сачињава за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа насиља за ученике који су извршили насиље, подстрекивали на насиље или пасивно подржавали насилну ситуацију.
План заштите од насиља и план појачаног васпитног рада може да се сачине и за цело одељење, односно васпитну групу.
Активности у оквиру плана заштите од насиља ученика, као и плана појачаног васпитног рада, треба да буду конкретне и специфичне и да се кроз активности препознаје какву промену желимо да постигнемо кроз њихову реализацију.
План заштите од насиља, односно план појачаног васпитног рада зависе од: врсте и тежине насилног понашања, последица насиља по појединца и колектив, броја учесника и сл. Мере и активности се планирају на основу сагледавања карактеристика детета/ученика, потреба за подршком и уз учешће детета/ученика и родитеља, осим када се ради о насиљу у породици, када је нужно укључити надлежни центар за социјални рад.
План заштите од насиља за ученика, односно план појачаног васпитног рада за ученика садржи: активности којима се даје подршка учесницима насилне ситуације, активности усмерене на промену понашања – појачан васпитни рад, рад са родитељем, рад са одељењском заједницом, укључивање ученичког парламента и савета родитеља, а по потреби и органа управљања; носиоце тих активности, временску динамику; начине којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника насиља, злостављања и занемаривања у ширу друштвену заједницу. Мере и активности треба да буду предузете уз учешће детета и ученика и да буду у складу са његовим развојним могућностима. Када тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада или васпитног рада који у интензитету одговара потребама детета, односно ученика, прилагоди и образовни рад, предложиће тиму за пружање додатне подршке ученицима израду индивидуалног образовног плана.
План заштите од насиља, као и план појачаног васпитног рада за ученика сачињава тим за заштиту заједно са одељенским старешином, односно васпитачем, психологом, педагогом, секретаром, директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним

организацијама и службама. За ученика који се образује у складу са чланом 76. став 6. тач. 1) и 2) Закона о основама система образовања и васпитања у израду плана заштите се укључује Тим за инклузивно образовање. У припрему плана заштите од насиља, односно/плана појачаног васпитног рада и реализације, када год је могуће, установа ће укључити представнике одељенске заједнице, односно групе, ученичког парламента, као и децу, односно ученике – учеснике у насиљу и злостављању.

План заштите од насиља, као и план појачаног васпитног рада за ученика садрже и информације о мерама и активностима које установа предузима самостално, у сарадњи са другим надлежним организацијама и службама и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално. Када су у мере и активности укључене друге организације и службе из спољашње мреже заштите, одређују се задаци, одговорна лица, динамика и начини међусобног извештавања.

Установа је у обавези да у изради плана заштите од насиља ученика, као и плана појчаног васпитног рада укључи родитеља и да прецизира активности које родитељ предузима у васпитном раду са учеником, као и активности које спроводи установа у пружању подршке оснаживању родитељских компетенција. Уколико родитељ одбија да учествује у планирању и реализацији активности из плана заштите од насиља ученика, односно плана појачаног васпитног рада установа обавештава надлежни центар за социјални рад, а установа наставља да реализује предвиђене активности.

План заштите од насиља, односно план појачаног васпитног рада за ученика треба да садржи и евалуацију тог плана.

Препорука је да се план евалуира на две недеље и да се по потреби ревидирају активности.

За трећи ниво насиља и злостављања директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство, односно надлежну школску управу, у року од 24 сата од момента сазнања, путем дигиталне националне платформе „Чувам те” (у даљем тексту: Национална платформа) са првим информацијама о догађају и предузетим активностима, а у року од 48 сати од момента сазнања са допуном информацијама и закључцима са састанка тима за заштиту. Такође, установа путем Националне платформе ажурира информације о поступању до затварања предмета, односно предузимања свих потребних мера и њихове евалуације.

Путем Националне платформе, установе обавештавају друге надлежне институције из спољашње мреже заштите (систем социјалне и здравствене заштите, полиција и јавно тужилаштво), у складу са прописаним процедурама.

Поред наведеног, установе су у обавези да поступају по добијању пријава насиља које су им упућене путем националне платформе, а у складу са прописаним процедурама поступања у ситуацијама сумње или сазнања о ситуацијама насиља.

Уколико ученици бораве у дому, обавештава се и организациона јединица Министарства која је надлежна за послове ученичког и студентског стандарда, изузев за ученике средње школе основане за потребе унутрашњих послова, када је о свим облицима и нивоима насиља директор дужан да обавести Министарство унутрашњих послова – организациону јединицу надлежну за послове обуке. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако тим за заштиту процени да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика, о чему обавештава полицију или надлежног јавног тужиоца и надлежни центар за социјални рад.

Уколико је комуникација са медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако је директор учесник насиља, злостављања или занемаривања. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања.

Установа је дужна да обавести надлежну школску управу, односно министартсво пре давања изјаве медијима о конкретној ситуацији насиља која се догодила.

Ако се утврди одговорност директора за непредузимање или неблаговремено предузимање одговарајућих мера, прописаних овим

правилником, у случајевима повреде забране насиља, злостављања и занемаривања у складу са законом који уређује основе система образовања и васпитања стичу се услови за престанак дужности директора.
6) Ефекте предузетих мера и активности прати установа (одељењски старешина, васпитач, тим за заштиту, психолог и педагог) ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе. Установа прати понашање детета и ученика које је трпело и које је извршило насиље и злостављање, али и деце и ученика који су индиректно били укључени (сведоци).
Установа прати и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства.

ДЕЖУРНИ НАСТАВНИК
• дежура у складу са распоредом;
• уочава и пријављује случај;
• покреће процес заштите детета (реагује одмах у случају насилног понашања, користећи неку од стратегија);
• обавештава одељењског старешину о случају;
• евидентира случај у књигу дежурстава и попуњава образац за евиденцију насилног понашања;
• сарађује са Тимом за заштиту деце од насиља.

ОДЕЉЕЊСКИ СТАРЕШИНА
• уочава случајеве насилног понашања и реагује одмах;
• учествује у процесу заштите деце;
• разговара са учесницима насиља;
• информише родитеље и сарађује са њима;
• по потреби, сарађује са Тимом за заштиту деце од насиља;
• планира и изводи активности у оквиру ЧОС ;
• прати ефекте предузетих мера;
• евидентира и води документацију о случају; прибавља потпис родитеља
• по потреби, комуницира са релевантним установама.
ТИМ, ПЕДАГОГ
• уочава случајеве насилног понашања;
• покреће процес заштите детета, реагује одмах;
• обавештава одељењског старешину и сарађује са њим;
• по потреби, разговара са родитељима;
• пружа помоћ и подршку деци/ученицима, наставницима;
• разматра случај (2. и 3. ниво) и осмишљава мере заштите;
• обавља консултације, предлаже заштитне мере, прати ефекте предузетих мера;

- по потреби, сарађује са другим установама;
- евидентира случај.

ПОМОЋНО-ТЕХНИЧКО ОСОБЉЕ

- уочава и пријављује случајеве насилног понашања;
- прекида насиље.

УЧЕНИЦИ

- дежурају заједно са наставницима на одморима;
- уочавају случајеве насилног понашања;
- траже помоћ одраслих;
- пријављују одељењском старешини;
- учествују у мерама заштите.

НАЧИНИ НА КОЈИ СЕ ПРЕВЕНТИВНЕ МЕРЕ И АКТИВНОСТИ УГРАЂУЈУ У СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ И РАД УСТАНОВЕ

Одељењска заједница: - образовно-васпитним радом у свим областима развоја ученика које имају за циљ развијање позитивних образаца понашања и комуникацијских вештина са окружењем.

- дефинисање правила понашања ученика на наставним и ваннаставним активностима
- реализација различитих програма социјалне подршке ,учење комуникациских вештина
- родитељски састанци на нивоу одељења,групни родитељски састанци
- индивидуални разговори са родитељима,

Школа: - организовање заједничких активности ученика ,наставника и родитеља у циљу међусобног упознавања, развијања толеранције међу децом, богатства различитости и културе понашања,

- организовање хуманитарних акција,
- реализовање теме за из области васпитања за родитеље родитељском састанку,
- обележавање важних датума,
- изложбе ,презентације,..
- сарадња са другим институцијама и установама

-информасање свих запослених о Програму заштите ученика и извештавање о реализацији на седницама стручних тела и органа управљављања са циљем подизања нивоа свести и повећања осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања и реаговања на њих

- спровођење истраживања о појавним облицима насиља у циљу даљег превентивог деловања,

3) начин информисања о обавезама и одговорностима у области заштите од насиља, злостављања и занемаривања;

-запослених -на Наставничком већу

- родитеља – на првом родитељском састанку и индивидуалним разговорима

-на улазу Школе

- на сајту Школе.

5) садржаји и начини за појачан васпитни рад ради развијања самоодговорног и друштвено одговорног понашања;

- разговор неког од запослених, и то: одељењског старешине, педагога, члана Тима за заштиту ученика од насиља злостављања и занемаривања, дежурног наставника, директора - са починиоцима и сведоцима о правилима понашања у школи, о превенцији насиља, уз предочавање последица које носи повреда обавеза и забране по правилнику/закону
- разговор са родитељима ученика о поступку, уз упознавање са последицама и препоруке за рад у породици, о развојним карактеристикама узраста и најчешћим облицима испољавања адолесцентских промена итд.
- разговор са оним ко трпи последице насиља о томе како се осећа, шта би волео/ла да починилац уради да поправи ситуацију у њиховим односима,
- разговор са учеником/цом који трпи последице насиља ради повећања самопоштовања, **оснаживања за конструктивно супротстављање потенцијалном насиљу** и тражења заштите и подршке од одраслих и вршњака
- праћења промене у развоју позитивних социјалних односа, праћење понашања ученика у односу преме другима (ученицима, наставницима). Нпр: посета и посматрање на часовима, посматрање за време одмора (уз помоћ дежурног наставника)
- **реституција** (планирање реституције или посредовање између ученика у реституцији)
- **медијација** међу потенцијално супротстављеним групама у одељењу и међу одељењима
- разговор са **одељењском заједницом** о правилима понашања уз предочавање последица повреде обавеза по правилнику и закону, радионица на тему насиља, другарства

- укључивање одељењске заједнице - заједничке активности и задаци, тимски рад, радионице, мини пројекти, давање задатака и организована сарадње међу ученицима усмерена на рад у оквиру наставних и ваннаставних активности
- мини истраживање о насилном понашању у оквиру одељења (упитници, тестови...)
- упућивање на миран начин решавања вршњачког конфликта, учење ненасилне комуникације, вештине самоконтроле, исказивања потреба на ненасилан начин
- давање различитих задатка ученику, нпр. *да контролише примену одређеног правила у одељењу*
- договор са учеником о листи правила која ће довести до очекиваних промена у понашању, склапање договора са починиоцем о промени понашања
- вежбе „Ја говора“
- писање листе мета и узрока разлога љутње/беса
- попуњавање индивидуалних упитника (нпр: *Упитник снага и тешкоћа*; *Упитник за само процену понашања*, *Упитник на тему перцепције насилне комуникације*, Листа „*За и против*“...) након чега се са учеником обавља разговор о одговорима које је дао
- афирмација позитвних вредности, способности и интересовања ученика, укључивање у вавнаставне активности (секције, такмичења, конкурсе, прославе, хуманитарне акције, приредбе...)
- свакодневни контакт са ученицима насиља и провера статуса њиховог односа, као и увид у њихов социјално-психолошки статус
- укључивање вршњачких медијатора у решавање вршњачког сукоба
- састајање са родитељима починиоца, његових подржавача ради праћења промене у њиховом односу и увид у њихов однос и дружење ван

школе

- састајање са родитељима ученика/це који трпи последице насиља, родитељима његових/њених подржавача ради повећања самопоштовања, оснаживања за конструктивно супротстављање потенцијалном насиљу, тражења заштите и подршке од одраслих и вршњака и праћења промене у развоју позитивних социјалних односа, ради увида у односе и дружење ван школе
- сарадња са Центром за социјални рад и сарадња са породицом и починиоцем/има насиља на ресоцијализацији и поновном укључивању у заједницу вршњака
- активирање Спољашње мреже заштите – пријава полицији, Центру за социјални рад (укључивање других врста помоћи, здравствених институција...)
- васпитно-дисциплински постпак према ученицима починиоцима насиља.

6) поступци за рано препознавање ризика од насиља, злостављања и занемаривања;

- систематско посматрање ученика и континуирано праћење њиховог развоја и напредовања од стране наставника, стручног сарадника, помоћног особља и чланова тима на нивоу Школе,примена листе индикатора, кроз сарадњу са породицом и представницима и институцијама из локалне заједнице.

8) облике и садржаје рада са свом децом и ученицима, односно онима који трпе, чине или су сведоци насиља, злостављања и занемаривања;

-индивидуални ,групни разговори

-предавања

-радионице ...
ангажовање стручњака

На тему насиља,дискриминације,треговине људима,конфликти и начини превазилажења ,учење комуникацијских вештина,асертивност...

9) начин, облици и садржаји сарадње са породицом, јединицом локалне самоуправе, надлежном организационом јединицом полиције (у даљем тексту: полиција), центром за социјални рад, здравственом службом, правосудним органима и др.;

-међусобна сарадња и информисање-размена података,стручна помоћ,извештавање

10) начин праћења, вредновања и извештавања органа установе о остваривању и ефектима програма заштите, а нарочито, у односу на:

(1) учесталост инцидентних ситуација и број пријава;

(2) заступљеност различитих облика и нивоа насиља, злостављања и занемаривања;

(3) број повреда;

(4) учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика и дисциплинских поступака против запослених;

(5) остварене обуке у превенцији насиља, злостављања и занемаривања и потребе даљег усавршавања;

(6) број и ефекте акција које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ вршњака;

(7) степен и квалитет укључености родитеља у живот и рад установе;

(8) друге параметре.

Документација, анализа и извештавање

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности установа:

1) прати остваривање програма заштите установе;

2) евидентира случајеве насиља, злостављања и занемаривања другог и трећег нивоа;

3) прати остваривање конкретних планова заштите другог и трећег нивоа;

4) укључује родитеља у васпитни рад у складу са врстом и нивоом насиља и праћење ефеката предузетих мера и активности;

5) прати остваривање активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада;

6) прати остваривање плана поступања установе у кризним догађајима;

7) евидентира кризне догађаје;

8) анализира стање и извештава.

Одељењски старешина, односно васпитач бележи насиље на првом нивоу; прати и процењује делотворност предузетих мера и активности и евидентира у педагошкој документацији.

О случајевима који захтевају укључивање тима за заштиту (други и трећи ниво) документацију (службене белешке и сви други облици евидентирања података о лицу, догађају, предузетим радњама и др.) води, чува и анализира за потребе установе психолог или педагог, а изузетно, други члан тима за заштиту кога је одредио директор.

О ситуацијама насиља првог и другог нивоа, предузетим мерама и активностима, као и праћењу предузетих активности, школа је у обавези да води евиденцију због потребе кварталних извештаја и користећи Националну платформу „Чувам те”. За унос података на националној платформи су задужени запослени у школи које је директор овластио за приступ националној платформи.

Тим за заштиту подноси извештај о реализацији превентивних и интервентних активности два пута годишње. Директор извештава орган управљања, савет родитеља и ученички парламент.

ПРАЋЕЊЕ ЕФЕКАТА ПРЕДУЗЕТИХ МЕРА

Одељењски старешина и стручна служба прате ефекте предузетих мера:

- понашање ученика који је трпео насиље (да ли се повлачи, да ли постаје агресивно, да ли тражи подршку и на који начин...) и ученика који се понашао насилно (да ли наставља са нападима, да ли тражи друге жртве, да ли га група одбацује, да ли га група подржава...);
- како реагују пасивни посматрачи (да ли се обраћају старијима за помоћ, да ли сви знају како да се повежу са унутрашњом заштитном мрежом и ко је њихова особа од поверења, да ли се препознаје страх, да ли сами предузимају неке акције и сл.);
- шта се дешава у одељењу (да ли се издвајају нове групе, каква је атмосфера ...);
- колико су родитељи сарадници у активностима на смањивању насиља;
- како функционише Тим и унутрашња заштитина мрежа (где су слабе тачке и шта се може боље);
- колико су друге институције (спољна заштитна мрежа) укључене и који су ефекти њиховог укључивања.

Уколико се увиди да се ситуација насиља понавља, усложњава и постаје ризичнија и опаснија, неопходно је предузети следеће заштитне мере:

- појачати опрез свих запослених и дежурних наставника и ученика
- укључити у рад родитеље
- наставити са индивидуалним радом - педагог школе
- укључити стручњаке из других установа (из спољашње заштитне мреже)

ИЗВЕШТАВАЊЕ

Тим квартално извештава Наставничко веће, а полугодишње Школски одбор и савет родитеља Школе о реализацији и ефектима превентивних и интервентних мера и активности.

Извештавање о појединим случајевима насиља врши директор школе водећи рачуна о поверљивости података, заштити приватности стављајући интересе детета изнад интереса родитеља, школе, струке и др.

Подаци до којих се дође су поверљиви и могу се ставити на располагање само службеним лицима ангажованим у поступцима заштите деце од насиља.

ПРОЦЕЊИВАЊЕ ЕФЕКАТА ПРИМЕНЕ ПРОГРАМА

На основу евиденције о случајевима насиља праћење ефеката предузетих мера ће извршити Тим за заштиту ученика од насиља преко следећих индикатора:

- броја и нивоа облика насилног понашања

- број случајева насилног понашања са позитивним ефектима у односу на укупан број пријављених у току школске године
- однос пријављених облика насилног понашања текуће и претходне школске године
- однос броја случајева насилног понашања са позитивним ефектима текуће и претходне школске године
- анализа упитника проведеног међу ученицима о степену безбедности у школи.

ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ ПРОГРАМА

Извештај о остваривању Програма заштите је саставни део Годишњег изештаја о раду Школе и доставља се Министарству просвете, односно надлежној школској управи. Извештај садржи, нарочито: анализу ефеката превентивних мера и активности и резултате самовредновања у овој области, број и врсту случајева насиља, злостављања и занемаривања, предузете интервентне мере и активности, као и њихове ефекте.

АКЦИОНИ ПЛАН ПРЕВЕНТИВНИХ АКТИВНОСТИ

На основу анализа стања, праћења насиља, злостављања и занемаривања, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције у предходној школској години, Школа утврђује Акциони план превентивних активности за наредну школску годину. Акциони план превентивних активности је саставни део Годишњег плана рада школе.

ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ

Програмом превенције дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности (у даљем тексту: Програм превенције) одређују се мере и активности којима се обезбеђује остваривање циљева превенције свих облика
дискриминације и дискриминаторног поступања. Програм превенције је део Школског програма и Развојног плана школе, а конкретизује се Годишњим планом рада школе.
Програм превенције утврђује се на основу анализе стања у остваривању равноправности, распрострањености различитих облика нетолеранције и дискриминације, сагледавања потреба учесника у образовању за додатном подршком, специфичности школе и резултата самовредновања и вредновања квалитета њеног рада.
Годишњим планом рада школе, између осталог, опредељују се превентивне активности,одговорна лица и временска динамика остваривања планираних активности.
Ради континуираног праћења ефеката програма спречавања дискриминаторног понашања, школа врши анализу стања у остваривању равноправности и једнаких могућности. У припреми анализа учествују и представници учесника у образовању и родитеља. Анализа се разматра у одељењима (часови одељењског старешине и одељењских заједница), на родитељским састанцима, Ученичком парламенту, стручним органима и тимовима и на Савету родитеља. Школски одбор разматра и питања дискриминације у оквиру доношења аката установе (развојни план, годишњи план рада,план стручног усавршавања запослених), усвајања извештаја о њиховом спровођењу и
разматрања поштовања општих принципа, остваривања циљева образовања и васпитања и стандарда постигнућа, најмање два пута годишње кроз извештаје директора о свом раду и раду школе.

Интервенција

У школи се интервенише у случајевима сумње или утврђеног вређања угледа,части или достојанства личности и дискриминаторног понашања из расистичких,сексистичких, хомофобичних, ксенофобичних, исламофобичних, антисемитских, антициганистичких или других облика дискриминаторног понашања према лицу, а нарочито млађем, слабијем, са сметњама у развоју и инвалидитетом, према родном идентитету, полу, сексуалној оријентацији, раси, боји коже, верској и националној припадности, језику, имовном стању, социјалном и културном пореклу и другим и претпостављеним или стварним личним својствима.
Интервенцију чине мере и активности којима се дискриминаторно понашање или вређање угледа, части или достојанства

личности (у даљем тексту: дискриминаторно понашање) зауставља, осигурава безбедност учесника у образовном и васпитном процесу (оних који трпе – дискриминисана лица, сведоче или чине – извршиоци дискриминације), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате се ефекти предузетих мера.
У школи се интервенише у случају сумње и када је утврђено дискриминаторно понашање, и то, када се оно припрема, дешава или се догодило између: учесника у образовању (ученик–ученик, одрасли–одрасли; учесник у образовању – запослени; учесник у образовању – родитељ; учесник у образовању – треће лице у школи);запосленог (запослени – учесник у образовању, запослени–родитељ, запослени–запослени, запослени – треће лице); родитеља (родитељ – учесник у образовању, родитељ–родитељ, родитељ–запослени, родитељ – треће лице); треће лице (треће лице – учесник у образовању, треће лице – родитељ, треће лице – запослени; треће лице –треће лице). Директор, запослени и трећа лица имају обавезу да препознају дискриминацију, а ако је утврђена, предузму мере и активности у школи према учеснику у образовању прописане Законом, Правилником и овим актом.
Директор има обавезу да предузме Законом утврђене мере и активности према запосленом, родитељу и трећем лицу као извршиоцу дискриминације и пријави дискриминацију надлежним државним органима и локалне самоуправе.
У случају дискриминаторног понашања запосленог утврђује се одговорност у дисциплинском поступку, у складу са Законом.
Одговорност родитеља за повреду законске забране дискриминације од стране његовог детета које је ученик школе утврђује се у прекршајном поступку, а на основу Закона. У случају када је родитељ извршилац дискриминације, одговорност се утврђује пред Повереником или у судском поступку, у складу са законом.
Одговорност трећег лица за повреду законске забране дискриминације утврђује се у поступку пред Повереником или у судском поступку, у складу са законом.
Мотив или намера извршиоца дискриминације није од значаја.
Дискриминација у области образовања и васпитања уређена је Законом, а ближи критеријуми за препознавање облика дискриминације прописани су Правилником о протоколу и обавезују све учеснике у образовном и васпитном процесу на дужност поштовања те забране и уздржавања од свих аката чињења или нечињења који могу да доведу до кршења исте.
Ради предузимања одговарајућих мера и благовременог реаговања на ризике од дискриминаторног понашања учесника у образовању, сачињава се матрица за процену нивоа дискриминације, тако што се уочено дискриминаторно понашање сврстава се у један од три нивоа дискриминаторног понашања, у зависности од:
1) узрасти учесника у образовању;
2) интензитета, трајања и учесталости дискриминаторног понашања;
3) облика и начина дискриминаторног понашања – узнемиравање и понижавајуће
поступање;
4) последица дискриминаторног понашања.
Приликом сврставања у ниво дискриминаторног понашања учесника у образовању према наведеној матрици, место и време извршеног понашања утичу на избор врсте мере и активности које се предузимају у интервенцији.
Када се дискриминаторно понашање догоди ван простора школе, у било које време, а од стране учесника у образовању, школа предузима мере појачаног васпитног рада, без вођења васпитно-дисциплинског поступка. Уколико се дискриминаторно

понашање догоди у простору школе у време образовно-васпитног рада и других активности, предузимају се мере појачаног васпитног рада, покреће, води и окончава васпитно-дисциплински поступак, у роковима и на начин утврђен Законом.

Елементи матрице јесу:

1) узраст учесника у образовању

Процену тежине облика дискриминације обавља тим за заштиту, полазећи од релација: лице у односу на друго лице истог или приближног узраста; узрасно старијег лицу према млађем лицу и групе лица према лицу, односно групи лица, и то:

(1) када је понашање учесника у образовању истог или приближног узраста (дете– дете, ученик–ученик, одрасли–одрасли), као и млађег према старијем, квалификује се као први ниво;

(2) када се узрасно старији учесник у образовању понаша дискриминаторно према млађем лицу, квалификује се као други ниво;

(3) када група учесника у образовању дискриминаторно понаша према лицу или другој групи, квалификује се као трећи ниво.

2) интензитет, трајање и учесталост дискриминаторног понашања

Када се дискриминаторно понашање понавља или продужено траје у односу на исто лице, односно лица са сличним или истим личним својствима (раси, боји коже, националној и верској припадности или етничком пореклу, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету) тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације.

Поновљена дискриминација, у смислу овог акта, подразумева више пута поновљено понашање лица или групе лица, односно поступање установе, њених органа или тела које је засновано на повређивању личних својстава лица или групе лица, а продужена – која се чине у дужем временском периоду према истом лицу или групи лица.

3) облик и начин дискриминаторног понашања – узнемиравање и понижавајуће поступање

Узнемиравање и понижавајуће поступање јесте изговарање речи, односно слање писаних порука или предузимање радњи према лицу или групи лица на основу којих се посредно и са сигурношћу може закључити да вређају њихово достојанство на основу личног својства, проузрокују осећај понижености, узнемирености или одбачености, шири страх или непријатељство, односно ствара понижавајуће и увредљиво окружење.

Ако узнемиравање и понижавајуће поступање удружено врши група или се оно понавља, односно дуже траје, овакво дискриминаторно понашање квалификује се као дискриминација другог нивоа.

Ако је узнемиравање и понижавајуће поступање изазвало страх или непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење по дискриминисано лице или је довело до искључивања или одбацивања лица или групе лица, дискриминаторно понашање квалификује се као дискриминација трећег нивоа.

4) последица дискриминаторног понашања

Када дискриминаторно понашање доводи или потенцијално може да доведе до угрожавања физичког, односно психичког

здравља учесника у образовању, тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације.

Уколико је у интервенцију на понашање укључена спољашња заштита (здравствена служба, установа социјалне заштите, полиција, Министарство, надлежна школска управа Министарства, јединица локалне самоуправе, Повереник, правосудни органи и др.) тим за заштиту га увек квалификује као трећи ниво дискриминације.

Покренут прекршајни или судски поступак, не утиче на предузимање интервентних мера и активности.

ПОСТУПАЊЕ ШКОЛЕ У СЛУЧАЈУ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА УЧЕСНИКА У ОБРАЗОВАЊУ

Школа поступа у складу са Правилником о поступању и овим актом увек када је учесник у образовању дискриминисано лице, извршилац дискриминације, односно сведок.

Сазнање о дискриминаторном понашању у школи може да се добије: опажањем,

на основу сумње или информације да се дискриминација припрема, догађа или се догодила. Информација може да се добије непосредно – усмено, у писаном облику,коришћењем дигиталних средстава, поверавањем од самог дискриминисаног учесника у образовању или посредно – од његовог родитеља, вршњака, запослених, трећих лица као сведока, као и на основу анонимне пријаве.

Редослед поступања у интервенцији зависи од тога да ли се дискриминаторно понашање припрема, догађа или се догодило.

Редослед поступања у интервенцији је следећи:

1) Проверавање добијене информације да се дискриминаторно понашање припрема или се догодило обавља се прикупљањем информација – директно или индиректно. Циљ проверавања информације јесте утврђивање одлучујућих чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на дискриминаторско поступање. Током прикупљања информација поштују се принципи утврђени Конвенцијом о правима детета и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице – дете и ученик.

Школа проверава сваку информацију о дискриминаторном понашању анонимном анкетом учесника у образовању и на други начин примерен облику и врсти дискриминаторног понашања.

Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са Законом.

У случају непотврђене сумње дискриминаторног понашања, појачава се васпитни рад и прати понашање учесника у образовању. Када се потврди сумња, директор и Тим за заштиту предузимају мере и активности за повреду законске забране дискриминације.

2) Заустављање дискриминаторног понашања и смиривање учесника јесте обавеза свих запослених у школи, а нарочито најближег присутног запосленог, дежурног наставника или радника обезбеђења да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике.

У случају да запослени процени да не може сам да заустави дискриминаторно понашање зато што је сукоб високо ризичан, као и због истовременог физичког насиља,одмах ће тражити помоћ.
Након заустављања сукоба, ако се посумња у повређивање дискриминисаног лица, затражиће се пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи,обавештавање полиције и Центра за социјални рад.
Смиривање учесника подразумева, најпре, одвојене разговоре са извршиоцем дискриминације и са дискриминисаним лицем, а ако се процени да је могућ, без опасности по наставак сукоба, и заједно учесницима и родитељима.
3) Обавештавање и позивање родитеља је обавеза школе. Одмах након заустављања сукоба учесника – ученика (као дискриминисаног лица и извршиоца дискриминације) школа обавештава и позива родитеља на пријављени број контакт телефона. Уколико родитељ није доступан, школа одмах обавештава Центар за социјални рад.
4) Прикупљање релевантних информација и консултације врше се у школи ради:
разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа дискриминације, ризика и предузимања одговарајућих мера и активности,избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције. Нивои дискриминације, на основу овог Правилника и овог акта, за учесника у образовању су: први, други и најтежи –трећи ниво.
Процену нивоа увек врши Тим за заштиту. Да би извршио правилну процену,Тим за заштиту прикупља све релевантне податке, консултује, осим директора,одељењског старешину, дежурног наставника, радника обезбеђења, другог запосленог као очевица, представника Ученичког парламента. Тим за заштиту информише родитеље и укључује их у појачан васпитни рад и план заштите од дискриминације.
Уколико у току консултација у школи директор и Тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво дискриминације, као и да одреде одговарајуће мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: Министарство – школску управу, Центар за социјални рад, полицију, здравствену службу, Повереника и др.
5) Предузимање мера и активности према учеснику у образовању, и то за све нивое дискриминације. План заштите од дискриминације сачињава се за конкретну ситуацију сваког од нивоа и за све учеснике – дискриминисано лице, извршиоца дискриминације и сведоке. План заштите од дискриминације зависи од: узраста и броја учесника, облика и нивоа дискриминације, последица по лице и колектив и сл.
План заштите од дискриминације садржи: активности усмерене на промену понашања и ставова који су допринели дискриминаторном понашању – појачан васпитни рад и по интензитету примерен повреди законске забране (интензиван), рад са родитељем, одељењском заједницом, укључивањем Ученичког парламента и Савета родитеља, а по потреби и Школског одбора; носиоце тих активности временску динамику;начине којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника у заједницу. Мере и активности се предузимају укључивањем учесника у образовању, усклађене са његовим развојним могућностима. Када Тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада или васпитног рада који у интензитету одговара потребама ученика, прилагоди и образовно-васпитни рад, предложиће тиму за пружање додатне образовне подршке припрему индивидуалног образовног плана.
План заштите од дискриминације сачињава Тим за заштиту заједно са одељењским старешином, психологом, педагогом (уколико нису чланови тима за заштиту), директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама

и службама. У припрему плана заштите, када год је могуће, школа ће укључити представнике одељењске заједнице, Ученичког парламента, као и учеснике у дискриминацији.

План заштите укључује и информације о мерама и активностима које школа предузима самостално, у сарадњи са другим надлежним организацијама и службама и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално. Када су у мере и активности укључене друге организације и службе, одређују се задаци, одговорна лица, динамика и начини међусобног извештавања.

За сваки процењени ниво дискриминације директор школе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство – надлежну школску управу, у року од 24 сата од догађаја. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако Тим за заштиту, полиција или Центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика.

Уколико је комуникација са медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако постоји сумња или је утврђено да је директор извршилац дискриминације. У том случају комуникацију са медијима остварује председник Школског одбора.

6) Праћење ефеката предузетих мера и активности прати школа (одељењски старешина, Тим за заштиту, психолог и педагог, ако нису чланови тима) ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности школе. Школа прати понашање учесника у образовању које је дискриминисано лице и које је извршилац дискриминације, али и оних који су индиректно били укључени (сведоци).

Прати се и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства.

ПОСТУПАЊЕ ШКОЛЕ У СЛУЧАЈУ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА ЗАПОСЛЕНОГ ПРЕМА УЧЕСНИКУ У ОБРАЗОВАЊУ

Школа поступа у складу са Законом, Правилником и овим актом када је запослени извршилац дискриминације, а дискриминисано лице, односно сведок–учесник у образовању.

Сазнање о дискриминаторном понашању запосленог у школи може да се добије:опажањем, сумњом или информацијом да се дискриминација припрема, догађа или се догодила. Информација може да се добије непосредно – усмено, у писаном облику, као и на основу анонимне пријаве, коришћењем дигиталних средстава, поверавањем од самог дискриминисаног учесника у образовању или посредно – од његовог родитеља, вршњака,других запослених или трећих лица као сведока.

Редослед поступања у интервенцији зависи од тога да ли се на основу информације дискриминаторно понашање запосленог припрема, догађа или се догодило.

ДОКУМЕНТАЦИЈА, АНАЛИЗА И ИЗВЕШТАВАЊЕ

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности школа:

1) прати остваривање програма заштите школе;
2) евидентира све случајеве дискриминације у школи;
3) прати остваривање конкретних планова заштите;
4) анализира стање и извештава.

О случајевима дискриминације Тим за заштиту води педагошку документацију и евидентира податке о дискриминисаним лицима, извршиоцима дискриминације, догађају,предузетим радњама и др. Педагошку документацију води, чува и анализира

за потребе установе психолог или педагог, а изузетно, други члан Тима за заштиту кога је одредио директор. Тим за заштиту сачињава извештај два пута годишње, који директор доставља Школском одбору, Савету родитеља и Ученичком парламенту. Извештај о остваривању програма заштите саставни је део годишњег Извештаја о раду школе и доставља се Министарству – односно надлежној школској управи. Извештај обавезно садржи: анализу ефеката превентивних мера и активности и резултате самовредновања у овој области, број и врсту случајева дискриминације, предузете интервентне мере и активности, као и њихове ефекте.
Овлашћено лице у школи има обавезу да ажурира податке о дискриминацији.
Директор одлучује о дозволи приступа документацији и подацима учесника у образовању у складу да прописима којима се уређује заштита података о личности.
На основу анализа стања, праћења дискриминације, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције, школа дефинише даљу политику заштите од дискриминације учесника у образовању, родитеља,запослених и трећих лица.

ИНФОРМИСАЊЕ НА ЗАШТИТИ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА - КОМУНИКАЦИЈА СА МЕДИЈИМА

1) Органи,тела,установе ,организације	**Одговорне особе за информисање**
Наставничко веће	Директор,педагог
Ученички парламент	Председник парламента,педагог
Савет родитеља	Директор
Школски одбор	Директор,педагог
Центар за социјални рад	Директор
Просветна инспекција	Директор
Служба стручно-педагошког надзора	Директор
Полицијска управа	Директор,педагог
Медији	Директор,педагог
Здравствене установе	Директор,педагог -У случају хитне интервенције у школи секретар школе

2) План комуникације са медијима

	Сачинити план за контакте са медијима у случају да се кризни догађај деси или да медији извештавају о догађају који се није десио
	Проверавати листу имена и адресу локалних новинара
	Проактивно сарађивати са медијима
	Ограничити приступ медијима особљу Школе и ученицима у време наставе
	Одредити простор који је намењен медијима – место за извештавање
	Одредити једну особу за контакте са медијима
	Не давати информације о детету без претходног информисања и сагласности родитеља
	Информације које се дају медијима морају бити потврђене и проверене
	Не постоји ништа „незванично“ – све ће бити објављено
	Особа за контакт са медијима одговара прецизно на питања за која је надлежна
	Избегавајте да кажете „без коментара“
	Захвалити свима који су Школи били од помоћи у решавању кризног догађаја

ПРИЈАВА НАСИЛНОГ ПОНАШАЊА –ОБРАСЦИ

ОБРАЗАЦ ЗА ЕВИДЕНЦИЈУ НАСИЛНОГ ПОНАШАЊА (ПОПУЊАВА ОДЕЉЕЊСКИ СТАРЕШИНА)	
Особа која врши насиље (заокружи):	**Особа која трпи насиље (заокружи):**
Учесник_____ а) мушко б) женско в) разред: _____	Ученик: _____ а) мушко б) женско в) разред: _____
Група:	**Група:**
а) хомогена б) хетерогена в) истополна г) хетерополна	а) хомогена б) хетерогена в) истополна г) хетерополна
Насилна ситуација се (заокружи):	
а) дешава први пут	б) понавља више пута
Кратак опис насилне ситуације:	
Врста интервенције:	
Предложене мере и начин праћења спровођења предложених мера:	
Вредновање и процена ефеката предузетих мера:	
Датум подношења пријаве, Одељењски старешина _____ _____	

<table>
<tr><th colspan="2">ОБРАЗАЦ ЗА ЕВИДЕНЦИЈУ НАСИЛНОГ ПОНАШАЊА (ПОПУЊАВА ТИМ)</th></tr>
<tr><td>Особа која врши насиље (заокружи):</td><td>Особа која трпи насиље (заокружи):</td></tr>
<tr><td>Учесник_____ разред: _____
а) мушко б) женско</td><td>Ученик: _____ разред: _____
а) мушко б) женско</td></tr>
<tr><td>Група:</td><td></td></tr>
<tr><td>а) хомогена б) хетерогена
в) истополна г) хетерополна</td><td>а) хомогена б) хетерогена
в) истополна г) хетерополна</td></tr>
<tr><td>Одрасли (подвуци):</td><td>Одрасли (попдвуци):</td></tr>
<tr><td>учитељ,
наставник,
одељењски старешина,
дежурни наставник,
техничко особље,
стручни сарадник,
административни радник,
директор,
родитељ</td><td>учитељ,
наставник,
одељењски старешина,
дежурни наставник,
техничко особље,
стручни сарадник,
административни радник,
директор,
родитељ</td></tr>
<tr><td colspan="2">Насилна ситуација се (заокружи):</td></tr>
<tr><td>а) дешава први пут</td><td>б) понавља више пута</td></tr>
<tr><td colspan="2">Кратак опис насилне ситуације:</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">Врста интервенције:</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">Предложене мере и начин праћења спровођења предложених мера:</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">Вредновање и процена ефеката предузетих мера:</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">Датум:_____ Тим _____ Директор _____</td></tr>
</table>

ОБРАЗАЦ ЗА УКЉУЧИВАЊЕ ДРУГИХ ИНСТИТУЦИЈА (ПОПУЊАВА ДИРЕКТОР ШКОЛЕ)
Назив и адреса институције којој се обраћамо:
Име и презиме директора школе:
Адреса установе:
Телефон/мејл у установи:
Име и презиме координатора Тима за заштиту ученика:
Његов телефон/мејл:
Име и презиме ученика:
Узраст ученика:
Разред/одељење:
Име и презиме родитеља/старатеља:
Адреса становања:
Телефон/мејл:
Разлози због којих се обраћамо надлежној установи:
Кратак опис догађаја, ко су учесници, последице:
Предузете мере у установи:
Датум _____год. Директор _____

ПРОГРАМ ПОСТУПАЊА УСТАНОВЕ У КРИЗНИМ ДОГАЂАЈИМА

Кризни догађај је у већини случајева непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама. Тај догађај и његове последице могу проузроковати значајну штету особама које су непосредно или посредно изложене кризном догађају.
Кризни догађај карактерише број жртава (повређених или настрадалих), материјална штета, психолошке реакције појединца и/или заједнице у целини, као и солидарност у сврху отклањања последица.

Кризни догађаји су:

– Природна смрт детета/ученика;

– Покушај убиства и убиство детета/ученика (у установи иливан ње);

– Покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установиили ван ње);

– Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог уустанови;

– Саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадало дете, односно ученик и/или запослени у установи;

– Нестанак детета/ученика;

– Масовно тровање у простору установе;

– Дојава о подметнутој експлозивној направи у установи илитерористичком нападу и слично;

– Талачка криза;

– Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);

– Техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја и пожар);

– Природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари...);

– Епидемија која је обухватила територију/општину на којој се налази установа;

– Други кризни догађаји, у смислу овог правилника.

У случају проглашења ванредне ситуације, односно ванредог стања, установа поступа у складу са прописима који то уређују

УЛОГЕ И ОДГОВОРНОСТИ.

Када установа има сазнање да се догодио кризни догађај од-мах, а најкасније у року од 24 сата, активира се тим за кризне догађаје, који има следеће задатке:

– прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа;

– успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите;

– сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кри- зне интервенције;

– благовремено информисање деце/ученика, родитеља, запо- слених и медија о догађају;

– психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима;

– израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи;

– организација евентуалних комеморативних активности;

– праћење реализације планова и евалуација;

– вођење документације и извештавање и

– други послови који могу бити од значаја у ситуацијама када се деси кризни догађај.

Директорка школе формирала је решењем Тим за кризне догађаје који делује у оквиру Тима за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања, а чине га:

- директор школе

- стручни сарадници-педагог школе

- секретар школе

- четири наставника

- помоћни радник-2 чистачице

- помоћни радник-2 домар-мајстора

- представник Савета родитеља

- представник спољашње мреже-хитна помоћ и полиција

-представник спољашње мреже-Црвени крст Апатин

Рад тима активира се одмах након сазнавања установе да се десио кризни догађај, а најкасније у року од 24 сата.

Тим за кризне догађаје, поред послова из опште надлежности, обавља следеће задатке:

- прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа,

- успостављање сарадње са спољашњом мреже заштите,

- сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције,

- благовремено информисање ученика, родитеља, запослених и медија о догађају,

- психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима,

- израда и реализација плана рада школе у измењеним условима и стабилизација рада у школи,

-организација евентуалних комеморативних активности,

-праћење реализације планова и евалуација,

-вођење документације и извештавање.

ПРОЦЕНА СНАГА, КАПАЦИТЕТА И СПЕЦИФИЧНСТИ УСТАНОВЕ У ОДГОВОРУ НА КРИЗНЕ ДОГАЂАЈЕ

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Општина Апатин је безбедна средина, са ниском стопом криминала, суицида и саобраћајних незгода. - Школа нема велики број ђака и запослених (школа има укупно 162 ученика и 40 запослених, уз мање флуктуације). Позитиван етос и сарадничка атмосфера међу свим актерима	- Оскудност капацитета службе хитне медицинске помоћи Дома здравља - Непостојање службе за пружање психолошке помоћи и подршке деци и младима у ДЗ и у локалној заједници. - Скромне финансијске могућности локалне самоуправе и школе за пунуреализацију планираних превентивних активности и

школског живота. - Спољашњу мрежу одликује квалитетна интерсекторска сарадња. - Школа одлично сарађује са локалном заједницом. - Наставно особље и стручна служба континуирано се стручно усавршавају. - Постојање правилника и планова којима се регулише безбедност ученика и запослених. - Постојање плана евакуације, редовна провера контроле ПП апарата паник расвете. -Редовна контрола санитарног инспектора - Развијен систем дежурстава наставника. -Развијен систем ефикасног информисања запослених, ученика и родитеља, школски сајт.	обука. - Непостојање релевантних података и акционих истраживања на тему безбедносне културе, информисаности и реаговања у кризним ситуацијама ученика, запослених и родитеља.
МОГУЋНОСТИ	**ПРЕТЊЕ**
- Едуакција ученика и родитеља - Стручно усавршавање свих запослених из овог домена - Реализација превентивних активности и показних вежби. - Јасна подела улога, обавеза и одговорности у установи приликом одговора на кризе догађаје - Додатно проширење мреже спољних сарадника из оближњих места (Сомбор, Врбас...)	- Гласине и дезинформације које се шире усмено и путем друштвених мрежа у кризним ситуацијама. - Евентуална недовољна координисаност свих активности и актера унутар установе и спољашње мреже. -Непрофесионално понашање појединаца, паника.

Листа установа, организација и удружења грађана са којима установа отварује сарадњу, а у вези са евентуалним кризним догађајима:

1. Министарство просвете Републике Србије
2. Школска управа Сомбор (мобилни тим)
3. Локална самоуправа општине Апатин
4. Полицијска станица Апатин
5. Ватрогасна јединица Апатин
6. Дом здравља Апатин
7. Центар за социјални рад општине Апатин
8. Црвени крст Апатин
9. Инфо портали на општинском нивоу
10. ШОСО “Вук Караџић“ Сомбор
11. ПУ „Пчелица“ Апатин

БЕЗБЕДНА МЕСТА УНУТАР И ИЗВАН УСТАНОВЕ У СИТУАЦИЈАМА КРИЗНИХ ДОГАЂАЈА

План евакуације налази се истакнут на свим спратовима школе, на стубу код степеница, као и у спортској хали, укупно 5 .
На основу процене ризика од катастрофа сачињен је План заштите и спасавања за ОШ “Младост“ Пригревица који је усвојен у јулу 2023.

Све просторије у школи (канцеларије, учионице, кабинети, зборница и све остале помоћне просторије) су јасно означене натписима који се налазе на улазним вратима за сваку просторију са спољашње и унутрашње стране. Настава се одвија у учионицама и школској хали, распоред часова налази се истакнут у:

- школској зборници

- канцеларији директора школе

- кацеларији секретара школе

- канцеларији педагога

- на улазним вратима школе

Поред ознаке просторије, назначено је и име и презиме особе која је у њој распоређена на рад (директор, наставници, стручни сарадник, административни радници, помоћно особље) што олакшава потрагу за појединцима у ситуацијама евентуалног кризног догађаја.
Свака измена намене поједине просторије и особа које у њима бораве редовно се ажурира.

ПЛАН АЛАРМИРАЊА У СИТУАЦИЈИ КРИЗНОГ ДОГАЂАЈА

За алармирање се користе уобичајена, прописана средства алармирања и узбуњивања јавности у ситиуацијама кризног догађаја. Такође у зависности од конкретне ситуације, користиће се и школско звоно којим ће управљати школска спремачица која је члан Тима за кризне догађаје. Систем школског звона се налази у просторији поред главног улаза у школу.

План звучних сигнала за узбуну саставни је део Плана заштите и спасавања и налази на улазу у ходнику, укупно 1.

ПРОГРАМ ИНФОРМИСАЊА У СИТАЦИЈИ КРИЗНОГ ДОГАЂАЈА

Директор школе одређује чланове Тима који ће у ситуацији кризног догађаја прикупљати, проверавати веродостојност и селекционисати информације у вези са кризним догађајем. Чланови Тима које одреди директор за задатке информисања ће припремати саопштења за јавност и дистрибуирати информације медијима, родитељима, ученицима, запосленима и широј средини.

Директор школе даје изјаве за јавност.

У наведеним пословима Тим за кризне догађаје сарађује са Тимом за маркетинг школе и администраторима школског сајта.

За комуникацију са ученицима и родитељима користиће се одељењске Вибер групе које су се до сада показале као веома ефикасне у прослеђивању информација. Сваки одељењски старешина задужен је за комуницирање са својим ученицима и њиховим родитељима/старатељима, а у ситуацији кризног догађаја прослеђује само и искључиво информације које добије од Тима за кризне догађаје и запосленог којег је именовао директор школе.

За припрему саопштења за ученике, родитеље и медије користиће се модели из приручника “Психолошке кризне интервенције у обарзовно-васпитним установама” Министарства просвете Републике Србије и Друштва психолога Србије ауторки проф.др Јелене Влајковић и мр Ане Влајковић.

ПРОГРАМ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА ЗАПОСЛЕНИХ У ВЕЗИ СА КРИЗНИМ ДОГАЂАЈИМА

У циљу јачања компетенција установе за пружање психосоцијалне подршке, реализацију плана евакуације, генерално јачања ефикасности реаговања установе у различитим кризним ситуацијама, у школи се предвиђа стручно усвршавање запослених из следећих области:

1. Обука у пружању прве помоћи-у сарадњи са Црвеним крстом Апатин и периодично практичне вежбе из пружања прве помоћи.
2. Обука из противпожарне заштите и раговања у ситуацијама пожара
3. Обука у реализацији плана евакуације за запослене
4. Обуке у пружању психосоцијалне помоћи ученицима
5. Обука за заштиту на раду у сарадњи са Центром за безбедност на раду ЦВР ДОО из Апатина

Тим за кризне ситуације ће у сарадњи са Тимом за стручно усавршавање сваке школске године донети план стручног усавршавања који ће обухватити једну или више едукација из наведених области.

ПРОГРАМ ПОДИЗАЊА БЕЗБЕДНОСНЕ КУЛТУРЕ

Са циљем подизања безбедносне културе ученика и запослених школа ће предузимати следеће активности:

1. Акционо истраживање на тему безбедносне културе ученика и запослених.
2. Едукација ученика да препознају опасне и кризне ситуације
3. Едукација ученика и запослених о начинима реаговања у кризним ситуацијама.
4. Едукација ученика и запослених о начинима трагања за помоћи у току и након завршетка кризне ситуације.
5. Едукација ученика и запослених на тему превенције и подизања безбедносне културе у школи, локалној заједници, регионалној и националној безбедности.

Тим за кризне ситуације ће у сарадњи са Тимом за стручно усавршавање, Тимом за развој школског програмаи Тимом за развојно планирање сваке школске године донети План за подизање безбедносне културе и предвидети и операционализовати активности за ту школску годину. План ће бити саставни део Годишњег плана рада школе, Школског и развојног плана.

НАЧИНИ РЕАГОВАЊА-КОРАЦИ У ПОСТУПАЊУ УСТАНОВЕ КАДА СЕ ДОГОДИ КРИЗНИ ДОГАЂАЈ

У ситуацијама кризних догађаја, активности у установи спроводиће се по следећим корацима:

1. Прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа

(Тим прикупља све релеваантне информације, проверава веродостојност, обавештава у зависности од врсте кризног догађаја хитно обавештава полицију, ватрогасце, хитну помоћ и друге потребне органе, односно службе)

2. Успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите

Школа, односно директор, хитно обавештава спољашњу мрежу заштите, а потом у зависности од врсте и обима кризног догађаја процењује да ли самостално може да поступа или јој је потребна помоћ и подршка спољашње мреже са којом сачињава заједнички план деловања и извештавања).

3. Сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције

(У складу са Правилником, обимом, врстом кризног догађаја и бројем жртава, директор школе одмах обавештава Министарство

просвете како би се ангажовао Интерсекторски мобилни тим за кризне ситуације. Школски Тим за кризне ситауције тада аутоматски постаје део мобилног тима).

4. Благовремено информисање ученика, родитеља, запослених и медија о догађају

(Директор установе ће именовати особу која припрема званичне информације и саопштења за запослене, родитеље и ученике, док ће се саопштења са медије припремати у сарадњи са надлежном ПР службом Министарства просвете Републике Србије.

5. Психосоцијална подршка ученицима и запосленима

(Тим прати и идентификује ученике и запослене којима је потребна психосоцијална подршка након завршетка кризног догађаја. Основна интервенција је психолошка прва помоћ и њу пружају школски психолог, педагог и одељењске старешине уз кооридинацију стручне службе Уколико постоји потреба, укључују се и стручњаци (психолози, психијатри, психотерапеути) из система здравствене заштите деце и омладине.. Након стабилизације услова, реализују се радионице и психолошка саветовања групно и индивидуално).

6. Израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи

(У сарадњи са Педагошким колегијумом, Тимом за обезбеђивање квалитета рада школе, Тимом за развој школског програма и Тимом за инклузивно образовање, Тим за кризне интервенције, у зависности од врсте и обима кризног догађаја, израђује план рада школе у измењеним околностима у којем мора јасно бити назначено:

- активности/мере
- реализатори
- време реализације
- начини реализације
- начини евалуације
- извештавање

Уколико је дошло до прекида реализације наставе, Педагошки колегијум и Тим за кризне интервенције ће израдити посебан план даље реализације о-в. рада, усваја га Наставничко веће, Школски одбор доноси на ванредној седници одлуку, а потом се шаље на сагласност Школској управи Сомбор.

7. Организација евентуалних комеморативних активности

(У случајевим смртних исхода, Тим организује комеморативне активности водећи рачуна о развојним карактеристикама ученика, као и

емотивном стању ученика и запослених).

8. Праћење реализације плана и евалуација
(Тим прати реализацију свих корака и спроведеног плана активности, коригује и ревидира у складу са ситуацијом у установи).

9. Вођење документације и извештавање
(Тим води документацију о свим спроведеним активностима и доставља је Школској управи Сомбор у року од 15 дана од наступања стабилизације рада у школи-повратака у уобичајене активности и наставни план пре наступања кризног догађаја. Извештаји о раду Тима за кризне догађаје постају саставни део Годишњег извештаја о раду школе за дату школску годину).

ПРОГРАМ УКЉУЧИВАЊА И САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ НА ЈАЧАЊУ ОТПОРНОСТИ УСТАНОВЕ

Са циљем јачања отпорности установе која се заснива на принципима континуитета, сарадње, доступности и ефикасности, школа ће укључивати породице ученика.

Представник Савета родитеља је члан Тима за кризне интервенициje и у ситуацијама кризног догађаја равноправно учествује у реализацији свих планираних активности, при том комуницирајући активно са осталим члановима Савета, заступајући њихове предлоге, потребе и интересе.

Породице ученика укључиваће се у све превентивне активности за јачање отпорности установе:

- Акциона истраживања као испитаници
- Учесници у округлим столовима и дебатама
- Публика и учесници на стручним предавањима и трибинама
- Учесници и реализатори радионица, акција, едукација, семинара
- Учесници на јавним и показним превентивним вежбама

План укључивања родитеља ће сваке године бити операционализован и део Плана сарадње са породицом који је саставни део Годишњег плана рада школе.

ПРАЋЕЊЕ, ЕВАЛУАЦИЈА И ИЗВЕШТАВАЊЕ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОГРАМА

Тим за кризне интервенције прати реализацију овог програма континуирано током сваке школске године, евалуира и извештава о реализованим активностима.

Извештај се подноси два пута током школске године, на полугодишту и крају школске године. Извештај се подноси на обрацу који је универзалан за све тимове у школи и саставни је део Годишњег извештаја о раду школе који се разматрају на Наставничком већу, Ученичком парламенту и Савету родитеља, а усваја га Школски одбор.

У ситуацијама кризног догађаја, Тим свакодневно прати реализоване активности, у складу са Правилником и овим Програмом, евалуира их и ревидира, те о томе редовно и свакодневно извештава Мобилни тим, Школску управу и Министарство просвете договореним начинима комуникације.

5.6. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА

Општи циљ:Развијање и практиковање здравог начина живота, развијање свести о важности сопственог здравља и безбедности, потреба неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције.

- Садржаји:
- Јесењи крос – крос РТС
-Обележавање Дечије недеље
-организовање турнира
-Недеља школског спорта
-Обележавање Светског дана здравља
- Уличне трке- Обележавање Дана победе, мајске свечаности у Пригревици
-Пролећни крос
-Међуодељењска такмичења за ученике 1-8. Разреда
-Организовање такмичења у школи-домаћини
- учешће на другим такмичењима
-садржаји који се обрађују кроз редовну наставу и облике образовно-васпитног рада од 1-8. разреда

Активности:

- Израдити план рада
- Организовати ,пратити и вредновати спровођење програма

Начин остваривања програма

Школа реализује програм спортских активности којим су обухваћени сви ученици, кроз одељењска такмичења и припреме за такмичења у школи и изван школе. Школа обавља припреме за такмичења у складу са календром такмичења и сарађује са локалном спортским организацијам. У школи постоји спортска секција из одбојке. Обавезним физичким активностима су планирани: мали фудбал, атлетика, рукомет и тенис. Рад се одвија по групама (екипама) и индивидуално.Такмичења ће се спроводити у хали за физичко васпитање и на отвореним спортским теренима, водиће се рачуна о фер-плеј игри, о мерама безбедности и регуларности организовања спортских активности.За сваку од предвиђених спортских активности ће бити одређене задужене особе.

5.7. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Партиципација родитеља у школи, тј. њихова укљученост у различите аспекте школског живота представља важну компоненту образовно-васпитног процеса и у непосредној је вези са квалитетом тог процеса. Партнерство породице и школе представља важан предуслов за адекватно подржавање и подстицање развоја детета, будући да је добробит детета централни интерес, како породице тако и школе.
Сарадња породице и школе је изузетно важна јер активира родитеље на пољу интересовања за педагошку делатност, пружа увид у рад школе,као и резултате васпитно-образовног рада. За успешну сарадњу породице и школе потребно је узајамно осећање емпатије, међусобног уважавања, узајамно поверење и одсуство конфликата. Све ово је потребно за правилан развој личности ученика и за постизање успеха. Школа мора да поштује сваког родитеља као личност, а родитељи треба да буду заинтересовани за сарадњу са школом, да поштују личност наставника, а првенствено себе и своје дете.

Општи циљ: Подстицање и неговање партнерског односа са родитељима/старатељима ученика, засновано на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења.

Специфични циљеви:
-Развијање сарадње и партнерских односа са родитељима
- Подстицање и уважавање иницијатива родитеља
- Укључивање родитеља у остваривање задатака и активности школе
-Оснаживање родитеља на партнерски однос
- Педагошко-психолошко образовање родитеља
-Укључивање родитеља у процес одлучивања и евалуацију квалитета рада школеn у

школи

Садржаји:

1. Социјална, здравствена и друга заштита ученика**:**

*право на надокнаду за ужину
*право на бесплатне уџбенике
*помоћ ученицима слабијег материјалног стања
*делимично или потпуно ослобађање плаћање екскурзије
*здравствена заштита ученика
*заштита од насиља и безбедност ученика у школи
*заштита података о личности ученика.

2.Информисање родитеља

* усмено обавештавање родитеља о успеху у владању ученика (пријеми родитеља, родитељски састанци)
*писмено обавештавање о успеху и владању ученика (квартални извештаји, ђачке књижице на полугодишту и крају школске године)
*усмено или писмено обавештавање родитеља о успеху и владању ученика (индивидуални састанци са родитељима, самоиницијативни или по усменом или писменом позиву)
*Упознавање родитеља за законом, правилницима, правима и обавезама(родитељски састанци).
*информисање родитеља преко школског сајта

2. Укључивање родитеља и старатеља у наставне и ваннаставне активности

* сарадници у остваривању програма професионалне оријентације-едукатори деце у областима у којима су професионалци
*сарадници на безбедном окружењу школе- при организацији и реализацији приредби, спортских и других такмичења и сл.
*сарадници у реализацији излета, посета, екскурзија ученика, хуманитарних акција и сл.
• евалуатори квалитета рада установе кроз процес самовредновања и испитивања да ли су задовољни сарадњом са школом на крају сваког полугодишта

3. Укључивање родитеља и старатеља у процес одлучивања

*укључивање родитеља у Савет родитеља Школе:
-предлози и сугестије за безбедност деце у школи
-настава-унапређење образовно-васпитног процеса, уџбеници, екскурзије,изборни предмети, продужени боравак, слободне активности...
-финансијска питања (екскурзије, школе у природи, осигурања ученика,ужина, наставна средства...)
-покретање иницијативе за побољшање и унапређење наставног процеса
-инклузивно образовање-члан Савета чије дете има ИОП и др.
*укључивање родитеља у Школски одбор;

*Тим за самовредновање рада школе
*Актив за школско и развојно планирање
*Тим за заштиту ученика од насиља
*Тимови за додатну подршку деци којој је потребна додатна подршка
*Комисија за избор најбољег понуђача за извођење екскурзије, наставе у природи
*Комисија за процену оштећења уџбеника.

4. Едукација и саветодавни рад са породицом

Унапређивање компетенција родитеља за педагошко деловање и пружање подршке ученицима се одвија кроз седеће облике рада:

*едукација кроз организовање предавања на родитељским састанцима;
*индивидуално и групно саветовање/наставници,педагог/
*организовање трибина и радионица за заинтересоване родитеље;
*ангажовање родитеља као едукатора других родитеља о проблемима који су релевантни за родитељску популацију, а за које су поједини родитељи стручни.

Активности:
– Оформити Тим за за сарадњу са породицом
– Израдити план рада
– Организовати ,пратити и вредновати спровођење програма

Начин остваривања програма
Сарадња са породицом одвија се током школске године и подразумева укључивање породице у планирање, реализацију и евалуацију те сарадње. Сарадња се одвија кроз следеће облике:

*индивидуални или групни пријеми родитеља
*родитељски састанци
*информисање и саветодавни рад са родитељима(о болести зависности, безбедности деце у саобраћају, пружању прве помоћи)
*„Отворена врата школе“ –родитељи могу да присуствују образовно-васпитном раду школе и ваннаставним активностима.
*кроз професионалну оријентацију ученика
Тим за сарадњу породице и школе је направио План отворених врата који је истакнут на огласној табли и сајту школе.

5.8. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Општи циљ: оспособљавање ученика да воде рачуна о сопственом здрављу, здрављу своје породице, ближе околине и шире друштвене заједнице.

-Специфични циљеви:

- развијање свести о здравственој заштити
- развијање и неговање здравих стилова живота
- подстицање на редовну контролу и спровођење здравствене заштите

Теме :
Физичка активност и здравље
Превенција болести зависности и др.

Активности:

- Превентивне активности:

– Израдити план рада
– Превентивно деловати едукацијом ученика у оквиру редовне наставе и осталих облика образовно –васпитног рада
– Организовати предавања за ученике и родитеље од стране професионалаца за ову област
– Организовати прегледе ученика/ систематске , стоматолошке и др./
– Обезбедити материјално-техничке услове рада школе/ дератизација , дезинсекција и дезинфекција школе и хале ,кречење учионица ,редовно одржавање и дезинфиковање школског простора, обезбеђивање тоалет папира, папирних убруса, течног сапуна и другог потрошног материјала,санитарни прегледи особља који раде у школској трпезарији и др./
– Организовати ,пратити и вредновати спровођење програма здравствене заштите

- Интервентне активности

-Пружати помоћ при повредама ученика-сарадња са здравственим установама
-Оганизовати корективни рад у оквиру наставе физичког васпитања
-интервенисање при хигијенској и здравственој запуштености ученика

Начин остваривања програма

Програмом здравственог васпитања обухватају се сви ученици школе од I до VIII разред. Превентивни здравствено-васпитни рад је део свакодневних школских активности. Садржаји здравственог васпитања остварују се кроз програме наставних предмета/нарочито кроз предмете биологија,,свет око нас ,природа и друштво , физичко васпитање и др./ и кроз садржаје ваннаставних активности . Школа ће у остваривању програма остварити сарадњу са здравственим институцијама ,Црвеним крстом и другим стручњацима из ове области путем предавања,трибина,..и др.

5.9. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Општи циљ: обезбеђивање једнаких услова за усклађен интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета и ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима.
Специфични циљеви:

- Обезбедити једнакост у доступности испуњавања школских обавеза за све ученике
- Створити једнаке могућности за стицање знања и подстицати на социјалну укљученост

- Очувати и унапредити међуученичке односе, као и унапредити породичну, родну и међугенерацијску солидарност
- Предупредити злостављање, занемаривање или експлоатацију, односно пријавити надлежним органима и најмању сумњу
- Подизање свести родитеља о социјалним правима и обавезама
- Подизање свести ученика о хуманитарним делатностима
- Пружање подршке ученицима ученицима који припадају осетљивим групама/ материјално угрожене породице лица са инвалидитетом,деца са сметњама и поремећајима у понашању/

Активности:

- Израдити план рада

-Испититати социјално стање и социјалних потребе ученика путем анкета, у сарадњи са центром за социјални рад и др.

-Идентификовати и евидентирати социјалне потребе ученика:

*деца слабог материјалног стања/ додела бесплатних уџбеника ,додела бесплатних ужина, помоћ родитеља других ученика, наставника, ученика у средствима приликом организовања екскурзија, у одећи, прибору за школу , хигијену и сл./

*без оца/мајке, самохраних родитеља,

*са здравственим, интелектуалним, емотивним проблемима, проблемима у понашањуи др.

-Помоћ ученицима у интеграцији у социјалне групе-социјализација:

* радионице о толеранцији, поштовању различитости

*Индивидуални разговори идентификованих ученика са одељењским старешинама, педагогом

*Ангажовање стручњака ван школе за помоћ деци у превазилажењу проблема- Центар за социјални рад, Здравствена станица

-Помоћ у учењу и укључивање у непосредно друштвено окружење:

* Организовање индивидуалног рада са ученицима

* Ангажовање на укључивању ученика у спортске клубове, културне организације, посебна помоћ при упису у средњу школу

* Помоћ других ученика у савладавању потешкоћа у учењу

-Акције сарадње са Црвеним крстом

-Укључивање ученика у хуманитарне акције у локалној заједници

-Праћење напредовања ученика

Начин остваривања програма

Носиоци активности су сви – ученици, наставници, стручна служба, директор и родитељи. Идентификовање ученика са одређеним социјалним проблемима се врши континуирано. Одељењске старешине, педагог и директор, на почетку сваке школске године снимају социјално стање ученика и на основу тога се ради план даљих активности,а тешкоће школа покушава да реши сарадњом са родитељима-разговором и по потреби писменим обавештавањем, укључује и установе и организације социјалне заштите,ако ситуација ученика то захтева.

5.10. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Општи циљ:стварање оптималних услова за развој школе , стварање здраве, безбедне и подстицајне средине, позитивне климе у друштвеном окружењу за васпитање и образовање ученика.

Специфични циљеви:

- Повезивање школе и локалне заједнице заједничким интересима и активностима
-Обезбеђивање подршке локалне заједнице у активностима школе у побољшању услова рада за ученике и запослене
-Развијање сарадње са организацијама и установама у локалној самоуправи
- Стручно усавршавање -јачање компетенција запослених
-Промоција школе и подизање угледа школе

Активности:

– Израдити план рада
- Организовати сарадњу са:
- институцијама културе и културно-уметничким друштвима, у које треба упућивати ученике ради задовољавања и развијања сколоности ка уметности или уметничком стваралаштву
- Спортским савезом општине Апатин и клубовима -због термина тренинга и као и међусобно информисање о успеху ивладању ученика.
- Црвеним крстом као хуманитарном организацијом омогућује остваривање многих васпитно-образовних циљева и задатака.
- Центром за социјални рад, када су у питању ученици из ризичних средина .
- Домом здравља на превенцији и лечењу ученика.
- Српском православном црквом
- предшколском установом и другим школама на територији општине
локалним медијима
- Општином Апатин-локалном самоуправом :
* Избор представника локалне самоуправе у Школски одбор
* Израда финасијских планова и финансијских извештаја

*Учешће на пројектима за средства за унапређења материјално-техничких услова рада у школи, добијање финансијске подршке за реализацију предвиђених пројеката

*Присуство представника локалне самоуправе у активностима школе/културне делатности,спортске,Дан школе..и сл./

* Интерресорном комисијом: на предлог школе, а уз сагласност родитеља, интересорна комисија процењује којим ученицима је потребна додатна образовна, здравствена или социјална подршка

- МУП:

*Предавање стручњака о насиљу

*Предавање о безбедности саобраћаја

*Активности везане за полагање завршног испита

*Безбедност екскурзија и наставе у природи

*Интервентне активности у случају насиља 3. нивоа

Начин остваривања програма

- Ангажовање волонтера
- Обележавање значајних датума и јубилеја,учешћем ученика (изложбе,рецитатори,хор,спортисти.. и др/
- организовање еколошких акција у месној заједници и широј друштвеној средини уз учешће ученика;
- укључивање талентованих ученика у културно-уметничка, спортска и друга друштва средине
- уређење школских објеката, решавање комуналних проблема и техничких питања
- побољшање услова за саобраћајну безбедност деце
- заједничке хуманитарне акције
- приредбе,прославе,радионице,изложбе,смотре,такмичења,концерти,позоришне представе и др.
- Сарадња са здравственим установама,Центром за социјални рад ,Спортским савезом и спортски клубовима , предшколском установом , другим школама, Црквом,МУП, КУД“Пригревица“,Удружењем„Личко огњиште“,Удружењем Банијаца ,медијима,општином Апатин,идр.

5.11. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА , ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Општи циљ: непосредно упознавање појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа која су у вези са делатношћу школе.

Специфични циљеви:

- упознавање са националним, историјским, културним и уметничким вредностима окружења кроз који путују и окружења у ком бораве
- развијање еколошких навика и чување животне средине-уочавање природних лепота, богатства флоре и фауне Србије и наглашавање потреба за личним ангажовањем на њиховом очувању;
-Стицање основних знања о начину живота у посећеном крају
- проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава током боравка везаних за садржаје из различитих предмета,
-Подстицање дечјих интересовања, питања, идеја и истраживачко размишљање у вези са природним одликама, процесима и ситуацијама у посећеном крају;
- уочавање узрочно-последичних веза у конкретним природним условима
- Неговање и подстицање културе понашања;
- Развијање другарства, солидарности и међусобне толеранције међу ученицима
- Оснаживање ученика у професионалном развоју
- развијање здравствених и хигијенских навика и бриге о сопственом здрављу

Садржаји: Садржаји се базирају на наставном плану и програму и саставни су део програма рада школе.

Начин остваривања програма

Организовање и припремање екскурзија и наставе у природи врши се на основу прихваћеног Програма и плана екскурзије, који представља саставни део овог Годишњег плана рада.Програм екскурзије и наставе у природи предлажу Одељењска и стручна већа школе и достављају га Наставничком већу ради разматрања и доношења одлуке.Екскурзија може да се изведе ако је Савет родитеља дао сагласност на програм и цену екскурзије и избор агенције.

Програм екскурзије и наставе у природи садржи: образовно-васпитне циљеве и задатке; садржаје којима се постављени циљеви остварују; планирани обухват ученика; носиоце предвиђених садржаја и активности; трајање, путне правце, техничку организацију .

Носиоци припреме, организације и извођења програма и плана екскурзије и наставе у природи су директор школе, стручни вођа и одељењски старешина Стручног вођу путовања именује директор школе.Одељењски старешина обезбеђује организационо-техничке услове за извођење путовања и координира реализацију садржаја и активности предвиђених програмом и планом екскурзије и стара се о безбедности и понашању ученика и обезбеђивању смештаја и исхране ученика.

Стручни вођа припрема и изводи програм екскурзије и наставе у природи који се односи на остваривање постављених образовно-васпитних циљева и задатака и одговарајућих садржаја. Стручни вођа бира се из редова наставника који реализују наставне планове и програме који су у вези са циљевима, задацима и садржајима екскурзије и наставе у природи.

Одељењске старешине треба да закажу родитељеске састанке, упознају родитеље са Општим условима путовања и програмом екскурзије и наставе у природи, те прикупе потписе родитеља којим потврђују своју сагласност са наведеним.

Ученици 7. и 8. разреда треба одељењским старешинама да предају здравствене листове након прегледа код изабраног лекара. Те листове одељењске старешине носе на екскурзију.

Задужења свих наставника: Прегледати садржај екскурзија и наставе у природи. Попричати са ученицима о садржајима које ће видети, а повезани су са њиховим предметима. Упутити ученике на оно на шта треба да обрате пажњу. Задужити ученике за реферате или фотографисање… у сарадњи са Тимом за екскурзије .

Задужења одељењских старешина: Са ученицима утврдити правила понашања на екскурзији и настави у природи: у аутобусу, хотелу,шетњи, музеју, манастиру, пећини… Са родитељима утврдити шта ученици треба да понесу, како доћи до информација о повратку, о томе да су родитељи/ ученици оговорни за предмете које носе, ако их изгубе, како да се обуку, шта да понесу за пиће и јело, да не носе превише џепарца…/

После изведеног путовања, стручни вођа пута и представник агенције сачињавају забелешку о извођењу путовања, после чега стручни вођа пута у року од три дана сачињава извештај који подноси директору, са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга.

5.12. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду. У оквиру Програма безбедности и здравља на раду, орган управљања у школи је у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, донео два општа правна акта која уређују тематику везану за безбедност и здравље на раду запослених и ученика. То су :

- Правилник о безбедности и здрављу на раду;
- Правилник о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа.

Циљ:

- Стварање безбедне средине за све учеснике васпитно- образовног процеса
- Умрежавање свих релевантних исинтитуција и актера у циљу што адекватнијег реаговања на ситуације које угрожавају безбедност
- Упознавање са начинима реаговања у случају ситуација које представљају потенцијалну опасност.

Право на безбедност и здравље на раду имају и друга лица која учествују у радном процесу, а нису у радном односу код послодавца, као и лица која се затекну у радној околини ради обављања одређених послова код послодавца, ако је послодавац о њиховом присуству обавештен.

Школа је дужна да спроводи мере безбедности и здравља на раду у виду:

- Превентивног и периодичног прегледа и испитивања опреме за рад
- Испитивања услова радне околине
- Доношења акта о процени ризика
- Оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад
- Вођења евиденција везаних за повреде на раду
- Осигурања запослених од повреда на раду

Запослени у школи су дужни да:

- поштују прописе о безбедности и здрављу на раду;
- обавесте Послодавца о свакој врсти потенцијалне опасности која би могла да утиче на безбедност и здравље на раду;
- наменски користе средства и опрему личне заштите;
- подвргну се провери да ли су под утицајем алкохола или других опојних средстава по налогу лица за безбедност и здравље на раду;
- истакну своје здравствене недостатке приликом ступања на рад;
- учествују у пружању прве помоћи приликом повреде на раду;
- да не пуше где је то забрањено.

Правилником о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа обезбеђује се ученицима право на заштиту и безбедност и то:

- у школској згради и школском дворишту;
- на путу између куће и школе;
- ван школске зграде и школског дворишта – за време остваривања образовно-васпитног рада или других наставних и ваннаставних активности које организује школа.

Начин остваривања програма

Одељењски старешина и предметни наставници су у обавези да у свакодневном контакту са ученицима, а нарочито на часовима одељењске заједнице и одељењског старешине, ученике упознају са опасностима са којима се могу суочити за време боравка у школи и извођења других активности које организује школа, као и са начином понашања којим би се те опасности могле избећи или отклонити.

Школа сарађује са државним органима, органима општине и другим субјектима и надлежним институцијама са којима је таква сарадња потребна у поступку обезбеђивања и спровођења мера утврђених овим правилником.

5.13. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Школска библиотека је место библиотечко-информационе, васпитно- образовне и културне активности школе.

У школској библиотеци прикупља се, обрађује и ученицима, наставницима и стручним сарадницима даје на коришћење библиотечко- информациона грађа (књиге, серијске публикације и др.) и извори.

Библиотека је дужна да у свом фонду прикупља уџбенике и друга наставна средства намењена ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и стручну литературу за наставнике и стручне сараднике.

Задаци школске библиотеке су:

- да код ученика развија навике читања и коришћења библиотечких услуга,
- да ученике оспособљава да користе информације у свим облицима и на свим медијима и омогући им да овладају вештинама потребним за учење у току целог живота.

Рад библиотеке обухвата:

1. Садржаје у образовно-васпитном раду
   - упознавање ученика са радом библиотеке;
   - оспособљавање за самостално коришћење књига, часописа, енциклопедија…;
   - упутства за писање реферата и самосталних радова, израда плаката и презентација;
   - развијање навика за чување, заштиту и руковање књижном и некњижном грађом.

2. Садржаје везане за сарадњу са наставницима, педагогом, директором и родитељима:
   - учествовање у програмирању годишњег и развојног плана школе;
   - набавка и коришћење књижно-библиотечке грађе за наставнике и стручне сараднике;
   - сарадња у вези са посетом Сајму књига и информација о набавци књига;
   - сарадња на развоју информатике и информатичне писмености;
   - рад у школским тимовима;
   - сарадња са родитељима.

3. Програмске садржаје у библиотечко-информационој делатности:
   - израда годишњег плана и програма рада библиотеке;
   - систематско информисање ученика и запослених о новим књигама листовима и часописима;
   - помоћ у припреми паноа и тематских изложби о појединим издањима;

- упис ђака првака у библиотеку;
- сређивање и естетско уређење библиотеке.

4. Програмске садржаје везане за културну и јавну делатност:
   - планирање културних садржаја за школску годину;
   - израда текстова за интернет презентацију школе;
   - прикупљање и евидентирање литерарних радова ученика

5.14. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Циљевима образовања и васпитања предвиђено је да школа обезбеђује за све ученике, између осталог, оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота; развој кључних компетенција потребних за живот у савременом друштву, оспособљавање за рад и занимање стварањем стручних копетенција у складу са захтевима занимања, развојем савремене науке, економије, технике и технологије.

Циљ програма професионалне оријентације је подстицање развоја личности ученика до промишљене, ваљане и реалне одлуке о избору школе и занимања, планирање каријере и укључивање у свет рада.
Садржаји:Концепт програма ПО остварује се кроз пет модула:
1. Самоспознаја: препознавање сопствених капацитета, способности, интересовања, вредности и склоности.
2. Информисање о занимањима: прикупљање информација о занимањима, анализа и структурисан начин обраде информација тако да се омогући добра информисаност при одлучивању о избору занимања.
3. Могућности школовања: упознавање могућности школовања и каријере које воде до остварења жељеног занимања.
4. Реални сусрети са светом рада и занимања: сусрет са представницима занимања, распитивање о занимању и испробавање занимања у предузећима/организацијама/установама/средњим школама како би млади проверили и употпунили сопствене слике о свету рада и занимања.
5. Одлука о избору занимања: анализа сопственог пута професионалне оријентације и доношење самосталне одлуке о избору школе/занимања.

За ученике од 1. до 6. разреда циљ је да ученици препознају своје способности, склоности, интересовања, таленте, жеље што је полазна основа у процесу одлучивања за избор будућег образовања и занимања. Такође је важно да се упознају са светом

занимања. Извори информисања могу бити чланови породице, пријатељи и познаници, наставници, педагози , штампа, електронски медији, савремени дигитални медији – интернет, брошуре и књиге.

Начин остваривања програма:
За ученике од 1. до 6. разреда професионална оријентација се реализује кроз обавезне и изборне наставне предмете, ЧОС и слободне активности.
За ученике 7. и 8. разреда свих пет фаза реализује се у интерактивним радионицама, са активним укључивањем родитеља и партнера из света рада. Ученици/ученице завршних разреда основне школе имају приступ савременом моделу професионалне оријентације; активно одлучују о избору школе и занимања у складу са сопственим интересовањима, способностима, потребама и визијом целоживотног учења; стичу знања и развијају животне вештине неопходне у сусрету са динамичним и променљивим светом рада; преносе искуство вршњацима кроз рад вршњачких тимова за професионалну оријентацију у школи.
Програм подразумева укључивање родитеља/старатеља у процес професионалне оријентације њиховог детета пре свега као подршку у самосталном одлучивању. Родитељи се охрабрују да развијају сопствене компетенције за родитељство у циљу оснаживања детета за доношење самосталне одлуке о избору школе и занимања. Укључују се путем родитељских састанака, заједничких радионица са децом и реалних сусрета у којима учествују као представници занимања и презентери сопственог пута каријере.
Тим за професионалну орјентацију израђује план професионалне орјентације. Реализација програмских задатака остварује у оквиру садржаја редовне наставе ,кроз различите наставне предмете и кроз ЧОС. Носиоци реализације програмских задатака професионалне орјентације су одељенске старешине ,предметни наставници и педагог.

5.15. ПРОГРАМ УВОЂЕЊА ПРИПРАВНИКА У ПОСАО

Увођење у посао наставника, васпитача и стручног сарадника - приправника има за **циљ** да га оспособи за самосталан образовно-васпитни и стручни рад и за полагање испита за лиценцу.

Програмом увођења у посао приправник, наставник и стручни сарадник стиче знања и развија вештине и способности потребне за остваривање образовно-васпитног рада који се односе на:

- Планирање, програмирање, остваривање и вредновање образовно-васпитног рада
- Праћење развоја и постигнућа ученика
- Сарадња са колегама, породицом и локалном заједницом
- Рад са ученицима са сметњама у развоју
- Професионални развој
- Документацију

Наставник на крају приправничког стажа треба да поседује следећа знања, способности и вештине:

1. Планирање, програмирање, остваривање и вредновање образовно-васпитног рада:
-познаје структуру плана и програма образовно-васпитног рада;
-разуме улогу наставног предмета у остваривању циљева и задатака у образовању и васпитању;
-разуме повезаност између циљева, задатака, садржаја, метода и облика рада;
-разуме интердисциплинарну природу предметних садржаја;
-користи дидактичке и методичке принципе успешног планирања образовно-васпитног рада;
-познаје могућности и ограничења различитих врста наставе;
-планира различите типове и структуру наставних часова;
-зна да повезује различите методе и облике рада у процесу учења;
-зна да креира подстицајну средину за учење и развој;
-бира садржаје, методе облике и технике рада у складу са условима у којима ради;
-познаје основне принципа рада одељењског старешине;
-подстиче изградњу заједништва у одељењу;
-зна да прилагођава захтеве развојним нивоима деце и стиловима учења деце;
-примењује индивидуални приступ деци у процесу образовно- васпитног рада;
-разуме улогу ученичких радова у образовно-васпитном процесу;
-познаје критеријуме добрих уџбеника, литературе и дидаткичких средстава за остваривање образовно-васпитног рада;
-помаже ученицима у налажењу и избору литературе за различите активности
-користи разноврсна дидактичка средства и различиту литературу

-познаје различите начине остваривања ваннаставних и слободних активности;
-користи истраживачки приступ у образовно-васпитном раду;
-анализира сопствени образовно-васпитни рад;

2. Праћење развоја и постигнућа ученика:
-разуме како се ученици развијају и како уче;
-познаје различите начине праћења, вредновања и оцењивања постигнућа ученика;
-зна да прати и вреднује постигнуће ученика у процесу учења;
-прати индивидуални развој и напредовање ученика и развој групе у целини;
-разуме вредновање постигнућа у функцији подршке напредовању ученика;
-подржава иницијативу ученика, мотивацију за рад и спонтано стваралачко изражавање;
-поштује принципе редовности у давању повратних информација о остварeним резултатима;
-уважава личност ученика у давању повратних информација о остварeним резултатима;
-помаже ученику да препозна своје потребе и емоције и изрази их на одговарајући начин;
-познаје начине и технике подстицања процеса самооцењивања ученика;
-зна да ствара атмосферу поштовања различитости;
-уважава иницијативу и слободу исказивања мисли, ставова и уверења код ученика;
-развија код ученика навику за пажљивим руковањем наставним материјалима;

3. Сарадња са колегама, породицом и локалном заједницом:
-гради атмосферу међусобног поверења са свим учесницима у образовно-васпитном раду;
-познаје и примењује принципе успешне комуникације са свим учесницима у образовно-васпитном – раду;
-разуме важност неговања партнерског односа са породицом ученика;
-поштује принцип приватности у сарадњи са породицом и колегама;
-поштује личност родитеља приликом давања повратних информација;
-размењује информације о ученику са родитељима поштујући принцип редовности;
-познаје различите облике сарадње са породицом ради обезбеђивања подршке развоју ученика;
-одржава добре професионалне односе са колегама;
-разуме важност тимског рада у установи;
-размењује запажања и искуства са колегама;
-познаје различите облике сарадње са локалном заједницом у циљу остваривања образовно-васпитних циљева и задатака;
-сарађује у организовању представљања различитих облика ученичког стваралаштва;
-разуме важност сарадње са стручним институцијама;

4. Рад са ученицима са сметњама у развоју :
-разуме значај утицаја вршњака и средине на развој и образовање ученика са сметњама у развоју;
-разуме значај стварања атмосфере поштовања различитости;
-познаје начине укључивања ученика са сметњама у развоју у образовно-васпитном раду;
-зна да организује активности за укључивање ученика са сметњама у развоју у образовно-васпитни рад;
-разуме значај принципа индивидуализације процеса учења ученика са сметњама у развоју;
-познаје важност праћења, индивидуалног напредовања и постигнућа ученика са сметњама у развоју;
-разуме значај обезбеђивања одговарајуће физичке средине за адекватно укључивање ученика са сметњама у развоју у образовно-васпитни рад;

5. Професионални развој :
-познаје значај континуираног професионалног развоја;
-упознат је са различитим облицима и начинима стручног усавршавања;
-разуме начине и технике планирања стручног усавршавања;
-познаје структуру стручних тела на нивоу установе;
-познаје елементе за планирање сопственог стручног усавршавања;
-учествује у разним облицима стручног усавршавања;
-прати развој савремене литературе и образовне технологије;

6. Документација:
-зна прописе из области образовања и васпитања;
-познаје права и дужности на радном месту;
-упознат је са документацијом на нивоу установе;
-разуме сврху педагошке документације;
-зна да води прописану и потребну документацију;
-чува поверљиве податке о детету/ученику и његовој породици;
-води евиденцију о учешћу у разним облицима стручног усавршавања;

Приправника у посао уводи ментор:

- Пружањем помоћи у припремању и извођењу образовно васпитног рада;
- Присуствовањем образовно – васпитном раду најмање 12 часова у току приправничког стажа;

- Анализирањем образовно васпитног рада у циљу праћења напредовања приправника;
- Пружањем помоћи у припреми за проверу савладаности програма.

Након савладаног програма ментор подноси извештај директору о оспособљености приправника за самостално извођење образовно-васпитног рада. За оне елементе програма увођења наставника у посао које ће реализовати заједничким радом ментор израђује детаљан план активности

Евиденција о увођењу у посао приправника

Евиденција ментора и приправника има значајну функцију у процесу увођења у посао и стицању лиценце. На овај начин ментор и приправник документују процес учења и подучавања, како у раду приправника, тако и у раду ментора, што осигурава трајност података и олакшава начин приказивања постигнутих резултата.

Све ове активности се остварују у школи што олакшава припрему приправника за полагање испита за лиценцу.

Школа води евиденцију о запосленим приправницима, ствара услове за успешно савладавање програма и оспособљавање за самосталан образовно-васпитни рад.

Ментор води евиденцију о раду приправника која садржи податке о:

- временском периоду у коме је радио са приправником
- темама и времену посећених часова
- запажањима о раду приправника у савладавању програма
- препорукама за унапређивање образовно-васпитног рада
- оцени поступања приправника по датим препорукама.

Приправник води евиденцију о свом раду:

- сачињавањем месечног оперативног плана и програма рада;
- израдом припреме за одржавање часа
- изношењем запажања о свом раду и раду са ученицима
- о посећеним часовима
- о својим запажањима и запажањима ментора.

Евиденција о раду и запажањима приправника доставља се ментору.

Провера савладаности програма увођења у посао приправника

Провера савладаности програма увођења у посао приправника остварује се најраније након годину дана рада у школи извођењем одговарајућег облика образовно-васпитног рада, и то: извођењем и одбраном часа наставника у школи, као и приказом и одбраном активности стручног сарадника у школи. Тему облика образовно-васпитног рада бира приправник у сарадњи са ментором.

Комисију од најмање три члана образује директор решењем.

Ментор не може да буде члан комисије, али има обавезу да присуствује провери савладаности програма.

Када комисија оцени да је приправник делимично савладао програм, даје ментору и приправнику препоруку за даљи рад са роком за поновну проверу савладаности програма. Приправник који у потпуности савлада програм стиче право на полагање испита за лиценцу.

5.16. ПРОГРАМ ПРИЛАГОЂАВАЊА НА ШКОЛСКУ СРЕДИНУ

Програмом прилагођавања на школску средину школа дефинише активности које обухватају детаљно информисање новопридошлих ученика и наставника.

Циљеви:

- омогућавање координације, усклађивања, синхронизације, повезивања активности ученика и наставника;
- пружање помоћи наставницима у реализацији радних задатак;
- обезбеђивање услова за бржу адаптацију ученика, међусобно информисање.

Задаци :

- информисање новопридошлих ученика и наставника о њиховим правима и обавезама, те начинима укључивања у рад Школе;
- развијање партнерског односа актера образовања у школи.

Активности са новопридошлим ученицима:

- упознавање ученика и родитеља са директором школе и стручном службом;
- разговор са стручном службом – прикупљање информација о детету и претходном школовању;
- упознавање ученика и родитеља са одељенским старешином;
- упознавање ученика и родитеља са школским простором, дневним и недељним ритмом школе и општим информацијама о раду школе;
- пружање помоћи у обезбеђивању уџбеника;
- упознавање са одељењем;
- пружање помоћи у адаптацији на ново одељење;
- праћење прилагођавања у сарадњи са родитељима

Активности са новопридошлим наставницима:

- упознавање наставника са директором школе, правником, стучном службом;
- пружање инфомација о организацији рада школе, правима,одговорностима и задужењима на радном месту;
- упознавање са школским простором, кабинетима и расположивим наставним средствима;
- упознавање са запосленима;
- пружање подршке у раду наставника.

Начин остваривања програма

Програм прилагођавања школској средини реализује се уз подршку одељењског старешине, наставника, педагога и директора.

5.17. ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ТРГОВИНЕ ДЕЦОМ

1. Област деловања: Програм превенције трговине децом
2. Циљ: Превентивно деловање у овој области
3. Задаци:

3.1. Упознати стручне,саветодавне ,управне органе школе , ученичке организације , наставнике ,ученике и родитеље са феноменом трговања људима и појмовима везаних за ову област

3.2. Информисати ,освестити и развити вештину препознавања опасних ситуација код ученика и родитеља

3.3. Информисати ,обучити , развити и ојачати компетенције наставника и стручних сарадника за препознавање и примену индикатора за прелиминарну идентификацију жртве трговине људима као и насиље, злостављање, сиромаштво,конфликти у породици...

3.4. Оспособити ученике за заштиту и самозаштиту од трговине људима.

3.5. Израда и спровођење школског превентивног програма са циљевима и задацима:

- развијање самосвести и самопоштовања,
- помоћ у сналажењу у животним ситуацијама,
- пружање социјалне подршке (сарадња школе и родитеља)
- понуда интелектуалних, креативних и спортских садржаја кроз ваннаставне активности с циљем квалитетног провођења слободног времена,
- мотивисати ученике за здраве стилове живота,
- пружити помоћ у проблемима живљења у сарадњи с родитељима ученика

4. Облици активности: предавања за ученике, родитеље, наставнике и стручне сараднике ;радионице за наставнике и ученике,израда паноа и плаката на ову тему ;приказивање филма за ученике, родитеље, наставнике и стручне сараднике;
5. Носиоци активности:

У школи: директор,стручни сарадници,наставници,одељењске старешине

Спољни сарадници: Муп, Центар за социјални рад и др.
Време реализације: Превенција се спроводи током школске године.
Показатељи успешности: Евалуација програма на крају школске године.

5.18. ПРОГРАМ РАЗВИЈАЊА СОЦИЈАЛНИХ ВЕШТИНА

Чињеница да се социјално понашање па тако и социјалне компетенције не добијају рођењем него се стичу, омогућава нам да на њих делујемо.
Постати социјално компетентна особа значи усвојити просоцијална понашања и одређене вештине које омогућавају разумевање своје околине и делотворно сналажење у свакодневним ситуацијама.
Циљ : деловање на социјалну компетенцију, односно њено унапређивање .
Задаци:

- Јачање самопоуздања код ученика
- Подучавање ученика ненасилном решавању сукоба
- Развијање емпатије
- Подучавање ученика активном слушању
- Подстицање сарадње међу ученицима
- Подучавање толеранцији и различитости

Начин остваривања програма

- Радионице са ученицима;
- Показивање стеченог знања на свим часовима и облицима рада у школи

5.19. ПРОГРАМ РАДА ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА

Продужени боравак је облик организованог рада са ученицима првог и другог разреда и представља могућност да деца, поред редовне наставе, буду у школи још један део дана, док су им родитељи на послу,а у оквиру кога ученици имају самосталан рад и низ различитих облика слободних активности и један оброк.

Циљеви продуженог боравка су:

- стварање радних навика и осамостаљивање;
- учење кроз игру и забаву;
- навикавање на групни рад и сарадњу;
- развијање дружељубивости, међусобне толеранције и солидарности;

- рад на формирању правилног односа према материјалним, духовним, моралним и културним вредностима.....

Садржаји програма

Остваривање циљева и развој кључних подручја ће се најбоље остварити усмеравањем рада на садржаје, теме, кључне појмове и образовна постигнућа која су прописана Наставним планом и програмом за одређени разред. Садржаје ће реализовати учитељ у продуженом боравку, али у договору с учитељем који ради у редовној настави. Зато је изузетно важно све активности планирати како би се постигла кохерентност међу одабраним садржајима и усклађеност деловања међу учитељима. Сам рад у продуженом боравку усклађен је са васпитно – образовним задацима у редовној настави. У продуженом боравку раде два учитеља.

Активности:

-Израда плана рада

- Усклађивање активности у продуженом боравку са наставним градивом, као и са распоредом часова редовне наставе одељења чији су ученици укључени у продужени боравак
- Организовање индивидуалног рада ученика на изради домаћих задатака и савлађивању школског градива уз помоћ учитеља у продуженом боравку
- Приликом рада неопходно је користити све познате облике рада што подразумева рад у пару, колективни, индивидуални и групни рад
- Планирање самосталног рада ученика у зависности од узраста ученика, предмета, као и од брзине савладавања нових наставних области, односно психо – физичких могућности сваког појединца
- Усмеравање и мотивисање ученика од стране учитеља, уз примену разних наставних метода и техника, у циљу што успешнијег осамостаљивања ученика за даљи индивидуални рад

- Сарадња са учитељима првог и другог разреда у циљу што квалитетнијег рада са ученицима у продуженом боравку, као и размена мишљења, како би слика о напредовању сваког појединца била што потпунија
- Праћење и поштовање иницијативе од стране учитељ, кроз заједничке састанке ради континуираног међусобног информисања
- Сарадња са стручном службом
- Планирање што разноврснијих садржаја и облика слободних активности неопходних за развој свих компонената личности ученика (интелектуалне, моралне, физичке, радио- техничке, естетске...). Слободне активности подразумевају: креативне радионице и музичке, ликовне, спортске, драмско – рецитаторске активности
- Укључивање ученика у друштвена збивања средине у којој се школа налази
- Учешће у обележавању значајних датума које школа прославља
- Оспособљавање ученика за руковање разним наставним средствима (компјутер)
- Сусрети са уметницима из разних области и организовање вечери поезије
- Организовање јавних наступа
- Сарадња са родитељима деце у продуженом боравку
- Сарадња са КУД-ом „Пригревица“
- Сарадња са спортским клубовима
- Сарадња са Црвеним крстом
- Сарадња са сеоском спомен- библиотеком
- Сарадња са удружењима која негују традицију нашег места и околине.

<u>Услови рада продуженог боравка</u>

- Продужени боравак у Основној школи „ Младост“ у Пригревици организује се у 2 хетерогене групе за ученике 1. и 2. разреда.
- Програм рада у продуженом боравку организује се у свим расположивим просторијама у школи, укључујући и спортску халу, отворене спортске терене, малу фискултурну салу.
- Наставни процес се одвија у учионици, а програм рада продуженог боравка се остварује у просторијама које су прилагођене и опремљене искључиво за остваривање рада рада продуженог боравка.
- Током боравка у школи, ученицима је обезбеђена исхрана (ужина) у трпезарији која је опремљена и за ту намену.
- Простори у којима ће ученици боравити већи део дана су светли, довољно велики, опремљени аудио-визуелним средствима, дидактичким помагалима, малом приручном библиотеком и рачунаром.
- Усвајање хигијенских навика захтева довољну количину сапуна и папира, као и умиваоник за прање руку (који је одвојен од санитарног чвора).
- Са ученицима у продуженом боравку раде професори разредне наставе, који свакодневно сарађују са наставницима 1. и 2. разреда, родитељима ученика, педагогом и другим чиниоцима образовно-васпитног рада.

5.20. ПРОГРАМ РАДА УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА

Општи циљ: Подстицање демократизације односа у школи им развијање демократске процедуре
Специфични циљеви:
-стварање услова за партиципацију ученика у раду школе,
-развијање критичког односа према друштвеним феноменима
-усмеравање ка правим друштвеним и цивилизацијским вредностима
-развијање културе дијалога, подстицање толеранције
-развијање свести о правима и одговорностима
-оспособљавање ученика за вођење омладинских организација

Садржаји:
Ученички парламент се бави:
-Давањем мишљења и предлога стручним органима, школском одбору, савету родитеља и директору о правилима понашања у школи, годишњем плану рада, школском развојном плану, слободним и ваннаставним активностима, учешћу на спортским и другим такмичењима и организацији свих манифестација ученика у школи и ван ње;

-Разматрањем односа и сарадње ученика и наставника, васпитача или стручног сарадника;

-Обавештавањем ученика о питањима од посебног значаја за њихово школовање.

-Организовањем акција и промовисањем школе

Парламент ће чинити по два представника сваког одељења 7. и 8. разреда у школи, а они се бирају демократском поцедуром, спроведеном на часу одељењске заједнице. По потреби, у рад парламента ће бити укључени и ученици 6. разреда. Подршку ученицима и координира ње рада по потреби пружаће одељењске старешине, стручни сарадници и директор школе. Парламент усваја пословник о раду, бира председника и заменика парламента и усвоја план рада. Представници Парламента су ангажовани у реализацији програма заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања .

Ученички Парламент је тело које су формирали ученици наше школе. Представници Ученичког парламента се бирају сваке школске године, а чине га представници по два ученика сваког одељења седмог и осмог разреда.
Руководство ученичког парламента чине председник парламента и записничар.Парламент ради по Правилнику и плану који се доносе на првој седници Парамента. Ученичком парламенту у раду помаже координатор парламента. Ученички парламент бира представнике парламента за чланове тима за школско развојно планирање, самовредновање као и свог представника у, школском одбору. Важну улогу у раду Парламента имају и установе у локалној самоуправи са којима сарађује. Председник у

сарадњи са осталим члановима усваја програм рада и води седнице ученичког парламента.План рада је саставни део Годишњег плана рада школе.
Парламент се у оквиру свог деловања бави:

- Давањем мишљења и предлога стручним органима о правилима понашања у школи, Годишњем плану рада, школском развојном плану, слободним и ваннаставним активностима, учешћу на спортским и другим манифестацијама у школи и ван ње,
- Разматрањем односа сарадње ученика, наставника, родитеља и стручних сарадника
- Обавештавањем ученика о питањима битним за њихово деловање

Начин остваривања

-бирање руководства Парламента и представника
-покретање акција унутар школе и шире
-разматрања ,давање предлога ,мишљења, анализе /међусобних односа ,општег успеха ученика,успеха на такмичењима,спортским данима,теме из инклузивног образовања,.../
-учешће у пројектима локалне самоуправе и сарадња са институцијама и организацијама у локалној заједници
-повезивање са другим парламентима
-посете
-помоћ при организовању Дана школе и др....

5.21. ПРОГРАМ ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Циљ програма завршног испита у основном образовању и васпитању је, сагласно Закону о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС“ бр. 72/09, 52/11 и 55/13,88/2017, 27/2018 (др. закон), 27/2018 (др. закон), 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023, 19/2025), припрема ученика за полагање завршног испита на крају обавезног основног образовања.
Структура програма завршног испита
Завршним испитом процењује се колико је ученик током осмогодишњег школовања овладао знањима и умењима из српског, односно матерњег језика, математике и природних и изборног предмета (биологија, географија, историја, физика и хемија).
Завршни испит након завршеног осмог разреда, полажу сви ученици.
Ученици који заврше осми разред, завршни испит полажу решавањем задатака у оквиру три теста: из предмета Српски језик, односно матерњи језик, из предмета Математика и изборног предмета. Комбиновани тест испитује компетенције из природних-научних и и друштвених научних предмета и обухвата садржај и компетенције из наставних предмета Биологије, Географије, Историје, Физике и Хемије, као и опште компетенције, заједничке за природне и друштвене науке.
Програм завршног испита одређен је компетенцијама које се очекују од ученика на крају основног школовања. Та очекивања утемељена су у наставним програмима и општим стандардима постигнућа - образовним стандардима за крај обавезног

образовања. Тестовима из Математике и Српског, односно матерњег језика испитују се сви образовни стандарди из ових предмета за крај обавезног образовања. За потребе комбинованог теста из природних и друштвених наука, изабран је подскуп стандарда из пет предмета који су предвиђени за испитивање овим тестом. Образовни стандарди за крај обавезног образовања дефинисани су на три нивоа постигнућа - основном, средњем и напредном нивоу. Стандарди су кумулативни и остварење захтева са једног нивоа подразумева да ученик функционално користи знања и вештине са претходних нивоа. Тестови које ученици решавају на завршном испиту састоје се од питања и задатака којима се испитују компетенције описане образовним стандардима са основног, средњег и напредног нивоа. Тестови су конципирани тако да обухватају све нивое знања и одабране садржаје који су процењени као кључни за наставак школовања. У комбинованом тесту из природних и друштвених наука задаци су конципирани на начин да обухватају садржаје из различитих наставних предмета.
Ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом полажу завршни испит у складу са њиховим моторичким и чулним могућностима, односно условима које захтева одређена врста инвалидитета. Прилагођавање услова и садржаја завршног испита ученицима са сметњама у развоју врши се према индивидуалном образовном плану.

Начин остваривања програма

Програм се остварује према упутству за спровођење завршног испита и Календару уписа у средње школе ,које прописује Министарство просвете

5.22. ПРАЋЕЊЕ НАПРЕДОВАЊА И ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА

Наставник у поступку праћења ученика прикупља податке о постигнућима ученика, процесу учења, напредовању и развоју ученика током године . Информације о напредовању ученика, остварености циљева и задатака и задовољавању развојних потреба ученика прикупљају се :

- методом посматрања (пригодно, систематско, опште и селективно),
- анализом ученичких радова,
- разговором са ученицима,
- писменим проверама
- усменим проверама (усмено излагање ученика на задату тему, дискусијама, разговором,дебатом, објашњавањем појава, процеса и појмова...)

За праћење напредовања ученика користе се самостални радови ученика који се чувају у форми портфолија.

Наставник у поступку праћења ученика бележи податке о постигнућима ученика, процесу учења, напредовању и развоју ученика током године у прописаној евиденцији и својој педагошкој документацији.

Под педагошком документацијом сматра се писана документација наставника која садржи: личне податке о ученику и његовим индивидуалним својствима која су од значаја за постигнуће, податке о провери постигнућа, ангажовању ученика и напредовању, датим препорукама, понашању ученика и друге податке од значаја за рад са учеником и његово напредовање.

Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа ученика у току савладавања школског програма, а за ученике са сметњама у развоју прилагођених стандарда постигнућа у савладавању индивидуалног образовног плана. Оцена је резултат рада наставника и ученика. Током оцењивања ученика користиће се Правилник о оцењивању ученика основне школе.

Формативно оцењивање - јесте редовно проверавање постигнућа ученика, садржи повратну информацију и препоруке за даље напредовање - оцена је описна и бројчана и евидентира се у педагошкој документацији наставника .

Сумативно оцењивање - јесте вредновање постигнућа на крају програмске целине (теме) или за класификациони период из предмета и владања- оцена је бројчана и уноси се у дневник образовно-васпитног рада.

Образовни стандарди

Образовни стандарди представљају суштинска знања, вештине и умења која ученици треба да поседују на крају одређеног разреда, циклуса или нивоа образовања. Образовни стандарди су основа за прикупљање поузданих и ваљаних података о степену остварености очекиваних постигнућа и, посредно, циљева и задатака васпитања и образовања.

5.23. ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Циљ оријентације ка општим међупредметним компетенцијама и кључним компетенцијама је динамичније и ангажованије комбиновање знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену.

Опште међупредметне компетенције заснивају се на кључним компетенцијама, развијају се кроз наставу свих предмета, примењиве су у различитим ситуацијама и контекстима при решавању различитих проблема и задатака, неопходне су свим ученицима за лично остварење и развој, као и укључивање у друштвене токове и запошљавање и чине основу за целоживотно учење.

Опште међупредметне компетенције за крај обавезног основног образовања и васпитања у Републици Србији, су:

1) компетенција за учење;
2) одговорно учешће у демократском друштву;
3) естетичка компетенција;
4) комуникација;
5) одговоран однос према околини;
6) одговоран однос према здрављу;
7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву;
8) рад са подацима и информацијама;

9) решавање проблема;
10) сарадња;
11) дигитална компетенција.

5.24. ИНДИВИДУАЛНИ ОБРАЗОВНИ ПЛАНОВИ

Право на ИОП има дете, ученик и одрасли коме је потребна додатна подршка због тешкоћа у приступању, укључивању и учествовању у образовању и васпитању, ако те тешкоће утичу на негову добробит, односно остваривање исхода образовања и васпитања или представљају ризик од раног напуштања школовања, и односе се на дете, ученика или одраслог који:
1) има тешкоће у учењу (због специфичних сметњи у учењу или проблема у понашању и емоционалном развоју);
2) има сметње у развоју или инвалидитет (телесне, моторичке, чулне, интелектуалне или сметње из спектра аутизма);
3) потиче, односно живи у социјално нестимулативној средини (социјално, економски, културно, језички сиромашној средини или дуготрајно борави у здравственој, односно социјалној установи);
4) из других разлога остварује право на подршку у образовању.
Право на прилагођен начин образовања по ИОП-у у смислу проширивања и продубљивања садржаја учења има и ученик са изузетним способностима који стиче основно и средње образовање и васпитање.

Школа организује ИОП-е у складу са потребама, појединачни ИОП-и налазе се у ГПРШ-у за текућу школску годину.

6. ПРОГРАМИ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.
Разред	**први**
Годишњи фонд часова	**180 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице; – влада основном техником читања и писања ћириличког текста; – разуме оно што прочита; – активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита; – препозна песму, причу и драмски текст; – одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом; – уочи ликове и прави разлику између	**ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ**	Глас и слово; штампана и писана слова ћириличког писма. Речи и реченице као говорне и писане целине. Текстови засићени словима која се обрађују/текстови предвиђени за глобално читање. Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима. Језичке игре. Аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања; моторичке вежбе. Писање (преписивање, самостално писање и диктат). Читање (шчитавање/глобално читање, гласно и тихо читање); питања којима се проверава разумевање прочитаног.
њихових позитивних и негативних особина; – изрази своје мишљење о понашању ликова		Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (нпр. ђ, ћ; џ, ч; ј, љ).

у књижевном делу; – препозна загонетку и разуме њено значење; – препозна басну и разуме њено значење; – разликује слово, реч и реченицу; – правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају; – правилно употреби велико слово; – учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; – обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; – усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима; – усмено описује ствари из непосредног окружења; – бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору; – напамет говори краће књижевне текстове; – учествује у сценском извођењу текста; – пажљиво и културно слуша саговорнике; – слуша, разуме и парафразира поруку; – слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања; – примењује основна правописна правила;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** Народна песма, *Ја сам чудо видео* Јован Јовановић Змај, *Зимска песма* Војислав Илић, *Пролетња зора*/Воја Царић, *Пролеће*/Мира Алечковић, *Ветар сејач* Десанка Максимовић, *Првак*; *Хвалисави зечеви*/*У гостима*/*Ливадско звонце* Гвидо Тартаља, *Китова беба*/*Мрави*/*Постеља за зеку* Бранко Ћопић, *Јежева кућица* (читање у наставцима) Душан Радовић, *Јесења песма*/*Срећна Нова година* Љубивоје Ршумовић, *Ау што је школа згодна*; *Дете*/*Деца су украс света* Стеван Раичковић, *Цртанка*/Бранислав Лазаревић, *Сликар* Перо Зубац, *Добар друг ти вреди више* Драгомир Ђорђевић, *Није лако бити дете* **Проза** Народна прича, *Свети Сава и ђаци* Народна прича, *Деда и репа* /*Голуб и пчела* Народна басна, *Лисица и гавран* Доситеј Обрадовић, *Два јарца*; *Две козе* Лав Николајевич Толстој, *Два друга* Драган Лукић, *Јоца вози тролејбус*/Игор Коларов, *Дум-дум Оливер и његов бубањ* Ђуро Дамјановић, *Дан кад је јутро било слово*/Весна Ћоровић Бутрић, *Ноћни ћошак* Избор из народних и ауторских загонетки (Десанка Максимовић, *Загонетке лаке за прваке ђаке*, *Загонетке* Григора Витеза и Бране Цветковића) **Драмски текстови** Гвидо Тартаља, *Зна он унапред* Душан Радовић, *Тужибаба* Александар Поповић, *Неће увек да буде први* Бора Ољачић, *Први дан у школи* **Популарни и информативни текстови** Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита завичајна личност и др.); Милан Шипка: *Буквар*

– пише читко и уредно; – писмено одговара на постављена питања; – спаја више реченица у крађу целину; – пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила; – гласно чита, правилно и са разумевањем; – тихо чита (*у себи*) са разумевањем прочитаног; – пронађе информације експлицитно изнете у тексту.			**ДОМАЋА ЛЕКТИРА** *Јован Јовановић Змај,* Песме за децу (избор) Избор из басни и сликовница за децу **Књижевни појмови:** – песма; – прича; – догађај; место и време збивања; – књижевни лик – изглед, основне особине и поступци; – драмски текст за децу; – шаљива песма; – басна; – загонетка.
	ЈЕЗИК **Граматика, правопис и ортоепија**		Реченица; реч; слово. Улога гласа/слова у разликовању значења изговорене односно написане речи. Реченице као обавештење, питање и заповест. Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночланих) и назива места и улице у којој ученик живи, као и назив школе коју похађа. Правилно потписивање (име, па презиме). Тачка на крају реченице; место и функција упитника и узвичника у реченици.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	**Говорење**	Вођени и слободни разговор. Говорни предлошци. Усмена порука. Причање, препричавање и описивање. Казивање књижевног текста. Драмски, драматизовани текстови, сценска импровизација.

			Сценско извођење текста (драмско и луткарско). Богаћење речника: лексичке и синтаксичке вежбе. Разговорне, ситуационе и језичке игре.
		Слушање	Стварне и симулиране ситуације. Слушна порука. Аудио-визуелни записи. Игре за развијање слушне пажње.
		Писање	Питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, о књижевном и некњижевном тексту. Писана порука. Краћа текстуална целина: о сопственом искуству, о доживљају, о сликама, поводом књижевног текста. Реченице/кратак текст погодан за диктирање.
		Читање	Књижевни текстови. Текстови са практичном наменом: позивница, упутство, списак за куповину и др. Нелинеарни текстови: текст у табели, распоред часова, стрип, улазница и др. Информативни текстови: 1. уџбенички: Милан Шипка, *Буквар*; текстови о знаменитим личностима српске културе; 2. вануџбенички: о правилима учтивог понашања (бонтон); о месту у којем ученици живе; о животињама итд.

Кључни појмови: почетно читање и писање, књижевност, језик и језичка култура.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ И ОБЛИЦИ РАДА**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: сви садржаји Енглески језик: фонд речи Математика:мерење и Мере (скраћенице) читање и писање бројева Свет око нас:сви садржаји Ликовна култура: текст као подстицај подстицање стваралаштва Музичка култура:певање песама подстицање стваралаштва Физичко васпитање: народне игре подстицање самосталности Верска натава/Грађанско васпитање: сви садржаји	- слуша - посматра - прича - практично комуницира - манипулише сликама - ређа слагалице од слова и слика именује и чита слова, - прави речи од слова, - прави од речи реченице, - чита текстове, - активно учествује у причању, - користи дечју штампу и непознате текстове препознаје слова, речи, реченице - игра се мењањући гласове у речима, - вежба у изговарању обавештења, питања и заповести - вежба у изговору и писању гласова ч, ћ, ђ, х, р започиње реченицу велики словом - пише лична имена и презимена и једночлана имена насеља - употребљава тачку, упитник и узвичник - пише по диктату чита текстове - увежбава логичко читање - препознаје књижевна дела и њихове основне карактеристике -доживљава и разумева садржај књижевних текстова	-Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -Реализује -Мотивише -Преноси информације -Бира методе и технике -Партнер у учењу -Упознаје индивидуалне способности и карактеристике сваког ученика -Упућује ученике у методе и технике рада -Формира групе -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика	-Ученици -Наставници -Родитељи -Учионица -Дидактичка средства -Уџбеници -Интернет у свакој учионици -Искуство ученика	- демонстративна - текстуална - дијалошка - учење путем открића - илустративна -игра улога	-слике -краћи текстови -касете -ЦД -апликације -дидактички материјали -компјутер -панои -различит материјал за прављење слова (колаж папир, картон...)

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ГОВОРНА КУЛТУРА	1СЈ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике	-	-
	1СЈ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања	-	-
ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ	1СЈ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу, или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.)	1СЈ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије	1СЈ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима (нпр. текст, табела, графички приказ)
	1СЈ.1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту	1СЈ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле)	
		1СЈ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту	
ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ	1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице	1СЈ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању	1СЈ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст)
	1СЈ.1.3.2. уме да се потпише		
	1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком		
ГРАМАТИКА И ЛЕКСИКОЛОГИЈА	1СЈ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи и сл.)	1СЈ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику	1СЈ.3.4.5. употребљава речи у основном и пренесеном/фигуративном значењу
		1СЈ.2.4.8. препознаје синонимију	
КЊИЖЕВНОСТ	1СЈ.1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме	1СЈ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине - пословице, загонетке, брзалице)	1СЈ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст
		1СЈ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми	

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Назив предмета	**СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	**први**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

ИСХОДИ ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА** **Комуникативне функције**	**САДРЖАЈИ**
– поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих; – разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих; – даје кратка и једноставна упутства и налоге; – разуме позив и реагује на њега; – упути позив на заједничку активност; – разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; – упути кратке и једноставне молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; – разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; – упути једноставне честитке; – препозна и именује жива бића, предмете и места из	**ПОЗДРАВЉАЊЕ**	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Реаговање на усмени импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); успостављање контакта при сусрету. **Садржаји** *Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you!* **(Интер)културни садржаји:** Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.

непосредног окружења; – разуме једноставне описе живих бића, предмета и места; – опише жива бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства; – разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима; – разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору; – разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; – разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; – тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима.		
	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких и једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних. **Садржаји** *My name's Maria/I'm Maria. What's your name? This is my friend. His name's/name is Marko. Maria, this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's your teacher. How old are you? I'm seven. He's ten. Who's this/that? It's my father. Is Tom your brother/friend? Yes, he*

		is/No, he isn't. Is Jane your sister/friend? Yes, she is/No, she isn't. Who's in the picture? It's my sister. Her name's Susan. Личне заменице у функцији субјекта – *I, you …* Присвојни придеви – *my, your…* Показне заменице – *this, that* Глагол *to be – the Present Simple Tense* Питања са *Who /How (old)* Основни бројеви (1–10) **(Интер)културни садржаји:** Препознавање најосновнијих сличности и разлика у начину упознавања и представљања у нашој земљи и земљама енглеског говорног подручја.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање кратких и једноставних упутстава (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). **Садржаји** *Let's start. Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around. Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your pencils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in. Come here/to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and say/sing/do/number/match/draw/repeat… Cut out/stick/touch/point to... Colour the door yellow. Count from … to …. My turn now. Hurry up! Quick! Watch out! I understand/I don't understand. I'm finished.* Императив **(Интер)културни садржаји:** Поштовање основних норми учтивости; дечје песме одговарајућег садржаја.
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност, уз коришћење најједноставнијих израза.

		Садржаји *Let's play football/the memory game/go to the park/sing. Come and play with me! Come to my birthday party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't.* Императив **(Интер)културни садржаји:** Прикладно прихватање и одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.
	ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог одговора на исказану молбу; изражавање и прихватање молби, захвалности и извињења. **Садржаји** *Can I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria/Thanks. You're welcome. No, sorry/Not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, …? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem.* Модални глаголи за изражавање молбе – *can/may* **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
	ЧЕСТИТАЊЕ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки. **Садржаји** *Happy birthday to you! Merry Christmas! Happy New Year! Happy Easter! Thanks, same to you!* **(Интер)културни садржаји:** Најзначајнији празници и начин обележавања/прославе и честитања; пригодне дечје песме и игре.
	ОПИСИВАЊЕ ЖИВИХ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање краћих једноставних описа живих бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном

		изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких усмених описа живих бића, предмета и места. **Садржаји** *It's a/an… It's short/long/small/big/blue… It's a blue ruler. I can see one red apple and two yellow bananas/three blue and four orange balloons. Here's a crayon. What colour is it? It's blue/The crayon is blue.* Глаголи *have got, to be* за давање описа Правилна множина именица: *book – books, apple – apples…* Модални глагол *can* уз глагол *see* **(Интер)културни садржаји:** Дечје песме и приче одговарајућег садржаја.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на туђа. **Садржаји** *I'm thirsty/hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. No, thank you. Are you happy/sad/hot/cold? The Present Simple Tense (be, want)* Модални глагол *can* за изражавање предлога **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено тражење и давање информација о положају у простору. **Садржаји** *Where's my dad? Is he in the bedroom? No, he's in the bathroom. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's on the chair. Where's the toilet? It's here/over there.* Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа – *here, there, in, on* Питања са *Where* **(Интер)културни садржаји:** Култура становања: село, град.
	ИЗРАЖАВАЊЕ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама**

	ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања. **Садржаји** *This is my ball. Is that your bike? I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got two brothers. Who's got a/an...?* Присвојни придеви *my, your…* *Have got* за изражавање припадања/поседовања **(Интер)културни садржаји:** Породица, пријатељи, кућни љубимци, играчке.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања **Садржаји** *Do you like ice cream? Yes, I do/No, I don't. I like apples and oranges. I don't like milk or cheese. Do you like games?* *The Present Simple Tense* глагола *like* **(Интер)културни садржаји:** Храна и пиће.

-подстиче употребу страног језика у личне сврхе и из задовољства.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
- Српски језик, Математика, Свет око нас, Ликовно васпитање, Музичка култура, Физичко васпитање	-слушање -понављање -певање -рецитовање -показивање -драматизација дијалога -цртање и бојење -игре погађања боја, бројева, личности и активности -кратки дијалози, -драматизација дијалога -физичке активности -лепљење апликација	-презентација наставних садржаја -усмеравање активности ученика -подстицање ученика на размишљање , увиђање ,повезивање и примену садржаја -корелира наставне садржаје са другим наставним предметима(српски језик,свет око нас,музичка култура,ликовна култура)	-Ученици -Наставници -Родитељи -Учионица -Дидактичка средства -Уџбеници Интернет у свакој учионици -Искуство ученика	-демонстрација, -дијалог, скеч, рад у пару и групи ,мануелне активности, -кооперативна -интерактивна.	-флеш картице -слике -крађи текстови -касете -компјутер -Интерактивна табла -ЦД -апликације -дидактички материјали -двд -панои

МАТЕМАТИКА

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *математика* је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**први**
Годишњи фонд часова	**180 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; – упореди предмете и бића по величини; – уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; – именује геометријска тела и фигуре; – групише предмете и бића са заједничким својством; – сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика; – разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију; – црта праву линију и дуж помоћу лењира; – броји унапред и уназад и са	**ГЕОМЕТРИЈА**	**ПОЛОЖАЈ, ВЕЛИЧИНА И ОБЛИК ПРЕДМЕТА**	Просторне релације. Величина предмета и бића. Геометријска тела: лопта, коцка, квадар, ваљак, пирамида и купа. Геометријске фигуре: круг, правоугаоник, квадрат и троугао.
		ЛИНИЈЕ	Права, крива и изломљена линија. Затворена и отворена линија. Тачка и линија. Дуж.
	БРОЈЕВИ		Бројање, писање и читање бројева. Приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој. Упоређивање бројева. Редни бројеви. Сабирање и одузимање бројева у оквиру 20 и приказивање на бројевној правој. Сабирање и одузимање бројева до 100 без прелаза преко десетице и приказивање на бројевној правој.

прескоком; – прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној правој; – користи редне бројеве; – разликује парне и непарне бројеве, одреди највећи и најмањи број, претходника и следбеника; – користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика; – сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак; – сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице; – растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања; – реши текстуални задатак са једном операцијом; – разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност; – уочи правило и одреди следећи члан започетог низа; – прочита и користи податке са једноставнијег стубичног и сликовног дијаграма или табеле; – измери дужину задатом, нестандардном јединицом мере; – преслика тачке и фигуре у квадратној мрежи на основу задатог упутства.		Својства сабирања. Откривање непознатог броја у једнакостима с једном операцијом. Динар, кованице и новчанице до 100 динара.
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење дужине нестандардним јединицама мере.

Кључни појмови: односи у простору, геометријски облици, број, сабирање и одузимање и мерење.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Енглески језик скраћенице читање и писање бројева и датума Математика: Сви садржаји Свет око нас:делатности јединице за мерење Музичка и ликовна култура: коришћење прибора,ритам Физичко васпитање: ритам мерење стаза за трчање	0. посматра 1. групише 2. пребројава 3. броји 4. сређује по редоследу 5. математички се изражава 6. рачуна - примењује стечено знање - закључује -проверава - разликује - именује - открива релације и изражава их - упоређује 7. мери и процењује 8. примењује стечена знања -прави моделе уочава	--усмерава -наводи -ствара ситуацију -сугерише -поставља проблем -подстиче -дискутује -анализира -координира -наводи на повезивање и примену знања -подстиче на логично мишљење -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Дидактички материјал Стручна литература -Интернет у свакој учионици **-**Искуство ученика	**9.**демонстративна,дијалошка,игра,истраживачка,текстуална, илустративно-демонстративна,,	-Фотографије -Слике -Краћи текстови 10. дидактички материјал 11. компјутер 12. Интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ У МАТЕМАТИЦИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ГЕОМЕТРИЈА	1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност)	1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни	
	1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица		
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА	1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој	1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем	1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака
	1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде	1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју	1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени.
	1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом	1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза	1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет
	1МА.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде	1МА.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције	
		1МА.2.1.5. уме да решава једначине	
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	1МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама	1МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама	

СВЕТ ОКО НАС

Назив предмета	**СВЕТ ОКО НАС**
Циљ	**Циљ** учења предмета *свет око нас* јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Разред	**први**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– препозна и искаже радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге; – правовремено и примерено ситуацији искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет; – се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; – придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; – сарађује са вршњацима у заједничким активностима; – одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља; – чува своју, школску и имовину других; – прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; – својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења; – примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без тротоара и преласка улице; – снађе се у простору помоћу просторних	**НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ**	**Ја и други**	Основна осећања (радост, страх, туга и бес). Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и потреба за тоалетом). Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима.
		Породични дом, школа	Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи. Права и обавезе чланова група. Правила понашања појединаца и групе. Празници: породични, школски.
		Здравље и безбедност	Здрав начин живота: становање, одевање, исхрана, лична хигијена, рад, одмор. Безбедно понашање у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара, прелажење преко улице, безбедно место за игру). Опасне ситуације по живот, здравље и околину, превенција и правилно понашање (у дому и школској средини, саобраћају, током природних непогода).
		Оријентација у простору и времену	Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичне објекте.

одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката; – одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра; – посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко; – учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене; – разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења; – препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; – препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; – идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа; – уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа; – препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу; – препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења; – штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места; – се понаша тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу; – повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.			Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.
		Човек ствара	Човек ради и ствара (материјали и средства за рад, производи људског рада). Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко).
		Разноврсност природе	Сунчева светлост и топлота. Основна својства ваздуха: провидност, мирис, кретање. Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег. Облици појављивања воде у непосредном окружењу. Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале. Изглед земљишта: равница, брдо, планина. Изглед земљишта у непосредном окружењу. Основна својства земљишта: боја, растреситост, влажност; Карактеристичне биљке и животиње у непосредном окружењу. Изглед и делови тела биљака. Изглед и делови тела животиња на примерима сисара, птица, риба, инсеката. Човеково тело – делови тела (глава, труп , руке и ноге) и чула (вида, слуха, укуса, мириса и додира). Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека. Одговоран однос човека према животној средини (штедња воде, одлагање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама).

Кључни појмови: оријентација, култура живљења и друштвена стварност у непосредном окружењу.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: теме и дела стваралаца Енглески језик: фонд речи Математика: примена стечених знања Свет око нас: сви садржаји Музичка и ликовна култура: теме и дела стваралаца Физичко васпитање: развијање моторичких способности здравље људи	0. посматра 1. описује 2. процењује 3. експериментише 4. истражује 5. ствара 6. игра се - бележи - групише - уочава - сазнаје - ствара - сакупља -закључује	--усмерава -наводи -ствара ситуацију -сугерише -поставља проблем -подстиче -дискутује -анализира -координира -наводи на повезивање и примену знања -подстиче на логично мишљење -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика	Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Стручна литература -Искуство ученика -објекти у општини -Интернет у свакој учионици	-Кооперативна -Интерактивна -Перцептивне -Учење кроз игру -Демонстрација -Разговор -Учење по моделу -учење путем решавања проблема -егземпларна настава	-Играчке -Фотографије -Слике -Краћи текстови -Дидактички материјал -двд 7. компјутер -Интерактивна табла

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *ликовна култура* је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	**први**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ /ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор;	**ЛИКОВНА КУЛТУРА И ОКРУЖЕЊЕ**	**Простор.** Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави.

– пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; – одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни; – црта на различитим подлогама и форматима папира; – користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; – обликује једноставне фигуре од меког материјала; – одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала; – преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; – изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања; – преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену; – изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; – повеже одабрану установу културе са њеном наменом; – поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе.		**Уметничка занимања и продукти.** Сликар – слика, вајар – скулптура, фотограф – фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници. **Установе културе** (биоскоп, музеј, галерија, позориште, библиотека…). Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.
	ОДНОСИ У ВИДНОМ ПОЉУ	**Облици.** Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло, рогљасто). **Положај облика у простору и у равни** (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно). **Кретање.** Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надоле). Безбедност у саобраћају – илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача. **Светлост и сенка.** Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изглед облика и сенке у зависности од осветљења.
	ОБЛИКОВАЊЕ	**Материјал и прибор.** Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног руковања прибором. **Обликовање скулптуре.** Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала. **Обликовање цртежа.** Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, испрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...). Изражајна својства линија у односу на материјал и прибор. **Обликовање слике.** Боја природних облика и боја облика које је створио човек. Изражајна својства боје у односу на материјал и прибор. **Преобликовање.** Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...). **Различите информације као мотивација за стваралачки рад.** Природа и непосредно окружење; машта и стварни догађаји; приче, песме и текстови из књига и часописа за децу и уџбеника, уметничка дела...
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	**Читање визуелних информација.** Илустрација у дечјим књигама и уџбеницима. Стрип. Цртани и анимирани филм **–** традиционално урађени (слободоручно обликовани или нацртани ликови) и савремени (урађени у апликативном програму). Прича у цртаном и анимираном филму. Изглед места и ликова. **Знак.** Графички знак (ноте, слова и цифре), гестовни и звучни знак. Лепо писање. Украсна слова. **Традиција.** Празници и украшавање. **Невербално изражавање.** Пантомима, игре, перформанс.

Кључни појмови: простор, облик и линија.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: израда маски за представе текст као подстицај Математика: геометријски облици коришћење знакова и симбола Свет око нас: сви садржаји Музичка култура: музика као подстица Ликовна култура: сви садржаји Физичко васпитање: Игре	Уочава на примерима из окружења -Именује -Разликује -Црта -Упоређује -Посматра -Препознаје	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства анализира -координира -наводи на повезивање и примену знања -подстиче на логично мишљење -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Стручна литература -Модели тела -Прибор за цртање -Окружење -Уџбеник -Интернет у свакој учионици	-Кооперативна -Интерактивна -Перцептивне -Цртање -Демонстација -Разговор -илустративна	- Фотографије Слике -Краћи текстови -Апликације -Дидактички материјал 8. компјутер -Интерактивна табла

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *музичка култура* је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	**први**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна; – разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; – препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; – повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју инструмента са карактером дела; – поштује договорена правила понашања при слушању музике; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – изговара у ритму уз покрет бројалице; – пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; – пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре;	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук – лик, музика – радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори). Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...). Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак – дуг), јачина (гласан – тих), висина (висок – дубок). Тишина и одсуство звука. Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...). Музичка прича. Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност). Музички бонтон.

– примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; – свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; – повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом; – објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – направи дечје ритмичке инструменте; – ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на крађи задати текст; – изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.		Музика и здравље. Носиоци звука (це-де плејер, ем пе 3 плејер, рачунар...).
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Изговор бројалице у ритму уз покрет – пљескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу. Звучне ономатопеје и илустрације. Држање тела и дисање – правилан начин певања. Правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до-зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и сол-црвено). Дечји ритмички инструменти и начииа свирања на њима. Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Свирање графички представљеног ритма. Музички бонтон.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом. Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша. Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука. Бирање инструмената на основу звука и стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре.

		Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства – изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дечјим ритмичким инструментима. Стварање музичких питања и одговора на дечјим ритмичким инструментима у дијалогу. Стварање једноставне мелодије на крађи текст. Бирање познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација за стварање звучне приче – праћење литерарног текста.

Кључни појмови: тон, покрет, мелодија, ритам и извођење.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
- Српски језик: правилна дикција песме народна књижевност Енглески језик: правилна дикција Математика: примена знања Свет око нас: садржаји као подстицај Музичка култура: сви садржаји Ликовна култура: ликовно изражавање Физичко васпитање: игре	-Слуша -Именује -Разликује -Пева -Свира -Упоређује -Посматра -препознаје -Комуницира -Репродукује -Меморише -Повезује -Игровне активности	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства анализира -координира -наводи на повезивање и примену знања --Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Интернет у свакој учионици	-Кооперативна -Интерактивна -Перцептивне -Игра -певање -Учење кроз игру - демонстративна, -аудитивна, -дијалошка, -истраживачка, -илустративна	-Фотографије Слике -Крађи текстови -Касете -Апликације -Дидактички материјал -ЦД-ови 9. компјутер -Интерактивна табла

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења предмета *физичко и здравствено васпитање* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	**први**
Годишњи фонд часова	**108 часова**

ИСХОДИ **По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело; – примењује правилну технику дисања приликом вежбања; – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – игра дечји и народни плес; – користи основну терминологију вежбања; – поштује правила понашања на просторима за вежбање;	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		Вежбе за развој снаге. Вежбе за развојпокретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	**Ходање и трчање**	Ходање: – кратким корацима, – дугим корацима, – у различитом ритму, – ходање са реквизитом, – ходање са променом, правца и смера. Техника трчања: – трчање преко препрека, – трчање са променом правца и смера,

– поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – поштује правила игре; – навија фер и бодри учеснике у игри; – прихвати сопствену победу и пораз; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – наведе делове свога тела и препозна њихову улогу; – уочи промену у расту код себе и других; – уочи разлику између здравог и болесног стања; – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; – схвати значај коришћења воћа у исхрани; – правилно се понаша за столом.			– брзо трчање 20 m са стартом из различитих почетних положаја, – игре са коришћењем научених облика ходања и трчања.
		Скакања и прескакања	Поскоци у месту. Поскоци у кретању. Скакања удаљ. Скакања увис. Прескакање дуге вијаче. Вежбе скакања и прескакања упором рукама. Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.
		Бацања и хватања	Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис. Вођење лопте. Додавање лопте. Игре са вођењем, додавањем лопте и гађањем у циљ.
		Пузања, вишења, упори	Пузања на тлу.

		и пењања	Пењања. Провлачења. Вис лежећи опружено. Помицања улево и удесно у вису лежећем и вису слободном. Упори.
		Вежбе на тлу	**Основни садржаји** Основни ставови и положаји. Повађка на леђима. Став на лопатицама (свећа). Колут напред из чучња у чучањ. Повађка на стомаку. Састав од научених елемената. Игре са усвојеним вежбама. **Проширени садржаји** Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.
		Вежбе равнотеже	Ходање по линији. Ходање по шведској клупи. Лагано трчање на шведској клупи или ниској греди. Кратак састав на линији обележеној на тлу, шведској клупи и ниској греди.

		Вежбе са реквизитима	Вежбе обликовања са реквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом.
		Плес и Ритимика	Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз пљесак и уз музичку пратњу. Галоп напред. Дечији поскок. Њихање и кружење вијачом или траком. Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Народно коло по избору.
		Полигони	Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	**Култура вежбања и играња**	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада. победим. Навијам фер.
		Здравствено васпитање	Упознај своје тело.

			Растемо. Видим, чујем, осећам. Моје здравље. Ко све брине о мом здрављу. Лична хигијена. Хигијена простора у коме живим. Хигијена простора у коме вежбам. Животне намирнице и правилна исхрана. Заједно за столом.

Кључни појмови: васпитање, физичко вежбање, игра, здравље и култура.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: моторика Енглески језик: моторика Математика: примена знања, истрајност, уредност Свет око нас: очување здравља Музичка култура: народне игре и плесови Ликовна култура: изражавање	- ходају и трче на различите начине - раде вежбе обликовања - играју се дечјих игара - ходају и трче користећи препреке - брзо трче из различитих положаја скаче у месту на различите начине и у различитим положајима - скаче у кретању на различите начине - скаче удаљ - скаче увис - прескаче дугу вијачу на различите начине	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства	-Ученици -Наставници -Родитељи -Игралиште -Спортска хала -Искуство ученика -Интернет у хали	- разговор, - демонстрација, - практична активност	-Лопте, кругови, вијаче, разбој, греде, рипстол, 10. компјутер -Интерактивна табла

покретом Физичко васпитање: сви садржаји	- скакање и прескакање увежбава кроз игру "ластиша" баца лопту на различите начине - баца лопту у различите циљеве - води лопту у месту и ходању - додаје и хвата лопту на различите начине - примењује бацања и хватања у различитим играма пењу се на различите начине и уз раличите предмете и справе - пењу се у комбинацији са другим кретањима клечи - чучи - четвороножно се креће - изводи "свећу" - изводи колут напред - ради вежбе обликовања - изводи колут назад игра се кроз мале полигоне са вежбама на тлу одскачу, наскачу и прескачу шведску клупу - такмичење- самосталан и интерактиван рад (парови,тројке,групе,тим				

Назив предмета	**ДИГИТАЛНИ СВЕТ**
Циљ	**Циљ** наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.
Разред	**Први**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих; – наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова; – упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја; – упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих; – користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника); – упореди дигитални и папирни уџбеник;	**ДИГИТАЛНО ДРУШТВО**	Различит изглед дигиталних уређаја. Дигитални уређаји у различитим занимањима. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно изражавање са дигиталним уређајима и без њих. Комуникација посредством дигиталних уређаја. Дигитални уређај и паметни дигитални уређај. Коришћење дигиталних уређаја за повећање прилика за учење и стицање искуства ученика у области науке, културе и уметности.
– упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја; – наведе неке од карактеристика „паметног“ дигиталног уређаја; – наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине; – наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље; – наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја; – доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине;	**БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА**	Дигитални уређај и наше здравље (вид, положај тела, време пред екраном, дигитални уређај као отпад). Подаци о личности и њихова заштита при комуникацији помоћу дигиталних уређаја. Помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Одговорно руковање дигиталним уређајем (мере физичке заштите, коришћење лозинке).
	АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање корака који воде до решења

– наброј основне податке о личности; – објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја; – именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; – наведе основне препоруке за руковање дигиталним уређајем на одговоран начин (примена мера физичке заштите) и објасни зашто је важно примењивати их; – анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење; – протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима; – уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи (самостално или сарадници);		једноставног проблема. Тумачење постојећих и креирање алгоритама изражених симболима. Уочавање и исправљање грешака у алгоритму. Тумачење понашања дигиталног уређаја у односу на приказани алгоритам.

Кључни појмови садржаја: дигитални уређаји, интернет, електронски отпад, подаци о личности, безбедност, решавање проблема, алгоритам.

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења програма *грађанско васпитање* је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.
Разред	**први**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; – уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; – понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; – препозна код себе и других основна осећања; – препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; – преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву; – тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права; – разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; – комуницира слушајући саговорника и	**ЉУДСКА ПРАВА** **Ја и други у одељењу**	**Идентитет** Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо. Таленти и интересовања која поседујемо. Наше сличности и разлике. Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају.
		Потребе и права Разлике између жеља и основних животних потреба. **Права детета** **Кршење и заштита права** Препознавање кршења права детета. Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета. Одговорност према себи и другима.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Одељење/група као заједница**	**Функционисање заједнице** Одељење/група као заједница. Вредности одељења/групе – равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Уважавање различитости.

тражи објашњење онога што не разуме; – слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; – сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; – договара се и одлучује у доношењу одељењских правила и да се понаша у складу са њима; – својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; – препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; – заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу; – учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; – доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију.		Правила у одељењу/групи и њихова функција. Одлучивање у одељењу/групи. Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Комуникација и сарадња**	**Комуникација** Слушање/неслушање. Кад разговарамо држимо се теме. Изношење мишљења. Уважавање саговорника. **Сарадња** Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Акција одељења/групе**	**Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи** Кораци у планирању и извођењу акције. Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у одељењу. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције – видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Кључни појмови: различитости, комуникација и права.

ВЕРСКА НАСТАВА - ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Р.бр.	Наставни садржај	Бр. часова	За обраду и систематизацију	За друге типове часа
1.	Увод	1	/	1
2.	Заједница као основ живота	4	3	1
3.	Заједница љубави, Бога, човека и природе	5	4	1
4.	Неизмерна љубав Божја – Христос се роди	6	4	3
5.	Црква – Заједница са Богом	8	6	2
6.	Христова љубав према човеку и свету	4	3	1
7.	Наша брига о свету – творевини Божјој	6	4	3
	Укупно часова	36	24	12

ОСТВАРИВАЊЕ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите активности у складу са својим ресурсима и просторним могућностима. Поред организације излета, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Те активности могу се реализовати по програму које је сама школа развила, али могу се користити и програми који су претходно донети као изборни (нпр. *чувари природе*, *рука у тесту, народна традиција*). Сврха ових активности је подршка прилагођавању ученика првог разреда на школску средину и заједницу, као и задовољавање/проширивање њихових интересовања, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго. Активности треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру ваннаставних активности треба учинити видљивим јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. Бројни су начини на који је могуће то остварити као што су: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете и друго.

За ученике овог узраста важно је да родитељи буду упознати са активностима које школа нуди и помогну да њихова деца изаберу оне које им највише одговарају.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** наставе и учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.
Разред	**други**
Годишњи фонд часова	**180 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст; – одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту; – одреди редослед догађаја у тексту; – уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; – разликује стих и строфу; – уочи стихове који се римују; – објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** Народна песма: *Да вам певам што истина није/Мишја моба* Народна песма: *Мајка Јова у ружи родила/Санак иде низ улицу* Јован Јовановић Змај: *Пролећница/Хвала* Војислав Илић: *Први снег* Бранко Ћопић: *Огласи „Шумских новина“* (одломци), *Болесник на три спрата* Душан Радовић: *Лепо је све што је мало, Мама* Драган Лукић: *Школа, Равнотежа* Мирослав Антић: *Тајна* Душко Трифуновић: *Два јарца* Григор Витез: *Дохвати ми, тата, мјесец* Александар Сергејевич Пушкин: *Бајка о рибару и рибици* (читање у наставцима) **Проза** Народна прича: *Свети Сава, отац и син/Свети Сава и отац и мати са малим дететом* Народна прича: *Седам прутова*

– наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитује песму; – изводи драмске текстове; – износи своје мишљење о тексту; – разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике; – разликује врсте речи у типичним случајевима; – одређује основне граматичке категорије именица и глагола; – разликује реченице по облику и значењу; – поштује и примењује основна правописна правила; – влада основном техником читања и писања латиничког текста; – пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту (линеарном и нелинеарном); – користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање; – правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у крађу целину; – учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; – разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај);		Народна басна: *Бик и зец/Коњ и магарац* Доситеј Обрадовић: *Пас и његова сенка/Коњ и магаре* Десанка Максимовић: *Бајка о лабуду* Гроздана Олујић: *Шаренорепа* Градимир Стојковић: *Деда Милоје* Мирјана Стефановић: *Златне рибице не праве штету* Ђани Родари: *Кад дедица не зна да прича приче* Су Ју Ђин: *Свитац тражи пријатеља* Феликс Салтен: *Бамби* (одломак по избору) **Драмски текстови** Александар Поповић: *Два писма* Ана Миловановић: *Слатка математика* Гвидо Тартаља: *Оцене* Тоде Николетић: *Шума живот значи* **Популарни и информативни текстови** Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Доситеј Обрадовић (баснописац), Никола Тесла (приче из детињства), знаменита завичајна личност и др.) **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** 1. Избор из кратких народних умотворина (загонетке, пословице, брзалице, питалице, разбрајалице) *2.* Ханс Кристијан Андерсен: *Принцеза на зрну грашка, Царево ново одело, Девојчица са шибицама* 3. Десанка Максимовић: *Ако је веровати мојој баки*, *Прстен на морском дну*, *Бајка о трешњи*, *Сликарка зима*, *Како су пужу украли кућу*, *Три патуљка*, *Чика-Мраз*, *Божић-батини цртежи*, *Траве говоре бакиним гласом*, *Орашчићи-палчићи*, *Кћи вилиног коњица* (три бајке по избору ученика) *4.* Љубивоје Ршумовић, избор из збирке песама *Ма шта ми рече* (*Једног дана*, *Др*, *Десет љутих гусара*, *Ишли смо у Африку*, *Ако желиш мишице, Уторак вече ма шта ми рече*, *Има један, Телефонијада, Дете, Вуче вуче бубо лења, Вук и овца*) 5. Драгомир Ђорђевић, избор песама (*Кад сам био мали*, *Бабе су нам сјајне*, *Рецепт за деду*, *Све су мајке*, *Ја сам био срећно дете*, *Једном давно ко зна када*, *Првоаприлска песма*, *Ми имамо машту*, *Тајанствена песма*, *Бити пекар то је сјајно*, *Успон једног лава*, *Стонога*, *Вештице су само трик*) 6. Избор из кратких прича за децу: Бранко Стевановић, *Прича из ормана*, Весна Видојевић Гајевић, *Бркљача*, Дејан Алексић, *Једном је један дечко зевнуо*. **Књижевни појмови:** – стих, строфа, рима; – народна успаванка;

– изражајно чита ћирилички текст.		– басна; – бајка; – тема, место и време збивања, редослед догађаја; – главни и споредни лик (изглед, основне особине и поступци); – лица у драмском тексту за децу.
	ЈЕЗИК **Граматика, правопис и ортоепија**	Глас и слог; самогласници и сугласници. Врсте речи: именице (властите и заједничке); род и број именица; глаголи; глаголска времена: прошло, садашње, будуће време; потврдни и одрични глаголски облици; придеви (описни); бројеви (основни и редни). Реченице: обавештајне, упитне, заповедне и узвичне. Потврдне и одричне реченице. Велико слово: писање назива држава, градова и села (једночланих и вишечланих) и једночланих географских назива. Спојено и одвојено писање речи: писање речце *ли* и речце *не* уз глаголе. Интерпункција: тачка (на крају реченице и иза редног броја); две тачке и запета у набрајању; писање датума арапским и римским цифрама. Писање скраћеница: (мерне јединице и опште скраћенице *ОШ, бр., итд., стр.* и *нпр.*).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Друго писмо (латиница): штампана и писана слова. Разумевање прочитаног кроз одговоре на питања. План за препричавање кратких текстова (лирских, епских, драмских) састављен од уопштених питања. План описивања на основу непосредног посматрања. Правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање. Језичке вежбе: загонетке, ребуси, укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, проширивање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица, опис бића и предмета. Сценско приказивање драмског/драматизованог текста.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура, усвајање другог писма (латинице).

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: сви садржаји Енглески језик: писање Математика: мерење и мере (скраћенице) читање и писање бројева Свет око нас: сви садржаји Ликовна култура: текст као подстицај подстицање стваралаштва Музичка култура: певање песама подстицање стваралаштва Физичко васпитање:народне игре подстицање самосталности Верска настава/Грађанско васпитање: сви садржаји подстицање самосталности, иницијативности и самосталности	- слушање - читање текстова - активно учествовање у причању - рецитовање - драматизација - састављање реченица - именовање и читање слова латинице - писање по диктату-посматрање, упоређивање, манипулисање сликама и и склапање приче - описивање на основу онога што је видео, осетио,доживео - писање састава	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -Реализује -Мотивише -Преноси информације -Бира методе и технике -Партнер у учењу -Упознаје индивидуалне способности и карактеристике сваког ученика -Формира групе -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика	-Ученици -Наставници -Родитељи -Учионица -Дидактичка средства -Уџбеници -Интернет у свакој учионици -Искуство ученика	- рад на тексту - писаних радова - игра -демонстративна -илустративна -активне	-Фотографије Слике -Краћи текстови -Касете -Апликације -Дидактички материјал -ЦД-ови 11. компјутер -Интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
1.ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	1СЈ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. "певушења" или "скандирања" 1СЈ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличког и латиничког текста 1СЈ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу, или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.) 1СЈ.1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) 1СЈ.1.2.5. одређује основну тему текста 1СЈ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице 1СЈ.1.3.2. уме да се потпише 1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1СЈ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме 1СЈ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст (до 400 речи) 1СЈ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на	1СЈ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља 1СЈ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије 1СЈ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле) 1СЈ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту 1СЈ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту (нпр. проналази део/детаљ који је приказан на илустрацији, у табели, или на дијаграму) 1СЈ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену1СЈ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању 1СЈ.2.3.5. језички израз прилагођава	1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације1СЈ.3.2.1. изводи закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста 1СЈ.3.2.3. разликује различита гледишта заступљена у информативном тексту (нпр. мишљење аутора текста vs. мишљења учесника у догађају) 1СЈ.3.2.4. изводи закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст 1СЈ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста) 1СЈ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене

	узраст); правилно их употребљава 1СЈ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.) 1СЈ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије)	комуникативној ситуацији (формалној/неформалној) 1СЈ.2.3.6. саставља кратак наративни текст 1СЈ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст	1СЈ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса 1СЈ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст) 1СЈ.3.3.6. издваја пасусе
2.ЈЕЗИК	1СЈ 1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1СЈ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1СЈ.1.4.4. препознаје антонимију	1СЈ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст 1СЈ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 1СЈ.2.3.10. уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име, презиме, име родитеља, година рођења, адреса, телефон; школа, разред, одељење) 1СЈ.2.3.11. пише писмо (приватно) и уме да га адресира	1СЈ.3.4.2. уме да промени облик променљивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју, а глагола, придева и заменица према роду и броју
3.КЊИЖЕВНОСТ	1СЈ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну) 1СЈ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту 1СЈ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевноуметничком тексту	1СЈ.2.5.1. разликује лирску од епске песме 1СЈ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине - пословице, загонетке, брзалице) 1СЈ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту	1СЈ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст 1СЈ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту 1СЈ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Назив предмета	СТРАНИ ЈЕЗИК	
Циљ	**Циљ** наставе и учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, к	
Разред	**други** (први страни језик)	
Годишњи фонд часова	**72**	
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ** (у комуникативним функцијама)
– поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих; – разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих; – даје кратка и једноставна упутства и налоге; – разуме позив и реагује на њега; – упути позив на заједничку активност; – разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; – упути кратке и једноставне молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; – разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; – упути једноставне честитке; – препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења;	ПОЗДРАВЉАЊЕ	Реаговање на усмени импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); успостављање контакта при сусрету и усмено изражавање прикладних поздрава приликом растанка.
	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	Слушање кратких и једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА	Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање кратких и једноставних упутстава (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично).
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	Слушање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност, уз коришћење најједноставнијих израза.
	ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог одговора на исказану молбу; изражавање и прихватање молби, захвалности и извињења.
	ЧЕСТИТАЊЕ	Слушање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	Слушање краћих једноставних описа бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање

– разуме једноставне описе бића, предмета и места; – опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства; – разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима; – разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време – разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; – разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; – тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима; – разуме једноставне исказе који се односе на изражавање способности; – тражи информацију о туђим способностима и саопшти шта он/она или неко други може/не може/уме/не уме да уради; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине.		кратких описа бића, предмета и места; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета и места.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	Слушање кратких текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено тражење и давање информација о положају у простору.
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	Слушање једноставних исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ужем комуникативном контексту.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања
	ИЗРАЖАВАЊЕ СПОСОБНОСТИ	Слушање једноставних исказа који говоре о способностима; постављање питања у вези са способностима и одговарање на њих, усмено.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ И БРОЈЕВА	Слушање једноставних исказа који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ	*Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you!* **(Интер)културни садржаји:** Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	*My name's Maria /I'm Maria. What's your name? What's your phone number? It's... This is my friend. His name's/name is Marko. Maria, this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's a doctor. Who's this/that? It's my father. Is this your family? She's not my sister, she's my friend. Who's in the picture? It's my brother. His name's* *Milan. How old is he? He's 12.* Личне заменице у функцији субјекта – *I, you …* Присвојни придеви – *my, your…* Показне заменице – *this, that* Глагол *to be – the Present Simple Tense* Питања са *Who/What/How (old)* Основни бројеви (1–20) **(Интер)културни садржаји:** Препознавање најосновнијих сличности и разлика у начину упознавања, представљања и размене основних личних података у нашој земљи и земљама енглеског говорног подручја.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА	*Let's start/begin. Are you ready? Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around. Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your pencils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in/over /here/to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and say/chant/sing/do/number/find /match/draw/paint/repeat… Cut out/stick/point to... Colour the door yellow. Count from … to …. My turn now. Touch your eyes. Move your body. Put on your T-shirt. Take off your shoes. Hurry up! Quick! Watch out! I understand /I don't understand. I'm finished.* Императив Присвојни придеви – *my, your…* **(Интер)културни садржаји:** Поштовање основних норми учтивости; дечје песме одговарајућег садржаја.
ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	*Let's play football /the memory game/go to the park/sing. It's time for lunch/school! Come and play with me! Come to my birthday party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't.* Императив **(Интер)културни садржаји:** Прикладно прихватање и одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода
ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	*Can /May I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria /Thanks. You're welcome. No, sorry/Not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the*

	toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, …? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem. Модални глаголи за изражавање молбе – *can/may* **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
ЧЕСТИТАЊЕ	*Happy birthday to you! Here's a present for you! It's New Year's Eve. Happy New Year! It's Christmas Eve. Merry Christmas! It's Valentine's Day! Happy Valentine's Day! Happy Easter! Thanks, same to you! Hurray!* **(Интер)културни садржаји:** Најзначајнији празници и начин обележавања /прославе и честитања; пригодне дечје песме и игре.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	*What's this/that? It's a/an… Is it a/an…? It's not a pen, it's a pencil. It's not short, it's long. What colour is it? It's grey. The crayon is grey. She's got a small nose and big blue eyes. She's wearing a white dress. I've got two hands and two feet. Has he got four legs? No, he hasn't, he's got two legs. This is my house. It's got big windows. Has it got a garden? There's a park/toyshop/supermarket in my town. There are two playgrounds, too.* Глаголи *have got, to be* за давање описа Егзистенцијално *There is/are…* Правилна множина именица: *leg – legs, arm – arms…* Неправилна множина основних именица: *foot – feet...* *The Present Continuous Tense* за описивање тренутних радњи. **(Интер)културни садржаји:** Дечје песме и приче одговарајућег садржаја.
ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	*I'm not thirsty, I'm hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. I want fruit. No, thank you. I'm so happy/sad! Are you hot/cold?* *The Present Simple Tense (be, want)* **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	*Where's my dad? Is he in the house? No, he's in the garage. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's under the chair/in the wardrobe. Where's the toilet? It's here/over there.* Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа – *here, there, in, on, under* Питања са *Where* **(Интер)културни садржаји:** Култура становања: село, град.
ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	*What day is it today? It's Monday. It's cold and rainy today.* *The Present Simple Tense* глагола *to be* Питања са *What* **(Интер)културни садржаји:** јавни простор; типичан изглед места.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	*This is my ball. Is that your bike? I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got two brothers. Who's got a /an...? Here's your pen.* Присвојни придеви *my, your…* *Have got* за изражавање припадања/поседовања

	(Интер)културни садржаји: Породица, пријатељи, кућни љубимци, играчке.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	*Do you like orange juice? Yes, I do. /No, I don't. I like fish and chips, but I don't like chicken or rice. Do you like games? I love my family.* *The Present Simple Tense* глагола *like/love.* **(Интер)културни садржаји:** Популарна храна и пиће; породица
ИЗРАЖАВАЊЕ СПОСОБНОСТИ	*Ican/can't sing. I can draw, but I can't read. Can you swim? Yes, I can. No, I can't. No, but I can run This is my parrot. It can talk. A penguin can't fly.* Модални глагол *can* за изражавање способности. **(Интер)културни садржаји:** Школске активности, кућни љубимци и свет природе
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ И БРОЈЕВА	*How many balls? 15 balls.* Основни бројеви до 20. Правилна множина именица. Питања са How many. **(Интер)културни садржаји:** Школско окружење.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
српски језик -ликовна култура -музичка култура -математика -физичко васпитање	- -слуша -понавља -реагује на инструкције -памти речи -одговара на постављена питања -уочава -разликује -препознаје -користи сопствено знање -именује особе и предмете	организује -планира -прати -посматра -бира садржаје -одабира методе и технике -реализује -усмерава -преноси информације -мотивише -охрабрује ученике да	ученици -наставник -учионица -родитељи -интернет -писани и електронски медији -библиотека -Интернет у свакој учионици	- рецептивни метод -комуникативни метод -интерактивни метод -тотални физички одговор -вежбе слушања -рад у паровима, малим и великим групама -говорне игре -певање у групи -мануалне активности	-уџбеник -радна свеска- -приручник за наставнике -ЦД -касетофон -картице -фотографије -постери и панои -фотокопирни материјал -речник -књиге прилагођене

	-прикупља информације -богати речник -решава постављене задатке -пева -игра -црта, сецка, боји -препознаје гласове и слова страног језика -поседује активан и пасиван речник	користе страни језик у учионици -обнавља усвојени вокабулар -упознаје индивидуалне способности ученика -игра се са ученицима -прати ефекте сопственог рада и рада ученика		(израда причица, паноа и сл.) -игре примерене узрасту -писање речи и краћих реченица -упоређивање и класирање -континуирано праћење и оцењивање	језичком нивоу ученика 12. компјутер -Интерактивна табла

МАТЕМАТИКА

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** наставе и учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**Други**
Годишњи фонд часова	**180 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– одреди десетице најближе датом броју; – усмено сабира и одузима бројеве до 100; – користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац; – примени замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања;	**БРОЈЕВИ**	Први део Сабирање и одузимање са преласком. Замена места и здруживање сабирака. Веза сабирања и одузимања. Једначине са једном операцијом (сабирање или одузимање). Римске цифре I, V, X, L, C

– усмено множи и дели у оквиру прве стотине; – израчуна вредност бројевног израза са највише две операције; – реши текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операције и провери тачност решења; – одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом; – одреди делове (облика $\frac{1}{n}$) дате величине; – изрази одређену суму новца преко различитих апоена; – прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама; – прикаже мањи број података у таблици и стубичастим дијаграмом; – уочи правило и одреди следећи члан започетог низа;		Други део Множење и дељење (таблично) Нула и јединица као чиниоци; нула као дељеник. Замена места и здруживање чинилаца. Трећи део Редослед рачунских операција. Множење и дељење збира и разлике бројем. Веза множења и дељења. Једначине са једном операцијом (множење или дељење). Бројевни изрази. Формирање израза на основу реалистичних ситуација. Разломци облика $\frac{1}{n}$, $1 \le n \le 10$, визуелно и симболичко представљање.
– разликује дуж, полуправу и праву; – одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски); – одреди обим геометријске фигуре; – нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи; – уочи подударне фигуре на датом цртежу; – уочи симетричне фигуре; – допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву;	**ГЕОМЕТРИЈА**	Први део Дуж, права и полуправа. Тачка и права. Отворена и затворена изломљена линија. Графичко надовезивање дужи. Дужина изломљене линије. Обим геометријских фигура без употребе формула. Други део Цртање правоугаоника, квадрата и троугла на квадратној мрежи, на тачкастој мрежи. Симетричне фигуре. Подударност фигура (интуитивно).
– изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине;	**МЕРЕЊЕ И МЕРЕ**	Мерење дужине стандардним мерним јединицама (m, dm, cm). Мерење времена (дан, месец, година, час, минут).

– измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине – чита и запише време са часовника; – користи јединице за време у једноставним ситуацијама		

Кључни појмови садржаја: сабирање, одузимање, множење, дељење, једначина, део целине, мерење дужине и времена, правоугаоник, квадрат, дужина, обим, римске цифре.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: скраћенице читање и писање бројева и датума Енглески језик: бројеви Математика: Сви садржаји Свет око нас: делатности јединице за мерење Музичка и ликовна култура: коришћење прибора Ритам Физичко васпитање: ритам мерење стаза за трчање	- сабирање и одузимање до 100 - множење и дељење - меморисање - примењивање стечених знања - решавање проблема - запажање - уочавање - посматрање - именовање- Упоређивање - разликовање	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства -Омогућује примену наученог -Партнер у учењу -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика -Води циљни разговор -Обезбеђује ресурсе	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Дидактички материјал -Интернет у свакој учионици Стручна литература -Искуство ученика	-Демонстративна - интерактивна - истраживачка-илустративна - игра	- Фотографије Слике -Краћи текстови -Дидактички материјал 13. компјутер -Интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ У МАТЕМАТИЦИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
1.ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ ДО 100	1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1МА.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак и препозна његов графички приказ 1МА.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине	1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције 1МА.2.3.1. уме да препозна разломак када је графички приказан на фигури подељеној на *b* делова 1МА.2.3.2. уме да израчуна *n*-ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика	1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени. 1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми1МА.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак 1МА.3.3.2. зна да израчуна део неке целине и користи то у задацима
2.ГЕОМЕТРИЈСКА ТЕЛА И ФИГУРЕ	1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност) 1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе	1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1МА.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине	-
3.МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој	1МА.2.4.2. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама	1МА.3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама

СВЕТ ОКО НАС

Назив предмета	**СВЕТ ОКО НАС**
Циљ	**Циљ** наставе и учења Света око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Разред	**други**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима; – оствари права и изврши обавезе у односу на правила понашања у групама којима припада; – се понаша тако да уважава различитости других људи; – прихвати последице када прекрши правила понашања групе; – сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – разликује потребе од жеља на једноставним примерима из сопственог живота; – препозна грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша према симболима; – одреди тип насеља на основу његових карактеристика; – повеже личну хигијену, боравак у природи, физичку активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља; – одржава личну хигијену – руку, зуба и чулних органа; – примени правила културног и безбедног	**НАСЕЉЕ СА ОКОЛИНОМ**	**Други и ја**	Групе људи: родбина, (ван)школска заједница, становници насеља. Права и обавезе чланова група. Однос потреба и жеља. Правила понашања појединаца и група. Породични, школски и празници насеља.
		Култура живљења	Симболи Републике Србије: грб, застава и химна. Типови насеља: село, град. Здрав начин живота: хигијена тела, разноврсна исхрана, број оброка, боравак у природи и физичка активност. Врсте саобраћаја (копнени, водни и ваздушни и одговарајућа превозна средства). Безбедно понашање у саобраћају у насељу (кретање улицом и путем без тротоара, прелажење улице и пута без пешачког прелаза. Правила понашања у превозним средствима (аутомобил и јавни превоз). Временске непогоде (олуја, град, мећава) и безбедно понашање у затвореном и на отвореном простору.
		Човек ствара	Материјали (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина, глина/пластелин) и производи људског

понашања у саобраћају и превозним средствима у насељу са околином; – безбедно поступа пре и током временских непогода; – истезањем, савијањем и сабијањем одреди својства материјала; – одабере материјале који својим својствима највише одговарају употреби предмета; – пронађе нову намену коришћеним предметима; – наводи примере различитих облика кретања у окружењу; – одабере начин кретања тела, узимајући у обзир облик тела, врсту подлоге и средину у којој се тело креће; – измери растојање које тело пређе током свог кретања; – пронађе тражени објекат у насељу помоћу адресе/карактеристичних објеката; – именује занимања људи у свом насељу са околином; – одреди време помоћу часовника и календара користећи временске одреднице: сат, дан, седмицу, месец, годину; – забележи и прочита податке из личног живота помоћу ленте времена; – разликује облике рељефа у свом насељу и околини; – разликује облике и делове површинских вода у свом насељу и околини; – идентификује заједничке особине живих бића на примерима из окружења; – повеже делове тела живих бића са њиховом			рада. Еластичност материјала. Својства материјала одређују њихову употребу. Нова намена предмета направљених од различитих материјала. Занимања људи у граду и селу.
		Кретање и оријентација у простору и времену	Различити облици кретања тела (хода, скаче, трчи, пада, лети, плива, котрља се, клизи). Утицај облика тела, подлоге и средине на кретање по равној подлози и пређено растојање тела. Сналажење у насељу помоћу адресе (улица, кућни број) и карактеристичних објеката. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба. Средства за мерење времена: часовник, календар, лента времена.
		Разноврсност природе	Рељеф и облици рељефа: узвишења, (брдо, планина) удубљења (долине, котлине) и равнице. Рељеф у насељу и околини. Облици појављивања воде: површинске воде (текуће, стајаће) и њихови делови (извор, ток, корито, обала). Површинске воде у насељу и околини. Заједничке особине живих бића (дисање, исхрана, раст, остављање потомства). Функције (улога) делова тела живих бића. Разноврсност биљака у окружењу (зељасте и дрвенасте; лишћарске и четинарске). Разноврсност животиња у околини (домаће и дивље;

улогом/улогама; – разврста биљке из окружења на основу изгледа листа и стабла; – разврста животиње из окружења на основу начина живота и начина исхране; – наведе примере који показују значај биљака и животиња за човека; – штедљиво троши производе које користи у свакодневним ситуацијама; – разврста отпад на предвиђена места; – негује и својим понашањем не угрожава биљке и животиње у окружењу; – препозна примере повезаности живих бића са условима за живот; – повеже промене у природи и активности људи са годишњим добима; – изведе једноставне огледе пратећи упутства; – повеже резултате рада са уложеним трудом.			биљоједи, месоједи и сваштоједи). Значај биљака и животиња за човека. Улога човека у очувању природе (штедња производа који се користе у свакодневном животу, разврставање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама). Сунчева светлост и топлота, вода, ваздух и земљиште – неопходни услови за живот. Промене у природи и активности људи у зависности од годишњих доба.

Кључни појмови садржаја: природа, оријентација у простору и времену, кретање, култура живљења.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: теме и дела стваралаца Енглески језик: фонд речи Математика: примена стечених знања Свет око нас: сви садржаји Музичка и ликовна култура: теме и дела стваралаца Физичко васпитање: развијање моторичких способности здравље људи	- посматрање - описивање - сакупљање- -истраживање - процењивање - играње - -уочавање- -закључивање -илустровање - стварање	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства -Омогућује примену наученог -Партнер у учењу -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика -Води циљни разговор -Обезбеђује ресурсе	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Стручна литература -Интернет у свакој учионици -Искуство ученика -објекти у општини	- дијалошка - амбијентална - решавање проблема - демонстративна- -интерактивна - кооперативна играње- - илустративна	-Играчке -Фотографије Слике -Краћи текстови -Дидактички материјал -двд -тв-емисије 14. компјутер -Интерактивна табла

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	**други**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начин; – изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли; – користи једноставне информације и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад; – изражава, светлим или тамним бојама, свој доживљај уметничког дела; – идентификује истакнути део целине и визуелне супротности у свом окружењу; – преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу; – тумачи једноставне визуелне информације које опажа у свакодневном животу;	**ОБЛИЦИ**	Облици (светлост као услов за опажање облика; визуелне карактеристике природних и вештачких облика; дизајн предмета за свакодневну употребу). Супротности (обојено и безбојно, једноставно и сложено, испупчено и удубљено, ближе и даље...). Облик и целина (истакнути део целине; везивање и спајање облика).
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Тумачење (невербално и визуелно изражавање; садржај визуелних информација). Слика и реч (редослед радње у стрипу; знаци; лепо писање; честитке).
	ЛИКОВНЕ ИГРЕ	Боја (светле и тамне боје; боја и облик; боја и звук). Замишљања (стварност и машта).
	ПРОСТОР	Простор (обликовање простора – школа, учионица, соба; музеј). Кретање (кретање једног облика у простору; кретање више облика у простору). Сцена (маске, костими, реквизити).

– изражава мимиком и/или телом различита расположења, покрете и кретања; – упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; – повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте; – пружи основне информације о одабраном музеју; – разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.		

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија, боја.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
-Српски језик -Музичка култура -Свет око нас -Математика	- посматрање - уочавање - закључивање - цртање - бојење - процењивање – прављење -писање - креирање -анализирање - сликање - прикупљање - размишљање-разговарање - спајање - опажање - тумачење	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Стручна литература -Интернет у свакој учионици -Уџбеник	- дијалошка - демонстративна - дијалошка - илустративна, -активне , -стваралачки рад	- Фотографије Слике -Краћи текстови -Апликације -Дидактички материјал 15. компјутер -Интерактивна табла -Прибор за цртање

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** наставе и учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	**други**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело; – разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – издвоји основне музичке изражајне елементе; – препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; – повезује карактер дела са изражајним музичким елементима и инструментима; – изговара бројалице у ритму, уз покрет; – пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; – изводи уз покрет музичке и традиционалне игре; – примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; – свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук-лик, музика-радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори) – звуци из природе и окружења. Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак-дуг), јачина (гласан-тих), висина (висок-дубок). Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне у животу ученика. Музичка прича. Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (цеде плејер, рачунар...).
	ИЗВОЂЕЊЕ	Изговор бројалице у ритму уз покрет.

музичким играма; – повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама; – повезује ритам са графичким приказом; – објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – направи дечје ритмичке инструменте; – осмисли покрете уз музику; – осмисли ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука; – осмисли одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; – према литерарном садржају изабере од понуђених, одговарајући музички садржај; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.	МУЗИКЕ	Звучне ономатопеје и илустрације Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (*a*¹ бела, *xa*¹ љубичаста боја). Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Креирање сопствених покрета уз музику. Стварање једноставне ритмичке пратње коришћењем различитих извора звука. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на крађи литерарни текст.

Кључни појмови садржаја: звук, тон, певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: израда маски за представе учење латинице текст као подстицај Енглески језик: абецеда Математика: геометријски облици коришћење знакова и симбола Свет око нас: сви садржаји Музичка култура: музика као подстица Ликовна култура: сви садржаји Физичко васпитање: Игре	- слушање - певање- - уочавање, -илустровање - изражавање - закључивање - креирање , -извођење гласова и покрета,опонашање звукова	-Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства -Омогућује примену наученог -Партнер у учењу -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученик	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал -Интернет у свакој учионици Стручна литература -Окружење -Уџбеник	- аудитивна, - дијалошка - ,разговор -кооперативна - демонстративна - илустративна, -игра	-Фотографије Слике -Краћи текстови -Касете -Апликације -Дидактички материјал -ЦД-ови 16. компјутер -Интерактивна табла -клавир

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** наставе и учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	**други**
Годишњи фонд часова	**108 часова**

ИСХОДИ **По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – разликује правилно од неправилног држања тела; – успостави правилно држање тела; – правилно дише током вежбања; – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – користи основну терминологију вежбања; – поштује правила понашања у и на просторима за вежбање;	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Ходање и трчање	Ходање: – кратким корацима, – дугим корацима, – у различитом ритму, – ходање опружањем стајне ноге, – ходање са реквизитом, – ходање са променом правца и смера, – ходање комбиновано са различитим покретима, – ходање преко ниских препрека,

– поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – поштује правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – уочава улогу делова тела у вежбању; – уочи промене у расту код себе и других; – препозна сопствено болесно стање и не вежба када је болестан; – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; – наведе врсте намирница у исхрани; – препознаје везу вежбања и уноса воде; – повеже ходање и трчање са позитивним утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета у вежбању; – се придржава правила вежбања; – вреднује успех у вежбању;			– елементарне игре са ходањем. Техника трчања: – трчање преко препрека, – трчање са променом ритма, – трчање са променом правца и смера, – брзо трчање стартом из различитих почетних положаја, – трчање 30 m – елементарне игре са трчањем.
		Скакања и прескакања	Прескакање вијача, палица и других реквизита поређаних на тлу једноножним и суножним одскоком. Комбинације скокова, Скок удаљ и увис из места и залета. Скок са повишене површине. Припремне вежбе за прескок: игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.
		Бацања и хватања	Ходање и трчање са котрљањем лопте.

			Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис без и са окреом за 360^0. Вођење лопте једном и другом руком у месту и кретању. Додавање лопте једном и другом руком. Вођење лопте у ходању и трчању. Гађање лоптом у импровизовани кош, ниски кош и гол. Елементарне игре са вођењем, додавањем и гађањем лоптом у циљ. Штафетне игре и друге елементарне игре лоптом (вођење, хватање, додавање).
		Пузања, вишења, упори и пењања	Помицање на дохватном вратилу са погрченим ногама у вису предњем. Помицање у вису предњем окретањем за 180^0, са укрштеним хватом. Њихање уз помоћ. **Проширени садржаји** Узмак корацима уз косу површину. Бочно пењање уз лествице са наизменичним прехватањем и опирањем истовремено обема ногама.
		Вежбе на тлу	**Основни садржаји** Два повезана колута напред. Колут напред и скок пруженим телом. Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Колут назад. Састав од научених елемената.

			Игре усвојених вежби. **Проширени садржаји** Колут напред из упора стојећег опружених ногу. Колут преко лопте. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.
		Вежбе равнотеже	**Основни садржаји** Мала вага на тлу, клупи и ниској греди. Ходање привлачењем на целом стопалу и успон. Ходање опружањем стајне и предножењем замајне ноге. Ходање уназад на греди. Састав из првог разреда допунити наученим вежбама. **Проширени садржаји** Наскок кораком на греду. Чучањ и окрет у чучњу за 90^0 и 180^0. Састав из првог разреда допунити вежбама ходањем уназад и окретом у чучњу за 180^0. Одељенско такмичење.
		Вежбе са реквизитима	Вежбе обликовања сареквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Прескакање вијаче на различите начине. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом. Полигон и елементарне игре уз коришћење реквизита

		Плес и Ритимика	**Основни садржаји** Народно коло и дечији плес по избору. Повезивање елемената из првог разреда у композицију – састав. Основни ритмички покрети са реквизитима. **Проширени садржаји** Прескакање вијаче уназад. Комбиновано прескакање вијаче напред-назад. Ходање и трчање са бацањем и хватањем лопте и обруча. Вежба са вијачом
		Полигони	Кобиновани полигон од усвојених вештина (вежби).
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада победим. Навијам пристојно.
		Здравствено васпитање	Моје здравље и вежбање. Мишићи, зглобови и кости мога тела. Телесни развој.. Лична хигијена. Хигијена простора за вежбање. „Шарени-разноврсни оброк” – правилна исхрана. Значај воде за организам и вежбање.

Кључни појмови садржаја: базична кретања, вежбање, игра, здравље, васпитање.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: моторика Енглески језик: моторика Математика: примена знања, истрајност, уредност Свет око нас: очување здравља Музичка култура: народне игре и плесови Ликовна култура: изражавање покретом Физичко васпитање: сви садржаји	- ходају и трче на различите начине - раде вежбе обликовања - играју се дечјих игара - ходају и трче користећи препреке - брзо трче из различитих положаја скаче у месту на различите начине и у различитим положајима - скаче у кретању на различите начине - скаче удаљ - скаче увис - прескаче дугу вијачу на различите начине - скакање и прескакање увежбава кроз игру "ластиша" баца лопту на различите начине - баца лопту у различите циљеве - води лопту у месту и ходању - додаје и хвата лопту на различите начине - примењује бацања и хватања у различитим играма пењу се на различите начине и уз раличите предмете и справе - пењу се у комбинацији са другим кретањима клечи - чучи - четвороножно се креће - изводи "свећу" - изводи колут напред - ради вежбе обликовања - изводи колут назад игра се кроз мале полигоне са вежбама на тлу одскачу, наскачу и прескачу шведску клупу - такмичење- самосталан и интерактиван рад (парови, тројке,групе,тим)	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства	-Ученици -Наставници -Родитељи -Игралиште -Спортска хала -Интернет у хали -Искуство ученика	-дијалог - демонстрација - практична активност, -игре	-Лопте, кругови, вијаче, разбој, греде, рипстол, 17. компјутер -Интерактивна табла

Назив предмета	**ДИГИТАЛНИ СВЕТ**
Циљ	**Циљ** наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.
Разред	**Други**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе; – користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника); – самостално користи дигиталне уџбенике за учење; – креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију; – својим речима објасни појам покретне слике; – креира елементе покретне слике; – креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици; – својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет; – наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја; – објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја;	**ДИГИТАЛНО ДРУШТВО**	Учење путем школске платформе за онлајн учење. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно графичко изражавање коришћењем дигиталног уређаја. Умрежавање дигиталних уређаја и прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе.
	БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Добици и ризици који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја. Понашање на интернету – интернет бонтон. Остављање личних података при коришћењу дигиталних уређаја. Примерена реакција у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Организација времена и услова за рад при онлајн учењу. Коришћење дигиталних уређаја и заштита животне средине.

– разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету; – реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; – наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу; – организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја;		
– предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину; – својим речима објасни појам алгоритам; – анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски; – креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику; – анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради; – уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сарадднички); – креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.	**АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА**	Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање алгоритама линијске и цикличне структуре који води до решења једноставног проблема. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен. Управљање понашањем физичког дигиталног уређаја креирањем програма у визуелном програмском језику. Уочавање и исправљање грешака у програму.

Кључни појмови садржаја: онлајн учење, дигитална слика, покретна слика, умрежавање дигиталних уређаја, комуникација, лични подаци, одлагање електронског отпада, алгоритам, програмирање у визуелном програмском језику

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

1.ВЕРСКА НАСТАВА - ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Р.бр.	Наставни садржај	Бр. часова	За обраду и систематизацију	За друге типове часа
1.	Увод	1	/	1
2.	Моје место у цркви	6	5	1
3.	Литургијске службе и њихов смисао	6	5	1
4.	Живот у цркви-лепота празника	6	4	4
5.	Трпеза Господња	5	4	1
6.	Света Литургија – прослава Васкрсења	5	4	1
7.	Икона –прозор у вечност	5	4	1
	Укупно часова	36	26	10

Назив програма	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** наставе и учења програма Грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.
Разред	**други**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује понашања појединаца која доприносе или ометају функционисање и напредовање групе; – успоставља, гради и чува успешне односе са члановима групе којој припада; – искаже своја осећања и потребе на начин који не угрожава друге; – препозна и уважи осећања и потребе других; – наведе и својим речима објасни основна права детета садржана у Конвенцији о дечјим правима; – прихвата и образлаже на примерима из живота да свако дете има иста права без обзира на различитости; – препозна ситуације кршења својих и туђих права и показује спремност да тражи помоћ; – се договара и одлучује у доношењу правила групе и да се понаша у складу са њима; – наводи примере међусобне повезаности права и одговорности; – разликује ненасилну од насилне комуникације међу члановима групе на примерима из	**ЉУДСКА ПРАВА** **Ја и други у различитим групама**	**Групни идентитет** Ко смо ми – сличности и разлике? Групе којима припадамо (породица, одељење, школа, спортски клуб, музичка школа...). Од чега зависи функционисање и напредак групе: комуникација, сарадња, узајамно подржавање, блискост. Понашања појединаца која ојачавају или ометају односе у групи. **Осећања** Изражавање сопствених осећања. Осећања других, како их препознајемо и уважавамо. Веза осећања са мислима и понашањима. **Потребе и права** Моје потребе и потребе других. Осећања, потребе, вредности и начин њиховог остваривања. Веза са правима. **Права детета** Конвенција о дечјим правима. Различити смо, али су нам права иста. Људска права важе свуда и за сваког. **Кршење и заштита права**

свакодневног живота, из књижевних дела које чита и филмова које гледа; – саслуша излагање саговорника без упадица и са уважавањем; – даје и прихвата предлоге водећи рачуна о интересу свих страна у сукобу; – представи шта садржи и чему служи Правилник о безбедности ученика његове школе; – се понаша у складу са Правилником о безбедности ученика; – наводи примере одговорности одраслих и ученика за безбедност у школи; – препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу мобилног телефона и интернета; – сарађује и преузима различите улоге на основу договора у групи; – износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге који могу унапредити безбедност ученика у школи; – учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; – доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију.		Нисам посматрач, реагујем на ситуације кршења права деце у одељењу и школи. Знам како и коме да се обратим за помоћ.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Школа као заједница**	**Школа као заједница** **Вредности** школе као заједнице – равноправност, одговорност, солидарност, брига за друге, толерантност, праведност, поштење. **Правила** у школи и њихова функција. **Одговорности** ученика и одраслих за функционисање школе као заједнице. **Односи у заједници** Како радим сам, а како у групи? Шта у школи радимо заједно? У чему смо добри? У чему бисмо могли бити бољи? Како комуницирамо у групи? Насилна и ненасилна комуникација. **Сукоби** Узроци сукоба и шта са њима. Сукоб из угла оног другог. Посредовање у сукобу. Конструктивно решавање сукоба.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Школа као безбедно место**	**Безбедност ученика у школи** Ученици имају право на заштиту и безбедност. Правилник школе о безбедности ученика. Безбедност ученика у школи и школском дворишту, на путу између куће и школе, ван школе – на излету и на настави у природи. Безбедност ученика је одговорност свих – запослених у школи, ученика, родитеља, институција ван школе. Безбедно и небезбедно понашање на интернету. Одговорна употреба мобилног телефона.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Школа као безбедно место за све**	**Како учинити школу безбедним местом за све – планирање и извођење једноставне акције.** Кораци у планирању и извођењу акције. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције – подела улога, договор о роковима, начину

		реализације. Извођење и документовање акције – видео-снимци фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Кључни појмови садржаја: група, школа као заједница, безбедност у школи.

ОСТВАРИВАЊЕ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите активности у складу са својим ресурсима и просторним могућностима. Поред организације излета, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Те активности могу се реализовати по програму које је сама школа развила, али могу се користити и програми који су претходно донети као изборни (нпр. *чувари природе*, *рука у тесту, народна традиција*). Сврха ових активности је подршка прилагођавању ученика првог разреда на школску средину и заједницу, као и задовољавање/проширивање њихових интересовања, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго. Активности треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру слободних активности треба учинити видљивим јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. Бројни су начини на које је могуће то остварити, као на пример: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете и друго.

За ученике овог узраста важно је да родитељи буду упознати са активностима које школа нуди и помогну да њихова деца изаберу оне које им највише одговарају.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.
Разред	**Трећи**
Годишњи фонд часова	**180**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– чита са разумевањем различите текстове; – опише свој доживљај прочитаних књижевних дела; – изнесе своје мишљење о тексту; – разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст; – одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; – именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; – уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа и рима); – разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Лирска поезија** *1.* Душан Костић: *Септембар* *2.* Григор Витез: *Какве је боје поток/* Десанка Максимовић: *Вожња* *3.* Душан Васиљев: *Зима* *4.* Мирослав Антић: *Шта је највеће/* Ф. Г. Лорка: *Луцкаста песма* *5.* Драган Лукић: *Свакога дана/* *Шта је отац* *6.* Бранислав Црнчевић: *Љутито мече/* Љубивоје Ршумовић*: Аждаја своме чеду тепа* *7.* Милован Данојлић: *Љубавна песма* *8.* Љубивоје Ршумовић: *Домовина себрани лепотом* 9. Химна Светоме Сави *10.* Бранко Стевановић: *Занимање Марка Краљевића* **Епска поезија**

– разуме идеје књижевног дела; – уочи основне одлике народне бајке; – разликује народну од ауторске бајке; – представи главне особине јунака; – уочи основне одлике народне епске песме; – уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу; – разликује опис од приповедања у књижевном делу; – покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту; – уочи хумор у књижевном делу; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитује песму и чита прозни текст; – изводи драмске текстове; – разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима; – одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола; – примењује основна правописна правила; – јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо; – спои више реченица у краћу и дужу целину; – препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин; – извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости; – варира језички израз; – попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке; – разликује формални од неформалног говора (комуникације);		11. Народне песме: *Марко Краљевић и бег Костадин, Орање Марка Краљевића* **Проза** *1.* Ла Фонтен: *Цврчак и мрав*/Езоп: *Корњача и зец* *2.* Народна приповетка: *Свети Сава и сељак без среће* *3.* Народна бајка: *Чардак ни на небу ни на земљи* *4.* Народна приповетка: *Свијету се не може угодити* *5.* Бранко Ћопић: *Изокренута прича* *6.* Оскар Вајлд: *Себични џин* 7. Светлана Велмар Јанковић: *Златно јагње* (одломак) *8.* Бранко В. Радичевић: *Прича о дечаку и Месецу* 9. Ијан Макјуен: *Реч-две о Питеру* (одломак) 10. Јохана Шпири: *Хајди* (одломак) 11. Народна бајка: *Баш-Челик* (читање у наставцима) 12. Јасминка Петровић: *Од читања се расте* (читање у наставцима) **Драмски текстови** *1.* Душан Радовић: *А зашто он вежба* *2.* Александар Поповић: *Лед се топи* *3.* Јованка Јоргачевић: *Никад два добра* *4.* Лаза Лазић: *Суђење* **Популарни и информативни текстови** Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Милева Ајнштајн, Михаило Пупин), знаменита завичајна личност и др. **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** *1.* Бранко Ћопић: *Доживљаји Мачка Тоше* 2. Избор из поезије Душана Радовића (*Замислите*, *Да ли ми верујете*, *Страшан лав*, *Кад је био мрак*, *Тужне ђачке исповести*, *Здравица*, *Плави зец* и друге песме) 3. Браћа Грим: *Бајке* (по избору) **Књижевни појмови:** – лирска песма, – химна, – епска песма, – народна бајка, – роман, – поређење, – персонификација (на нивоу препознавања),

– учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника.		– опис, – дијалог, – приповедање, – епски јунак, – драмска радња
	ЈЕЗИК Граматика, правопис и ортоепија	Врсте речи: именице (градивне, збирне); придеви (присвојни, градивни**);** род и број придева; заменице (личне заменице); глаголи; лице и број глагола. Подела речи на крају реда (граница на самогласник). Управни говор (први и други модел). Неуправни говор. Велико слово: писање имена народа, вишечланих географских назива (планина, река, језера, мора и сл.), празника, наслова књига и часописа; Писање присвојних придева изведених од властитих имена (суфикси: *-ов*, *-ев*, *-ин; -ски, -чки, -шки*). Речца *не* уз именице и придеве**.** Наводници (у управном говору, насловима дела, називима школа). Сугласник *ј* (између самогласника *и-о* и *о-и)*. Скраћенице (мерне јединице за масу, дужину, време и запремину течности).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као и нелинеарни текстови. Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним (усмено и писано). Описивање људи, животиња и природе (плански приступ) – усмено и писано. Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.). Богаћење речника: речи истог или сличног значења; речи супротног значења; речи које значе нешто умањено и увећано (уз одговарајуће текстове из лектире). Правописне вежбе: вежбе допуњавања и избора правилног облика речи; диктат,

		аутодиктат. Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице. Лексичко-семантичке вежбе: речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значања али исте врсте и истог рода и броја, промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго. Стилске вежбе: састављање прича на основу задатих речи; сажимање или проширивање познате приче (текста), мењање краја приче (текста); настављање приче на основу датог почетка; промена становишта (нпр. увести у текст нове ликове; сместити бајку у далеку будућност...). Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: сви садржаји Енглески језик:писање Математика:мерење и мере (скраћенице) читање и писање бројева Природа и друштво: сви садржаји Ликовна култура: текст као Подстицај подстицање стваралаштва Музичка култура: певање песама подстицање стваралаштва Физичко васпитање: народне игре подстицање самосталности Верска натава/Грађанско васпитање:	Игре -Слушање различитих песама и дела -Презентова Ње -Цртање -Рецитовање -Причање -Користи изворе информација	-Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -Реализује -Мотивише -Преноси информације -Бира методе и технике -Партнер у учењу -Упознаје индивидуалне способности и карактеристике сваког ученика -Упућује ученике у методе и технике рада -Формира групе -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика	--Ученици -Наставници -Родитељи -Учионица -Дидактичка средства -Уџбеници -Интернет у свакој учионици -Искуство ученика	-кооперативна -интерактивна -перцептивне -демонстративна (показивање) -разговор	-фотографије -слике -краћи текстови -касете -апликације -дидактички материјали...) 18. компјутер -Интерактивна табла

сви садржаји подстицање самосталности, иницијативности и самосталности					

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
1. ГОВОРНА КУЛТУРА	1СЈ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике 1СЈ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања 1СЈ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. "певушења" или "скандирања" 1СЈ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља 1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације 1СЈ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање 1СЈ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју		
2. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ	1СЈ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличког и латиничког текста 1СЈ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу, или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.) 1СЈ.1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која	1СЈ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије 1СЈ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама,	**НАПРЕДНИ НИВО** 1СЈ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста1СЈ.3.2.3. разликује различита гледишта заступљена у информативном

	може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту 1СЈ.1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) 1СЈ.1.2.5. одређује основну тему текста 1СЈ.1.2.6. разуме дословно значење текста 1СЈ.1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста 1СЈ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате	пасусима, пољима табеле) 1СЈ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту 1СЈ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту (нпр. проналази део/детаљ који је приказан на илустрацији, у табели, или на дијаграму) 1СЈ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 1СЈ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту 1СЈ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње, објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја, на основу поступака јунака/актера закључује о њиховим особинама, осећањима, намерама и сл.) 1СЈ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова 1СЈ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни 1СЈ.2.2.10. вреднује примереност илустрација које прате текст; наводи разлоге за избор одређене илустрације	тексту (нпр. мишљење аутора текста vs. мишљења учесника у догађају) 1СЈ.3.2.6. процењује сврху информативног текста у односу на предвиђену намену (нпр. који од два текста боље описује дату слику, да ли је упутство за (познату) игру потпуно и сл.) 1СЈ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста)
3. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ	1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице 1СЈ.1.3.2. уме да се потпише 1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1СЈ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе 1СЈ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре	1СЈ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије 1СЈ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле) 1СЈ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту 1СЈ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту (нпр. проналази део/детаљ	**<u>НАПРЕДНИ НИВО</u>** 1СЈ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене 1СЈ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне

	1СЈ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме 1СЈ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст (до 400 речи) 1СЈ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилно их употребљава 1СЈ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.) 1СЈ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије)	који је приказан на илустрацији, у табели, или на дијаграму) 1СЈ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 1СЈ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту 1СЈ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње, објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја, на основу поступака јунака/актера закључује о њиховим особинама, осећањима, намерама и сл.) 1СЈ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова 1СЈ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни 1СЈ.2.2.10. вреднује примереност илустрација које прате текст; наводи разлоге за избор одређене илустрације	информације унутар текста и пасуса 1СЈ.3.3.3. прилагођава језичко-стилски израз типу текста 1СЈ.3.3.4. саставља кратак експозиторни текст 1СЈ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст) 1СЈ.3.3.6. издваја пасусе
4. 4.ГРАМАТИКА И ЛЕКСИКОЛОГИЈА	1СЈ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1СЈ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица) и глаголско време (презент, перфекат и футур) 1СЈ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1СЈ.1.4.4. препознаје антонимију 1СЈ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи и сл.)	1СЈ.2.4.1. одређује врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1СЈ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве) 1СЈ.2.4.3. препознаје лице, род и број личних заменица у номинативу 1СЈ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола (лице, број и род) и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго 1СЈ.2.4.5. препознаје субјекат и глаголски предикат 1СЈ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1СЈ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној	**НАПРЕДНИ НИВО** 1СЈ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе) 1СЈ.3.4.2. уме да промени облик промењивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју, а глагола, придева и заменица према роду и броју 1СЈ.3.4.3. препознаје прави објекат (у акузативу) и прилошке одредбе за време,

		функцији и облику 1СЈ.2.4.8. препознаје синонимију 1СЈ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и правилно их употребљава	место и начин 1СЈ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени
5. <u>КЊИЖЕВНОСТ</u>	1СЈ.1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме 1СЈ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну) 1СЈ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту 1СЈ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевноуметничком тексту	1СЈ.2.5.1. разликује лирску од епске песме 1СЈ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине - пословице, загонетке, брзалице) 1СЈ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми 1СЈ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту 1СЈ.2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. одређује редослед догађаја у књижевноуметничком тексту) 1СЈ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога	**<u>НАПРЕДНИ НИВО</u>** 1СЈ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст 1СЈ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту 1СЈ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Назив предмета	СТРАНИ ЈЕЗИК
Циљ	**Циљ** учења Страног језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену, а од трећег разреда и писану комуникацију, и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	**Трећи**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ** **(**у комуникативним функцијама)
– поздрави и отпоздрави, примењујући једноставна језичка средства; – представи себе и другог; – разуме једноставна питања личне природе и одговара на њих; – разуме једноставна упутства и налоге и реагује на њих; – саопшти једноставна упутства и налоге; – разуме позив на заједничку активност и на прикладан начин реагује на њега; – упути позив на заједничку активност; – разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; – упути кратке и једноставне молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;	ПОЗДРАВЉАЊЕ	Реаговање на усмени и писани импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); усмено и писано изражавање прикладних поздрава.
	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	Слушање једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА	Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање једноставних упутстава (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично).
– разуме једноставно исказане честитке и одговори на њих;	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	Слушање једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку

– упути једноставне честитке; – разуме и, примењујући једноставна језичка средства, наведе најуобичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника; – препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења; – разуме једноставне описе бића, предмета и места; – опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства; – разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима; – разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи једноставна обавештења о положају у простору; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време; – разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; – разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; – тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима; – разуме једноставне текстове у којима се описују радње и способности у садашњости; – размени информације које се односе на дату комуникативну		активност коришћењем најједноставнијих израза.
	ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање усменог и писаног одговора на исказану молбу коришћењем најједноставнијих језичких средстава; упућивање молби, исказивање захвалности и извињења.
	ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА, РОЂЕНДАНА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА	Слушање једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	Слушање једноставних описа бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких описа бића, предмета и места; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета и места.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање једноставних исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих и туђих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на њих.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	Слушање текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено и писано тражење и давање информација о положају у простору коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	Слушање једноставних исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено и писано тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	Слушање текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	Слушање текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И	Слушање једноставних исказа који говоре о радњама и

ситуацију; – опише радње и способности користећи једноставна језичка средства; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине.	СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ	способностима у садашњости; описивање радњи и способности у садашњости, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА И КОЛИЧИНЕ	Слушање једноставних исказа који говоре о броју и количини нечега; саопштавање броја и количине, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава.

ЈЕЗИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ	*Hi/Hello, how are you today? I'm fine, thank you, and you? I'm very well, thanks./Not great.* *Good morning/afternoon/evening/night.* *Goodbye./Bye. See you later/tomorrow/on Monday.* *Have a nice day/weekend/holiday! Thanks, same to you!* Личне заменице – *I, you …* Глагол *to be – the Present Simple Tense* Императив **(Интер)културни садржаји:** Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	*Hi, I'm Andrija. Hello, I'm Alex. How old are you? I'm (nine). I'm in Year 3. Where are you from? I'm from Serbia. How do you spell your name? It's A-N-D-R-I-J-A. Have you got any brothers or sisters? Yes, I have/I've got one sister. No, I'm an only child. How many aunts/uncles have you got? This is my cousin/sister Vanja. Nice to meet you. Nice to meet you, too. What's your/his/her/their address? It's 12, Zvezdarskih jelki Street, Belgrade. What's your/his/her/their phone number? It's oh/zero-six-four-double five/five-five... I'm 10 today. How old is your mum/dad? She/He's 32. Where are your parents today?Are they at work? No, they're at home. Are your friends at school now? Yes, they are. This is my friend Ana. She's/She is in my class. That's Tea's dog. Its name is Spot. This is our teacher, Mr/Miss/Mrs Jones. That is Mr Turner. He's/He is a policeman. Who are those children? They're our neighbours. What are their names? Pavle and Milica. Who's the boy in the picture? It's my Brazilian pen pal, Bruno. Tell me about your family/country. Write soon!* Личне заменице – *I, you…* Присвојни придеви – *my, your…* Показне заменице – *this/that, these/those* *Have got/Have* за изражавање поседовања Питања са *Who/What/Where/How (old/many)* Предлози за изражавање места – *from, in*… Саксонски генитив са именицама у једнини Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом

	Императив Основни бројеви (0–100) Алфабет **(Интер)културни садржаји:** устаљена правила учтивости; конвенције у писању личних заменица; конвенције у саопштавању телефонских бројева и адреса; употреба титула уз презимена (*Mr*, *Mrs*, *Miss*); разлике између српске азбуке и енглеског алфабета; конвенције у писању разгледница и писама.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА	*Listen, point and repeat. Listen again. Match the words with the things/people in the picture. Order the lines. Ask and answer questions about the photo on page 38. Spell your name. Ask your friend to spell his/her name. Write/Circle the letters/numbers. Write/Say true or false. Complete the sentences/dialogue. Complete the table with ticks and crosses. Read the story. Read and check. Think of a place/person. Come and help! Wait and see! Watch out! Hurry up! Close/Open the door/a window, please! Smile! It's my/your/Oliver's turn!* Императив Присвојни придеви – *my, your…* Алфабет Бројеви 0–100 **(Интер)културни садржаји:** Поштовање основних норми учтивости.
ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	*Can we meet on Saturday and play football? I'm sorry, I've got a music class on Saturday, but we can meet on Sunday. Really? Sunday is ok for me too! Great! See you at the park!* *It's hot today. Let's go to the beach! Sorry, but I can't swim!* *I'm very tired. Let's go home!* *Come and meet my friends!* *Listen to the music!* Модални глагол *can* за изражавање предлога и способости Императив **(Интер)културни садржаји:** прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.
ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	*Can you spell that again, please?/Can you write it on the board, please?* *Can/May I read the story? Of course you can.* *Can/May I sit here, please? No, it's Nina's seat.* *Can/May I borrow your dictionary? Yes, here you are. Thank you/Thanks. You're welcome.* *Thanks for your help*. Модални глаголи за изражавање молбе – *can/may* Саксонски генитив са именицама у једнини **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА, РОЂЕНДАНА И	*Welcome to my birthday party! Happy birthday to you! Thanks! How many candles are there on your birthday cake? Happy New*

ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА	*Year!/Merry Christmas!/Happy Valentine's Day!/Happy Easter! Thanks, same to you! Let's have a party. Let's celebrate! What do you do on New Year's Day? We open our presents and watch films about Santa Claus and his reindeer. At Easter we decorate Easter eggs. Children dress up for Halloween. Look at the fireworks!* Императив *The Present Simple Tense* за описивање уобичајених радњи (само као опција, рецептивно) Питања са *What/How many* **(Интер)културни садржаји:** Најзначајнији празници и догађаји и начини обележавања/прославе.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	*Who's this? It's Johnny Depp, my favourite actor. He's American. That's a photo of my family. Look, they're all smiling. How many teeth has your baby brother got? What colour are his eyes? I've/I have got two hands. She's/She has got black hair. He's/He has got big ears. She's/She is tall and slim. My dad's new car is fast and cool. What are these? They're my new felt tip pens. Belgrade is the capital of Serbia. Our city is old, but very nice. There are a lot of beautiful mountains and lakes in my country. What's the capital of England? London buses are red, but its taxis are black. Where are you in this photo? I'm in Sydney, it's a big city in Australia. There are a lot of strange animals and funny birds.* Глаголи *have got, to be* за давање описа Показне заменице – *this/that, these/those* Егзистенцијално *There is/are…* Питања са *Who/What/Where/How many...* Правилна множина именица: *pen – pens, bus – buses, city – cities…* Неправилна множина основних именица: *tooth – teeth...* Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом. **(Интер)културни садржаји:** Познате личности из области спорта, глуме, музике...; престонице земаља енглеског говорног подручја; препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	*She's tired/bored. She wants to go home. Is he hungry/thirsty? Does he want a sandwich/a glass of orange juice? They're not cold, they're hot! Are you OK? Is he happy? No, he's sad. His dog is lost.* *The Present Simple Tense (be, want)* **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	*They're at the cinema/museum. Where's your brother? He's in bed. Where's my English dictionary? It's here on my desk. Where are my trainers? They are over there, under the bed. Where's the Statue of Liberty? It's in New York. The London Eye is next to the River Thames.* Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа: *here, there, in, on, at, next to, under...* Питања са *Where* Употреба и изостављање одређеног члана у изразима *at the park/beach/cinema/museum, at home/school/work, in bed...* **(Интер)културни садржаји:** препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	*What time is it? It's twelve (o'clock). It's a quarter to/past twelve. It's half past twelve. What day is it today? It's Wednesday. It's a nice, sunny day. Is it snowy? No, but it's rainy and windy today. I've got a basketball game at a quarter to four/on Saturday.*

	Питања са *What/When* Предлози за изражавање времена: *at, on, to, past...* **(Интер)културни садржаји:** радна недеља и викенд.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/ НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	*It's Alex's guitar. Is that Anna's bag? These are not their jackets. Sophie's mum and dad have got/have a big house. My friend hasn't got/doesn't have any brothers or sisters. Have you got/Do you have a bike?* Присвојни придеви *my, your…* Показне заменице – *this/that, these/those* *Have got/Have* за изражавање припадања/поседовања Саксонски генитив са именицама у једнини **(Интер)културни садржаји:** породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	*Does he like music? Yes, he loves it./No, he doesn't. Who's your favourite tennis player? What's your favourite hobby? It's an amazing poster! Those computer games are fantastic!* *The Present Simple Tense* глагола *be/like/love* Питања са *Who/What* **(Интер)културни садржаји:** интересовања, хобији
ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ	*My brother can play football, but he can't act. How many languages can your dad speak? Can you play the guitar? I can't ride a bike. We are late for our school bus.* *Look! She's/She is wearing a dress. Is he wearing jeans? Yes, he is. No, he isn't. What are you doing? I'm/I am eating a biscuit. What are they doing? They are not/aren't playing, they're watching TV.* Модални глагол *can* за изражавање способности *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних радњи Питања са *What/Where/When/How many*... **(Интер)културни садржаји:** породични живот; живот у школи - наставне и ваннаставне активности.
ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА И КОЛИЧИНЕ	*How many children are there in your class? There are 11 boys and 14 girls.* *How many classes have we got today? We've got four classes.* *Her granny is 65.* Правилна множина именица: *boy-boys, girl-girls, class-classes…* Неправилна множина основних именица: *child-children...* Питања са *How much/many* Основни бројеви 0–100 **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
• **Српски језик** - граматички, правописни и фонолошки систем језика - елементи драматизације - слушање - изражајно читање - препричавање и описивање - писање • **Природа и друштво** - моја породица - биљни и животињски свет - свет око мене • **Математика** - бројеви • **Физичко васпитање** - игра и гестови - кретање уз музичку пратњу • **Музичка култура** - певање песмица, развијање музикалности и осећаја за ритам • **Ликовна култура** - цртање (израда цртежа и постера различитим техникама) • **Веронаука** - Верски празници (Божић, Ускрс)	-слуша текст и реагује невербално (цртањем, бојењем,повезивањем и сл.), ређе вербално. -игра језичке игре, ре-цитује и пева песмице; -даје и извршава једноставна упутства и наредбе, -игра улоге,учествује у драматизацијама, -учествује у разговору са другим учеником, ученицима/наставником -описује себе, друга жива бића,предмете и животиње, -симулира споразумева-ње у једноставним ситу-ацијама, -чита краће текстове наглас, -поставља питања о значењу речи/реченица -одговара на питања која се односе на смисао текста користећи матерњи али и страни језик, -тражи одређене детаље или информаци-је у тексту и реагује невербално,ређе вербално, -измешане речи склапа у целине, -преписује или записује по сећању речи или кратке реченице, -записује речи по диктату, -пише честитке и ради на једноставним задацима	организује -планира -прати -посматра -бира садржаје -одабира методе и технике -реализује -усмерава -преноси информације -мотивише -охрабрује ученике да користе страни језик у учионици -обнавља усвојени вокабулар -упознаје индивидуалне способности ученика -игра се са ученицима -прати ефекте сопственог рада и рада ученика	ученици -наставник -учионица -родитељи -интернет -писани и електронски медији -библиотека	- рецептивни метод -комуникативни метод -интерактивни метод -тотални физички одговор -вежбе слушања -рад у паровима, малим и великим групама -говорне игре -певање у групи -мануалне активности (израда причица, паноа и сл.) -игре примерене узрасту -писање речи и краћих реченица -упоређивање и класирање	- уџбеник - радна свеска - приручник за наставнике - касета-CD - касетофон - фотокопирани материјал - постери и панои - фотографије - картице - књиге прилагођене језичком узрасту 19. компјутер - -Интерактивна табла

МАТЕМАТИКА

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**Трећи**
Годишњи фонд часова	**180**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој; – прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама (до 1.000); – изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено (до 1.000); – подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат; – процени вредност израза са једном рачунском операцијом; – израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције; – одреди десетице и стотине најближе датом броју; – реши једначину са једном рачунском операцијом; – одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем;	**БРОЈЕВИ**	Бројеви прве хиљаде. Сабирање и одузимање (усмени и писмени поступак). Множење једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељење бројевима прве десетице са и без остатка (усмени и писмени поступак). Зависност резултата од промене компонената. Једначине облика: $a + x = b$, $a - x = b$, $x - a = b$, $a \times x = b$. Неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$. Римске цифре D, M. Разломци облика $\frac{m}{n}$ $(m \leq n \leq 10)$. Упоређивање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са једном децималом.
	ГЕОМЕТРИЈА	Узајамни положаји правих (паралелне праве и праве које се секу).

– реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину; – уочи делове целине и запише разломке облика $\frac{m}{n}\ (m \le n \le 10)$; – упореди разломке облика $\frac{m}{n}$ са – упореди разломке облика са једнаким имениоцима; – резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом; – уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа; – чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм); – црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат; – конструише троугао и круг; – именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга; – разликује врсте углова и троуглова; – одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца; – опише особине правоугаоника и квадрата; – преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства; – користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање; – чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена; – упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време); – измери површину геометријске фигуре задатом мером		Угао, врсте углова. Троугао, врсте троуглова. Кружница и круг. Правоугаоник и квадрат. Обим троугла, квадрата и правоугаоника. Цртање паралелних и нормалних правих помоћу лењира. Конструкције троугла и кружнице. Пресликавање геометријских фигура на квадратној мрежи.
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење масе (kg, g, t). Мерење времена (деценија, век, секунд). Мерење дужине (mm, km). Мерење запремине течности (l, dl, cl, ml, hl). Мерење површине геометријских фигура задатом мером.

(правоугаоником, квадратом и троуглом); – примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама.		

Кључни појмови садржаја: бројеви прве хиљаде, разломак, децимални запис броја, круг, троугао, правоугаоник, квадрат, угао, паралелне праве, нормалне праве, појам површине, једначине и неједначине, мерење дужине, масе, времена и запремине течности.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: скраћенице читање и писање бројева и датума Енглески језик: бројеви Математика:сви садржаји Природа и Друштво:делатности јединице за мерење Музичка и ликовна култура:коришћење прибора Ритам Физичко васпитање: ритам мерење стаза	- сабирање и одузимање до 100 - множење и дељење - меморисање - примењивање стечених знања - решавање проблема - запажање - уочавање - посматрање - именовање- Упоређивање - разликовање	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства -Омогућује примену наученог -Партнер у учењу -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика -Води циљни разговор -Обезбеђује ресурсе	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Дидактички материјал Стручна литература -Интернет у свакој учионици -Искуство ученика	-Демонстративна - интерактивна - истраживачка-илустративна - игра	- Фотографије Слике -Краћи текстови -Дидактички материјал 20. компјутер -Интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ У МАТЕМАТИЦИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА	1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.3. множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1МА.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде	1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју 1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције 1МА.2.1.5. уме да решава једначине	1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени. 1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 1МА.3.1.5. уме да одреди решења неједначине са једном операцијом
ГЕОМЕТРИЈА	1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност) 1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта,	1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1МА.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1МА.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе	1МА.3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање 1МА.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни

	приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица 1МА.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица		када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама
РАЗЛОМЦИ	1МА.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак и препозна његов графички приказ 1МА.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине	1МА.2.3.1. уме да препозна разломак када је графички приказан на фигури подељеној на *b* делова 1МА.2.3.2. уме да израчуна *n*-ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика	1МА.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак 1МА.3.3.2. зна да израчуна део неке целине и користи то у задацима
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	1МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1МА.1.4.2. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml) 1МА.1.4.3. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате масе (g, kg, t) 1МА.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме	1МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 1МА.2.4.2. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 1МА.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање 1МА.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање	1МА.3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама 1МА.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Назив предмета	**ПРИРОДА И ДРУШТВО**
Циљ	**Циљ** учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Разред	**Трећи**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају; – одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају; – илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају; – примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима; – повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи; – повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи; – примени правила безбедног понашања у саобраћају; – разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу; – повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха; – очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра;	**МОЈ КРАЈ**	Природа, човек, друштво	Облици рељефа**:** узвишења (подножје, стране, обронци, врх), равнице и удубљења. Рељеф у мом крају. Површинске воде: река и њене притоке (лева и десна обала); бара и језеро. Површинске воде у мом краја. Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот). Производне и непроизводне делатности и њихова међузависност. Село и град, њихова повезаност, зависност и међуусловљеност. Значај и улога саобраћаја**.** Путнички, теретни и информациони саобраћај. Безбедно понашање ученика на саобраћајницама у крају. Опрема за безбедну вожњу ролера, тротинета и бицикла. Течно, гасовито и чврсто стање воде**.** Кружење воде у природи. Промене при загревању и хлађењу ваздуха (промена температуре, запремина и кретање ваздуха). Мерење температуре воде, ваздуха и тела. Услови за живот, ланац исхране и међусобни утицаји у животним заједницама: • Копнене животне заједнице: шуме, ливаде и пашњаци; • Водене животне заједнице: баре, језера и реке. Култивисане животне заједнице: воћњаци, повртњаци, њиве и паркови.

– прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране; – илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини; – примени поступке (мере) заштите од заразних болести; – се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења; – опише пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља; – идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије; – користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости; – прикупи и представи податке о прошлости породице и краја; – повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем; – доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом; – разликује природне и вештачке изворе светлости; – повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости; – повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора; – разликује повратне и неповратне промене материјала; – уочи сличности и разлике међу течностима – тече, променљивост облика; провидност, боја, густина; – одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у			Значај и заштита земљишта и копнених животних заједница. Значај и заштита вода и водених животних заједница. Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима. Начини преношења и мере заштите од заразних болести (грип, заразна жутица, варичеле) и болести које преносе животиње (крпељи, вашке).
		Оријентација у простору и времену	Главне стране света. Умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије“ перспективе. План насеља. Географска карта Републике Србије: картографске боје, картографски знаци). Мој крај на географској карти Републике Србије. Временске одреднице (датум, година, деценија и век).
		Прошлост	Историјски извори (материјални, писани и усмени). Садашњост, прошлост, будућност: догађаји, људи и промене у мом крају. Породична прошлост (преци и потомци) и знаменити људи краја. Начин живота данас и у прошлости – занимања, одевање, исхрана, дечије игре.
		Кретање	Кретање тела по путањи (праволинијско и криволинијско). Утицај јачине деловања на пређено растојање тела. Дејство Земљине теже – падање тела. Утицај облика тела на брзину падања. Извори светлости (природни и вештачки). Како настаје сенка – облик и величина сенке. Кретање производи звук: треперење затегнуте жице, гласних жица; различити звуци у природи. Звук као информација. Заштита од буке.
		Материјали	Промене материјала: повратне (истезање, савијање, ширење/скупљање; испаравање, кондензовање,

свакодневном животу; – објасни како рециклажа помаже очувању природе; – изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком; – сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др); – повеже резултате рада са уложеним трудом.			топљење/очвршћавање) и неповратне (сагоревање, рђање). Сличности и разлике међу течностима (вода, уље, детерџент за прање судова, мед, млеко, сок од лимуна). Вода и друге течности као растварачи. Зависност брзине растварања од уситњености материјала, температуре течности и мешања. Топлотна проводљивост материјала. Ваздух као топлотни изолатор у природи и свакодневном животу (крзно и перје; слојевито облачење, вунене рукавице, грађевински блокови, термос-боца). Значај рециклаже. Разврставање отпада од пластике, стакла, папира, метала. Рационална потрошња. Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју.

Кључни појмови садржаја: крај, човек, животне заједнице, оријентација у времену и простору, прошлост краја, кретање, материјали.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: теме и дела стваралаца Енглески језик: фонд речи Математика: примена стечених знања Природа и друштво: сви садржаји Музичка и ликовна култура: теме и дела	-Слуша -Чита -Пише -Говори -Описује -Сече -Лепи -Размишља -Измишља -Манипулише словима и сликама	-Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства -Омогућује примену наученог -Партнер у учењу -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика	Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Стручна	Играчке -Фотографије Слике -Краћи текстови -Дидактички материјал	- Фотографије -Слике -Краћи текстови -Дидактички материјал 21. компјутер -Интерактивна табла

стваралаца Физичко васпитање: развијање моторичких способности здравље људи Пројектна настава			литература -Интернет у свакој учионици -Искуство ученика		

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ У ПРИРОДИ И ДРУШТВУ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ЖИВА И НЕЖИВА ПРИРОДА	1ПД.1.1.1. прави разлику између природе и производа људског рада 1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу 1ПД.1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића 1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања 1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића 1ПД.1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима	1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима 1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи 1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића 1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића 1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту 1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници	1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима 1ПД.3.1.2. разуме функционалну повезаност различитих делова тела живих бића
ЕКОЛОГИЈА	1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе 1ПД.1.2.2. зна употребну вредност природних ресурса 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе	1ПД.2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе 1ПД.2.2.2. разуме еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења	

		необновљивих ресурса 1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса 1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити	
МАТЕРИЈАЛИ	1ПД.1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта 1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала 1ПД.1.3.3. зна да различите животне намирнице садрже различите састојке 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха	1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање 1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава 1ПД.2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису 1ПД.2.3.4. зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала 1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали	1ПД.3.3.1. разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на појаве у природи 1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу
КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ	1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти	1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела 1ПД.2.4.2. зна да се светлост креће праволинијски 1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља	1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова

	1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век 1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара	1ПД.2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода 1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена	
ДРУШТВО	1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови 1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу 1ПД.1.5.3. зна које људске делатности постоје и њихову улогу	1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова 1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама 1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности	1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима 1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују
ДРЖАВА СРБИЈА И ЊЕНА ПРОШЛОСТ	1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости 1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их	1ПД.2.6.4. зна редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности 1ПД.2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некад и сад 1ПД.2.6.6. препознаје основна културна и друштвена обележја различитих историјских периода 1ПД.2.6.7. препознаје на основу карактеристичних историјских извора о ком историјском периоду или личности је реч	1ПД.3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	**Трећи**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора; – повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарајућим продуктом; – преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију; – изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама; – користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота; – укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким делима и традицији различитих народа; – изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем; – распореди облике, боје, линије и/или текстуре креирајући оригиналне композиције; – разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, уметничких и ученичких радова, уважавајући различитости;	**МАТЕРИЈАЛИ**	Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност (промене у току сушења, у контакту са светлошћу, у контакту са различитим супстанцама и подлогама...), материјали који могу да се користе као алатке (пера, крзно, длака, лишће, дрвца...). Изглед материјала – основне и изведене боје, природне и створене текстуре. Технике. Однос материјала, ликовне технике и идеје. Производи уметничких заната (накит, уметничке лутке, шешири, таписерије, ћилими, осликани текстил, собне светиљке и сенила, грнчарија, дуборез, гравуре...). Значај рециклирања, уметничка рециклажа.
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. Тумачење визуелних информација. Визуелне карактеристике биљака и животиња, знаци, симболи, униформе, заставе, ношње... Пејзаж, портрет, аутопортрет. Слика, текст, звук. Кратки анимирани филмови, рекламе, билборди... Лепо писање – плакат, позивнице, честитке...
	КОМПОЗИЦИЈА	Композиција. Дводимензионалне и тродимензионалне композиције, организација композиције, равнотежа. Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија.
	ПРОСТОР	Облици у простору. Непокретни објекти у отвореном и затвореном простору (споменици, уметничка дела, експонати...). Композиција у простору – поставка изложбе, уређење просторије, уређење школе, уређење околине у локалној заједници... Оптичке илузије на дводимензионалној подлози, специјални ефекти на сцени, у

– учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу; – разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.		филмовима, игрицама... Кретање. Покрет и кретање у природи, окружењу и уметничким делима.

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија, боја, текстура.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: израда маски за представе учење латинице текст као подстицај Енглески језик: абецеда Математика: геометријски облици коришћење знакова и симбола Природа и друштво: сви садржаји Музичка култура: музика као подстица Ликовна култура: сви садржаји Физичко васпитање: Игре	- посматрање - уочавање - закључивање - цртање - бојење - процењивање – прављење -писање - креирање -анализирање - сликање - прикупљање - размишљање-разговарање - спајање - опажање - тумачење	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства	--Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Стручна литература -Интернет у свакој учионици -Окружење -Уџбеник	Кооперативна -Интерактивна -Перцептивне -Цртање -Демонстација -Разговор -илустративна	- Фотографије Слике -Краћи текстови -Апликације -Дидактички материјал 22. компјутер -Интерактивна табла

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	**Трећи**
Годишњи фонд часова	**36**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– опише своја осећања у вези са слушањем музике; – примењује правилан начин држања тела и дисања при певању; – изговара бројалице у ритму, уз покрет; – пева по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; – наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе; – разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементима; – препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; – повезује почетне тонове песама – модела и једноставних наменских песама са тонском висином; – комуницира са другима кроз извођење традиционалних и музичких игара уз покрет; – свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање, јачина, тонске висине. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу. Музичка прича. Филмска музика. Музички бонтон. Музика и здравље. Дигитализација.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Дидактичке музичке игре. Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху

пратњу; – осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; – осмисли музички одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; – изабере одговарајући музички садржај(од понуђених) према литерарном садржају; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – коментарише своје и туђе извођење музике; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – учествује у школским приредбама и манифестацијама.		различитог садржаја и карактера Певање песама уз покрет. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од *ха* до *це*[2]. Певање и свирање песама из нотног текста. Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон. Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање (нотна трајања), јачина (динамичке ознаке – пиано, форте, крешендо и декрешендо), тонске висине (од це[1] до ге[1]). Елементи музичког писма: линијски систем, виолински кључ, трајање тонова (половина, четвртина, осмина ноте и одговарајуће паузе) у такту 2/4. Јединица бројања. Тактирање у 2/4 такту.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Стварање једноставне ритмичке и мелодијске (једноставне) пратње. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на крађи литерарни текст (учење у контексту).

Кључни појмови садржаја: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, нотно писмо.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
-Српски језик -Ликовна култура -Природне науке -Физичко васпитање	- слушаое - певаое - илустрпваое - изражаваое - закључиваое - истраживаое - упчаваое - креираое	-Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства -Омогућује примену наученог -Партнер у учењу -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученик	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Стручна литература- Интернет у свакој учионици -Окружење -Уџбеник	- аудитивна, - дијалошка - ,разговор -кооперативна - демонстративна - илустративна, -игра	-Фотографије Слике -Краћи текстови -Касете -Апликације -Дидактички материјал -ЦД-ови 23. компјутер -Интерактивна табла

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	**Трећи**
Годишњи фонд часова	**108**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – коригује сопствено држања тела на основу савета наставника; – правилно држи тело; – правилно подиже, носи и спушта терет; – изведе кретања, вежбе и – саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – користи терминологију вежбања; – поштује правила понашања на вежбалиштима; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		**Основни садржаји** Вежбе за развој снаге са и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	Техника трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником.
		Спортска гимнастика	Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови. Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе и вежбе

– примени правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања и у другим ситуацијама; – правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима; – прати промене у тежини и висини код себе и других; – препозна здравствено стање када не треба да вежба; – примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања и другим животним ситуацијама; – уредно одржава простор у коме живи и борави; – користи здраве намирнице у исхрани; – повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета у вежбању; – се придржава правила вежбања; – вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању.			променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди.
		Основе тимских, спортских и елементарних игара	Између четири ватре Мини-рукомет. Футсал – „мали фудбал”.
		Плес и ритимика	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Народно коло „Савила се бела лоза винова”. Народно коло из краја у којем се школа налази.
		Пливање	Прилагођавање на водену средину и основна обука пливања.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	Основна правила: Између четири ватре, Мини-рукомета и Футсала. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз). Породица и вежбање. Вежбање као део дневних активности.
		Здравствено	Моје срце – пулс.

		васпитање	Дисање и вежбање. Хигијена простора за вежбање. Значај воћа и поврћа у исхрани. Значај воде за организам и вежбање. Поступање у случају повреде.

Кључни појмови садржаја: физичке способности, моторичке вештине, здравље, плес и игра.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: моторика Енглески језик: моторика Математика: примена знања, истрајност, уредност Природа и друштво: очување здравља Музичка култура: народне игре и плесови Ликовна култура: изражавање покретом Физичко васпитање: сви садржаји	- дискусија - ходање - трчање - вежбање - објашњавање - такмичење- - анализирање - поређење -класификација- трчање - скакање	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства	-Ученици -Наставници -Родитељи -Игралиште -Спортска хала -Искуство ученика	-дијалог - демонстрација - практична активност, -игре	-Лопте, кругови, вијаче, разбој, греде, рипстол,

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

1.ВЕРСКА НАСТАВА - ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

Р.бр.	Наставни садржај	Бр. часова	За обраду и систематизацију	За друге типове часа
1.	Увод	1	/	1
2.	Бог ствара свет и човека	6	4	2
3.	Бог нас воли	6	5	3
4.	Заједница Бога и света кроз човека	6	4	2
5.	Литургија – преображени свет	5	5	2
6.	Човек и природа	5	4	3
	Укупно часова	36	23	13

Назив програма	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** наставе и учења Грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.
Разред	**трећи**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– својим понашањем показује да прихвата различитост других;	**ЉУДСКА ПРАВА** **Сви различити, а сви равноправни**	**Различитост** Живот у заједници у којој би сви људи били исти (по полу, узрасту, вери, националности, образовању,

– препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства; – се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама; – препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима; – укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка; – објасни разлику између саосећања, солидарности и сажаљења на датом примеру; – укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима; – наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце; – наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје; – тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права; – наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави; – опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници; – пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење;		интересовању). Различитост као богатство једне друштвене заједнице. Отвореност и затвореност за различитости. Различитости у нашој локалној заједници. **Равноправност мушкараца и жена** Уважавање разлика уз једнака права, одговорности и могућности. Дечаци и девојчице – сличности и разлике, иста права и могућности. **Осетљиве друштвене групе** Групе којима је услед специфичних разлика потребна додатна подршка како би имале исте шансе и могле равноправно да се укључе у живот заједнице и остваре своје потребе и права. **Стереотипи и предрасуде** Упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога (сви дечаци су, све девојчице су, сви Роми су). Негативно мишљење појединаца о некоме ко се не познаје довољно. Стереотипи и предрасуде као основ за дискриминацију. **Дискриминација** Неједнако поступање према особи или некој групи на основу неког њиховог личног својства (пол, узраст, вера, националност, образовање, инвалидитет), што за последицу има нарушавање њихових права и достојанства. Једнако поступање према неједнакима као вид дискриминације. Етикетирање, ружни надимци као вид дискриминације.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Ја и други у локалној заједници**	**Локална заједница** Место где грађани задовољавају највећи број својих потреба и остварују највећи број својих права. Потребе и права које деца задовољавају у локалној заједници – за образовањем, здравственом заштитом, одмором, игром, учествовањем у спортским, кулурним и уметничким активностима. **Комуналне услуге** Услуге од општег интереса за све грађане локалне заједнице – вода, превоз, путеви, паркинг, отпад, осветљење, паркови, пијаце, димничари. **Институције и организације** Локалне заједнице у области образовања, културе, здравља, спорта и рекреације, очувања околине, безбедности, верске организације. Активности и допринос удружења грађана у локалној заједници. **Наша локална заједница** Брига наше локалне заједнице о потребама и правима својих грађана,.

– испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; – заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.		Брига наше локалне заједнице о деци различитих својстава (пол, узраст, сиромаштво, здравље). Доступност садржаја у нашем окружењу слепим или глувим особама, родитељима са дечијим колицима или особама у инвалидским колицима (пешачки прелази, школа, дом здравља, продавница, превоз). Брига деце о својој локалној заједници – о отпаду, биљкама и животињама, споменицима културе, уметничким делима, потрошњи воде, пружање помоћи онима којима је то потребно. Удружење грађана у нашем окружењу некад и сад.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Снага узајамне помоћи**	**Солидарност** Потреба узајамне бриге и одговорности међу људима. Лажна солидарност. Разлика између саосећања, сажаљења и солидарности. Примери акција солидарности у нашој локалној заједници (мобе, добровољно давање крви и хуманитарне акције за лечење болесних, СМС акције прикупљања новца). Ситуације у којима свакоме може бити потребна помоћ (болест, сиромаштво, ратови, поплаве, земљотреси, пожари, миграције). Медији као подршка солидарности. **Волонтирање** Добровољно ангажовање појединаца и група у пружању помоћи људима, животињама, биљкама. Мотиви волонтера – веровање у снагу узајамне помоћи, човекољубље и хуманост. Волонтерске акције ученика/ученица школе у локалној заједници (чишћење јавних површина, сађење биљака, помоћ старим људима, удомљавање напуштених кућних љубимаца). Активности волонтера Црвеног крста у нашој локалној заједници.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Акција солидарности у локалној заједници**	**Планирање и извођење акције солидарности у локалној заједници** Утврђивање коме је у заједници потребна помоћ. Одређивање циља акције. Припрема плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције –видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе –приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Кључни појмови садржаја: равноправност, стереотипи и предрасуде, дискриминација, локална заједница, солидарност, волонтирање

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Планом наставе и учења у првом циклусу основног образовања и васпитања дефинисана је Пројектна настава као облик образовно-васпитног рада којим се развијају опште међупредметне компетенције уз употребу информационо-комуникационих технологија. Усмерена је на достизање исхода који се првенствено односе на логичко и критичко мишљење као и припрему ученика за лако сналажење у свету технике, технологије и рачунарства, како у свакодневном животу, тако и у процесу учења. У складу је са општим исходима образовања и васпитања и у функцији је когнитивног, афективног и социјалног развоја ученика.

Пројектна настава почива на савременим схватањима детета, наставе, учења, функције образовања и сазнавања као социјалне конструкције подржане кроз сарадничко деловање, коришћењем различитих извора информација и активности. Применом пројектне наставе долази до повезивања познатог и непознатог, учења помоћу примера, учења примењивањем, развоја процедуралних знања, коришћења информационих технологија као и комбиновања конвергентног (логичког) и дивергентног (стваралачког) мишљења. Пројектна настава има елементе проблемске и истраживачке наставе али се овом врстом наставе поред централног захтева, који се односи на тражење решења за неки проблем, потенцирају још и процедуре, планирање, евалуирање, презентовање резултата, коришћење савремених технологија на правилан начин и наравно, тимски рад, односно процес сарадње, који је изнад самог резултата у решавању проблема.

Пројектна настава је део целокупног образовно-васпитног рада и прати наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета трећем разреду. Ослонци планирања и организације пројектне наставе су: уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости; коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика; укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости; повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија. Зато ова врста наставе омогућава да наставни предмети буду смислено међусобно повезани као и доведени у везу са свакодневним животом ученика. На тај начин се обезбеђује разумевање сврхе онога што се учи, функционално повезивање знања, вештина и искустава и мотивација ученика.

Пројектна настава је драгоцен начин рада јер од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности.

С обзиром на узраст ученика трећег разреда и чињеницу да су се са оваквим начином рада сусрели у првом разреду, примерено је да се реализују пројектни задаци где је наставник и даље главни организатор активности уз све више прилика у којима ће се самосталност ученика испољавати где год је то могуће. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта. Као и у првом разреду и другом разреду, и у трећем је важно наставити са култивисањем сарадње и начина на који се комуницира у групи што су важни циљеви пројектне наставе, јер доприносе јачању одељењске кохезије.

Пројектну наставу треба планирати и организовати на начин да садржи све потребне кораке:

– дефинисање циља и исхода који се пројектом желе постићи;

– планирање активности које одговарају теми пројекта, односно циљу пројекта, подела активности, избор материјала и метода рада, дефинисање места и динамике рада;

– реализацију планираних активности;

– приказ добијених резултата и продуката пројекта;

– вредновање пројекта (процена остварености дефинисаних циљева и исхода, указивање на успехе и тешкоће у току реализације пројекта).

При планирању наставник треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе. За

трећи разред, као и за први и други, најпримеренији је и даље полуструктурирани тип пројекта с том разликом да наставник сада више укључује ученике и давање предлога и избор тема. Он и даље, у великој мери, дефинише методологију рада, али се очекује да више укључи ученике у проналажење материјала тако што ће се са њима договарати о томе које материјале би ко, где и како могао да пронађе и обезбеди. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе ученика на млађем школском узрасту.

Кроз пројектну наставу треба започети са развијањем основа дигиталне писмености. На овом узрасту, употреба ИКТ-а треба да буде сведена на употребу најједноставнијих алата и упознавање са коришћењем интернета. На крају трећег разреда ученик би требало да буде у стању да:

– правилно седи при раду за рачунаром;

– зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја;

– правилно укључи рачунар, покрене програм за цртање, користи одговарајуће алатке овог програма, сачува свој цртеж и искључи рачунар;

– покрене програм за рад са текстом, унесе краћи текст и сачува документ на рачунару;

– користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ наставника;

– предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак.

Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), а њихов квалитет није приоритет.

Ученике треба стављати у ситуације да одређују редослед активности у решавању одређених пројектних задатака, што, осим развијања самосталности, представља увод у алгоритамски начин размишљања. На пример: редослед активности чији ће продукт бити плакат са знаменитим личностима краја; редослед активности у прављењу кућице за птице; у изради школског часописа итд.

Пројектна настава јесте захтевнији облик рада који подразумева добру припрему наставника. Планом је предвиђено да се реализује са једним часом недељно али сам наставник ће проценити каква динамика рада највише одговара могућностима ученика и фази у којој је пројекат. То значи да, уколико је потребно, Пројектна настава се може организовати и на другачији начин (на пример као двочас сваке друге недеље).

Родитељи треба да буду упознати са сврхом пројектне наставе и њеним најважнијим исходима. Они треба да подрже самосталне активности своје деце, или њихов заједнички рад са другом децом, као и да разумеју зашто је важно да не преузимају њихове задатке у жељи да имају боље продукте.

ОСТВАРИВАЊЕ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите активности у складу са својим ресурсима и просторним могућностима. Поред организације излета, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Те активности могу се реализовати по програму које је сама школа развила, али могу се користити и програми који су претходно донети као изборни (нпр. *чувари природе*, *рука у тесту, народна традиција*). Сврха ових активности је подршка прилагођавању ученика трећег разреда на школску средину и заједницу, као и задовољавање/проширивање њихових интересовања, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго. Активности треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру слободних активности треба учинити видљивим јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. Бројни су начини на које је могуће то остварити, као на пример: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете и друго.

За ученике овог узраста важно је да родитељи буду упознати са активностима које школа нуди и помогну да њихова деца изаберу оне које им највише одговарају.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.
Разред	**Четврти**
Годишњи фонд часова	**180 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– чита са разумевањем различите врсте текстова; – укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове; – разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; – одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; – именује позитивне и негативне особине ликова; – уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам); – тумачи идеје књижевног дела;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** *1.* Шаљива народна песма *Женидба врапца Подунавца* *2.* Војислав Илић: *Јесен*/Владислав Петковић Дис: *Зима* *3.* Момчило Мошо Одаловић: *Молитва за маму* *4.* Мирослав Антић: *Космонаутска песма* *5.* Бранко Миљковић: *Песма о цвету* *6.* Добрица Ерић: *Завичај/Отаџбина је наша очевина*/Момчило Мошо Одаловић: *Птице косовчице* *7.* Мирослав Антић: *Прва љубав*/*Најљубавнија песма*/Алексије Марјановић: *Љубав* *8.* Бранко Ћопић: *Месец и његова бака*/Десанка Максимовић: *Пауково дело* *9.* Бранислав Црнчевић: *Кад би мени дали један дан* *10.* Владимир Андрић: *Дај ми крила један круг* *11.* Народна песма *Милош у Латинима* *12.* Народна песма *Јетрвица адамско колено* **Проза** *1.* Народна прича о животињама: *Међед, свиња и лисица* *2.* Народна приповетка: *Најбоље задужбине*

– препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; – уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу; – разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевном делу; – преприча текст из различитих улога/перспектива; – уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив); – уочи супротстављеност лица у драмском тексту; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитује песму и чита прозни текст; – изводи драмске текстове; – усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела; – повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; – разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи) и уочи оне које су увек у истом облику; – одреди основне реченичне чланове; – разликује врсту речи од службе речи у реченици; – поштује и примени основна правописна правила; – правилно пише сва три модела управног говора; – употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање; – употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика; – препозна значење речи и фразеологизама који се		*3.* Народна приповетка: *Ветар и сунце* *4.* Народна бајка: *Пепељуга* 5. Бранислав Нушић: *Прва љубав* (одломак из *Аутобиографије*) *6.* Бранислав Црнчевић: *Босоноги и небо* *7.* Гроздана Олујић: *Стакларева љубав* *8.* Светлана Велмар Јанковић: *Стефаново дрво* *9.* Лав Николајевич Толстој: *Врабац и ласте/Два мраза* *10.* Драган Алексић: *Позориште на небу* *11.* Весна Алексић: *Детективско срце* *12.* Ханс Кристијан Андерсен: *Ружно Паче – читање у наставцима* **Драмски текстови** *1.* Гвидо Тартаља: *Подела улога* *2.* Љиљана Крстић: *Кад пролеће дође* *3.* Дејан Алексић: *Слава* **Научнопопуларни и информативни текстови** (из књига, енциклопедија и часописа за децу) ● о нашим знаменитим књижевницама, сликаркама и научницама; ● о природним лепотама и културним знаменитостима Србије; ● о занимљивим пределима, народима, обичајима у свету ● бонтон. **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** 1. Милован Данојлић: Избор из поезије за децу 2. Драган Лукић: Избор из поезије за децу *3.* Јасминка Петровић: *О дугмету и срећи* *4.* Рене Гијо: *Бела Грива* *5.* Ерик Најт: *Леси се враћа кући* *6.* Александар Поповић: *Пепељуга* ДОПУНСКИ ИЗБОР (са наведеног списка или по сопственом избору бирају се три дела) 1. Избор драмских текстова за децу *2.* Бранко В. Радичевић: *Песме о мајци* *3.* Светлана Велмар Јанковић: *Књига за Марка/Очаране наочаре* *4.* Горан Петровић: *Разлике* *5.* Едмондо де Амичис: *Срце* *6.* Јохана Шпири: *Хајди*

употребљавају у свакодневној комуникацији; – напише разгледницу, честитку, приватно писмо; – прилагоди језички израз комуникативној ситуацији – формалној и неформалној; – повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак; – правилно структурира текст; – учествује у предлагању садржаја и начина рада.		7. Михаел Енде: *Бескрајна прича* (одломак) *8.* Астрид Линдгрен: *Пипи Дуга Чарапа* *9.* Златко Васић: *Чаробно путовање* *10.* Урош Петровић: *Мартинина велика загонетна авантура*
		11. Гордана Тимотијевић: *Сличице/Владимир из чудне приче* *12.* Угљеша Шајтинац: *Чарна и Несвет* *13.* Момо Капор: *Сања* *14.* Весна Алексић: *Брљиво срце* **Књижевни појмови:** – шаљива народна песма, – прича о животињама, – особине народне епске песме, – приповетка, – роман за децу, – персонификација, – опис природе и ликова, – приповедање у 1. и 3. лицу, – сукоб драмских лица.
	ЈЕЗИК **Граматика и правопис**	Речи које у писању и говору мењају облик; речи које не мењају облик (без именовања врста непроменљивих речи). Реченица и реченични чланови (субјекат, предикат, објекат, прилошке одредбе). Појам субјекта; различите врсте речи (именице и личне заменице) у функцији субјекта; изостављени субјекат. Појам предиката (глаголски предикат).

		Појам објекта (именице у функцији објекта). Прилошке одредбе за време, место и начин. Речи и групе речи у функцији субјекта, објекта и прилошких одредаба; придев уз именицу у служби атрибута у оквиру групе речи која има службу субјекта или објекта. Управни говор (трећи модел). Велико слово: имена становника држава и насеља; називи улица и тргова; имена из уметничких дела – примери из обрађених дела (нпр. *Ружно Паче...*); устаљена и посебно наденута имена животиња; називи институција, предузећа и установа, манифестација; устаљена имена историјских догађаја и личности (усклађено са предметом Природа и друштво). Речца *ли*; скраћени упитни облик *је ли* (*је л'*) према узрочном везнику *јер*. Предлог *са* уз заменице (нпр. *са мном, с њом* и сл.). Писање вишечланих бројева.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Основни облици усменог и писменог изражавања: препричавање текста у целини и по деловима (по датом плану); причање у дијалошкој форми (уношење дијалога, управног говора у структуру казивања); описивање односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл. Речи истог облика, а различитог значења; речи истог значења, а различитог облика (на примерима књижевних текстова); устаљени језички изрази. Разгледница, честитка, писмо. Књижевни и други текстови (линеарни и нелинеарни) у функцији унапређивања језичке културе. Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл. Правописне вежбе: диктат; управни говор (сва три модела); наводници; велико слово; заменица *Ви* из поштовања; спојено и одвојено писање речи (речца *ли*, предлог *са*, вишечлани бројеви). Језичке вежбе: допуњавање реченица предикатом у садашњем, прошлом и будућем времену; проширивање реченица; укрштене речи; асоцијације. Лексичко-семантичке вежбе: одређивање значења устаљених израза; састављање речи на основу

		датог почетног и последњег слова; допуњавање низа речима које су повезане са датом речју. Два школска писмена задатка – један у првом и један у другом полугодишту.

- Кључни појмови: књижевност, језик, језичка култура.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
сви садржаји Енглески језик: писање Математика: мерење и мере (скраћенице) читање и писање бројева Природа и друштво: сви садржаји Ликовна култура:текст као подстицај подстицање стваралаштва Музичка култура:певање песама подстицање стваралаштва Физичко васпитање: народне игре подстицање самосталности Чувари природе:сви садржаји Верска натава/Грађанско васпитање:сви садржаји подстицање самосталности, иницијативности и самосталности	- слушаое - читање текстова - уочавање и тумачење садржајних целина у тексту, ликова, порука… - рецитовање - драматизација - активно слушање - састављање и примењивање знања о реченици - уочавање језичких појмова у тексту - писање по киктату - посматрање - упоређивање и манипулисање сликама - активно учествује у причању - описује на основу онога што је видео, осетио, доживео - пише састав	-Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -Реализује -Мотивише -Преноси информације -Бира методе и технике -Партнер у учењу -Упознаје индивидуалне способности и карактеристике сваког ученика -Упућује ученике у методе и технике рада -Формира групе -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика	-Ученици -Наставници -Родитељи -Учионица -Дидактичка средства -Уџбеници -Искуство ученика	-кооперативна -интерактивна -перцептивне -демонстративна (показивање) -разговор	-фотографије -слике -краћи текстови -касете -апликације -дидактички материјали...)

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ЈЕЗИК	1СЈ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица) и глаголско време (презент, перфекат и футур) 1СЈ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1СЈ.1.4.4. препознаје антонимију	1СЈ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије 1СЈ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 1СЈ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању 1СЈ.2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синониме (нпр. да избегне понављање) 1СЈ.2.3.9. исправља свој текст (критички чита написано, поправља текст и исправља грешке) 1СЈ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве1СЈ.2.4.8. препознаје синонимију	1СЈ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене 1СЈ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса 1СЈ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе) 1СЈ.3.4.3. препознаје прави објекат (у акузативу) и прилошке одредбе за време, место и начин
КЊИЖЕВНОСТ	1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације	1СЈ.2.5.7. разуме фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту	1СЈ.3.2.6. процењује сврху информативног текста у односу на предвиђену намену (нпр. који од два текста боље описује дату слику, да ли је упутство за (познату) игру

	1СЈ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став 1СЈ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате		потпуно и сл.) 1СЈ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста) 1СЈ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације 1СЈ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став 1СЈ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије	1СЈ.2.3.9. исправља свој текст (критички чита написано, поправља текст и исправља грешке) 1СЈ.2.5.7. разуме фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту	1СЈ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене 1СЈ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Назив предмета	СТРАНИ ЈЕЗИК
Циљ	**Циљ** наставе и учења Страног језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	**Четврти**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ** **(**у комуникативним функцијама)
– поздрави и отпоздрави, примењујући једноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме једноставнија питања личне природе и одговара на њих; – поставља једноставнија питања личне природе; – у неколико једноставнијих везаних исказа саопшти информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о приватности и поверљивости; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на права детета; – разуме једноставнија упутства, налоге и упозорења и реагује на њих; – саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење; – разуме позив на заједничку активност и реагује на одговарајући начин; – упути позив на заједничку активност;	ПОЗДРАВЉАЊЕ	Реаговање на усмени и писани импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); усмено и писано изражавање прикладних поздрава.
	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	Слушање једноставнијих текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ИСКАЗИВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИЈИХ УПУТСТАВА, НАЛОГА И УПОЗОРЕЊА	Слушање налога, упутстава и упозорења и реаговање на њих; давање једноставнијих налога, упутстава и упозорења (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично).
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	Слушање једноставнијих позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност коришћењем једноставнијих исказа.
	ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	Слушање једноставнијих исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање усменог и писаног одговора на исказану молбу коришћењем једноставнијих језичких средстава; упућивање молби, исказивање захвалности и извињења.

– разуме кратке и једноставније молбе и реагује на њих уз одговарајуће образложење; – упути кратке и једноставније молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; – разуме једноставније исказане честитке и одговори на њих; – упути једноставније честитке; – разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, наведе најуобичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника; – именује бића, предмете и места из непосредног окружења; – разуме једноставније описе бића, предмета и места; – опише бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа; – разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи једноставнија обавештења о положају у простору; – разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време; – разуме једноставније исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставнија обавештења која се односе на припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;	ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА	Слушање једноставнијих исказа којима се честитају празници и други значајни догађаји; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	Слушање једноставнијих описа бића, предмета, места и појава; давање кратких описа бића, предмета, места и појава; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета, места и појава.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање једноставнијих исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих и туђих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на њих.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	Слушање текстова у којима се на једноставнији начин описује положај у простору; усмено и писано тражење и давање информација о положају у простору коришћењем једноставнијих језичких средстава.
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	Слушање једноставнијих исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено и писано тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама коришћењем једноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	Слушање текстова с једноставнијим исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања коришћењем једноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА И ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	Слушање текстова с једноставнијим исказима за изражавање интересовања, допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање интересовања, допадања/недопадања коришћењем једноставнијих језичких средстава.
	ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ	Слушање једноставнијих исказа који говоре о радњама и способностима у садашњости; описивање

– разуме једноставније исказе за изражавање интересовања, допадања/недопадања и реагује на њих; – изражава допадање/недопадање уз најједноставније образложење; – тражи најједноставније образложење допадања/недопадања; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и способности у садашњости; – размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; – опише радње и способности у садашњости користећи једноставнија језичка средства – разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на бројеве, количине и цене; – учествује у предлагању садржаја и начина рада.		радњи и способности у садашњости, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА, КОЛИЧИНЕ И ЦЕНА	Слушање једноставнијих исказа који говоре о броју, количини и цени; саопштавање броја, количине и цена; усмена и писана размена информација о броју, количини и ценама, коришћењем једноставнијих језичких средстава.

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност.

ЈЕЗИЧКИ САДРЖАЈИ

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ	*Hi/Hello (everyone/guys)! Nice to see you again! Nice to see you too! How are you today? I'm fine, thank you, and you? I'm very well, thanks./Not great./I'm OK.* *Good morning/afternoon/evening/night.* *Goodbye./Bye. See you (all) in 5 minutes/soon/later/tomorrow/on Monday/next week/in September/next year!* *Have a nice day/weekend/trip/holiday! Thanks, same to you!* *Welcome to our school/town/city!* Личне заменице: *I, you…* Глагол *to be – the Present Simple Tense.* Императив. Предлози са прилошким одредбама за време: *on, in...* **(Интер)културни садржаји:** Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ	*Which/What school do you go to? I go to (school's name) Primary School. What's the name of your school?* *What year/grade are you in? I'm in year 4/the fourth grade. Which class are you in? I'm in class 4$_1$/4a, and you?*

ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	*Who are they? What are their names? She's Dunja and he's Mateja. They are not in year four/the fourth grade. They're in year three/the third grade.* *This is our head teacher, Mrs Parsons. Who's that? It's Miss Herbert, she's a P.E. teacher. Who's your class teacher?* *Who's the class monitor? Who's absent? Everybody's present.* *Meet my new friend Dorian. He's from Greece. His father's Greek, but his mum's Serbian. He lives on an island. Where does your friend live? She's Montenegrian. She lives in the mountains. Do you live in a flat or a house?* *Peter's family are from the USA. His mum works in a restaurant. Where does his dad work?* *These are my aunt Slađana and her husband Zoran. They've got twin daughters. Those are my uncle Miodrag and his wife Ana. How many children have they got? They've got three sons. What are your cousins' names? How old are they?* *It's Marija's eleventh birthday today./She's 11 today. When's your birthday? It's in May/on 5th May/May 5th.* *Who's the winner of the competition?* *Who's the world skateboarding champion?* *Who are the characters in the story? Who are they? The boys'/girls'/children's names are...* *Tell me about your family/friends.* Личне заменице: *I, you…* Присвојни придеви: *my, your…* Показне заменице: *this/that, these/those.* *Have got* за изражавање поседовања. *The Present Simple Tense.* Питања са *Who/What/Which/Where/When/How (old/many).* Правилна множина именица: *daughter-daughters, son-sons…* Неправилна множина основних именица: *child – children...* Предлози са прилошким одредбама за место: *from, in, on*… Предлози са прилошким одредбама за време: *in, on*... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Императив. Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Устаљена правила учтивости; употреба титула уз презимена (*Mr*, *Mrs*, *Miss*); конвенције у писању/изговору датума; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису.
РАЗУМЕВАЊЕ, ТРАЖЕЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИЈИХ УПУТСТАВА, НАЛОГА И УПОЗОРЕЊА	*Hurry up! We're late for school!* *Stand up! Sit down! Sit up straight!* *Take out your books/notebooks! Put them down/away!* *Get quiet, everyone!* *Which page? Turn to page 20./Page 20, everyone!* *Whose turn is it? It's Stefan and Filip's turn!* *Listen to the question! Listen and tick or cross. Put up your hand when you finish!*

	Complete the sentence/dialogue/description. *Describe your room/house. Make a project about your town.* *Let's take some photos of the new lab for our school website. E-mail the photos to the ICT teacher.* *Put the forks on the left side and knives and spoons on the right side of the plate. How many forks/knives/spoons? Place the teaspoon on the saucer.* *Put the candle inside the pupkin! What's next?* *Look at my school report card! It's all 5s/As!* *Look at the shooting star! Make a wish!* *Don't sit down! Don't talk in class! Don't open the window – it's cold in here! Don't touch that – it's hot! Watch out! The floor is wet.* *Take off your shoes! Put on your trainers! Be quick!* *Let's practise! Just a second/moment/minute, please! Ready, steady, go!* *Time to eat, everyone! Ask the dinner/cleaning ladies.* *Come in! Come back! No way! Go away! Stop it! Leave me alone!* *Move over! Make way!* *Stop! We can't cross the road here! The traffic light is red!* *Say hello/goodbye! Say "Cheese"! Wave goodbye!* *Anyone else? Is that all? That's all for today!* Императив. Питања са *What/Which/Whose/How many/much...* Правилна множина именица: *book-books, notebook-notebooks*... Множина именица које се завршa вају на *-y, -o, f/fe*: *photo-photos, knife-knives...* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом. Бројеви 0–100. **(Интер)културни садржаји:** Поштовање основних правила учтивости.
ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	*Look! There's a game on the playing field/in the playground! Come on, let's go and watch! Sorry, I can't, I don't have/haven't got time.* *Let's play hide and seek! I hate hide and seek, let's go swimming!* *How about rollerblading/riding bikes? Let's do eeny-meeny-miny-moe to decide! OK then!* *Are you coming to the swimming pool with us? No, I'm not, I've got a cold.* *Can you join our team and play with us? Great! I love handball! Welcome to the team! Come with us!/Sorry, I can't play handball. I don't know the rules.* *Let's buy a present for Luka. What/How about a CD? That's a good/great idea!* *Let's make/write birthday/Mother's Day/New Year/Christmas cards!* Императив Модални глагол *can* за изражавање предлога и способности. *Have got.* *The Present Simple Tense.* *The Present Continuous Tense.* *What/How about.* Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са називима

	игара/хобија/спортова. **(Интер)културни садржаји:** Прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.
ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	*Can/May I have a whiteboard marker/pen, please? Yes, here you are/here it is. Thank you/Thanks. You're welcome.* *Can I sharpen my pencil? Of course you can.* *Excuse me, teacher, can you repeat the last sentence, please?* *Can you spell that for me, please?* *Can/May I insert the disc?* *Can/May we sit down here? No, they are Nikola's and Ema's seats.* *Can I have my ball back? Sorry, it's those boys' ball.* *Can I touch the animals? No, you can't, it's dangerous.* *Can you pass the salt, please?* *Can I have a slice of bread?* *Thanks a lot. Thank you for your help/everything*. *I'm sorry I'm late. Can you help me with these boxes, please? Oh sorry, I'm in a hurry. I'm late for my piano class.* Модални глаголи за изражавање молбе: *can/may.* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА	*Best wishes for the New Year. I wish you a merry Christmas and many gifts from Santa Claus. Dear Family, I love you so much and that's why I'm sending this card.* *Happy Easter to you and your family. Hope you have a wonderful day!* *Happy Mother's Day! Happy Women's Day! Happy Saint Sava's Day! Happy teachers' Day! Happy April Fools' Day! Happy Halloween! Happy Holiday!* *We wish you a great school year! We wish you good teachers and new friends!* Правилна множина именица: *teacher-teachers…* Неправилна множина основних именица: *woman-women...* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. **(Интер)културни садржаји:** Најзначајнији празници и догађаји и начини обележавања/прославе.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	*I'm small but strong! My friends are brave and clever. Maša's polite. She's an intelligent girl. That boy isn't nice.* *Our teacher is kind but strict.* *This homework is easy. Those exercises are hard. Easy peasy! It's a piece of cake!* *It's a lie! It's true! That's fair/unfair!* *Which is your bag, Sam? The blue bag, Sir/Mr Wilson.* *Which girl is Sophie? She's wearing large earrings and sunglasses.* *What's the weather like? It's hot and sunny/cold and windy today. It's raining cats and dogs!* *On my birthday I usually have a party with my friends from school. How do you celebrate your birthday?*

	On Women's Day we usually give flowers or small presents to our mums, aunts and grannies. *We celebrate Saint Sava's Day in our school. It's on 27th January. I'm in the school play this year!* *April Fools' Day is a special day for jokes and tricks. In fact, it's only half a day because April Fools' Day finishes at midday. No more jokes after lunchtime, please!* *Every year at New Year we have a party.* *On Easter Sunday we always have a basket of eggs on the table and we eat special food. Do you eat special food on Easter Sunday in your country?* *On Halloween children in Britain and America often dress up as witches or ghosts and play 'trick or treat'. Halloween games are fun. What a great pumpkin lantern!* *Weekdays aren't fun!* *My home is a typical Serbian house. There's a living room, a kitchen, two bedrooms, a bathroom, an attic, and a small garden in front of the house. It's got lots of windows, so it's very light! The attic is spooky. There aren't any windows, so it's very dark. What's your home like?* *James Bond is a famous British spy. He's clever and good-looking. Prince Marko is a Serbian national hero. There are a lot of poems abot him.* *The colours of the Serbian flag are red, blue and white. What are the colours of your country's flag? How many stars are there on the American flag? There are 50 stars.* *London stands/lies on the Thames River. Belgrade stands/lies on the Sava and the Danube Rivers.* *Tell me about your town/country.* Глаголи *have got, to be* за давање описа. Показне заменице: *this/that, these/those.* Егзистенцијално *There is/are.* Питања са *Who/What/Which/Where/How many...* Правилна множина именица и неправилна множина основних именица. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са основним географским појмовима, са редним бројевима и са називима празника. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Познате личности из области спорта, глуме, музике, књижевности, националне историје; престонице и препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	*What's the matter? Are you OK/alright? Is everything OK/alright...? I'm feeling/I feel bad. Here, have a glass of water/an orange!* *I'm feeling/I feel crazy. Don't be silly!* *I'm angry with you. I'm sorry about that!* *I'm so happy/glad for you! Bravo! Well done! Thanks.* *Oh, I love you so much!* *I'm sorry for your loss. Do you need a hug?* *Nina's unhappy. She misses her cat. I'm sorry for her cat.* *We're worried. We're having an English test today. Good luck!* *Aleksa's upset. He doesn't know the answer. Bad luck! Don't worry!* *We are always excited on holidays.* *I don't care! It doesn't matter!* *The Present Simple Tense.*

	The Present Continuous Tense. Императив. **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	*Our school is opposite the park.* *Where's your classroom? It's on the ground/first/second floor. It's between the language lab and the music room.* *The school canteen is downstairs, next to the gym. It's the third door on the left/right.* *The library is upstairs.* *There's a garden in front of/behind my house.* *Where are my new CDs? They are on the bookshelves/on the top/bottom shelf.* *The cat's hiding under the bed.* *Where's Zoja? She's at Una and Tea's house.* *Excuse me, I'm looking for the cinema./Where's the cinema? Go straight on/past the shops. Turn left/right at the cafe. It's on the left/right.* *Where are the famous monuments in your city/town? Madame Tussauds is a famous wax museum in London. Where are the famous museums in your country?* Предлози, прилози и прилошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: *in, on, at, next to, under, in front of, behind, between, opposite, here, there, downstairs, upstairs, (on the) left/right, straight on/past...* Питања са *Where*. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	*What's the date today? It's 3rd March.* *When's your School Day? It's on 15th November.* *What time is it now? It's 10.05. It's time for my Maths class.* *When does the fifth class start/finish? It starts/finishes at half past 12.* *What time does the ice rink open? What time does it close?* *On school days I get up at 6.50. We have breakfast between 7 and 7.30. My school day starts at 8 o'clock in the morning and finishes at half past 1. There is a break between 9.30 and 10. What time does your school start/finish? What time do you have breaks?* *In the afternoon I go to my volleyball practice. I train for an hour.* *I meet my friends at the weekend. We go on holiday in summer.* *There are two terms in the school year in my country. The first term starts in September and finishes in January. The second term starts in February and finishes in June.* *When does spring/summer/autumn/winter start? It's usually warm and rainy in spring. Winters in Canada are very cold and snowy.* *On 31st October people around the world celebrate Halloween. When are your favourite celebrations/festivals?* *In Australia Easter isn't in spring – it's in autumn!* Питања са *What/When/What time.*

	Предлози за изражавање времена: *at, on, to, past, between...* Употреба/изостављање чланова у изразима *in the. morning/afternoon/evening, at the weekend/at weekends, have breakfast/lunch/dinner, by bus/car/bike, go on holiday* и сл., као и са редним бројевима, месецима, годишњим добима и називима празника. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању/изговору датума; конвенције у саопштавању времена; радна недеља и викенд.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	*I haven't got/don't have my homework today.* *Has anyone got/Does anyone have wet wipes? Who's got a paper tissue?* *What have you got for lunch?* *Whose are these jackets? They are Adrijan's and Petar's/my friends' jackets.* Присвојни придеви: *my, your…* Показне заменице: *this/that, these/those.* *Have got* за изражавање припадања/поседовања. *The Present Simple Tense* глагола *be/have.* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. **(Интер)културни садржаји:** Породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА И ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	*What's your favourite book? It's "Charlie and the Chocolate Factory" by Roald Dahl, British writer. Why do you like it? It's fun and interesting.* *Dodgeball is my favourite P.E. game. Why? Because it's exciting. What's your favourite P.E. activity?* *My brother's crazy about water sports! He thinks/says they're cool. What about you? Do you like dancing? Yes, I love it./No, I hate it. What do you like doing at the weekend?* *How do you like the new game? It's boring/fantastic.* *I love doughnuts. They are yummy! This pizza's delicious/disgusting. Chips are my favourite food!* *I don't like Halloween. Tricks are scary. I love national celebrations. They are fun!* *The Present Simple Tense* глагола *be/like/love/hate.* Питања са *Who/What/Which/How.* Употреба/изостављање чланова са називима игара/хобија/спортова/ празника. **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању знакова навода; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису; интересовања, хобији.
ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ	*What are your friends doing now/at the moment? Lazar's helping Magdalena with her homework. Maksim's talking on his mobile phone. Teodora's looking for her eraser. What are you looking for/at? Why's Vanja crying? I don't know. Why are they smiling? You're joking! I'm having fun with my friends!* *I can do a lot of things. I can talk about my family. I can write, but I can't spell! I can say hello and goodbye in German.* *Who/What can you see? Can you hear something?* *I don't walk to school, I go by bus. My friend Anastasija goes by car. I listen to music on the bus.*

	We usually have soup, salad, potatoes and some meat for lunch. What does your family have for breakfast/lunch/dinner? *In the UK children start school at the age of 5, but in my country they start school at the age of 7.* *The Queen of England lives in Buckingham Palace. Where does the American President live? He lives in the White House.* *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних радњи. *The Present Simple Tense* за описивање уобичајених радњи. Модални глагол *can* за изражавање способности. Питања са *What/Where/When/How many...* Употреба/изостављање чланова и у изразима *at the moment, at the weekend/at weekends, go/walk to school, start/finish school, have fun, by bus/car/bike* и сл. **(Интер)културни садржаји:** Породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; обичаји и начин живљења људи у земљама енглеског говорног подручја.
ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА, КОЛИЧИНЕ И ЦЕНА	*This is our first day at school.* *Tuesday is the second day of the week.* *November is the eleventh month of the year.* *We live in the twenty-first century.* *Z is the twenty-sixth letter of the English alphabet.* *How many subjects have you got at school? We've got nine subjects. What about you?* *How many teeth have you got? I've got 24 teeth, and you?* *How tall are you? I'm 1 metre 50 cm tall.* *How old is your little brother? He's 2 and a half years old.* *Can I have 2 kilos of strawberries/a litre of yoghurt, please?* *Excuse me, how much are these bread rolls? They are 50 pence/cents/dinars each.* *How much is this dictionary? It's 15 pounds/euros.* Правилна множина именица: *subject-subjects, dinar-dinars...* Неправилна множина основних именица: *tooth-teeth...* Множина основних именица које се завршa вају на *-y, -o, f/fe*: *strawberry-strawberries, kilo-kilos, tomato-tomatoes...* Питања са *How much/many/old/tall...* Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. Употреба одређеног члана са редним бројевима. **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
▪ Српски језик ▪ Музичка култура ▪ Ликовна култура ▪ Физичко васпитање ▪ Свет око нас ▪ Народна традиција - ▪ Математика	-слушање, - писање, -реаговање на команде наставника или са аудио записа, -мануалне активности, -игре, -певање, -класирање и упоређивање, -игра улога, -прављење илустрованог материјала.	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства	▪ ученици ▪ наставник ▪ родитељи ▪ учионица ▪ библиотека ▪ интернет ▪ писани и електронски медији	- рад у паровима, малим и великим групама - певање у групи - игре примерене узрасту - мануалне активности (израда паноа и сл.) - вежбе слушања - класирање и упоређивање - писање разгледница, честитки и краћих текстова - континуирано праћење и оцењивање	▪ уџбеник ▪ радна свеска ▪ приручник за наставнике ▪ CD ▪ DVD ▪ касетофон ▪ фотокопирани материјал ▪ књиге прилагођене језичком нивоу ученика ▪ постери и панои ▪ сликовни речник ▪ фотографије ▪ картице 24. компјутер -Интерактивна табла

МАТЕМАТИКА

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**Четврти**
Годишњи фонд часова	**180**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој; – одреди месну вредност цифре; – изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0; – састави израз, израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција; – реши једначине и неједначине и провери тачност решења; – реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину; – процени вредност израза са једном рачунском операцијом; – одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју; – прочита и запише разломке облика ($m, n \leq 10$); – упореди разломке облика са једнаким бројиоцима или имениоцима; – сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима; – запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале; – сабере и одузме децималне бројеве са највише две децимале; – чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима; – формира низ на основу упутства;	**БРОЈЕВИ**	Скуп природних бројева са нулом. Декадни систем записивања бројева. Месна вредност цифре. Својства скупа природних бројева. Сабирање и одузимање (писмени поступак). Множење и дељење (писмени поступак). Својства рачунских операција (изражена формулама). Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом). Једначине и неједначине у скупу N_0. Разломци облика ($m, n \leq 10$). Упоређивање разломака са једнаким бројиоцима. Једнакост разломака. Сабирање и одузимање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са две децимале. Сабирање и одузимање децималних бројева.
	ГЕОМЕТРИЈА	Квадар и коцка.

– реши задатак применом различитих начина представљања проблема; – именује елементе и опише особине квадра и коцке; – црта мреже и прави моделе квадра и коцке; – препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна; – прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине; – израчуна површину квадрата и правоугаоника; – израчуна површину и запремину квадра и коцке; – реши проблемске задатке у контексту мерења.	**МЕРЕЊЕ И МЕРЕ**	Мерење површине (m^2, dm^2, cm^2, mm^2, km^2, ha, a). Површина квадрата и правоугаоника. Површина квадра и коцке. Мерење запремине (m^3, dm^3, cm^3, mm^3). Запремина квадра и коцке.

Кључни појмови садржаја: природни бројеви, декадни систем, својства операција, израз, једначине и неједначине, разломци, децимални запис броја, коцка, квадар, површина и запремина.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: скраћенице читање и писање бројева и датума Енглески језик: бројеви Математика:сви садржаји Природа и друштво: делатности јединице за мерење Музичка и ликовна култура:коришћење прибора Ритам Физичко васпитање: Ритам,мерење,стаза за трчање	- сабирање и одузимање - множење и дељење - меморисање - примењивање стечених знања - решавање проблема - запажање - уочавање - упоређивање - мерење - прављење модела - примена стечених знања - посматрање - рачунање - примена стечених знања	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства -Омогућује примену наученог -Партнер у учењу -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика -Води циљни разговор -Обезбеђује ресурсе	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Дидактички материјал Стручна литература -Интернет у свакој учионици -Искуство ученика	-Демонстративна - интерактивна - истраживачка-илустративна - игра	- Фотографије Слике -Краћи текстови -Дидактички материјал 25. компјутер -Интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ У МАТЕМАТИЦИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
СКУП ПРИРОДНИХ БРОЈЕВА	1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.3. множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1МА.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде 1МА.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак и препозна његов графички приказ 1МА.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине	1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју 1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције 1МА.2.1.5. уме да решава једначине 1МА.2.3.1. уме да препозна разломак када је графички приказан на фигури подељеној на *b* делова 1МА.2.3.2. уме да израчуна *n*-ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика	1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени. 1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 1МА.3.1.5. уме да одреди решења неједначине са једном операцијом 1МА.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак 1МА.3.3.2. зна да израчуна део неке целине и користи то у задацима
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица	1МА.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1МА.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе 1МА.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним	1МА.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара из једне јединице

	1МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1МА.1.4.2. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml) 1МА.1.4.3. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате масе (g, kg, t) 1МА.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме	јединицама 1МА.2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадра и уме да израчуна њихову површину када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 1МА.2.4.2. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 1МА.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање 1МА.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање 1МА.2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке	у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама 1МА.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности 1МА.3.4.3. претвара јединице за мерење масе
ПОВРШИНА ФИГУРА	1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност) 1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове	1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1МА.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе 1МА.2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и	1МА.3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање 1МА.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.4. уме да израчуна обим и

	односе 1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица 1МА.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица	правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадра и уме да израчуна њихову површину када су подаци дати у истим мерним јединицама	површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама
ЗАПРЕМИНА ФИГУРА	-	-	1МА.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Назив предмета	**ПРИРОДА И ДРУШТВО**
Циљ	**Циљ** учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Разред	**Четврти**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије; – одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије; – повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва,	**МОЈА ОТАЏБИНА – РЕПУБЛИКА СРБИЈА**	**Природне и друштвене одлике Србије**	Положај, територија, граница и симболи Србије (грб, застава и химна) и национална валута. Природне карактеристике Србије – рељеф, воде, шуме. Типичне, ретке и угрожене врсте биљака и животиња – значај и заштита. Национални паркови Србије.

изгледом насеља и делатностима људи; – уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије; – представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету; – у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса; – повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем; – планира своје дневне активности и време проведеноуз ИКТ уређаје; – затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима у дигиталном окружењу; – идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаравњем; – испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола; – наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије; – наведе примере употребе магнета у свакодневном животу; – наведе примере превенције и заштите од пожара; – прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности; – опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација; – представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.);			Друштвене карактеристике Србије (становништво, насеља и делатности). Грађани Србије (права и обавезе, демократски односи и интеркултуралност). Привредне карактеристике Србије (природни ресурси и делатности у различитим крајевима). Одржива употреба природних ресурса (извори енергије, чиста вода, чист ваздух, плодно земљиште, руде, разноврсност биљног и животињског света).
		Човек – природно и душтвено биће	Човек – природно, друштвено и свесно биће. Физичке промене у пубертету. Дигитална безбедност и последице прекомерног коришћења информационо-комуникационих технологија; непримерени садржаји.
		Материјали	Смеше (течности, храна, земљиште, ваздух). Раздвајање састојака смеше (просејавање, одливање, цеђење, испаравање). Наелектрисавање предмета од различитих материјала. Електрична проводљивост – проводници и изолатори. Рационална потрошња електричне енергије и правилно руковање електричним апаратима у домаћинству. Магнетна својства материјала (природни магнети, могућност намагнетисавања тела и својства које тада испољавају). Запаљиви материјали (ознаке за запаљиве материјале). Ваздух – кисеоник као чинилац сагоревања. Опасност и заштита од пожара.
		Прошлост Србије	Живот у далекој прошлости (долазак Словена на Балканско полуострво, области које су Срби населили; начин живота). Српска држава за време владарске породице Немањића – успон и слабљење (владари – Стефан Немања, цар Душан, цар Урош; култура, начин живота). Живот под турском влашћу (начин живота, облици пружања отпора). Настанак и развој модерне српске државе (Први и Други српски устанак – узрок и ток; вође устанка; култура, начин живота).

– пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); – повеже резултате рада са уложеним трудом; – сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – учествује у друштвено-корисним акцијама уз подршку одраслих.			Србија у савремено доба (Први светски рат, настанак југословенске државе, Други светски рат, промена облика владавине, распад југословенске државе и осамостаљење Србије; култура, начин живота).

Кључни појмови садржаја: отаџбина, оријентација у времену и простору, интеркултуралност, природни ресурси.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: теме и дела стваралаца Енглески језик: фонд речи Математика: примена стечених знања Природа и друштво: сви садржаји Музичка и ликовна култура: теме и дела стваралаца Физичко васпитање: развијање моторичких способности здравље људи	- - посматрање - описивање - истраживање експериментисање - закључивање - играње - бележење - праћење е - описивање - груписање	-Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства -Омогућује примену наученог -Партнер у учењу -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученика	Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Стручна литература -Интернет у свакој учионици -Искуство ученика	Играчке -Фотографије Слике -Крађи текстови -Дидактички материјал	- Фотографије Слике -Крађи текстови -Дидактички материјал 26. компјутер -Интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ У ПРИРОДА И ДРУШТВУ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
МОЈА ДОМОВИНА ДЕО СВЕТА	1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама 1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови 1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу 1ПД.1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике 1ПД.1.6.3. зна географски положај и основне одреднице државе Србије: територија, границе, главни град, симболи, становништво 1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости 1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их	1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела 1ПД.2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода 1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини 1ПД.2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији 1ПД.2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора - рељефа, вода, климе - и делатности људи	1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова
ИСТРАЖУЈЕМО ПРИРОДНЕ ПОЈАВЕ	1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала	1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање	1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом

	1ПД.1.3.3. зна да различите животне намирнице садрже различите састојке 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха	1ПД.2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису 1ПД.2.3.4. зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала 1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали 1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела 1ПД.2.4.2. зна да се светлост креће праволинијски	окружењу
РАД,ЕНЕРГИЈА,ПРОИЗВОДЊА И ПОТРОШЊА	1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе 1ПД.1.2.2. зна употребну вредност природних ресурса 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе 1ПД.1.5.3. зна које људске делатности постоје и њихову улогу 1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите 1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља	1ПД.2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе 1ПД.2.2.2. разуме еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса 1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса 1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности 1ПД.2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији 1ПД.2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора - рељефа, вода, климе - и делатности људи	
СУСРЕТ СА ПРИРОДОМ	1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину	1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи	

	исхране, кретања и размножавања 1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите 1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их	1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића 1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића 1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту 1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса 1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности 1ПД.2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора - рељефа, вода, климе - и делатности људи 1ПД.2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некад и сад 1ПД.2.6.6. препознаје основна културна и друштвена обележја различитих историјских периода	
ОСВРТ УНАЗАД-ПРОШЛОСТ	1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости 1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их	1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена 1ПД.2.6.4. зна редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности 1ПД.2.6.6. препознаје основна културна и друштвена обележја различитих историјских периода 1ПД.2.6.7. препознаје на основу карактеристичних историјских извора о ком историјском периоду или личности је реч	1ПД.3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	**Четврти**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора; – изражава замисли, интересовања, сећања, емоције и машту традиционалним ликовним техникама; – користи амбалажу и предмете за једнократну употребу у стваралачком раду; – примени, у стваралачком раду, основна знања о композицији; – користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као подстицај за стваралачки рад; – тумачи једноставне знаке, симболе и садржаје уметничких дела; – разговара о значају одабраног уметника, уметничког дела, споменика и музеја; – учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може применити.	**КОМПОЗИЦИЈА**	Елементи композиције – облик, боја, линија, текстура, светлина (валер). Положај елемената у композицији – хоризонтални, вертикални, дијагонални. Материјали и технике – графитна оловка, туш и четка, туш и перо, акварел, гваш, темпере, фротаж, колаж, деколаж, асамблаж, меки материјали.
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Хералдика – застава, грб, печат. Пиктограми. Споразумевање сликом.
	НАСЛЕЂЕ	Споменици природе и споменици културе у Србији. Археолошки локалитети, замкови и утврђења, манастири, музеји. Познати уметници и најзначајнија дела.
	СЦЕНА	Сценографија за позориште, филм и телевизију. Елементи сценографије.

Кључни појмови: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА				
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**
	а)ученик	б)наставник		
Српски језик: израда маски за представе учење латинице текст као подстицај Енглески језик: абецеда Математика: геометријски облици коришћење знакова и симбола Природа и друштво: сви садржаји Музичка култура: музика као подстица Ликовна култура: сви садржаји Физичко васпитање: Игре	- креирање - сечење - лепљење - доцртавање - досликавање- посматрање - сликање - вајање - уочавање - закључивање -комбиновање - креирање	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Стручна литература -Прибор за цртање -Окружење -Уџбеник	- дијалошка - демонстративна - дијалошка - илустративна, -активне , -стваралачки рад

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	**Четврти**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– опише своја осећања у вези са слушањем музике; – препознаје народну и уметничку музику; – опише улогу музике у медијима; – разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности; – уочи контраст и понављање у музичком делу; – пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; – примени изражајне музичке елементе; – осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; – осмисли музички одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; – изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају;	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Композиције различитог карактера. Елементи музичке изражајности (инструмент, глас, мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Вокална и инструментална музика (композиције домаћих и страних композитора). Дела фолклорне традиције српског и других народа. Музичка прича. Музика у служби других медија. Музички бонтон. Музика и здравље.

– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – коментарише своје и туђе извођење музике; – самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације: – учествује у школским приредбама и манифестацијама.	**ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ**	Музичке игре (дидактичке). Певање песама различитог садржаја и карактера по слуху. Певање и свирање песама из нотног текста. Свирање песама по слуху на дечјим инструментима и/или на другим инструментима. Народни инструменти нашег и других народа. Музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим инструментима и на алтернативним изворима звука. Динамика (крешендо, декрешендо). Темпо (*Andante*. *Moderato*. *Allegro*). Боја (различити гласови и инструменти). Трајање (цела нота и пауза. нота четвртине са тачком). Савладавање тонске висине и солмизације у обиму *це*^{1}-*це*^{2}. Тактирање у 3/4 и 4/4 такту. *Це-дур* лествица. Репетиција, прима и секонда волта.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Једноставна ритмичка и мелодијска пратња. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Звучна прича на основу познатих музичких садржаја, звучне ономатопеје и илустрације на краћи литерарни текст (учење у контексту). Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање мелодије на одабрани текст.

Кључне речи: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, лествица, темпо, репетиција.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
-Српски језик -Ликовна култура -Природне науке -Физичко васпитање	- слушање - певање - илустровање - изражавање - закључивање - истраживање - уочавање - креирање	-Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства -Омогућује примену наученог -Партнер у учењу -Прати ефекте сопственог рада -Прати ефекте рада ученик	-Ученици -Наставници -Родитељи -Природна и друштвена средина -Предмети из окружења -Искуство ученика -Дидактички материјал Стручна литература -Окружење -Уџбеник	- аудитивна, - дијалошка - ,разговор -кооперативна - демонстративна - илустративна, -игра	-Фотографије Слике -Краћи текстови -Касете -Апликације -Дидактички материјал -ЦД-ови

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	**Четврти**
Годишњи фонд часова	**108**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – правилно држи тело; – самостално коригује неправилно држање; – правилно подиже, носи и спушта терет; – изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – користи терминологију вежбања; – поштује правила понашања на вежбалиштима; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		Вежбе за развој снаге са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Национална батерија тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности. Моторичке вештине и игре у развоју моторичих способности
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	Технике трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником. Тробој.
		Спортска гимнастика	Основни садржаји

реквизитима; – поштује и примени правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – прати промене у сопственој тежини и висини; – сагледа резултате физичких способности; – препозна здравствено стање када не треба да вежба; – примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама; – уредно одржава простор у коме живи и борави; – увиди значај правилне исхране за вежбање; – повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета и кретања; – користи научена вежбања у рекреацији породице; – правилно реагује у случају повреде у школи; – вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању; – учествује у предлагању садржаја и начина рада.			Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови (прескок разношка). Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе са променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди. Проширени садржаји Вежбе на тлу: – летећи колут из места. – састав.
		Основе тимских, спортских и елементарних игара	Мини–рукомет. Футсал – „мали фудбал”. Основни елементи кошарке и мини-кошарка. Основни елементи одбојке. Јаџент.
		Плес и ритимика	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази.
		Пливање	Основна обука пливања. Скок на ноге.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	Основна правила вежбања. Основна правила мини-

			– рукомета, футсала, кошарке, мини-кошарке и одбојке. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз, толеранција). Значај вежбања у породици. Вежбање у слободно време.
		Здравствено васпитање	Правилно држање тела и здравље. Значај вежбања за правилан рад срца и плућа. Мишићи и зглобови тела. Хигијена простора за вежбање. Исхрана и вежбање. Значај лекарских прегледа за вежбање. Поступање у случају повреде (обавестити наставника и др.).

Кључни појмови садржаја: физичке способности, моторичке вештине, здравље, плес и игра.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик: моторика Енглески језик: моторика Математика: примена знања, истрајност, уредност Природа и друштво: очување здравља Музичка култура: народне игре и плесови Ликовна култура: изражавање покретом Физичко васпитање: сви садржаји	- дискусија - ходање - трчање - вежбање - објашњавање - такмичење- - анализирање - поређење -класификација- трчање - скакање	Планира -Организује -Бира садржаје -Усмерава -реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упуства	-Ученици -Наставници -Родитељи -Игралиште -Спортска хала -Интернет у хали -Искуство ученика	-дијалог - демонстрација - практична активност, -игре	-Лопте, кругови, вијаче, разбој, греде, рипстол, 27. компјутер -Интерактивна табла

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

ВЕРСКА НАСТАВА - ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)- 36 ЧАСОВА

Р.бр.	Наставни садржај	Бр. часова	За обраду и систематизацију	За друге типове часа
1.	Увод	1	/	1
2.	Црква је наш избор	6	6	1
3.	Христос нас све зове	6	5	2
4.	Диван је Бог у светима својим	6	5	2
5.	Значај врлинског живота	5	5	3
6.	Са нама је Бог	5	4	2
	Укупно часова	**36**	**25**	**11**

Назив програма	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**		
Циљ	**Циљ** наставе и учења Грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.		
Разред	**четврти**		
Годишњи фонд часова	**36 часова**		
ИСХОДИ По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:		**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује примере одговорног и неодговорног понашања људи према животној средини; – се понаша у свакодневним ситуацијама на начин који		**ЉУДСКА ПРАВА Ја и други на планети Земљи**	**Планета Земља припада свима који на њој живе** Узајамни утицај природе и човека. Потребе појединца и опште добро – задовољавање људских потреба без угрожавања будућих

уважава животну средину и рационалну потрошњу ресурса; – образложи важност информисања о стању животне средине и начинима њене заштите; – аргументује добити од заједничког живота људи припадника различитих култура; – наведе елементе традиције и културе свог народа и покаже интересовање и поштовање за друге културе и традиције; – образложи значај подршке избеглицама и мигрантима да у новој средини сачувају свој језик, традицију, културу; – наведе примере из свакодневног живота којима се илуструје сусретање различитих култура; – дискутује о томе како непознавање других култура утиче на настанак стереотипа, предрасуда и дискриминације; – препознаје примере прекомерне потрошње; – препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих; – критички разматра појаву бацања хране и расипања воде; – процењује важне чињенице о производима које купује читајући декларацију и води рачуна о односу цене и квалитета; – испољи заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; – учествује у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.		генерација. Одговоран однос према свету у коме живимо – *Мисли глобално делуј локално*. **Право на здраву животну средину** Трећа генерација људских права. Вредности на којима почива **–** право на живот у здравој животној средини; право на одржив економски развој; право на рационално коришћење природних и енергетских ресурса; право на спречавање свих облика загађивања животне средине; право на доступност информација о стању животне средине.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Култура и традиција**	**Култура и традиција** Материјално и нематеријално наслеђе једне заједнице настало под утицајем свих народа који су ту живели и сада живе. **Културни идентитет** Неговање традиције и културе сопственог народа и поштовање традиције и културе других. **Мултикултуралност и интеркултуралност** Живот поред људи других култура или заједнички живот са њима. **Избеглице и мигранти** Невољно кретање људи из једне у другу културну заједницу. Непознавање других култура као основ за развој стереотипа, предрасуда и дискриминације. Уклопити се у нову средину, а сачувати свој културни идентитет. **Сусретање култура** Сусретање и прожимање различитих култура без губљења културног идентитета.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Прекомерна потрошња**	**Потрошачко друштво** Стварне потребе и прекомерна потрошња. Неравнотежа – гладни и жедни у свету у којем се храна баца а вода расипа.

		Амбалажа важнија од садржаја – гомилање отпада. Притисак произвођача – нови модели новог модела. Деца – омиљена циљна група произвођача. **Медији и потрошачка култура** Поруке медија у подстицању потрошње. Деца у рекламама. **Права потрошача** Информације од значаја за потрошаче. Однос цене и квалитета производа. Права и одговорност потрошача. Заштита потрошачких права.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Еколошка акција**	**Планирање и извођење еколошке акције** Одређивање циља и израда плана акције. Извођење и документовање акције. Промоција акције на нивоу школе. Вредновање акције.

Кључни појмови: право на здраву животну средину, култура, интеркултуралност, права потрошача.

РЕАЛИЗАЦИЈА ПРОЈЕКТНЕ НАСТАВЕ

Планом наставе и учења у првом циклусу основног образовања и васпитања дефинисана је Пројектна настава као облик образовно-васпитног рада којим се развијају опште међупредметне компетенције уз употребу информационо-комуникационих технологија. Усмерена је на достизање исхода који се првенствено односе на логичко и критичко мишљење као и припрему ученика за лако сналажење у свету технике, технологије и рачунарства, како у свакодневном животу, тако и у процесу учења. У складу је са општим исходима образовања и васпитања и у функцији је когнитивног, афективног и социјалног развоја ученика.

Пројектна настава почива на савременим схватањима детета, наставе, учења, функције образовања и сазнавања као социјалне конструкције подржане кроз сарадничко деловање, коришћењем различитих извора информација и активности. Применом пројектне наставе долази до повезивања познатог и непознатог, учења помоћу примера, учења примењивањем, развоја процедуралних знања, коришћења информационих технологија, као и комбиновања конвергентног (логичког) и дивергентног (стваралачког) мишљења. Пројектна настава има елементе проблемске и истраживачке наставе, али се овом врстом наставе поред централног захтева, који се односи на тражење решења за неки проблем, потенцирају још и процедуре, планирање, евалуирање, презентовање резултата, коришћење савремених технологија на правилан начин и наравно, тимски рад, односно процес сарадње, који је изнад самог резултата у решавању проблема.

Пројектна настава је део целокупног образовно-васпитног рада и треба да прати наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у четвртом разреду. Ослонци планирања и организације пројектне наставе су: уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости, коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика, укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости, повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених

информационо-комуникационих технологија. Зато ова врста наставе омогућава да наставни предмети буду смислено међусобно повезани као и доведени у везу са свакодневним животом ученика. На тај начин се обезбеђује разумевање сврхе онога што се учи, функционално повезивање знања, вештина и искустава и мотивација ученика.

Пројектна настава је драгоцен начин рада јер од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација. способност решавања проблема, самостално учење, рад у групи, сарадњу. критички однос према властитом и туђем раду, доношење одлука, аргументовање, усвајање другачијих, нових начина рада, планирање. поштовање рокова и преузимање одговорности.

С обзиром на узраст ученика четвртог разреда и чињеницу да су се са оваквим начином рада сусрели у првом разреду, примерено је да се реализују пројектни задаци где је наставник и даље главни организатор активности уз све више прилика у којима ће се самосталност ученика испољавати где год је то могуће. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта. Као и у претходним разредима и у четвртом је важно наставити са култивисањем сарадње и начина на који се комуницира у групи што су важни циљеви пројектне наставе, јер доприносе јачању одељењске кохезије.

Пројектну наставу треба планирати и организовати на начин да садржи све потребне кораке:

– дефинисање циља и исхода који се пројектом желе постићи;

– планирање активности које одговарају теми пројекта, односно циљу пројекта, подела активности, избор материјала и метода рада, дефинисање места и динамике рада;

– реализацију планираних активности;

– приказ добијених резултата и продуката пројекта;

– вредновање пројекта (процена остварености дефинисаних циљева и исхода, указивање на успехе и тешкоће у току реализације пројекта).

При планирању наставник треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе. За четврти разред, као и за први, други и трећи најпримеренији је и даље полуструктурирани тип пројекта с том разликом да наставник сада више укључује ученике, не само у давање предлога и избор тема, већ и у планирање и самостално остваривање, а за поједине ученике и вођство у одређеним деловима пројекта. Он и даље, у великој мери, дефинише методологију рада, али се очекује да више укључи ученике у проналажење материјала тако што ће се са њима договарати о томе које материјале би ко, где и како могао да пронађе и обезбеди. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе ученика на млађем школском узрасту.

Кроз пројектну наставу треба наставити рад на развијању основа дигиталне писмености. На крају четвртог разреда ученик би требало да буде у стању да:

– правилно рукује ИКТ уређајима;

– предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак и могућности употребе ИКТ-а;

– користи одговарајуће алатке програма за цртање и сачува свој цртеж;

– уреди краћи текст и сачува га на рачунару;

– направи једноставну презентацију користећи мултимедијалне садржаје;

– користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ одраслог;

– критички бира садржаје са интернета и затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима;

– зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја;

– безбедно користи интернет и по потреби пријави и/или затражи помоћ одраслог.

Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), а њихов квалитет није приоритет.

Ученике треба стављати у ситуације да одређују и планира редослед активности у решавању одређених пројектних задатака, што, осим развијања самосталности, представља увод у алгоритамски начин размишљања. На пример: редослед активности чији ће продукт бити плакат са знаменитим личностима краја; редослед активности у прављењу кућице за птице, у изради школског часописа итд.

Пројектна настава јесте захтевнији облик рада који подразумева добру припрему наставника. Планом је предвиђено да се реализује са једним часом недељно, али сам наставник ће проценити каква динамика рада највише одговара могућностима ученика и фази у којој је пројекат. То значи да, уколико је потребно, Пројектна настава се може организовати и на другачији начин (на пример као двочас сваке друге недеље).

Родитељи треба да буду упознати са сврхом пројектне наставе и њеним најважнијим исходима. Они треба да подрже самосталне активности своје деце, или њихов заједнички рад са другом децом, као и да разумеју зашто је важно да не преузимају њихове задатке у жељи да имају боље продукте.

ОСТВАРИВАЊЕ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите активности у складу са својим ресурсима и просторним могућностима. Поред организације излета, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Те активности могу се реализовати по програму које је сама школа развила, али могу се користити и програми који су претходно донети као изборни (нпр. *чувари природе*, *рука у тесту, народна традиција*). Сврха ових активности је подршка прилагођавању ученика четвртог разреда на школску средину и заједницу, као и задовољавање/проширивање њихових интересовања, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго. Активности треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру слободних активности треба учинити видљивим јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. Бројни су начини на које је могуће то остварити, као на пример: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете и друго.

За ученике овог узраста важно је да родитељи буду упознати са активностима које школа нуди и помогну да њихова деца изаберу оне које им највише одговарају.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**
Циљ	**Циљ** учења *Српског језика и књижевности* је да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевних дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**180 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује књижевни и некњижевни текст; – упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности; – чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела; – чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова; – одреди род књижевног дела и књижевну врсту; – разликује карактеристике народне од карактеристика	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ЛИРИКА** **Лектира** *1.* Народна песма: *Вила зида град* 2. Народне лирске песме о раду(избор); народне лирске породичне песме (избор) *3.* Бранко Радичевић: *Певам дању, певам ноћу* *4.* Милица Стојадиновић Српкиња: *Певам песму* *5.* Душан Васиљев: *Домовина* / Алекса Шантић: *Моја отаџбина* *6.* Војислав Илић: *Зимско јутро* *7.* Милован Данојлић: *Шљива* / Десанка Максимовић: *Сребрне плесачице* *8.* Пеђа Трајковић: *Кад књиге буду у моди* **Књижевни термини и појмови**

уметничке књижевности; – разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији; – анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле – поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава); – разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; – разликује облике казивања; – увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; – одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту;		Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке слике као елементи композиције лирске песме. Врста строфе према броју стихова у лирској песми: катрен; врста стиха по броју слогова (десетерац и осмерац). Одлике лирске поезије: сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре: епитет, ономатопеја. Врсте ауторске и народне лирске песме: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске); митолошке, песме о раду (посленичке) и породичне.
– процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.); – развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела; – одреди тему и главне и споредне мотиве; – анализира узрочно-последично низање мотива; – илуструје особине ликова примерима из текста; – вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове; – илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; – уважава националне вредности негује српску културно историјску баштину; – наведе примере личне добити од читања; – напредује у стицању читалачких компетенција; – упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу		**ЕПИКА** **Лектира** *1.* Народна песма: *Свети Саво* 2. Народна песма: *Женидба Душанова*(одломак о савладавању препрека заточника Милоша Војиновића) *3. Ерo с онога свијета* *4. Дјевојка цара надмудрила* *5.* Милован Глишић: *Прва бразда* 6. Стеван Сремац: *Чича Јордан* (одломак) *7.* Бранко Ћопић: *Поход на Мјесец* *8.* Иво Андрић: *Мостови* *9.* Данило Киш: *Дечак и пас* 10. Горан Петровић: *Месец над тепсијом* (први одломак приче „Бели хлеб од претеривања” и крај приче који чине одељци „Можеш сматрати да си задобио венац славе” и „Мрави су вукли велике трошице тишине”) *11.* Антон Павлович Чехов: *Шала*

и драмски текст;		
– разликује променљиве речи од непроменљивих; – разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деклинацију; – разликује основне функције и значења падежа; – употребљава падежне облике у складу са нормом; – употребљава глаголске облике у складу са нормом; – разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима); – доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи; интерпункцијских знакова; – користи правопис (школско издање); – правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице; – говори јасно поштујући књижевнојезичку норму; – течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове; – користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог; – издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста); – саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште; – проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту; – напамет говори одабране књижевне текстове или		**Књижевни термини и појмови** Писац и приповедач. Облици казивања: приповедање у првом и трећем лицу. Фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља. Карактеризација ликова – начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови, етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози: епска народна песма, бајка (народна и ауторска), новела (народна и ауторска), шаљива народна прича. Врста стиха према броју слогова: десетерац. **ДРАМА** **Лектира** *1.* Бранислав Нушић: *Кирија* *2.* Душан Радовић:*Капетан Џон Пиплфокс* *3.* Љубиша Ћокић: *Биберче* **Књижевни термини и појмови** Позоришна представа и драма. Чин, појава, лица у драми, драмска радња. Сцена, костим, глума, режија. Драмске врсте:једночинка, радио-драма. **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** (бирати до 2 дела) 1. Вук Ст. Караџић: *Моба и прело* (одломак из дела *Живот и обичаји народа српскога*) *2.* Доситеј Обрадовић: *О љубави према науци* 3. М. Петровић Алас:*У царству гусара* (одломци) 4. Милутин Миланковић: *Успомене, доживљаји, сазнања* (одломак) 5. Избор из енциклопедија и часописа за децу **ДОМАЋА ЛЕКТИРА**: 1. *Епске народне песме* (о Немањићима и Мрњавчевићима – преткосовски тематски круг) 2. *Народне бајке, новеле, шаљиве народне приче* (избор)*;* кратке фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) *3.* Бранислав Нушић: *Хајдуци*

одломке;			4. Данијел Дефо: *Робинсон Крусо* (одломак о изградњи склоништа) *5.* Марк Твен: *Доживљаји Хаклберија Фина / Краљевић и просјак / Доживљаји Тома Сојера* 6. Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић; Ивана Нешић: *Зеленбабини дарови* (одломци)) *7.* Игор Коларов: *Аги и Ема* 8. Избор из савремене поезије за децу (Александар Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић, Дејан Алексић...) **Допунски избор лектире** (бирати до 3 дела) 1. Јован Јовановић Змај: *Песмо моја* (из *Ђулића*) 2. Стеван Раичковић: *Велико двориште* (избор) / *Мале бајке* (избор) *3.* Иван Цанкар: *Десетица* *4.* Љубивоје Ршумовић:*Уједурме и зврчке из античке Грчке* (избор) / Густав Шваб: *Приче из старине* 5. Џон Р. Р. Толкин: *Хобит* (одломци) *6.* Никол Лезије: *Тајна жутог балона* *7.* Корнелија Функе: *Господар лопова(одломак)* 8. Вида Огњеновић: *Путовање у путопис* (одломак) 9. Владислава Војновић: *Приче из главе* (избор, осим приче *Позориште*) 10. Дејан Алексић: *Музика тражи уши* (избор) / *Кога се тиче како живе приче* (избор) 11. Јован Стерија Поповић: *Лажа и паралажа* (одломак о Месечевој краљици) и Едмон Ростан: *Сирано де Бержерак* (одломак о путу на Месец) Дело завичајног аутора по избору.
	ЈЕЗИК	**Граматика (морфологија, синтакса)**	Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непроменљиви), глаголи; непроменљиве речи: прилози (с напоменом да неки прилози могу имати компарацију) и предлози. Именице – значење и врсте (властите, заједничке, збирне, градивне; мисаоне, глаголске). Промена именица (деклинација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадање и део нечега); датив (намена и усмереност); акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструментал (средство и друштво); локатив (место).

			Придеви – значење и врсте придева (описни, присвојни, градивни; месни и временски); род, број, падеж и компарација придева. Слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. Заменице – личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица *себе, се*. Бројеви – врсте и употреба: главни (основни, збирни бројеви, бројне именице на *-ица*) и редни бројеви. Глаголи – глаголски вид (несвршени и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (и инфинитивна основа), презент (презентска основа, наглашени и ненаглашени облици презента помоћних глагола), перфекат, футур I. Предикатска реченица – предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (за место, за време, за начин; за узрок и за меру и количину);апозиција.
		Правопис	Велико слово у вишечланим географским називима; у називима институција, предузећа, установа, организација (типични примери); велико и мало слово у писању присвојних придева. Заменица *Ви* из поштовања. Одрична речца *не* уз именице, придеве и глаголе; речца *нај* у суперлативу; вишечлани основни и редни бројеви. Интерпункцијски знаци: запета (у набрајању, уз вокатив и апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо наводника у управном говору).
		Ортоепија	Место акцента у вишесложним речима (типични случајеви). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове; интонација упитних реченица. Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално или у групи).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Препричавање, причање, описивање – уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, имејл) Богаћење речника: синоними и антоними; некњижевне речи и туђице – њихова замена језичким стандардом; уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору.

		Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака. Четири школска писмена задатка.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА					
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
1. Српски језик 2. Ликовна култура 3. Музичка култура 4. Природне науке 5. Физичко васпитање 6. Историја 7.Географија	1. Слушање 2. Изражајно читање 3.Препричавање 4.Описивање 5.Драматизација 6.Писање 7.Информисање	1. Планира 2.Организује 3.Бира садржаје 4.Усмерава 5.Реализује 6.Мотивише 7. Преноси информације 8. Бира методе и технике 9. Упознаје индивидуалне способности и карактеристике ученика 10. Прати ефекте рада ученика и сопственог рада	-1.Ученици 2.Наставници 3.Родитељи 4.Учионица 5.Библиотека 6. -Интернет у свакој учионици	1. Монолошко – дијалошка метода 2. Текст – метода 3. Метода запажања и показивања 4. Комбиновање обавештајних метода 5. Логичке методе	1. Читанка 2. Језик и култура изражавања 3. Радне свеске 4. Касете 5. Дела писаца 6. Фотографије 7. Слике 8. Правопис 9. Речник 10. компјутер 11. -Интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ	СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста СЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног СЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство - циљ, узрок - последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту СЈ. 1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе	СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: "летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање "с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања*	СЈ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст
ПИСАНО ИЗРАЖАВ	**ОСНОВНИ НИВО** СЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) СЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу СЈ.1.2.4. уме да преприча текст	**СРЕДЊИ НИВО** СЈ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста СЈ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева	**НАПРЕДНИ НИВО** СЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслове деловима текста СЈ.3.2.4. пише резиме дужег и/или сложенијег текста СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму
ГРАМАТИКА, ЛЕКС НАРОДНИ И КЊИЖ ЈЕЗИК	**ОСНОВНИ НИВО** СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије промењивих речи;	**СРЕДЊИ НИВО** СЈ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми	**НАПРЕДНИ НИВО** СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са

	примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи СЈ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми СЈ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта)	и реченици СЈ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/ или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)	врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама
КЊИЖЕВНОСТ	**<u>ОСНОВНИ НИВО</u>** СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац) СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја)	**<u>СРЕДЊИ НИВО</u>** СЈ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања СЈ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација СЈ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст) СЈ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност	**<u>НАПРЕДНИ НИВО</u>** СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива СЈ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Назив предмета	**СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:	**ОБЛАСТ / ТЕМА** **Комуникативне функције**	**САДРЖАЈИ**
– разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; – постави и одговори на једноставнија питања личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;	**Поздрављање и представљање себе и других и тражење / давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих, једноставнијих текстова који се односе на дате комуникативне ситуације (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (СМС, имејл, формулари, чланске карте, опис фотографије и сл.). **Садржаји** *Hello. Hi. I'm Maria. What's your name? I'm / My name is… Tony is 11. How old are you? I live in (town, city, village). Where do you live? I live at number 46 Black Street. My best friend lives next door. What's your address? What's your phone number? Have you got/Do you have an email address? These are my parents. Their names are … I can't play tennis, but I can do karate. Can you play the guitar?My birthday is on the 21st of May. When is your birthday? This is Miss May. She's my teacher. This is Mr Crisp. He's my tennis coach.* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних радњи . *Have got/Have* за изражавање поседовања. Личне заменице у функцији субјекта – *I, you …* Присвојни придеви – *my, your…* Показне заменице – *this/these, that/those* Питања са *Who/What/Where/When/How(old)…* Основни бројеви (1-1000). Предлози за изражавање места – *in, at…* Предлози за изражавање времена –*in, on, at...*

		Употреба неодређеног члана са именицама у једнини. Изостављање члана испред назива спортова. Употреба одређеног члана уз називе музичких инструмената. **(Интер)културни садржаји:** устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа *(Mr, Miss, Mrs, Ms, Sir)*; имена и надимци; начин писања адресе.
– разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; – упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства;	**Описивање карактеристика живих бића, предмета, појава и места**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета, појава и места и њиховог поређења; усмено и писано описивање / поређење живих бића, предмета, појава и места; израда и презентација пројеката (постера, стрипова, ППТ-а, кратких аудио / видео записа, радио емисија и слично). **Садржаји** *Who's the boy with short fair hair and a black jacket? What's Maria wearing? She's wearing a nice white T-shirt and dark blue jeans. My brother is clever, but lazy. My best friend is kind and fiendly. There is / isn't a cinema / hospital in my town. There are two big bookshops in my town. What's this / that over there? It's a sports centre. How far is it? Zebras are white wild animals with black and white stripes. A cheetah is a fast, dangerous animal. How deep is the Adriatic Sea/the Pacific Ocean? How long is the Danube/the Thames River? Layla is prettier than Susan. Who's the best student in your class? This car is more expensive than that one. London is larger than Belgrade. About eight million people live there. Belgrade is much smaller, but…*
		The Present Simple Tense и *The Present Continuous Tense* за изражавање радњи и стања у садашњости Глаголи *have got, to be* за давање описа Питања са *Who/What/Where/When/Which/How (old, far, deep, long…)* Егзистенцијално *There is / are…* Употреба одређеног члана са именицама које означавају лица и предмете који су познати саговорнику, као и уз имена река, мора и океана. Употреба/изостављање одређеног члана уз имена градова и држава. Поређење придева (правилно и неправилно поређење). **(Интер)културни садржаји:** географске карактеристике Велике Британије; биљни и животињски свет.
– разуме једноставније предлоге и одговори на њих; – упути једноставан предлог; – пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;	**Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности**	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу / журку или имејла / СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање /одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања / изговора. **Садржаји** *I think we can go out this afternoon. Why not? Let's do it. Sorry. I can't. I must do my homework. Sorry, I think that's*

		boring. Let's do something else. How about going to the cinema? Great. What time? See you then. *Let's make pancakes. That's a good idea. What shall we do? Let's play Monopoly. Why don't we meet at the sports centre? What time? Half past two. Fine. I'll see you at the sports centre at half past two.* *Would you like to come to my birthday party on Sunday? I'm sorry, but I can't make it. I'd love to, thanks.* Императив *How about* + глаголска именица *Why don't we* + инфинитивна основа глагола *Would you like* + инфинитив глагола Модални глаголи за изражавање предлога – *can/could/shall* Глагол *will* за изражавање одлука **(Интер)културни садржаји:** прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.
– разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; – упути једноставне молбе и захтеве; – затражи и пружи кратко обавештење; – захвали и извине се на једноставан начин; – саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;	**Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, и захвалности**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа којима се тражи /нуди помоћ, услуга, обавештње или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ / услугу и реаговање на њу, изражавање жеља, извињења и захвалности. **Садржаји** *Can I help you? It's OK, I can do it. May I ask a question? Sure. What do you want? Do you want an orange? Yes, please. No, thank you. Can you pass me an orange, please? Of course, here you are. Thank you very much / so much. I want an apple. Can I have this one? Anything else? Can I borrow your pen? Sorry, you can't. I want to go home. Can we buy lemonade there? No, we can't. Oh no. I'm sorry. When does the movie start? It starts at 8.* Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may.* **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације.
– разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње; – да једноставна упутства (нпр. може да опише како се нешто користи / прави, напише рецепт и сл.);	**Разумевање и давање упутстава**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за компјутерску или обичну игру, употребу апарата, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава. **Садржаји** *Drag (the word) and drop it in the correct place. Throw the dice. Move your token… Press the button and wait. Insert the coin in the slot. Peel the onions and chop them. Put the saucepan on the stove.* Императив Личне заменице у функцији објекта – *me, her, him…* **(Интер)културни садржаји:** традиционалне / омиљене врсте јела.
– разуме честитку и одговри на њу;	**Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја,**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују и честитају празници, рођендани и значајни догађаји; описивање празника, рођендана и значајних догађаја; реаговање на упућену честитку у усменом и

– упути пригодну честитку; – разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;	**честитање на успеху и изражавање жаљења**	писаном облику; упућивање пригодних честитки у усменом и писаном облику; израда и презентација пројеката у вези са прославом празника, рођендана и значајних догађаја. **Садржаји** *Children in Britain usually have their birthday parties at home. Everybody sings Happy Birthday! In Britain, people open their presents on Christmas Day. On Easter Sunday children often hunt for eggs. Happy Valentine's Day! Same to you! Roses are red, violets are blue, my heart is full of love*
		for you. In my country we celebrate a lot of different festivals, but my favourite is... Good luck! Congratulations! Well done! Lucky you! I'm so happy for you! I'm sorry to hear that/about that! It's a pity! *The Present Simple Tense* за изражавање уобичајених радњи. Изостављање члана испред назива празника. Изостављање члана испред именица употребљених у општем смислу. **(Интер)културни садржаји:** значајни празници и догађаји и начин обележавања / прославе; честитање.
– разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности; – размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; – опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности и способности користећи неколико везаних исказа;	**Описивање догађаја и способности у садашњости**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима / активностима и способностима; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја / активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука, имејл и сл.). **Садржаји** *I live in a flat on the first floor. What do you usually do on Sundays? Do you live in a house or in a flat? My sister doesn't go to school. What time do you go to bed / does she get up? He never tidies his room. I can clean my dad's car. When do Americans celebrate Halloween? When does winter start? Where do penguins live? What are you doing at the moment? I'm feeding my cat. We're going on a school trip today. They're having dinner now. I normally go to school by bus, but today I'm going on foot. I'm doing my homework. I always do it after dinner. I can speak three languages, but now I'm speaking English. I am good at maths.* *The Present Simple Tense* за изражавање уобичајених и сталних радњи *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи Модални глагол *can* за изражавање способности Прилози за учесталост – *usually, often…* Предлози за изражавање правца кретања – *to, from...* Предлози за описивање начина кретања – *by (car), on (foot)...* **(Интер)културни садржаји:** породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
– разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости; – размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости;	**Описивање догађаја и способности у прошлости**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са догађајима / активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање догађаја / активности и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл. **Садржаји**

– опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;		*Where were you at eight o'clock last Saturday? I was at home. What was on TV last night? What time was it on? I watched / didn't watch TV last night. I played volleyball on Monday. What did you do? We went to Paris in July. We travelled by plane. Where did you spend* *your summer holiday? How did you travel? I lost my passport yesterday. Did you have a good time on holiday? Yes, we did. / No, we didn't. I could swim when I was five. I couldn't ski last year.* *The Past Simple Tense* правилних и најчешћих неправилних глагола Модални глагол *could* за изражавање способности у прошлости **(Интер)културни садржаји:** историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости (историјска личност, писац,
– разуме жеље планове и намере и реагује на њих; – размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама; – саопшти шта он/ она или неко други жели, планира, намерава;	**Исказивање жеља, планова и намера**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова у вези са жељама, плановима и намерама; усмено и писано договарање о жељама, плановима и намерама (телефонски разговор, разговор уживо, СМС, имејл и сл.). **Садржаји** *I would like/want to be a doctor when I grow up. He would like a new mobile phone/to go out with his friends. I'm going to do my homework in the afternoon. What are you going to do this afternoon? My parents are going to visit their friends this evening, so I'm going to play all my favourite computer games. Oh! Are you?* *The Present Simple Tense (want)* *Would like* + именица/инфинитив глагола. *Going to* за изражавање будућих планова. Употреба неодређеног члана уз називе занимања. **(Интер)културни садржаји:** свакодневни живот и разонода; породични односи.
– разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; – изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;	**Исказивање потреба, осета и осећања**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање, својих осећања и реаговање на туђа. **Садржаји** *I'm hot / cold / hungry / thirsty… Take off / Put on your coat. Why don't you take a sndwich / a glass of water? Do you want some juice/biscuits too? Yes, please. Would you like some fruit? I'm tired. What shall we do? Why don't we stop and take some rest? How about going home? I'm happy to see you. I'm glad / sorry to hear that. Oh dear! It's a pity!*
		The Present Simple Tense (be, want) Императив *Why don't we /you* + инфинитивна основа глагола *How about* + глаголска именица *Would like* + именица/инфинитив глагола **(Интер)културни садржаји:** мимика и гестикулација;употреба емотикона.
– разуме једноставнија питања и	**Исказивање просторних односа и величина**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова у вези са специфичнијим просторним односима и величинама; усмено и

одговори на њих; – разуме обавештења о простору и величинама; – опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;		писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина. **Садржаји** *Which room is it in? Where's the library?* *It's on the left / right. Is the sofa by the door? What's next to/ near the table? Where are the (books)? They're on the top / bottom shelf. It's in front of / behind the wardrobe. Where do you do your homework? Where is she? She's at the supermarket / in / at the park… The bakery is between the school and the supermarket. How wide / long / deep is the river? It's 45 metres wide / 2 kilometres long. An elephant is bigger than a hippo. The Blue whale is the biggest animal in the world. What is the largest room in your house / flat? The room above / below. My town is in the north-east of Serbia.* Предлози за изражавање положаја и просторних односа – *in front of, behind, between, opposite...* Питања са *What/Where/Which/How (far, deep, long…)* Поређење придева (правилно и неправилно поређење). Употреба одређеног члана са суперлативом придева. **(Интер)културни садржаји:** јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; локалне мерне јединице (инч, стопа…); природа.
– разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; – опише дневни / недељни распоред активности; – опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;	**Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима у ширем комуникативном контексту; израда и презентација пројеката (нпр. о часовним зонама, упоређивање климатских услова у својој земљи са климатским условима једне од земаља циљне културе и сл.). **Садржаји** *What time is it? It's five o'clock. It is half past six. It's (a) quarter to/past seven. It's ten past/to eleven. When do your lessons start? At (a) quarter to nine. When do you have your dance classes? On Monday and Wednesday. I was born in January/on the first of January/ January the first.. …on Christmas/Easter Day… Columbus discovered America in 1492 / in the 15th century. What is the weather like? It's cold/ sunny... The wind is blowing. What was the weather like yesterday? It was foggy /cloudy/windy… It didn't rain, it snowed. It is usually warm in spring/hot in summer/freezing in winter. It's wetter in the west than in the east. It is much drier in Australia than in Serbia.* *The Present Simple Tense* за изражавање утврђених програма, планова и распореда (ред вожње, ТВ/ биоскопски програм и сл.) и уобичајених радњи. *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи *The Past Simple Tense* Предлози за изражавање времена – *in, on, at, to, past, after...* Питања са *When, What (time/day)…* Редни бројеви до 100. **(Интер)културни садржаји:** климатски услови у Великој Британији; разлика у часовној зони (Београд – Лондон).

– разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе; – размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе; – представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;	**Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза (нпр. креирање постера са правилима понашања, списка обавеза и сл.). **Садржаји** *Remember to bring your membership card. You can't sit here, the seat isn't free. Can you use your phone in class? No, we can't. You mustn't use your phone in class. You must write in ink. Do you have to wear uniforms at school? They have to/don't have to wear uniforms at school.I must study today. I have to feed our dog every morning. I must/ have to go now.* Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и обавезе – *can/can't, must/mustn't (Not) Have to* за изражавање обавезе и одсуства обавезе **(Интер)културни садржаји:** понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
– разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има / нема и чије је нешто;	**Изражавање припадања и поседовања**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарање на њих. *Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house. They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car. This is my blanket. This blanket is mine. This isn't your card. It's hers. I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got /doesn't have an umbrella.* **Садржаји** Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – *my friend's/friends'/ children's books* Присвојни придеви *my, your…* Присвојне заменице *mine, yours…* *Have got/Have* за изражавање поседовања Питања са *Whose* **(Интер)културни садржаји:** породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
– разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања; – опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз	**Изражавање интересовања, допадања и недопадања**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са нечијим интересовањима, хобијима и стварима које воли / не воли, које му / јој се свиђају / не свиђају; размена информација о својим и туђим интересовањима, хобијима, допадању и недопадању (телефонски разговор, интервју, обичан разговор са пријатељима у школи и сл.); усмено и писано описивање интересовања, допадања и недопадања (писање имејла о личним интересовањима, хобијима, допадању и недопадању, листе ствари које му / јој се свиђају / не свиђају и сл.); истраживачке пројектне активности (нпр. колики број ученика у одељењу воли / не воли пливање, скијање,

једноставно образложење;		тенис и сл.) графичко приказивање и тумачење резултата. **Садржаји** *I'm interested in (swimming). What (sports) are you interested in? My hobby is (collecting bagdes). What's your hobby?I love swimming because I'm good at it. I don't like skiing. I'm bad at it. What do you like doing? Peter dosen't like football. Sally is crazy about dancing. My favourite sport is tennis. What's your favourite sport? What are your hobbies and interests? Fifteen out of thirty people like tennis – eight boys and seven girls.* Придевско-предлошке фразе – *interested in, good/bad at, crazy about…* Глаголи *like/love/hate* + глаголска именица Питања са *What, Who, Why …* **(Интер)културни садржаји:** интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).
– разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;	**Изражавање мишљења (слагања и неслагања)**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања. **Садржаји** *What do you think of / about…? How do you like it? Please tell me about… Do you agree with (me)? I think / feel it's OK/Okay. You're right / wrong! That's true. Exactly. Tht's not true. I'm not sure. I like / don't like it because it's boring. The Present Simple Tense (think, like, agree…)* Питања са *What, Why, How …* **(Интер)културни садржаји:** поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
– разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега; – пита и каже колико нечега има/ нема, користећи једноставија језичка средства; – на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/ израчуна колико нешто кошта; – састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.)	**Изражавање количине, бројева и цена**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи …); писање списка за куповину; записивање и рачунање цена. **Садржаји** *How many people are there in the park? There are two men/women and three children in the park. How much milk does he need? Is there any butter in the fridge? No, there isn't any butter, but there's some margarine. I haven't got any food for you. I've got some lemonade / strawberries. There isn't much fruitin the bowl. There aren't many biscuits left in the cupboard. There are a lot of spoons and forks and some / six knives on the table. I need a hundred grams of sugar (100 g) / a bottle of (fizzy) water/2 kilos of potatoes. Can I have a sandwich and a glass of juice please? That's £7.80. Shopping list: a packet of butter, two loaves of bread, three pots of yoghurt, a bunch of bananas…* Основни бројеви до 1000. Правилна множина именица. Множина именица које се завршавају на -y, -f/fe: *strawberries, shelves, knives...*

– изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл.		
		Множина именица које се завршавају на –о: *kilos, potatoes…* Синкретизам једнине и множине: *sheep, fish...* Најчешћи облици неправилне множине *(men, women, children, people, feet, teeth, mice.....)* Бројиве и небројиве именице – pounds, money... Детерминатори – *some, any, no.* Квантификатори – *much, many, a lot of.* Питања са *How much / many.* **(Интер)културни садржаји:** друштвено окружење; локална мерна јединица за тежину (фунта); валута, намирнице и производи специфични за циљну културу.

КОРЕЛАЦИЈА	**НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**				
	АКТИВНОСТИ		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик, Биологија, Географија, Музичка култура, Ликовна култура -Историја	Чита, пише, говори, слуша, пита и одговара, разуме садржај и издваја кључне информације,препознаје принципе граматичке компетенције, изражава се у усменој и писаној форми, учествује у групном раду и раду у паровима, прати, повезује, прима информације и репродукује, прати ефекте сопственог и рада наставника	-дискутује -анализира -мотивише -наводи на повезивање и примену знања -подстиче на логично мишљење --поставља проблем -подстиче -координира	- Уџбеник, приручник за наставнике, интернет, књиге, речник, остала литература.	-демонстрација -потпун физички одговор; -кооперативна; -интерактивно -демонстра -дијалог; -игра -рад у пару; -мануелне активности -скеч	-Уџбеник - CD -Приручник за наставнике, -Књиге прилагођене узрасту, постер, панои, речник, картице 1. компјутер -Интерактивна табла

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Назив предмета	
Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења *Ликовне културе* је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– опише ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима; – пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма; – гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером; – користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма; – разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити; – направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала; – искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност; – опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима; – пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија; – гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала; – користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа; – црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог;	**РИТАМ**	Поступци за безбедно и одговорно коришћење и одржавање прибора и радне површине. Материјал из природе, вештачки материјал, материјал за рециклажу, рециклирани материјал, импровизовани прибор, школски прибор и материјал, професионални прибор. Ритам у природи (смена дана и обданице, смена годишњих доба, таласи, падавине...). Ритам у простору (распоред тродимензионалних облика у природи, урбаним срединама и у ближем окружењу ученика). Ритам у структури (грађи) облика. Ритам у текстури природних и вештачких материјала. Врсте ритма. Правилан и неправилан ритам. Слободан ритам. Спонтани ритам (ритам линија, облика, мрља). Функције ритма – понављање боја, линија и/или облика да би се постигла динамичност (живост) или ред. Утисак који различите врсте ритма остављају на посматрача. Субјективни утисак кретања и оптичка илузија кретања. Ритам као принцип компоновања у делима ликовних уметности. Ритам у другим врстама уметности. Примена визуелног ритма у свакодневном животу. Различити ритмови као подстицај за стваралачки рад – звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, плес.... **Уметничко наслеђе** – значај праисторијског наслеђа на простору Србије и у свету.
	ЛИНИЈА	Врсте линија и изражајна својства линија. Линије у природи и окружењу. Линија као ивица тродимензионалних облика. Изражајна својства линија у односу на прибор, материјал, притисак и угао под којим се држи прибор/материјал. Савремена средства за цртање – дигитална табла и оловка за цртање, 3Д

– разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују; – искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности; – пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима; – гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад; – наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон; – обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком; – преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност; – комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену; – објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе; – разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује; – искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно; – пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас; – обликује убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу; – изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом; – тумачи једноставне визуелне информације; – објасни зашто је наслеђе културе важно.		оловка, апликативни програми за цртање...Својства линије у апликативном програму за цртање. Цртање светлом; Уметнички цртеж, аматерски цртеж, дечји цртеж, схематски цртеж, технички цртеж, научне илустрације... Врсте уметничког цртежа – скица, студија, илустрација, стрип, карикатура, графити... Занимања у којима је неопходна вештина слободоручног цртања. Поступци грађења цртежа додавањем и одузимањем линија. Лавирани цртеж. Линеарни цртеж. Цртеж у боји. Текстура (ликовни елемент). Поступци грађења текстуре линијама. Ритам линија. Различити садржаји као подстицај за стваралачки рад (облици из природе и окружења, звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, текст, писмо...). Читање (декодирање) цртежа, стрипа, карикатуре, графита, рекламних порука... **Уметничко наслеђе** – значај наслеђа првих цивилизација.
	ОБЛИК	Дводимензионални и тродимензионални облици. Правилни геометријски облици (геометријске фигуре и тела). Правилни облици у природи и у ликовној уметности. Неправилни облици. Својства облика. Величина облика. Боја облика. Реална и имагинарна функција облика. Карактеристични детаљи и својства по којима је облик препознатљив. Светлост као услов за опажање облика. Изглед облика посматраног из различитих углова. Стилизовање облика. Статични облици. Кретање облика (кретање статичних облика помоћу ветра и воде, карактеристично кретање бића и машина). Распоред облика у простору и њихово дејство на посматрача. Положај облика у равни – линија хоризонта, планови и величина облика у односу на растојање од посматрача. Преклапање, прожимање, додиривање облика. Поступци грађења апстрактних и фантастичних облика (превођење реалних облика у апстрактне одузимањем карактеристичних детаља, превођење реалних облика у фантастичне додавањем неочекиваних детаља, грађење имагинарних и апстрактних облика на основу једне, две и три информације...). Луминообјекти. ЛЕД технологија у савременој уметности. Обликовање простора светлом. Обликовање (дизајн) употребних предмета. Преобликовање материјала и предмета за рециклажу. Различити садржаји као подстицај за стваралачки рад (облици из природе и окружења, кретање у природи и окружењу, уметничка дела, етно наслеђе, садржаји других наставних предмета...). Орнамент и орнаментика. Функција орнамента. Симетрија. Ритам линија, боја и облика у

		орнаменту. **Уметничко наслеђе** – наслеђе етно културе. Значајни римски споменици на тлу Србије.
	ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Различите врсте комуникације од праисторије до данас. Невербална комуникација – читање информација. израз лица и карактеристичан положај тела. Читање визуелних информација (декодирање). Визуелно изражавање. **Уметничко наслеђе** – значај наслеђа за туризам и за познавање сопственог порекла.

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-са природом, -историјом -свакодневним животом, -књижевношћу, -.драмским уметностима - фотографија, филм, телевизија,.. - са свакодневним употребним предметима -музичка култура	- перцепција- кроз разговор и дискусију развијају опажање; - аперцепција- примена претходно стеченог занања прво кроз појединачне, а потом и комбинације ликовних техника- цртачке, сликарске, вајарске - увођење у учешће у дијалогу, дебати приликом естетке анализе или разраде тем	-представљање натавног садржаја -усмеравање активности ученика -развијање самосталаног, стваралачког рада код ученика са наглашеном индивидуалношћу; -усмеравање на инерактивни рад- у пару или групи са поделом задатака; - припрема за час; - естетска анализа и самовредновање кроз разговоре, поређења, дискусије; Излагање садржаја теме уз коришћење репродукција уметничких дела; Посете музејима и галеријама; Коришћење ликовних дисциплина и употреба одређених материјала при обликовању;	- вербално- текстуалне методе (кроз разговор и дискусију постепено увођење у дефинисање основних ликовних елемената, са акцентом на ритму и њихова примена у различитим ликовним медијима - илустративне методе (- практично-демонстративна метода у различитим ликовним техникама (цртачким, сликарским, вајарским); - креирање вежби; - подстицање, коректура, естетска анализа и вредновање;

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ	ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове ЛК.1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)	ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)	ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју
ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ	ЛК.1.2.1. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)	ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)	ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером, користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других
УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ	ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечени учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...) ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерија, атеље, уметничка радионица...) ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу	ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст	ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...) ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења *Музичке културе* је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, естетске критеријуме, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; – објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања; – искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека; – реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма ; – идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ и сл.); – класификује инструменте по начину настанка звука; – опише основне карактеристике удараљки; – препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи; – изражава се покретима за време слушања музике; – вербализује свој доживљај музике; – идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања; – анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; – илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...);	**ЧОВЕК И МУЗИКА**	Човек у праисторији Улога музике у првобитном друштву. Човек и ритуал: улога музике у ритуалу (музичко-антрополошка истраживања). Магијска моћ музике. Елементи музичког тока: покрет, ритам (ритам као основа ритуала), коло/групни плес. Покрет: порекло плеса. Слушање/доживљај ритма телом. Најстарија фолклорна музичка традиција у Србији и светске баштине. Човек Антике Божанска природа музике: – митолошка свест античког човека; – музички атрибути богова; – музика и држава. Музика у храму и музика на двору; Примери различитих инструмената и музичких облика у античким цивилизацијама. Улога и место музике у античким цивилизацијама: Индија, Сумер/Вавилон, Кина, Египат, Грчка, Рим.

– критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона; – пева и свира самостално и у групи; – примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); – кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику; – користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; – искаже своја осећања у току извођења музике; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – користи могућности ИКТ-а за слушање музике и извођење; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката.		Појава првих нотација, пентатоника.
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Најстарији инструменти: тело, удараљке, дувачки, жичани. Удараљке – настанак, првобитни облик и развој. Ритмичке удараљке као најједноставнија група инструмената. Мелодијске удараљке.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Елементи музичке изражајности – темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање вокалних, вокално-инструменталних и кратких инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела најстарије фолклорне традиције српског и других народа. Слушање народних и уметничких дела инспирисаних фолклором народа и народности, различитог садржаја, облика и расположења, као и музичких прича.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху самостално и у групи. Певање песама из нотног текста солмизацијом. Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација певањем. Певање песама у комбинацији са покретом.
		Свирање песама и лакших инструменталних дела по слуху на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Свирање дечјих, народних и уметничких композиција из нотног текста. Извођење дечијих, народних и уметничких игара. Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација на инструментима или покретом.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука. Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Осмишљавање музичких питања и одговора, ритмичка допуњалка, мелодијска допуњалка са

		потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених мотива. Импровизација мелодије на задати текст; Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима. Израда једноставних музичких инструмената. Реконструкција музичких догађаја у стилу старих цивилизација.

Кључни појмови садржаја: покрет, ритам, мелодија, темпо, динамика.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-српски језик, -историјом -свакодневним животом, -.драмским уметностима -математика -физичко васпитање	- певање песама - самосталност - изражајност - упоређивање- слушање музике - уочавање - начин музичког изражавања (врста композиције) - развијање способности за грађење мелодије - креативност - изражавање	-- наводи - комуницира -дискутује - анализира - усмерава - мотивише - усмерава - анализира -дискутује;	- аудитивна - дијалошка - демонстративна -визуелна ,..

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ	МК.1.1.1. препозна основне елементе музичке писмености	МК.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером)	МК.3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	МК.1.2.1. музичке изражајне елементе МК.1.2.2. извођачки састав МК.1.2.4. српски музички фолклор	МК.2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)	
МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ	МК.1.3.1. пева једноставне дечје, народне или популарне композиције МК.1.3.2. изводи једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту		МК.3.3.1. изводи разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	: МК.1.4.1. направи музичке инструменте користећи предмете из окружења МК.1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела МК.1.4.3. изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима		МК.3.4.1. осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте МК.3.4.2. импровизује и/или компонује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова

5.ИСТОРИЈА

Назив предмета	**ИСТОРИЈА**
Циљ	**Циљ** учења *Историје* је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне основна историјска знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); – лоцира одређену временску одредницу на временској ленти; – разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости; – именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје; – разврста историјске изворе према њиховој основној подели; – повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека); – наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; – разликује основне одлике каменог и металног доба; – лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; – користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока; – одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице; – пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку; – наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока; – идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока; – разликује врсте писама цивилизација Старог истока;	**ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ**	Основни садржаји Појам прошлости и историја као наука о прошлости људског друштва. Хронологија – рачунање времена. Подела прошлости и периодизација историје. Историјски извори – дефиниција, основна подела и установе у којима се чувају. Проширени садржаји Сродне науке и помоћне историјске науке. Историја око нас. Историјско наслеђе – тековине.
	ПРАИСТОРИЈА	Основни садржаји Основне одлике праисторије (начин живота људи, проналасци). Подела праисторије (камено, метално доба). Проширени садржаји Најважнији праисторијски локалитети у Европи и Србији (Ласко, Алтамира, Лепенски Вир, Винча...).

– илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет; – користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век; – изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом; – прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему; – визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом; – опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке; – лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; – приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине; – пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој, – идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата; – истражи основна обележја и значај религије старих Грка; – разликује легенде и митове од историјских чињеница; – наведе значај и последице освајања Александра Великог; – илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет; – користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију; – израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; – користи основне историјске појмове; – лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; – наведе основне разлике између античке римске републике и царства; – разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима; – истражи основна обележја и значај религије античког Рима; – илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет; – пореди начин живота припадника различитих друштвених	**СТАРИ ИСТОК**	Основни садржаји Појам Старог истока – географске одлике, најзначајније цивилизације (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија). Друштвени односи (робовласничко и теократско друштво) и државно уређење (монархија –царства/краљевства) у цивилизацијама Старог истока. Основне одлике привреде и свакодневни живот – обичаји, занимања, култура исхране и становања. Култура и историјско наслеђе народа Старог истока – религија (монотеизам и политеизам), писмо, књижевност, уметност, наука, цивилизацијске тековине (математика, архитектура, календар, иригациони систем, саобраћајна средства, медицина, закони...). Проширени садржаји Специфичности египатске религије. Специфичности религија цивилизација Месопотамије. Основне одлике јудаизма. Најважније цивилизације Далеког истока (Индија, Кина).
	АНТИЧКА ГРЧКА	Основни садржаји Појам античке Грчке – географске одлике. Најстарији период грчке историје (Критска и Микенска цивилизација). Грчки митови (појам, примери) и хомерски епови. Колонизација и основне одлике привреде. Полиси – Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење). Грчко-персијски ратови. Пелопонески рат – узроци и последице. Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хеленистичко доба и његова култура. Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија,

слојева у античком Риму; – наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства; – лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије;		демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, олимпијске игре). Проширени садржаји Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности). Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип II, Аристотел, Архимед... Грчка митологија, пантеон. Седам светских чуда античког доба.
– користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.	**АНТИЧКИ РИМ**	Основни садржаји Појам античког Рима – географске одлике и периодизација. Оснивање Рима (легенда о Ромулу и Рему). Структура друштва и уређење Римске републике. Ширење Римске државе (освајања и провинције, привреда). Рим у доба царства – принципат и доминат. Култура и свакодневни живот (религија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хришћанство – појава и ширење. Пад Западног римског царства (почетак Велике сеобе народа, подела царства и пад Западног царства). Историјско наслеђе (абецеда, календар, медицина, уметност, архитектура, путеви, водовод, канализација, терме, римски бројеви, хришћанство, римско наслеђе на територији Србије). Проширени садржаји Етрурци. Римска војска. Римски градови на територији Србије. Најистакнутије личности: Ханибал, Цицерон, Јулије Цезар, Клеопатра, Октавијан Август, Константин Велики...). Римски пантеон. Гладијаторске борбе.

Кључни појмови садржаја: историјски извори, хронологија, друштво, држава, стари век.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА				
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник		
-српски језик, -географија -.драмским уметностима --математика -техничко и информатичко образовање -информатика и рачУнарство -биологија -ликовна култура -страни језик	активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација и графикона -читање текстова -анализа стрипа или филма -кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе - истражује, анализира историјске изворе, - одговара на питања 'писмена провера (тест	Објашњава, усмерава,наводи, подстиче, упућује на изворе знања, поставља проблем, проверава,поставља питања Демонстрација на картама, графофолијама , табли... Читање текстова из историјске читанке.	-наративна -дијалошка -илустративна -текстуална -стрип или филм -писмена провера знања (тест)	Уџбеник Зидна историјска Карта фотографија, филм, телевизија,.. -ЦД -компјутер -Интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
О историји- увод у историју	ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода ИС.1.1.3. зна поделу на праисторију и историју ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике	ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора	ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен) ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора ИС.3.2.3. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву
Свет праисторије	ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода ИС.1.1.3. зна поделу на праисторију и историју ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости ИС.1.1.6. препознаје значење основних	ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из	ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен) ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту ИС.3.1.3. зна специфичне детаље

	појмова из историје цивилизације ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима	опште историје ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора	из националне и опште историје ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави) ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности тумачењима и изворима који се односе на и историјску појаву
Свет историје на позорници историје	ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода ИС.1.1.3. зна поделу на праисторију и историју ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из	ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости ИС.2.1.5. зна и разуме узроке	ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен) ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје ИС.3.1.5. разуме како су повезане

	националне и опште историје ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле ИС.1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми графикона ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима	и последице важних историјских феномена у националној историји ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену ИС.2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена	појаве из прошлости и садашњости ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора ИС.3.2.3. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора) ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави) ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву ИС.3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)
Стари век (Стари исток, Стара Грчка и Стари Рим)	ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне	ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским	ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада

	године из прошлости ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости	периодом ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на	одређена година, личност и историјски феномен) ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора ИС.3.2.3. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора) ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави)

		основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену ИС.2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена	ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву ИС.3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)

ГЕОГРАФИЈА

Назив предмета	**ГЕОГРАФИЈА**
Циљ	Циљ учења *Географије* је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ / ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; – повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-техничким прогресом; – на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека; – разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи; – разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља; – објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему; – разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике; – одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене; – помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; – помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана; – примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач; – разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице;	**ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА**		Ширење географских хоризоната и велика географска открића. Одговорност човека према планети Земљи.
	ВАСИОНА		Васиона, галаксија, Млечни пут, звезде, сазвежђа. Сунчев систем: Сунце, планете, сателити, Месец, месечеве мене, астероиди, комете, метеори.
	ПЛАНЕТА ЗЕМЉА	**Облик Земље и структура њене површине**	Облик и димензије Земље, распоред копна и воде на Земљи Сила Земљине теже, глобус, екватор, полови.
		Земљина кретања	Ротација Земље и последица ротације: смена обданице и ноћи, привидно кретање Сунца, локално време. Револуција Земље и последице револуције: неједнака дужина обданице и ноћи током године, смена годишњих доба, календар,

– повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; – повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље; – повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева; – разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље); – разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; – наведе спољашње силе (ветар, вода) Земље; – помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање); – разликује хипоцентар и епицентар и наведе трусне зоне у свету и у Србији; – наведе поступке које ће предузети за време земљотреса ; – опише процес вулканске ерупције и њене последице; – помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење; – помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину; – разликује ерозивне и акумулативне процесе; – наведе примере деловања човека на промене у рељефу (бране, насипи, копови); – опише структуру атмосфере; – наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...); – разликује појам времена од појма клима; – наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе; – графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ; – користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима; – наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања; – наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја); – уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе; – наведе и опише својства морске воде; – помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; – наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току); – разликује типове језерских басена према начину постанка;			топлотни појасеви.
		Унутрашња грађа и рељеф Земље	Постанак и унутрашња грађа Земље, литосферне плоче: кретање плоча, промена положаја континената. Вулканизам и земљотреси: елементи, настанак, зоне појава у свету и Србији, последице и шта радити у случају земљотреса. Стене: магматске, седиментне, метаморфне. Постанак рељефа процесима набирања и раседања, планине, низије, надморска и релативна висина. Обликовање рељефа дејством воде (радом река, таласа, леда, растварање стена) и ветра. Човек и рељеф (позитивни и негативни утицаји).
		Ваздушни омотач Земље	Атмосфера (састав, структура и значај). Време и клима: климатски елементи и појаве (температура, притисак, влажност ваздуха, падавине, облачност, ветар). Климатски чиниоци, основни типови климе. Човек и клима (атмосферске непогоде, утицај човека на климу).
		Воде на Земљи	Светско море и његова хоризонтална подела, својства морске воде (сланост, температура, боја, провидност), кретање морске воде (таласи, цунами, плима и осека, морске струје). Воде на копну: подземне воде и извори, реке, језера и ледници. Човек и вода – поплаве и бујице, заштита вода од загађења.
		Биљни и животињски свет на Земљи	Распростирање биљног и животињског света на Земљи. Угроженост и заштита живог света.

– наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства; – наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње; – наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања; – помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи; – помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима; – опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста; – наведе примере за заштиту живог света на Земљи.			

Кључни појмови садржаја: географија, васиона, Земља.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-техничко и инф. образ. -математика -биологија -историја -српски језик - ликовна култура -страни језик, -музичка култура....	- слушају, посматрају, разговор, самостално приказују и израђују, практично примењују и врше корелацију на часовима техничког образовања иматематике, упоређују, демонстрирају , уочавају	-објашњава -усмерава -наводи -ствара ситуацију -сугерише -поставља проблем -подстицање -дискутује -анализира -мотивише -проверава -упућује на изворе стицања знања	• Дијалошка,текстуална, демонстративна, интерактивна - фотографија, филм, телевизија,..

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

Наставна тема/област		ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Васиона и Земља		**ГЕ 1.2.1.** именује небеска тела у Сунчевом систему и наводи њихов распоред **ГЕ 1.2.2**. описује облик Земље и препознаје појаве и процесе везане за њена кретања	**ГЕ 2.2.1** описује небеска тела и њихова кретања	**ГЕ 3.2.1.** препознаје димензије Земље и објашњава последице Земљиног облика
Географска карта		**ГЕ 1.1.1.** разуме појам оријентације и наводи начине оријентисања **ГЕ 1.1.2.** наводи начине представљања Земљине површине (глобус и географска карта) **ГЕ 1.1.3**. препознаје и чита географске и допунске елементе карте	**ГЕ 2.1.1.** одређује стране света у простору и на географској карти **ГЕ 2.1.2.** одређује положај места и тачака на географској карти **ГЕ 2.1.3.** препознаје и објашњава географске чињенице - објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом **ГЕ 2.1.4.** приказује понуђене географске податке:на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама,линијама,знацима...), графиком, табелом и схемом	**ГЕ 3.1.1.** доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница - објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте
Планета Земља	**Земљина кретања**	**ГЕ 1.2.1.** Именује небеска тела и у Сунчевом систему и наводи њихов распоред **ГЕ 1.2.2.** описује облик Земље и препознаје појаве појаве и процесе везане за њена кретања	**ГЕ 2.2.1** описује небеска тела и њихова кретања	**ГЕ 3.2.1.** препознаје димензије Земље и објашњава последице Земљиног облика и њених кретања
	Унутршња грађа и рељеф Земље	**ГЕ 1.2.3.** Именује Земљине сфере (литосферу) и препознаје њене основне одлике	**ГЕ 2.2.2.** разликује и објашњава геогафске чињенице – објекте, појаве и процесе у литосфери	**ГЕ.3.2.2.** објашњава физичко географске законитости у географском оматачу и наводи мере за његову заштиту обнову и унапређивање

	Ваздушни омотач Земље	**ГЕ 1.2.3.** Именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу) и препознаје њихове основне одлике	**ГЕ 2.2.2.** разликује и објашњава геогафске чињенице – објекте, појаве и процесе у литосфери и атмосфери	**ГЕ.3.2.2.** објашњава физичко географске законитости у географском оматачу и наводи мере за његову заштиту обнову и унапређивање

МАТЕМАТИКА

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења *Математике* је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**144 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева) – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева) – примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама – разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце – одреди и примени НЗС и НЗД – изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке – правилно користи речи *и*, *или*, *не*, *сваки* у математичко-логичком смислу – анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом	**ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ**	Први део Својства операција сабирања, множења, одузимања и дељења у скупу N_0. Дељење са остатком у скупу N_0 (једнакост $a = bq + r$, $0 \leq r < b$). Својства дељивости; чиниоци и садржаоци природног броја. Дељивост са 2, 5 и декадним јединицама. Дељивост са 4 и 25. Дељивост са 3 и 9. Скупови и скуповне операције: унија, пресек и разлика. Други део Прости и сложени бројеви.

– опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг – нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор – упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски – преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом – правилно користи геометријски прибор – идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе – нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор – измери дати угао и нацрта угао задате мере – упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно – реши једноставан задатак применом основних својстава паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова)		Ератостеново сито. Растављање природних бројева на просте чиниоце. Заједнички делилац и највећи заједнички делилац. Еуклидов алгоритам за налажење НЗД. Заједнички садржалац и најмањи заједнички садржалац. Веза између НЗД и НЗС.
	ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ	Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност. Мерење дужине и једнакост дужи. Кружница и круг. Кружница и права. Преношење и надовезивање дужи. Централна симетрија. Вектор и транслација.
	УГАО	Угао, централни угао; једнакост углова. Надовезивање углова (суседни углови, конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова). Упоредни углови; врсте углова. Мерење углова, сабирање и одузимање мере углова. Угао између две праве; нормалне праве; унакрсни углови. Углови на трансверзали. Транслација и углови.
– прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке у оба записа и преводи их из једног записа у други – одреди месну вредност цифре у запису децималног броја – заокругли број и процени грешку заокругљивања; – израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну	**РАЗЛОМЦИ**	Први део Појам разломка облика a/b ($a, b \in N$). Придруживање тачака бројевне полуправе разломцима. Проширивање, скраћивање и упоређивање разломака. Децимални запис разломка и превођење у запис облика a/b ($b \neq 0$). Упоређивање бројева у децималном запису.

једначину и неједначину – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину – одреди проценат дате величине – примени размеру у једноставним реалним ситуацијама – примени аритметичку средину датих бројева – сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер		Заокругљивање бројева. Други део Основне рачунске операције с разломцима (у оба записа) и њихова својства. Изрази. Једначине и неједначине у скупу разломака. Трећи део Примене разломака (проценти, аритметичка средина, размера). Основна неједнакост $p < (p+q)/2 < q$.
– идентификује осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије – симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор – конструише симетралу дужи, симетралу угла и примењује њихова својства – конструише праву која је нормална на дату праву или паралелна датој прави	**ОСНА СИМЕТРИЈА**	Осна симетрија у равни и њене особине. Оса симетрије фигуре. Симетрала дужи и конструкција нормале. Симетрала угла.

Кључни појмови садржаја: операције са природним бројевима, скуповне операције, НЗС и НЗД, врсте углова и операције са угловима, операције са разломцима, проценат, симетрије и транслација.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-српски језик, -географија -.драмским уметностима -математика -техничко и информатичко образовање -информатика и рачУнарство -биологија	-уочава -именује -разликује -упоређује -открива релације -изражава их -закључује -проверава	презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике у свакодневном животу -развија код ученика аналитичко,синтетичко, индуктивно,дедуктивно мишљење	• Дијалошка,текстуална, демонстративна, интерактивна - фотографија, филм, телевизија,..

ПЛАНИРАНИ <u>ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ</u> КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	НАСТАВНА ТЕМА	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА,АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ	**1.СКУПОВИ**	**-**	**-**	**-**
	2.ДЕЉИВОСТ БРОЈЕВА	**1.1.5.** дели са остатком једноцифреним бројем и зна када је један број дељив другим	**2.1.3.** уме да примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама;	**3.1.2.** оперише са појмом дељивости у проблемским ситуацијама;
	3.РАЗЛОМЦИ	**1.1.1.** уме да прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне); **1.1.2.** преводи децимални запис броја у разломак и обратно; **1.1.3.** пореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно; **1.1.4.** изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример 1/5 од *n*, где је *n* дати природан број;	**2.1.1.** упореди по величини разломке записане у различитим облицима; **2.1.2.** одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа; **2.1.4.** користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама; **2.2.5.** користи једначине у једноставним текстуалним задацима;	**3.1.1.** уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза; **3.1.3.** уме да користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама; **3.2.5.** користи једначине и неједначине решавајући и сложеније текстуалне задатке.
ГЕОМЕТРИЈА И МЕРЕЊЕ	**4.СКУПОВИ ТАЧАКА**	**1.3.1.** влада појмовима: дуж,полуправа, права, раван (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује паралелне и нормалне праве); **1.3.3** влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор);	**-**	**-**
	5.УГАО	**1.3.1.** влада појмовима: дуж,полуправа, права, раван 'и угао(уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве); **1.4.1.** користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе,времена и углова; **1.4.2.** претвори веће јединице дужине,масе и времена у мање;	**2.3.1.** одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима; **2.4.1.** пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу; **2.4.3.** уме да дату величину искаже приближном вредношћу;	**3.3.1.** рачуна са угловима укључујући и претварање угаоних мера; закључује користећи особине паралелних и нормалних правих, укључујући углове на трансверзали; **3.4.1** по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима;

		1.4.3. користи различите апоене новца; **1.4.4.** при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокружује величине исказане датом мером;		**3.4.2.** процени и заокружи дате податке и рачуна са таквим приближним вредностима; изражава оцену грешке (нпр. мање од 1 динар, 1cm,1 g);
	6.ОСНА СИМЕТРИЈА	**1.3.6.** интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до преклапања);	**2.3.6.** уочи осносиметричне фигуре и уме да одреди осу симетрије(нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма);	

БИОЛОГИЈА

Назив предмета	**БИОЛОГИЈА**
Циљ	Циљ учења *Биологије* је да ученик изучавањем живих бића у интеракцији са животном средином развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ** ПРЕПОРУЧЕНИ
– истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; – групише жива бића према њиховим заједничким особинама; – одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; – идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење; – једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље; – прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке; – разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА**	Жива бића, нежива природа и биологија. Особине живих бића: ћелијска грађа, исхрана, дисање, излучивање, надражљивост, покретљивост, размножавање, раст и развиће. Једноћелијски и вишећелијски организми. Основе класификације: главни (морфолошки) карактери и особине важне за класификацију. Формирање скупова карактера који се уклапају једни у друге (груписање живих бића). Исхрана. Храна као извор енергије и градивних супстанци потребних за обављање свих животних процеса. Дисање као размена гасова у различитим срединама. Излучивање.

моделима из свакодневног живота; – поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате; – користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; – доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи; – направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу; – предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасилан начин; – илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава; – идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.		Надражљивост. Покретљивост – кретање. Размножавање: бесполно и полно. Раст и развиће. Дужина живота. Промене које човек пролази током развића; пубертет и полна зрелост.
	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Живот у воденој и копненој средини – изглед, прилагођености на начин живота Живот у води – изглед, прилагођености на начин живота. Живот на копну – изглед, прилагођености на начин живота. Живот под земљом – изглед, прилагођености на начин живота.
	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Преношење особина са родитеља на потомке. Разлике родитеља и потомака. Разлике полног и бесполног размножавања у настанку варијабилности. Јединке унутар једне врсте се међусобно разликују (варијабилност) – узроци варијабилности: наслеђивање и утицај средине на развиће сваке јединке. Варијабилност организама унутар врсте је предуслов за еволуцију.
	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Жива бића из непосредног окружења. Позитиван и негативан утицај људи на жива бића и животну средину.. Заштита живих бића и животне средине. Пројекат очувања природе у мом крају. Дивље животиње као кућни љубимци – да или не. Значај врста за човека (самоникло јестиво, лековито, отровно биље; животиње као храна и могући преносиоци болести, отровне животиње).
	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Здрава исхрана и унос воде. Енергетски напици. Штетност дуванског дима и психоактивних супстанци. Физичка активност и здравље. Промене у пубертету и последице прераног ступања у сексуалне односе.

Кључни појмови садржаја: истраживање, разноврсност живих бића, прилагођеност на услове животне средине, варијабилност у оквиру врсте, наследне особине, брига о живим бићима и животној средини.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА				
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник		
-српски језик, -географија ,.. -математика -техничко и информатичко образовање -информатика и рачУнарство -биологија	- слуша - пише - црта - говори - описује - посматра - размишља и доноси закључке - анализира	-наставник презентује наставни садржај -подстиче на размишљање, увиђање -подстиче развој свести о очувању животне средине	-- вербално-текстуалне - демонстративно-илустративне - методе практичног рада	- уџбеник и радна свеска - табла - слике и цртежи - природни и хербарски материјал - суви и мокри препарати - микроскопски препарати - микроскопи и лупе - фотографија, филм, телевизија,.. - ЦД-и - компјутер - интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ <u>ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ</u> КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
УВОД	1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) 1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада		
ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА И РАЗНОВРСНОСТ	1.1.1 уме да наведе основне карактеристике живог света 1.1.2 разликује живу и неживу природу у непосредном окружењу и у типичним	2.1.1 примењује критеријуме за разликовање живог од неживог на карактеристичном биолошком материјалу (препаратима, огледима)	3.1.1 примењује критеријуме за разликовање живог од неживог у граничним случајевима и у атипичним примерима (вируси, делови организама, плодови и сл.)

ЖИВОГ СВЕТА	случајевима 1.1.3 препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња 1.1.4 уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих 1.2.1 зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије 1.2.2 зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија 1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) 1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал	2.1.2 познаје и користи критеријуме за разликовање биљака и животиња и примењује их у типичним случајевима 2.1.3 познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе 2.2.1 разуме да постоје одређене разлике у грађи ћелија у зависности од функције коју обављају у вишећелијским организмима (разлике између биљне и животињске ћелије, између коштане и мишићне ћелије и сл.) 2.2.2 зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке: зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, а органи са истом функцијом системе органа	3.1.2 уме да објасни зашто је нешто класификовано као живо или као неживо 3.1.3 разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевима
ЦАРСТВО БИЉАКА-ГРАЂА И ЖИВОТНИ ПРОЦЕСИ	1.2.4 познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси 1.2.5 разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном 1.2.6 разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) 1.2.7 зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином 1.3.1 разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте 1.3.2 зна основне појмове о процесима размножавања 1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал 1.4.3 уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланаца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота)	2.2.4 разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам 2.2.5 разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу) сложене (хранљиве) материје 2.2.6 разуме да и у биљној и у животињској ћелији сложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађа енергија у процесу који се назива дисање 2.3.1 разуме основне разлике између полног и бесполног размножавања 2.3.2 разуме механизам настанка зигота 2.3.4. зна да на развиће организама поред генетичког материјала утиче и средина	3.2.3 разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције 3.6.2 уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за уписрезултата 3.6.3 уме самостално да прави графиконе и табеле према два критеријума уз детаљан извештај 3.6.4 разуме значај контроле и пробе у експерименту (варирање једног/више фактора), уме да постави хипотезу и извуче закључак 3.6.5 зна, уз одговарајуће навођење наставника, самостално да осмисли, реализује и извести о експерименту на примеру који сам одабере 3.2.4 разуме да је у остваривању карактеристичног понашања неопходна функционална интеграција више система органа и разуме значај такве интеграције понашања за преживљавање

РАЗНОВРСНОСТ БИЉАКА, ЗНАЧАЈ И ЗАШТИТА	1.2.7 зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином 1.3.1 разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте 1.3.2 зна основне појмове о процесима размножавања 1.4.6 разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад) 1.4.7 препознаје основне процесе важне у заштити и очувању животне средине (рециклажу, компост) и у заштити биодиверзитета (националних паркова, природних резервата) 1.4.8 зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења	2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама 2.4.9 разуме значај природних добара у заштити природе (националних паркова, природних резервата, ботаничких башта, зоо-вртова) 2.5.3 зна како се чува хранљива вредност намирница	3.2.3 разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције
ЦАРСТВО ГЉИВА	1.1.4. уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих 1.2.7 зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином 1.4.3 уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланаца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота)	2.2.4 разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам 2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама	

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Назив предмета	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА**
Циљ	**Циљ** учења *Технике и технологије* је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање; – разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју; – наводи занимања у области технике и технологије; – процењује сопствена интересовања у области технике и технологије; – организује радно окружење у кабинету; – правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу;	**ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ**	Појам, улога и значај технике и технологије на развој друштва и животног окружења. Подручја човековог рада и производње, занимања и послови у области технике и технологије. Правила понашања и рада у кабинету. Организација радног места у кабинету и примена мера заштите на раду. Коришћење техничких апарата и ИКТ уређаја у животном и радном окружењу.
– процени како би изгледао живот људи без саобраћаја; – класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени; – наводи професије у подручју рада саобраћај; – направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија; – разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила; – правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају;	**САОБРАЋАЈ**	Улога, значај и историјски развој саобраћаја. Врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени. Професије у подручју рада саобраћај. Употреба информационих техологија у савременом саобраћају Саобраћајна сигнализација – изглед и правила поступања. Правила и прописи кретања пешака, возача бицикла и дечијих возила (ролери, скејт, тротинет) у саобраћају – рачунарска симулација и саобраћајни полигон.

– користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима; – аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник; – повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика; – одговорно се понаша као путник у возилу; – показује поштовање према другим учесницима у саобраћају; – анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла; – самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет; – правилно чита технички цртеж; – преноси податке између ИКТ уређаја; – примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару; – користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима; – користи Интернет сервисе за претрагу и приступање online ресурсима; – преузима одговорност за рад; – представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер; – повезује својства природних материјала са применом; – објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже; – сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета; – правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега); – направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом; – самостално израђује једноставан модел; – самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела		Обавезе и одговорност деце као учесника у саобраћају. Заштитна опрема потребна за безбедно управљање бициклом и дечијим возилима.
	ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Прибор за техничко цртање (оловка, гумица, лењир, троугаоници, шестар). Формати цртежа (А3, А4). Размера. Типови и дебљине линија (пуна дебела линија; пуна танка линија; пуна танка линија извучена слободном руком; испрекидана танка линија; црта-тачка-црта танка линија). Геометријско цртање (цртање паралелних правих, цртање нормале на дату праву, цртање углова помоћу лењира и троугаоника). Елементи котирања (помоћна котна линија, котна линија, показна линија, котни завршетак, котни број – вредност). Цртање техничког цртежа са елементима (типови линија, размера и котирање). Пренос података између ИКТ уређаја (рачунар, таблет, smartphone, дигитални фотоапарат). Апликација за дигиталну обраду слике. Операције подешавања осветљености и контраста слике. Промена величине/резолуције слике, издвајање дела слике. Креирање документа у програму за обраду текста. Форматирање текста, уметање слике и графике. Интернет претрага и приступ online ресурсима.
	РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	Природни ресурси на Земљи: енергија и материјали. Управљање отпадом (рециклажа; заштита животне средине). Врсте, својства и примена природних материјала. Технологија прераде и обраде дрвета. Технологија прераде и обраде коже.

користећи ИКТ и Интернет сервисе; – одабира материјале и алате за израду предмета/модела; – мери и обележава предмет/модел; – ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате; – користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења; – самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ; – показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха; – планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова; – активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима; – пружи помоћ у раду другим ученицима; – процењује остварен резултат и развија предлог унапређења.		Текстилна технологија. Технологија производње папира. Поступци ручне обраде и спајања папира, текстила, коже и дрвета – сечење/резање, спајање (лепљење) и заштита (лакирање). Коришћење алата и прибора за ручну обраду и спајање наведених материјала – маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега.
	КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	Израда предмета/модела ручном обрадом и спајањем папира и/или дрвета, текстила, коже коришћењем одговарајућих техника, поступака и алата. Приказивање идеје, поступка израде и решења/производа. Тимски рад и подела задужења у тиму.

Кључни појмови садржаја: техничко цртање, технички апарати и ИКТ уређаји, природни ресурси на Земљи, безбедност у саобраћају, предузимљивост и иницијатива.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА
Информатика и рачунарство
Математика
Биологија
Географија
Ликовна култура

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
1. Животно и радно окружење (6)	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о техици и технологији проширити користећи различите изворе знања. Развој технике повезивати са историјским епохама и догађајима. -Упознавање подручја човековог рада и производње, занимања и послова у области технике и технологије треба реализовати уз активну улогу ученика и примену одговарајућих медија. Омогућити ученицима да идентификују одређена занимања којима се људи баве и послове који се обављају у оквиру тих занимања као и техничка средства која се при томе користе. - Уз активну улогу ученика и примену мултимедија указивати на правилну употребу и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за коришћење и неисправности техничких апарата у домаћинству.
2. Саобраћај (14)	**-**Фронтални, индивидуални и групни -Ученици треба да се на интересантан и очигледан начин упознају са правилима и прописима кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, начине рагулисања саобраћаја и безбедна кретање од школе до куће. Тежиште ове теме је на: • безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају и • употреба заштитне опреме при вожњи бицикла и других дечијих возила, као и коришћење сигурносних појасева у возилу је најважнији исход који треба постићи. - За реализацију ових наставних садржаја, а за практично увежбавање могу се користити полигони у оквиру школе или саобраћајне макете које могу урадити ученици на редовним часовима или у раду слободних активности као и коришћењем рачунарске симулације.
3. Техничка и дигитална писменост (16)	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Увежбати изражавање идеје скицом и техничким цртежом . Објаснити како се променом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Упознати ученике, кроз практичну примену, са: врстама линија, форматима папира, размером, правилима котирања... - Оспособити ученике и инсиситирати на правилном коришћењу прибора за техничко цртање и развоју вештине њиховог коришћња. Потребно је да сваки ученик самостално нацрта једноставан технички цртеж у одређеној размери користећи одговарајуће врсте линија као и елементе котирања. - Примена информационо-комуникационих технологија у техници првенствено се односе на правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн. - Вежбати у пару пренос података између рачунара и екстерних уређаја (мобилни телефон, фотоапарат) а да сваки ученик самостално реализује процедуре током рада на рачунару. Реализовати једноставну вежбу уметања фотографије у одговарајући програм за обраду текста и уређивање документа. Где год је то могуће, треба користити Интернет претрагу и приступ online ресурсима.
4. Ресурси и производња (20)	- Фронтални, индивидуални, групни - Надограђујући се на ранија знања ученика, упознати их са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања. Тежиште ове теме је на енергији и материјалима. - Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу без улажења у детаље. Упознати ученике са начином коришћења и претварања у неке корисне облике њима већ познатих извора

	енергије воде, ветра и Сунца. - Други важан ресурс су материјали. Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки). Врсте и својства материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа објаснити на елементарном нивоу. Начин обраде материјала (принципи деловања алата за механичку обраду материјала, испитивање материјала). Припрема за обраду. - Приказати правилно коришћење алата за ручну обраду материјала, извођење операција и заштита на раду: обележавање, сечење, завршна обрада (бушење, равнање, брушење). Избор материјала, операција и алата и редоследа њихове примене. Рециклажа материјала и заштита животне средине. Поступно увођење ученика у рад са алатом обезбеђује да обрада материјала постаје средство креативног изражавања, а не циљ у настави технике и технологије. -Упознавати ученике са професијама из ове области. - На крају ове области, ученици треба да направе план израде и самостално израде најмање три једноставна модела. - Програм се реализује у форми предавања (теоретска настава) и вежби.
5. Конструкторско моделовање (16)	- Пројекте реализовати у паровима или малим групама. - У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. - Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру групе и пружа им се могућност да реализују своју идеју. - Ученици самостално истражују информације за пројектни задатак користећи информационо-комуникационе технологије, налазе решење, формирају идеју, израђују техничку документацију, планирају и реализују сопствени производ. - Користити материјале и технологије које су ученици упознали у претходној области. - Ученици самостално врше мерење и обележавање. - Ученици раде у пару, чиме развијају способност сарадње и социјалних вештина. - По завршетку, ученици самостално представљају производ/модел, усмено образлажући ток реализације, процењујући оствареност резултата и предлог унапређења. Тежиште оваквог рада није на квалитету коначног продукта већ на процесу који има своје кораке и на сарадничким односима у раду у групи. Ученицима јасно треба указати да се и на неуспелим продуктима може много научити ако се схвати где су грешке направљене. - Дискутовати са ученицима и о цени понуђених решења. Нагласити важност доброг планирања буџета потребног за његову реализацију као и негативних последица лоших прорачуна. На тај начин ученике полако оспособљавати да размишљају предузетнички и развијати им основне компетенције везане за финансијску писменост.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења *Физичког и здравственог васпитања* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	**Пети**
Годишњи	**72 часа + 54 часа** (обавезне физичке активности ученика)

фонд часова	

ИСХОДИ **По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби; – изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама; – упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак; – комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу; – доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама; – одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела; – користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри; – процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици; – користи елементе технике у игри; – примењује основна правила рукомета у игри; – учествује на унутародељенским такмичењима; – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – игра народно коло; – изведе кретања у различитом ритму; – изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; – контролише и одржава тело у води; – преплива 25m слободном техником; – скочи у воду на ноге;	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		**Обавезни садржаји** Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	**Атлетика**	**Обавезни садржаји** Техника истрајног трчања. Истрајно трчање – припрема за крос. Техника спринтерског трчања. Техника високог и ниског старта. Скок увис (прекорачна техника). Бацање лоптице (до 200 г). **Препоручени садржаји** Техника штафетног трчања. Скок удаљ. Бацања кугле 2 kg. Бацање „вортекс-а”. Тробој.
		Спортска гимнастика	**Обавезни садржаји** Вежбе на тлу. Прескоци и скокови.

– поштује правила понашања у и око водене средине; – објасни својим речима сврху и значај вежбања; – користи основну терминологију вежбања; – поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама; – примени мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама; – навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин; – користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекративних активности; – прихвати сопствену победу и пораз у складу са „ферплејом”; – примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама; – препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту; – направи план дневних активности; – наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље; – разликује здраве и нездраве начине исхране; – направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника; – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; – препозна врсту повреде; – правилно реагује у случају повреде; – чува животну средину током вежбања.			Вежбе у упору. Вежбе у вису. Ниска греда. Гимнастички полигон. **Препоручени садржаји** Вежбе на тлу (напредне варијанте). Висока греда. Трамболина. Прескок. Коњ са хватаљкама. Вежбе у упору (сложенији састав). Вежбе у вису (сложенији састав).

		Основе тимских и спортских игара	**Обавезни садржаји** **Рукомет/минирукомет:** Основни елементи технике и правила; – вођење лопте, – хватања и додавања лопте, – шутирања на гол, – финтирање, – принципи индувидуалне одбране – основна правила рукомета/минирукомета Спортски полигон. **Препоручени садржаји** Напредни елементи технике, тактике и правила игре: – хватања котрљајућих лопти, – дриблинг, – шутирања на гол, – финтирање, – основни принципи колективне одбране.
		Плес и ритимика	**Обавезни садржаји** Покрети уз ритам и уз музичку пратњу. Ритмичка вежба без реквизита. Скокови кроз вијачу. Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази. Основни кораци друшвених плесова. **Препоручени садржаји** Вежбе са обручем.

			Вежбе са лоптом. Сложенији скокови кроз вијачу.
		Пливање	**Обавезни садржаји** Предвежбе у обучавању пливања. Игре у води. Самопомоћ у води. **Препоручени садржаји** Плива једном техником. Роњење у дужину.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА (Реализује се кроз све наставне области и теме уз практичан рад)	**Физичко вежбање и спорт**	Циљ и сврха вежбања у физичком и здравственом васпитању. Основна правила. Рукомета/минирукомета и Малог фудбала. Понашање према осталим субјекатима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у физичком и здравственом васпитању. Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање. Упознавање ученика са најчешћим облицима насиља у физичком васпитању и спорту. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз решавање конфликтних ситуација). Писани и електорнски извори информација из области физчког васпитања и спорта. Значај развоја физичких способности за сналажење у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар...). Физичко вежбање и естетика (правилно обликовање

			тела). Планирање дневних активности.
		Здравствено васпитање	Физичка активност, вежбање и здравље. Основни принципи вежбања и врсте физичке активности. Одржавање личне опреме за вежбање и поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања. Лична и колективна хигијена пре и после вежбања. Утицај правилне исхране на здравље и развој људи. Исхрана пре и после вежбања Прва помоћ: – значај прве помоћи, – врсте повреда. Вежбање и играње на чистом ваздуху – чување околине приликом вежбања.

Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, рукомет, игра, здравље, васпитање.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА:Биологија,Географија,Музичка култура,Ликовна култура,Информатика,Математика,Српски језик

ПЛАНИРАНИ <u>ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ</u> КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

НАСТАВНА ОБЛАСТ ГИМНАСТИКА

	НАЗИВ ВЕЖБЕ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Вежбе на тлу („партер“)	Колут напред из чучња до чучња	*		
	Колут напред преко препреке-одразом, без изразите фазе лета	*		
	Колут напред преко препреке са фазом лета (сунђер струњача)			*
	Колут напред летећи са изразитом фазом лета (сунђер струњача)			*
	Из става раскорачног колут назад до става раскорачног	*		
	Из става раскорачног колут напред до става раскорачног			*

	Став на шакама уз помоћ	*		
	Став на шакама уз малу помоћ			*
	Став на шакама, издржај, колут напред			*
	Премет странце упором у „бољу“ страну	*		
	Премет странце упором улево и удесно		*	
	Прекопит („салто згрчено телом“) напред			*
	Мост из лежећег на леђима	*		
	Мост заклоном и усклоном уз помоћ			*
	Вага претклоном и заножењем на левој и на десној нози	*		
Прескок	Разношка преко козлића			*
	Згрчка уз помоћ			*
	Згрчка преко козлића или коња			*
	Разношка и згрчка са изразитом фазом лета			*
Разбој	**Ученици и ученице – дочелно вратило или нижа притка разбоја:** Узмак одразом једне ноге до упора предњег, премах одножно десном/левом до упора јашућег, потхват десном/левом и спојено премахом одножно левом/десном одношка са окретом за 90º	*		
	Ученици и ученице – дохватно вратило или виша притка разбоја: Њих у вису предњем, саскок у зањиху	*		
	Ученици – дохватно вратило: Суножним одразом узмак до упора предњег, саскок подметно		*	
Разбој	**Ученице – двовисински разбој:** Лицем према нижој притки – залетом и суножним одскоком наскок у упор предњи; премах одножно десном; премах одножно левом; прехват на вишу притку и спојено подметно успоставити предњих и саскок у предњиху			*
	Ученици и ученице – дочелно вратило или нижа притка разбоја: Коврtљај назад у упору предњем			*
	Ученици – паралелни разбој:			
	На почетку разбоја: њих у упору, предњихом упор до седа разножно; саседом сножити и зањихом саскок	*		
	Из замаха (предњиха) у упору предношка са окретом за 180º према притки до става на тлу			*
	Њих у потпору; предњихом упор до седа разножног: упор за рукама и спојено колут напред до седа разножно			*
Греда	**Ученици и ученице – ниска, средња или висока греда:** Наскочити на			

	произвољан начин; усправ – одручити; кораци успону унапред до средине греде; чучањ и окрет у чучњу за 180º усправ; два корака зибом почучњем уназад; окрет у успону за 180º - узручити, кораци до краја греде; саскок пруженим телом (бочно)	*		
	Ученице – висока греда или греда висине од 80cm			
	Наскок у упор предњи, упор одножно десном (левом), окрет за 90º улево и прехват бочно (палчеви су окренути један према другом), упор клечећи на десној заножити левом (мала вага); ослонцем заножене ноге испред тела усправ уз помоћ; четри корака у успону – узручити; саскок суножним одскоком, доскочити на исто место – одручити, четри корака са предножењем; окрет за 90º, узручити; саскок пруженим телом, завршити лећима према греди			*
	Залетом и суножним одскоком наскок премах одножно десном у упорјашући; окрет за 90º у лево; прехватом бочно и ослонцем стопалима иза тела упор чучећи; усправ, одручити; два корака зибом почучњем; скок суножним одскоком и доскок на једну ногу, слободна је у заножењу; вага претклоном и заножењем, усклон, валцер кораци до краја греде – таласи у одручењу; окрет у успону за 180º и једна дужина греде произвољна комбинација кретања (кораци, поскоци, окрети...), на крају греде саскок згрчено – бочно у односу на греду (завршити лећима према крају греде)			*
Кругови	**Ученици**			
	Дохватни кругови: Суножним одривом згибом вис узнето, издржај; крос вис предњи саскок (уз помоћ)	*		
	Доскочни кругови: Из замаха предњихом вис узнето, вис стрмоглаво, вис узнето, вис стражњи – саскок (уз помоћ)			*
	Доскочни кругови: Из виса предњег вучењем вис узнето, вис стрмоглаво – издржај, вис узнето, отварањем вис предњи и спетни саскок			*
Коњ са хватаљкама	**Ученици**			
	Наскок у упор предњи; премах одножно у упор јашући (назначити); њих у упору јашућем; премах заножном у упор стражњи; замахом ногама унапред саскок	*		
	Наскок у упор предњи; премах одножно десном напред ван, премах одножно десном назад; премах одножно левом напред ван, премах одножно левом назад до упора предњег; замахом ногама уназад саскок			*
	Наскок у упор предњи; премах одножно десном напред, премах			

	одножно левом напред, премах одножно десном назад до упора јашућег; њих у упору са преношењем тежине са руке на руку и спетно. Премах одножно десне саскок са окретом за 90º улево			*

Наставна област рукомет

Елементи	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Вођење лопте „јачом“ руком у месту и праволинијско кретање умермном брзином	*		
Вођење лопте „јачом“ и „слабијом“ руком у месту			*
Вођење лопте „јачом“ и „слабијом“ руком у кретању максималном брзином (праволинијски и са променом правца)			*
Вођење лопте „јачом“ руком у праволинијском трчању максималном брзином			*
Бацање (додавање) лопте тзв. „кратким замахом“ изнад висине рамена	*		
Бацање (додавање) лопте тзв. „дугим замахом“ на веће растојање			*
Бацање (додавање) лопте иза леђа			*
Увртање подлакта „слабијом“ руком			*
Хватање лопте у висини груди	*		
Хватање непрецизно бачених лопти (високих, ниских)		*	
Бочни („шасе“) шут		*	
Шут из трка („чеони шут“)		*	
Скок шут са позиције бека, крила, пивота			*
Игра на два гола	*		
Игра на два гола уз примену свих правила			*
Три корака	*		
Три секунде	*		
Три метра	*		
Искључења		*	
Не прави прекршај ношена лопта		*	
Не прави прекршај преступ		*	
Извођење аута	*		
Индивидуална тактика одбране			*
Индивидуална тактика напада			*
Преузимање играча при блокади			*
Игра на два гола уз суђење самих ученика			*
Ученик/ученица се такмичи			*

Ученик/ученица учествује у организацији утакмице или турнира			*

Наставна област фудбал

Елементи	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Праволинијско вођење лопте произвољним делом стопала	*		
Вођење лопте променом правца кретања разним деловима стопала уз присуство играча који омета			*
Примање лопте, разним деловима тела у месту и кретању		*	
Одузимање лопте, избијањем, уклизавањем, гурањем раменом		*	
Зазстављање лопте која се креће у ваздуху произвољним делом стопала или било којим делом тела		*	
Вођење лопте произвољним делом стопала и шутирањ на гол произвољним делом стопала		*	
Одбијање лопте главом		*	
Техника голмана		*	
Примање лопте, разним деловима тела у месту и кретању		*	
Недозвољени контакт са лоптом	*		
Убацивање лопте у игру пре почетка утакмице, након прекида и када напусти терен	*		
Измена играча	*		
Извођење слободних и казнених удараца	*		
Испуњава тактичке задатке		*	
Временске казне и искључења до краја утакмице	*		
Тактика одбране – индивидуална и колективна; постављање код извођења аута		*	
Тактика напада		*	
Ученик/ученица се такмичи			*
Ученик/ученица зна да суди			*
Ученик/ученица учествује у организацији утакмице или турнира			*

Наставна област плес

Елементи	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Успешно пљеском (ударањем дланом о длан) прати акценте у темпу музичке пратње	*		
Успешно пљеском или топотом прати задати ритам и темпо музичке пратње	*		
Успешно се креће у задатом простору у свим смеровима комбинујући ходање и трчање		*	
Целокупну своју моторику (кретање и покрете појединих делова и целог тела)			

изводи у ритму и темпу музичке пратње самостално, у пару, у групи			*
Повезује (просторно и временски) плесне елементе (најмање шест основних елемената технике: галоп, дечији поскок, мењајући корак, кораци са привлачењем са и без преноса тежине тела, кораци са укрштањем напред – назад, укључујући ходање и трчање) у целини		*	
Уз помоћ (наставника) реализује задату комбинацију основних корака у аеробном загревању у трајању од 2 пута 32 4/4 такта			*
Самостално реализује задату комбинацију основних корака у аеробном загревању у трајању од 2 пута 32 4/4 такта			*
Успешно моторички у ритму и темпу реализује одабране народне, друштвене и дечије плесове			*
Састаља и изводи самосталну плесну комбинацију у 2/4 такту од произвољно одабраних и укомпонованих основних елемената технике плесова			*
Исказује креативност и стваралаштво кроз састављање мањих композиција покрета и кретања и плесних комбинација			*
Влада терминологијом плесова			*
Учествује на такмичењу			*

Наставна област ритмичка гимнастика

Елементи	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Мачији поскок, дечији поскок, галоп напред и странце, поскок са заножењем, комбинација галоп – поскок са заножењем	*		
Окрет за 90º, 180º и 360º	*		
Суножно прескакање вијаче са и без међупоскока – обртање вијаче унапред и уназад, прескакање вијаче у трчању	*		
Ритмичко ударање чуњева један о други и о под, мали кругови чуњевима	*		
Галоп + дечији поскоци вијачом		*	
Галоп + поскок заножењем		*	
Галоп + мачији скок са бацањем и хватањем лопте, замаси лоптом у хоризонталној равни спојено са окретом за 180º и 360º		*	
Прескакање вијаче у трчању		*	
Прескакање вијаче галопом и странце		*	
Прескакање вијаче дечијим поскоцима		*	
Кружење вијачом (бочно и чеоно)		*	
Трчање са обртањем вијаче и прелаз у галоп			*
Научени поскок или скок повезати са ударањем чуња о чуњ испред и иза тела – изнад главе и испод ногу			*
Ритмички састав без реквизита			*

Ритмички састав лоптом			*
Ритмички састав вијачом			*
Ритмички састав обручем			*
Ритмички састав чуњевима			*
Ученица се такмичи			*

Наставна област стони тенис

Елементи	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Форхенд и бекенд техника без ротације	*		
Форхенд и бекенд ударац са ротацијом по дијагонали			*
Основни став у игри	*		
Примена сложених техника са обе стране рекета			*
Пимпл игра обема странама		*	
Основна техника кретања	*		
Штоп игра и активна игра спином			*
Школси сервис обема странама	*		
Разноврсни сервис			*
Зна када је поен	*		
Промена сервиса	*		
Трајање сета	*		
Активна игра		*	
Испуњава тактичке задатке у зависности од противника			*
Користи више врста квалитетног ротираног сервиса са увежбаним тактичко – техничким наставком у игри			*
Такмичи се			*
Познаје организацију игре			*
Суди на мечевима			*
Искатује вољу за напредовањем			*

Наставна област атлетика

Елементи	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Правилно трчи варијантама технике трчања на кратке, средње и дуге стазе и мери резултате	*		
Изводи технику штафетног трчања			*
Правилно скаче у даљ згрчном варијантом технике и мери дужину скока		*	
Правилно скаче у даљ варијантом технике увинуће			*
Зна атлетска правила за скок у даљ		*	
Правилно скаче у вис варијантом технике маказице	*		

Правилно скаче у вис леђном варијантом технике			*
Зна атлетска правила за скок у вис		*	
Правилно баца куглу варијантом технике из места и мери дужину хитца			*
Правилно баца куглу леђном варијантом технике и мери дужину хитца			*
Зна атлетска правила бацања кугле		*	
Такмичи се у једној од атлецких дисциплина			*
Такмичи се у атлецком петобоју			*

Наставна област пливање

Елементи	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Пливање произвољним начином, скок на ноге са висине 1m у дубоку воду, одржавање у усправном положају у дубокој води, започињање пливања из вертикалног – хоризонталног плутања, коришћење зидабазена за окрет, подизање три предмета са дна базена или роњење 6 метара са променом дубине и правца	*		
Плива једном од техника спортског пливања		*	
Поседује вештину самопомоћи у виду безбедног понашања у и око водене средине			*
Плива две технике спортског пливања			*
Такмичи се			*

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Назив предмета	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**
Циљ	**Циљ** учења *Информатике и рачунарства* је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ / ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу; – правилно користи ИКТ уређаје; – именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја; – прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса; – прилагоди радно окружење кроз основна подешавања; – креира дигитални слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички); – креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички);	**ИКТ**	Предмет изучавања информатике и рачунарства. ИКТ уређаји, јединство хардвера и софтвера. Подешавање радног окружења. Организација података. Рад са сликама. Рад са текстом. Рад са мултимедијом. Рад са презентацијама.
– примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа; – креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички); – сачува и организује податке; – разликује основне типове датотека; – реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја;	**ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ**	Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин. Правила безбедног рада на Интернету. Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. Заштита приватности личних података. Заштита здравља, ризик зависности од

– доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине; – разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на Интернету; – реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем или са непознатим особама путем Интернета; – приступа Интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај; – информацијама на интернету приступи критички; – спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на Интернету; – разуме значај ауторских права; – препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем; – рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на Интернету; – изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке; – схвати математичко-логички смисао речи „и”, „или”, „не”, „сваки”, „неки”, израза „ако...онда”; – зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски; – наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема; – креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу; – сврсисходно примењује програмске структуре и блокове наредби; – користи математичке операторе за израчунавања; – објасни сценарио и алгоритам пројекта; – анализира и дискутује програм; – проналази и отклања грешке у програму; – сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са		технологије и управљање временом.
	РАЧУНАРСТВО	Увод у логику и скупове: унија, пресек, разлика; речи „и”, „или”, „не”, „сваки”, „неки”, „ако...онда” Увод у алгоритме аритметике: писмено сабирање, множење, дељење с остатком, Еуклидов алгоритам. Увод у тему програмирања. Радно окружење изабраног софтвера за визуелно програмирање. Алати за рад са графичким објектима, текстом, звуком и видеом. Програм – категорије, блокови наредби, инструкције. Програмске структуре (линијска, циклична, разграната).
	4. ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима. Представљање резултата пројектног задатка.

темом, формулацији и представљању резултата и закључака; – одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта; – наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен; – поставља резултат свог рада на Интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника.		

Кључни појмови садржаја: ИКТ, ИКТ уређаји, датотека, мултимедијална презентација, дигитална писменост, Интернет, рачунарство, алгоритам.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА
Сви предмети

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
1. ИКТ (9)	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о ИКТ проширити користећи различите изворе знањанавођењем примера примене ИКТ-а. - Ученике информативно упознати са предметом изучавања информатике и рачунарства познатим примерима. - Увести појмове хардвер и софтвер. Скренути пажњу на правилно руковање ИКТ уређајима. - Појам оперативни систем увести кроз повезивање претходног искуства. Нагласити који оперативни систем користе рачунари на којима ће радити у школи. - Кроз демонстрацију и личну активност ученика, скренути пажњу на правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом. - Кроз конкретне примере објаснити појам датотеке и неопходност организације датотека у рачунару: чување и проналажење, премештање или брисање (поменути "Корпу за отпатке"). - Креирање и уређивање дигиталне слике / цртеже коришћењем расположивих алата изабраног програма. - При раду са текстом применити основне алатке за уређивање и обликовање текста. Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма и инсистирати на примени правописа. -Снимање звука и видео-записа, сходно могућностима, (камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, итд). -При изради мултимедијалних презентација применити основне алатке за уређивање и обликовање садржаја. У програму за израду мултимедијалних презентација користити раније креиране звучне и видео записе.
2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (5)	**-**Фронтални,индивидуални и групни (у пару) - При реализацији тематске целине Дигитална писменост појаснити ученицима шта значи коришћење ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, и нагласити да то није обавеза само ИТ стручњака већ свих корисника. Демонстрирати функције антивирусног програма и заштитног зида. - Анализирати са ученицима од каквог су материјала направљени ИКТ уређаји, да ли се такви материјали могу рециклирати и на које све начине се могу одлагати дигитални уређаји који нису у употреби, у циљу заштите животне средине. - Проверити са ученицима њихова досадашња искуства у коришћењу веб-прегледача (читача, браузера). Разговарати о сајтовима претраживачима и начинима претраге, увести појмове аутор и ауторска права и навести основне лиценце. – Претрагу интернета и одабир релевантних страница из приказаних резултата претраге. (Како проналазимо, бирамо и преузимамо информације? Како стварамо (онлајн апликације)? Како размењујемо информације и сарађујемо на интернету?)

	- На унапред припремљеном скупу веб-страна кроз дискусију о процени информација пронађених на интернету (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност / прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика. - Упознати ученике са правилима понашања на интернету (енг. netikuette). За утврђивање и појашњавање ове теме, организовати квизове и радионице (на теме безбедно - небезбедно, пожељно – непожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.). - У корелацији садругим предметима (физичко и здравствено васпитање) велику пажњу посветити томе како уређаји које свакодневно користе (рачунар, телефон, таблет ...) могу лоше да утичу на њихово здравље при чему их треба водити ка ситуацијама на које их родитељи свакодневно подсећају (лоше држање, дуго гледање у екран, ...). Посебну пажњу посветити развоју свести код ученика о времену у току дана, утрошеном на рад са технологијом и могућим развојем зависности од технологије.
3. РАЧУНАРСТВО (16)	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Реализација теме може се започети приказивањем мотивационих филмова о програмирању. Увести појмове: програм и програмирање. Демонстрирати готове анимације и рачунарске игре ради развијања свести и побуђивања мотивације да ученици сами могу да креирају своје игрице. Одабрати пример игрице за анализу (на пример са портала www.code.org), као и друге мотивационе материјале из сличних образовних извора) са циљем упознавања студената са корацима у решавању једноставних проблемских задатака. Увести појам алгоритма при решавању најједноставнијег проблема. -У међупредметној координацији са предметом математика, увести математичко-логичке појмове које леже у основи информатике и рачунарства: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп (са одговарајућим знацима); - На подесним примерима илустровати математичко-логичку употребу речи: сваки, неки, или, и, не, следи (ако ... онда). Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника "и", "или", а нарочито "ако ... о - Визуелно програмирање (Scratch, Stencil, AppInventor, Alice ,… које треба да омогући алгоритамско решавање проблема и основе програмирања. У зависности од изабраног програмског окружења прилагодити сва следећа објашњења специфичностима тог алата. - Демонстрирати поступке: избор објеката (нагласак на библиотеке), слагање блокова по принципу "превуци-и-пусти" и покретање програма. - Демонстрирати на сваком примеру следеће технике: креирање пројекта. - Демонстрирати и указивати на разноврсне функционалности доступне у палетама блокова. - Кроз активну наставу и укљученост у процес креирања програма од првих часова, ученици ће постепено усвојити потребне појмове, знања и вештине. Анализирати са ученицима карактеристике појединих структура и оправданост примене у појединим ситуацијама. Поступак корак по корак до решења проблема, треба да послужи за систематизацију поступка израде пројекта.
4. ПРОЈЕКТНА НАСТАВА (6)	- Фронтални, индивидуални, групни - Ради развијања међупредметних компетенција и остваривања корелације са другим предметима, реализовати са ученицима најмање два пројектна задатка, један из области ИКТ и Дигитална писменост и други из области Рачунарство (договорити се са ученицима и наставницима других предмета, који покривају област изабране теме). - При реализацији првог пројектног задатка ставити нагласак на разради пројектног задатка - од израде плана до представљања решења. - Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложеношћу теме, расположивим ресурсима - Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. - Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања достигнућа. - Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета - Добар пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су: текстуални

	фајлови, слике, видео материјали и сл. Идеја за пројектни задатак може бити и израда квиза и теста за проверу знања, понављање, утврђивање, систематизацију градива из целог предмета. - Ученици пре прикупљања материјала израђују сценарио (причу или алгоритам за конкретан задатак), разрађују кораке и описују поступак решавања пројектног задатка. - Део задатка је и чување материјала употребљеног за решавање пројектног задатка. Очекивани продукт пројектног задатка је мултимедијални садржај у форми: стрипа, анимације, игрице и сл. - Напреднији ученици могу израдити алгоритам и програм за решавање конкретног проблемског задатка

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

ВЕРСКА НАСТАВА - православни катихизис (веронаука)

Р.бр.	Наставни садржај	Бр. часова	За обраду	За утврђивање/ понављање
1.	Увод	1	/	1
2.	Религија и култура старог света	3	2	1
3.	Откривење – свет Библије	4	2	2
4.	Стварање света и човека	7	4	3
5.	Старозаветна историја спасења	7	5	2
6.	Закон Божији	4	3	1
7.	Месијанска нада	8	6	2
	Евалуација	2	/	2
	Укупно часова	**36**	**22**	**14**

Напомена: у току школске године планирана је посета храму Св. Марка ,учешће на Литургији поводом верских празника.

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** наставе и учења програма *Грађанског васпитања* је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског

	друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.
Разред	**Пети**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ /ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – аргументује потребу посебне заштите права детета; – на примеру препозна уграђеност права детета у основним документима која уређују рад школе; – наведе чиниоце који утичу на остваривање дечијих права; – препозна ситуације кршења дечијих права у свакодневном животу и на примерима историјских догађаја; – искаже свој став о значају поштовања правила у функционисању заједнице; – учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; – понаша се у складу са правилима и дужностима у школи; – наведе начине демократског одлучивања; – објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права; – реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ; – прихвата друге ученике и уважава њихову различитост; – у медијима и књигама које чита проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама као и примере поштовања различитости; – наведе врсте насиља;	**ЉУДСКА ПРАВА**	**Потребе и права** Потребе и жеље. Потребе и права. Права и правила у учионици. Правила рада у учионици, доношење групних правила. **Права детета у документима о заштити права** Посебност права детета и људска права. Конвенција о правима детета. Врсте права. Показатељи остварености и кршења дечијих права . Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	**Права и функционисање заједнице** Моје заједнице. Школа као заједница. Одлучивање у учионици и школи. Гласање и консензус као демократски начини одлучивања. **Одговорности и обавезе у заједници** Одговорност деце. Одговорности одраслих (родитеља, наставника). **Кршење и заштита права** Понашање ученика у ситуацијама кршења права детета. Коме се могу

– анализира сукоб из различитих углова учесника и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу; – аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба; – учествује у идентификацији проблема у вези са оствареношћу права детета у својој школи; – учествује у осмишљавању акције, процењивању њене изводљивости и предвиђању могућих ефекат; – учествује у извођењу акције, прикупљању и обради података о изабраном проблему користећи различите изворе и технике; – презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин.		обратити за помоћ.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	**Наши идентитети** Наше сличности и разлике (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет). Стереотипи и предрасуде. Дискриминација. Толеранција. **Сукоби и насиље** Сукоби и начини решавања сукоба. Предности конструктивног решавања сукоба. Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално. Реаговање на насиље. Начини заштите од насиља.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	**Планирање и извођење акција у школи у корист права детета** Избор проблема. Тражење решења проблема. Израда плана акције. Анализа могућих ефеката акције. Планирање и извођење акције. Завршна анализа акције и вредновање ефеката. Приказ и анализа групних радова.

Кључни појмови садржаја: потребе и права, одговорности и обавезе, идентитет, сукоби и насиље, грађански активизам.

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Назив предмета	**ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	**Пети**
Годишњифонд часова	**72 часа**

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА** **Комуникативне функције**	**САДРЖАЈИ**
– поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства;	**Поздрављање**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично) и иницирање упознавања; успостављања контакта (нпр. при сусрету, на разгледници, у имејлу, СМС-у). **Садржаји** *Guten Morgen / Guten Tag / Guten Abend / Hallo!* *Gute Nacht / Auf Wiedersehen / Auf Wiederschauen/ Tschüs!* *Bis dann. Bis später.* *Wie geht`s? Wie geht es Ihnen?* *Danke, gut. Und dir? / Und Ihnen? / Und selbst/selber?* **(Интер)културни садржаји:** формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости, име и презиме, надимци.
– представи себе и другог; – разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;	**Представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и и тражење основних информација о другима**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Иницирање упознавања, посредовање у упознавању и представљање других особа, присутних и одсутних, усмено и писано; слушање и читањекратких и једноставних текстова којим се неко представља; попуњавање формулара основним личним подацима (пријава на курс, претплата на дечји часопис, налепница за пртљаг, чланска карта и слично). **Садржаји** *Mein Name ist Petra Novak. Ich heiße Petra (Novak). Ich bin Petra (Novak).* *Wie heißt du? Wie heißen Sie? Wie heißt ihr? Wer ist das?* *Das ist Markus. Das ist meine Lehrerin, Frau Simin. /Freut mich.* *Meine Eltern heißen Zorica und Drago.*

		Woher kommst du? Woher kommt ihr? Woher kommen Sie? *Ich komme aus Serbien.* *Ich wohne in Smederevo. Wo wohnst du?* *Wie ist deine Adresse/Telefonnummer?* Презент слабих глагола и најфреквентнијих јаких глагола (*schlafen, fahren, essen, lesen, geben, nehmen, sprechen*). Употреба одређеног, неодређеног, негационог, присвојног члана у номинативу и акузативу. Употреба нултог члана. Употреба упитних заменица и прилога (*wer, was; wo, wie, wann*). Употреба показне заменице *das*. Исказна и упитна реченица – положај глагола/ред речи. **(Интер)културни садржаји:** формално и неформално представљање, именовање сродства, име и презиме, земље немачког говорног подручја.
– разуме упутства и налоге и реагује на њих;	**Разумевање и давање једноставних упутстава и налога**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање налога и упутстава и реаговање на њих (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). **Садржаји** *Komm her! Kommt an die Tafel!* *Setz dich! Setzt euch!* *Mach(t) das Buch auf/zu!* *Lies/Lest vor! Hör(t) zu! Sing(t) mit! Sprich/Sprecht nach! Hör/Hört zu!* *Steh(t) auf! Pass(t) auf!* *Gib dein Buch an Petra!* *Gebt mir eure Hausaufgaben!* *Kannst du mir dein Heft geben? Kann ich dein Heft bekommen?* Императив – потврдни и одрични облици 2. лица једнине и множине. Употреба негационе партикуле *nicht*. Императив глагола са наглашеним префиксом. (рецептивно) Модални глаголи у љубазно формулисаним молбама, упутствима и предлозима.(рецептивно) Ред речи у реченицама са императивом. **(Интер)културни садржаји:** поштовање основних норми учтивости, песме.
– разуме једноставна и пажљиво исказана правила понашања (сугестије, препоруке, забране) и реагује на њих, уз визуелну подршку (знакови, симболи и слично) и без ње;	**Исказивање правила понашања**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних исказа у вези са правилима понашања. **Садржаји** *Kann ich mich hier hinsetzen? Leider nicht, es sit besetzt.* *Hier darf man nicht sprechen. Du musst dein Handy ausschalten. Die Teire darf man*

		nicht füttern. Неодређена заменица *man* у номинативу и акузативу. Презент модалних глаголи у формулисаним молбама, упутствима и предлозима.(рецептивно) Ред речи у реченицама са императивом. **(Интер)културни садржаји:** понашање на јавним местима, значење симбола.
– разуме позив и реагује на њега; – упути позив на заједничку активност;	**Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих, усмено или писано (позив на рођендан, журку, на игру, у биоскоп...); упућивање и прихватање /одбијање позива на заједничку активност, усмено или писано, користећи најједноставније изразе молби, захвалности, извињења. **Садржаји** *Spielen wir Fußball/Tischtennis/* *Monopoly? Komm, wir spielen Schach!* *Wir spielen Basketball. Spielst du mit?* *Möchtest du zu meiner Party kommen?* *Komm zu mir! Gehen wir ins Kino?* *Ja, gerne. /Leider kann ich nicht. Ich muss lernen. /Nien, ich habe keine Lust.* Употреба глагола кретања са акузативом. Употреба предлога (*an, in, auf*). **(Интер)културни садржаји:** прикладно прихватање и одбијање позива, рођендани, прослава рођендана, игре.
– разуме кратке и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; – упути кратке и једноставне молбе и захтеве; – искаже и прихвати захвалност на једноставан начин;	**Исказивање молбе, захтева и захвалности**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог и писаног одговора на исказану молбу или захтев; изражавање и прихватање захвалности у усменом и писаном облику. **Садржаји** *Kann ich dir/Ihnen helfen?/ Ich habe eine Bitte.* *Möchtest du eine Orange? Kannst du mir bitte eine Orange geben? Ich möchte eine Tasse Tee.Kannst du mir ein Stück Torte geben?Danke. Vielen Dank. Ich danke dir. / Bitte. Nichts zu danken./Gern geschehen.* Употреба неодређеног члана у номинативу и акузативу. Употреба модалних глагола у презенту. **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације.

– разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; – упути једноставне честитке;	**Честитање**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан или неки други значајан догађај; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање кратких пригодних честитки у усменом и писаном облику. **Садржаји** *Alles Gute zum Geburtstag! Liebe Lina, zum Geburtstag Viel Glück ...* *Ich gratuiere dir/Ihnen zum Jubileum. Frohe Weihnachten/Ostern.* Употреба личних заменица у номинативу, дативу и акузативу. **(Интер)културни садржаји:** најзначајнији празници и начин обележавања / прославе.
– разуме једноставан опис живих бића, предмета, места и појава; – опише жива бића, предмете и места и појаве једноставним језичким средствима;	**Описивање живих бића, предмета, места и појава**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих једноставних описа живих бића, предмета, места и појава у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких усмених и писаних описа живих бића, предмета, места и појава. **Садржаји** *Meine Schwester ist groß und schlank.* *Wie sind deine Augen?Blau oder grün* *Ihr Hund ist 2 Jahre alt, klein und schwarz. Er frisst gern Kekse.* *Das ist mein Zimmer. Es ist klein aber schön. Es gefällt mir sehr.* *Anna ist meine beste Freundin. Sie ist nett und freundlich. Sie hilft mir gern.* *Ich wohne in Bonn. Bonn ist eine schöne Stadt am Rhein.* Употреба придева и прилога као именског дела предиката уз глагол *sein*. Присвојни детерминативи у номинативу, дативу и акузативу. Ред речи у исказној упитној реченици. Предлози уз глаголе мировања. (**Интер)културни садржаји:**култура становања, однос према живој и неживој природи.
– разуме једноставне исказе о уобичајеним и тренутним активностима и способностима и реагује на њих; – опише и планира уобичајене и тренутне активности кратким једноставним језичким средствима; – опише шта уме/не уме да (у)ради;	**Описивање уобичајених и тренутних активности, планова и способности**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа у вези са уобичајеним и тренутним активно-стима, плановима и спсособностима у породичној и школској средини; састављање порука и спискова у вези са уобичајеним и тренутним активностима, плановима и способностима. **Садржаји** *Was machst du jetzt/heute Nachmittag?*

		Ich mache meine Hausaufgaben. *Ich wohne ganz oben im Haus/im fünften Stock.* *Hast du eine Wohnung oder ein Haus? Wann gehst du schlafen? Hast du freitags immer Deutsch.* *Ich gehe dreimal der Woche zum Training.* Употреба прилога за време и место (*donnerstags/da, dort, hier*) . Ред речи у исказној, упитној и узвичној реченици. **(Интер)културни садржаји:** радно време, разонода, живот породице.
– разуме свакодневне исказе у вези с непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима;	**Исказивање потреба, осета и осећања**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање потреба и осета и предлагање решења у вези с њима; усмено и писано исказивање својих осећања и (емпатично) реаговање на туђа. **Садржаји** *Ich bin durstig. Ich habe Hunger. Mir ist kalt/heiß. Ich bin müde/tautrig/froh. Möchtest du schlafen? Etwas Wasser trinken? Möchtest du ein Käsebrot?* Личне заменице у номинативу, дативу и акузативу. **(Интер)културни садржаји:** мимика и гестикулација; употреба емотикона.
– разуме једноставна обавештења о простору и оријентацији у простору и реагује на њих; – тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о оријентацији у простору; – опише непосредни простор у којем се креће;	**Исказивање просторних односа и величина**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова у којима се на једноставан начин описују просторни односи и оријентација у простору; усмено и писано тражење и давање информација о сналажењу / оријентацији у простору; усмено и писано описивање просторних односа у приватном и јавном простору (соба, стан, кућа, учионица, школа, музеј, биоскоп). **Садржаји** *Wo ist dein Sportzeug? Wo liegt die Schweiz auf der Landkarte? Wo ist die Bank? Ich bin vor /neben / hinter der Garage. Meine Mutter ist auf dem Markt/ im Supermarkt / bei ihrer Frisörin. Die Bäckerei ist neben der Schule. Meine Stadt ist in Nordserbien.* *Enschuldigung, wie kommen ich zum Theater? – Gehen Sie nur geradeaus, etwa 50m.* Употреба датива и акузатива уз глаголе мировања и кретања у простору. Прилози за место: *geradeaus, links, rechts.* **(Интер)културни садржаји:** јавни простор, култура становања.
– разуме једноставна обавештења о хронолошком/метеоролошком времену и реагује на њих; – тражи и даје кратка и једноставна обавештења о хронолошком /метеоролошком времену;	**Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање кратких текстова који се односе на тачно време, дан, месец или део дана (разглас/план вожње на аутобуској/железничког станици, аеродрому; биоскопски програм, договор за неку активност) или на метеоролошко време (тренутне или уобичајене временске прилике); усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности

		или метеоролошким приликама. **Садржаји** *Wie spät ist es? Es ist Viertel nach neun. Es ist einundzwanzig Uhr fünfzehn. Wann beginnt die Schule? Am ersten September. Am Donnerstag. Um 8 Uhr.* *Wie ist das Wetter? Es regnet/scheit.* *Die Sonne scheint. Es ist kalt/warm/heiß.* Употреба фраза за званично и незванично исказивање сатнице. Употреба предлога (am, um, nach, vor). Безлични глаголи (рецептивно). **(Интер)културнисадржаји:** клима, разговор о времену, географске дестинације.
– разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и да једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;	**Изражавање припадања/ неприпадања и поседовања/ непоседовања**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова с једноставним исказима за изражавање припадања / неприпадања и поседовања / непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано, исказивање припадања / неприпадања и поседовања / непоседовања. **Садржаји** *Ist das deine Katze? Nein, das ist Marias Katze. Mein Hund ist nicht da.* *Das ist das Haus von meinen Eltern.* *Mimi ist die Katze von Barbara. Hast du einen Kugelschreiber? Ich brauche einen Regenschirm. – Hier ist mein Kugelschreiber.* Употреба присвојних чланова. Изражавање припадности предлогом von + датив. **(Интер)културни садржаји:** породица и пријатељи, однос према животињама, кућни љубимци.
– разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања, слагања/неслагањаи реагује на њих; – тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима;	**Изражавање допадања/ недопадања**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова с једноставним исказима за изражавање допадања / недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање слагања / неслагања, допадања / недопадања. **Садржаји** *Ich mag Rockmusik. Ich liebe meine Familie und meine Freunde.* *Ich schwimme gern.* *Mein Lieblingssport ist Volleyball. Skifahren finde ich doof.* *Wie findest du die neue Mathelehrerin? Ich finde sie nett.* Презент модалног глагола *mögen* Сложенице – род и грађење: (рецептивно). Глагол *finden* за изражавање допадања/недопадања.

		(Интер)културни садржаји: уметност (књижевност за младе, стрип, филм, музика...), храна, спорт.
– разуме једноставне изразе који се односе на количину (број особа, животиња и предмета количина приликом куповине и сл.) и реагује на њих; – тражи и пружи основне информације у вези са количинама и бројевима; – изрази присуство и одсуство некога или нечега;	**Изражавање количине и бројева**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних исказа које садрже информације у вези са количином и бројевима (новчани износ, узраст, време, број телефона и слично); усмено и писано коришћење једноставних исказа са бројевима до 100. **Садржаји** *Wie viele Menschen stehen da? Wieviel Butter brauchst du für den Kuchen? 200 Gramm.* *Gibt es etwas Butter im Kühlschrank?Nein, wir brauchen Butter.* *Ich kaufe vier Flaschen Öl, eine Packung Salz, einen Becher Joghurt, zwei Schachteln Pralinen.* *Was kostet das? Das macht 15,50 Euro. Meine Einkaufsliste: zwei Kilo Äpfel, drei Liter Milch, ein Pfund Kaffee.* Употреба језичких средстава квантификације. Употреба лексике којом се именује амбалажа. Исказивање количине и цене. Бројеви до 100. **(Интер)културни садржаји:** друштвено окружење, путовања.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-српски језик, -географија -драмским уметностима -математика -техничко и информатичко образовање -информатика и рачУнарство -биологија	активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација и графикона -читање текстова -анализа стрипа или филма -кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе - истражује, анализира историјске изворе, - одговара на питања 'писмена провера (тест	Објашњава, усмерава,наводи, подстиче, упућује на изворе знања, поставља проблем, проверава,поставља питања	-наративна -дијалошка -илустративна -текстуална -стрип или филм -писмена провера знања (тест) - фотографија, филм, телевизија,.. - компјутер - интерактивна табла

ОСТВАРИВАЊЕ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Оне могу бити из природних или друштвених наука, уметности и културе, технике, као и других области у складу са интересовањима ученика, просторним и људским ресурсима. Школа је у обавези да ученицима понуди листу од три слободне наставне активности, а ученик обавезно бира једну од њих и похађа током целе школске године. Слободне наставне активности реализују се по програму који припрема школа или по програмима који су претходно донети као изборни (нпр. Свакодневни живот у прошлости, Цртање, сликање, вајање, Чувари природе, Хор и оркестар, Шах и сл.). Сврха ових активности је оснаживање ученика да препознају своја интересовања и способности које су важне за професионални развој и доношење одлука за наставак школовања и зато ученици могу сваке године бирати различите слободне наставне активности. Наставу треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија.

ОСТВАРИВАЊЕ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите програме ваннаставних активности у складу са интересовањима ученика, ресурсима и просторним могућностим. Поред организације излета, екскурзије, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Наставници, одељенске старешине и стручни сарадници кроз свој непосредни рад са ученицима упознају их са понудом ванаставних активности, њиховим садржајем, начином рада и сврхом. Такође, потребно је да и родитељи буду упознати са понудом школе и мотивисани да њихова деца изаберу оне активности које им највише одговарају.

План и програм ваннаставних активности школа сама припрема у складу са исказаним интересовањима ученика и својим могућностима. Избор начина рада треба да буде у функцији подстицања активног учешће ученика и њихове самосталности. Неке активности могу бити тако организоване да их заједнички воде два и више наставника (на пример: драма, покрет, музика).

Учешће ученика у друштвеним, техничким, хуманитарним, спортским и културним активностима доприноси многим важним исходима образовања и васпитања, као што су:

– задовољење различитих образовних потреба и интересовања ученика;

– препознавање професионалних способности и интересовања, упознавање са светом рада;

– надоградња исхода који се остварују у оквиру редовне наставе и доприносе развоју међупредметних исхода;

– унапређивање различитих способности (интелектуалне, физичке, креативне, радне...);

– јачање капацитета ученика за разликовање безбедног од небезбедног понашања и заштиту од ризичног понашања;

– подстицање хуманог и одговорног односа према себи, другима и окружењу, јачање осетљивости за оне којима је потребна помоћ (нпр. стари и болесни);

– унапређивање различитих врста писмености (језичке, медијске, културне, научне...);

– култивисање коришћења слободног времена;

– подстицање интеркултуралног дијалога;

– разумевање концепта инклузије и јачање осетљивости за различитост;

– јачање генерацијских веза између ученика различитих одељења без компетитивности;

– релаксација, растерећење напетости ученика, самоисказивање;

– јачање везе са локалном заједницом;

– развој осећања припадности својој школској заједници;

– подстицање самосталности, проактивности и предузимљивост;

– припрема за решавање различитих животних ситуација;

– промоција школе и њеног идентитета.

– Школа треба да настоји да резултати рада ученика у оквиру ваннаставних активности постану видљиви како у оквиру школе тако и шире као што су организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту, смотре стваралаштва, спортски сусрети и др.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**
Циљ	**Циљеви** учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најширa хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**144 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– повеже књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима са новим делима која чита; – чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује свој доживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова; – одреди род књижевног дела и књижевну врсту; – прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера; – разликује ауторску приповетку од романа; – анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима); – уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње; – разликује заплет и расплет као етапе драмске радње;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ЛИРИКА** **Лектира** 9. Обредне лирске народне песме (избор) *10.* Ђура Јакшић: *Вече* *11.* Јован Дучић: *Село* *12.* Мирослав Антић: *Плава звезда* *13.* Вељко Петровић: *Ратар* / Алекса Шантић: *О, класје моје* *14.* Десанка Максимовић: *Грачаница* / Војислав Илић: *Свети Сава* *15.* Стеван Раичковић: *Хвала сунцу, земљи, трави* *16.* Милован Данојлић: *Овај дечак зове се Пепо Крста* *17.* Сергеј Јесењин: *Песма о керуши* **Књижевни термини и појмови** Врста строфе према броју стихова у лирској песми: дистих; терцет; врста стиха по броју слогова (лирски и епски десетерац). Одлике лирске поезије: нагласак речи и ритам; рима – парна, укрштена, обгрљена; улога риме у обликовању стиха.

– разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; – разликује облике казивања; – увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; – одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту; – анализира узрочно-последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди; – анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се аргументима из текста; – уочава хумор у књижевном делу; – разликује хумористички и дитирамбски тон од елегичног тона; – илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; – уважава националне вредности и негује културноисторијску баштину; – препоручи књижевно дело уз кратко образложење; – упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст; – повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; – препозна делове речи у вези са њиховим грађењем; – разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора; – разликује врсте гласовних прмена у једноставним примерима и примењује књижевнојезичку норму; – одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик; – препознаје глаголска времена и употребљава их у складу са нормом;		Стилске фигуре: контраст, хипербола. Врсте ауторске и народне лирске песме: социјалне песме, дитирамб, елегија; обредне песме (коледарске, краљичке, додолске, божићне). **ЕПИКА** **Лектира** *12.* Народна песма: *Смрт Мајке Југовића* *13.* Народна песма: *Марко Краљевић укида свадбарину* *14.* Петар Кочић: *Јаблан* *15.* Исидора Секулић: *Буре* (одломак)/Бранко Ћопић: *Чудесна справа* *16.* Иво Андрић: *Аска и вук* 17. Антон Павлович Чехов: *Ванька*/Итало Калвино: *Шума на ауто-путу* (из збирке прича *Марковалдо или годишња доба у граду*) *18.* Светлана Велмар Јанковић: *Сирото ждребе* (из *Књиге за Марка)* **Књижевни термини и појмови** Основна тема и кључни мотиви. Облици казивања: нарација (хронолошко приповедање), описивање, дијалог, монолог. Фабула/радња, редослед догађаја. Врсте епских дела: приповетка, роман. Културно-историјско предање (нпр. *Смрт Марка Краљевића*) **ДРАМА** **Лектира** 6. Коста Трифковић: *Избирачица* (одломак) 7. Миодраг Станисављевић: *И ми трку за коња имамо* (одломак) 8. Бранислав Нушић: *Аналфабета* (одломак) **Књижевни термини и појмови** Драмске врсте: комедија – основне одлике. Монолог и дијалог у драми. Дидаскалије, реплика. Етапе драмске радње (заплет и расплет). **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** (бирати 2 дела) 1. Вук Караџић: Живот и обичаји народа српскога: *Божић* (одломак); *Ђурђевдан* (одломак); *Додоле, прпоруше и чароице* (одломци) 2. Владимир Хулпах: *Легенде о европским градовима* (избор) 3. Никола Тесла: *Моји изуми* (поглавље по избору) 4. Жан-Бернар Пиј, Серж Блок, Ан Бланшар: *Енциклопедија лоших ђака, бунтовника и осталих генијалаца* (избор)

– разликује реченице по комуникативној функцији; – доследно примењује правописну норму; – користи правопис (школско издање); разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи; – употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима) и описивање; – разликује и гради аугментативе и деминутиве; – саставља обавештење, вест и кратак извештај; – разуме основна значења књижевног и неуметничког текста; – проналази, повезује и тумачи експлицитно и имлицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту; – драматизује одломак одабраног књижевноуметничког текста; – говори јасно, поштујући стандарднојезичку норму; – изражајно чита обрађене књижевне текстове.		5. Гроздана Олујић: *Били су деца као и ти* (избор)
		ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Епске народне песме о Косовском бој у (избор) 2. Епске народне песме о Марку Краљевићу (избор) *3.* Бранислав Нушић: *Аутобиографија* *4.* Анђела Нанети: *Мој дека је био трешња* 5. Весна Алексић: *Каљави коњ* (*Прича о богињи Лади – Звездана вода; Прича о богу Сварогу – Небески ковач* и *Прича о богу Стрибору – Сеченско светло*) *6.* Бранко Ћопић: *Орлови рано лете* *7.* Ференц Молнар: *Дечаци Павлове улице* **Допунски избор лектире** (бирати 3 дела) 1. Добрица Ерић: *Месечеви миљеници (песме о свицима)* (избор) 2. Бранислав Петровић: избор из антологија песама за децу (*Морава, Влашићи, Дунав, Говор дрвећа, Грађење куће, Па шта, па шта* и друге) *3.* Владимир Стојиљковић: *Писмописац* (*Писмо Бранку Ћопићу)* *4.* Владимир Андрић: *Пустолов* 5. Тиодор Росић: *Приче старог чаробњака* (једна прича по избору)

			6. Борислав Пекић: *Сентиментална повест Британског царства* („Велика повеља слободе у земљи без устава” – одломци) *7.* Вилијем Саројан: *Зовем се Арам* *8.* Хенрик Сјенкијевич: *Кроз пустињу и прашуму* *9.* Џејмс Крис: *Тим Талир или Продати смех* *10.* Џек Лондон: *Зов дивљине/Бели очњак* 11. Реј Бредбери: *Маслачково вино* (избор) 12. Ивана Брлић Мажуранић: *Приче из давнина* (избор) 13. Владислава Војновић: *Приче из главе* (прича *Позориште* – одломци) *14.* Јасминка Петровић: *Ово је најстрашнији дан у мом животу* 15. Александар Поповић: *Снежана и седам патуљака,* драмска бајка
	ЈЕЗИК	**Граматика**	Подела речи по настанку: просте речи и творенице; породица речи, уочавање корена речи. Саставни делови творенице (творбене основе, префикси и суфикси). Граматичка основа и граматички наставци у поређењу са творбеном основом и суфиксима. Настанак гласова и говорни органи; подела гласова: самогласници и сугласници (прави сугласници и сонанти); Подела сугласника по звучности и по месту изговора. Подела речи на слогове; слоготворно *р***.** Гласовне промене – уочавање у грађењу и промени речи: непостојано *а***;** промена *л* у *о*; палатализација; сибиларизација; јотовање; једначење сугласника по звучности; једначење сугласника по месту изговора; губљење сугласника. Заменице: неличне именичке заменице (односно-упитне, неодређене, опште, одричне); придевске заменице: присвојне (с нагласком на употребу заменице *свој*, показне, односно-упитне, неодређене, опште, одричне). Граматичке категорије заменица: род, број, падеж и лице. Грађење и основна значења глаголских времена: аорист, имперфекат (само на нивоу препознавања; имперфекат глагола *бити*)*;* плусквамперфекат. Независне предикатске реченице – појам комуникативне функције; подела на обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице.
		Правопис	Писање имена васионских тела. Растављање речи на крају реда (основна правила). Правописна решења у вези са гласовним променама. Писање именичких и придевских одричних заменица са предлозима. Писање заменице *Ваш* великим почетним словом. Правописна решења у вези са писањем обрађених глаголских облика.
		Ортоепија	Правилан изговор гласова *ч, ћ, џ, ч, р.*

			Дуги и кратки акценти.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Текстови у функцији унапређивања језичке културе. Анализирање снимљених казивања и читања (звучна читанка). Говорне вежбе на унапред одређену тему. Учтиве форме обраћања. Лексикологија: аугментативи (са пејоративима), деминутиви (са хипокористицима). Правописне вежбе: диктат; допуњавање текста; уочавање и објашњавање научених правописних правила у тексту. Богаћење речника: *лексичко-семантичке вежбе* (нпр. избегавање сувишних речи и туђица; фигуративна значења речи; проналажење изостављених реченичних делова); *стилске вежбе*: (нпр. текст као подстицај за сликовито казивање; ситуациони предложак за тражење погодног израза). Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту (један час за израду задатка и два за анализу и писање унапређене верзије састава).

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА				
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**	**НАСТАВНА**

	а)ученик	б)наставник	**РЕСУРСИ**		**СРЕДСТВА**
1. Српски језик 2. Ликовна култура 3. Музичка култура 4. Природне науке 5. Физичко васпитање 6. Историја 7.Географија	1. Слушање 2. Изражајно читање 3.Препричавање 4.Описивање 5.Драматизација 6.Писање 7.Информисање	1. Планира 2.Организује 3.Бира садржаје 4.Усмерава 5.Реализује 6.Мотивише 7. Преноси информације 8. Бира методе и технике 9.Упознаје индивидуалне способности и карактеристике ученика 10. Прати ефекте рада ученика и сопственог рада	1.Ученици 2.Наставници 3.Родитељи 4.Учионица 5.Библиотека 6.Телевизија 7.Интернет у свакој учионици	1. Монолошко – дијалошка метода 2. Текст – метода 3. Метода запажања и показивања 4. Комбиновање обавештајних метода 5. Логичке методе	1. Читанка 2. Језик и култура изражавања 3. Радне свеске 4. Касете 5. Дела писаца 6. Фотографије 7. Слике 8. Правопис 9. Речник 10. компјутер 11. интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ <u>ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ</u> КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ	**<u>ОСНОВНИ НИВО</u>** СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи СЈ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда* СЈ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор);	**<u>СРЕДЊИ НИВО</u>** СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: "летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање "с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања* СЈ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама) СЈ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове	**<u>НАПРЕДНИ НИВО</u>** СЈ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима) СЈ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст СЈ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту СЈ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе

	препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста ЈЈ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима ЈЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног ЈЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство - циљ, узрок - последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту ЈЈ. 1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе	ЈЈ.2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи ЈЈ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима) ЈЈ.2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима ЈЈ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у таквом тексту	
ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ	**<u>ОСНОВНИ НИВО</u>** ЈЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) ЈЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу ЈЈ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) ЈЈ.1.2.4. уме да преприча текст ЈЈ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања* (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални) ЈЈ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу ЈЈ.1.2.7. зна да се служи Правописом (школским издањем)*	**<u>СРЕДЊИ НИВО</u>** ЈЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је јединствен, кохерентан и унутар себе повезан ЈЈ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај ЈЈ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста ЈЈ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева	**<u>НАПРЕДНИ НИВО</u>** ЈЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслове деловима текста ЈЈ.3.2.2. саставља аргументативни текст ЈЈ.3.2.3. пише приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.), репортажу и расправу ЈЈ.3.2.4. пише резиме дужег и/или сложенијег текста ЈЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму правописну норму

	СЈ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима		
ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК	СЈ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слогове у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама СЈ.1.3.2. уочава разлику између књижевне и некњижевне акцентуације* СЈ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије промењивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи СЈ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела СЈ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу) СЈ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне) СЈ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима СЈ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми СЈ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта) СЈ.1.3.11. препознаје бирократски језик као непожељан начин изражавања* У подобласти **лексика** ученик/ученица: СЈ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију; метафору* као лексички механизам	**СРЕДЊИ НИВО** СЈ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме СЈ.2.3.2. препознаје гласовне промене СЈ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик промењиве речи СЈ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање) СЈ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица) СЈ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима СЈ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици СЈ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика У подобласти **лексика** ученик/ученица: СЈ.2.3.9. познаје метонимију* као лексички механизам СЈ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима, и правилно их употребљава СЈ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/ или контекста у	**НАПРЕДНИ НИВО** СЈ.3.3.1. дели реч на слогове у сложенијим случајевима СЈ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује) СЈ.3.3.3. зна и у свом говору примењује* акценатску норму СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама СЈ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица) СЈ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима) У подобласти **лексика** ученик/ученица: СЈ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла СЈ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава

	СЈ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.) СЈ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.) СЈ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставни случајеви) СЈ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама У подобласти **народни и књижевни језик** ученик/ученица: СЈ.1.3.17. разликује појмове књижевног и народног језика; зна основне податке о развоју књижевног језика код Срба (од почетака до данас) СЈ.1.3.18. зна основне податке о пореклу и дијалекатској разуђености српског језика	коме су употребљени (сложенији примери))	
КЊИЖЕВНОСТ	**<u>ОСНОВНИ НИВО</u>** СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност) СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац) СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту:	**<u>СРЕДЊИ НИВО</u>** СЈ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања СЈ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација СЈ.2.4.3. разликује лирско-епске врсте (баладу, поему) СЈ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију,	**<u>НАПРЕДНИ НИВО</u>** СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту СЈ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу СЈ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту СЈ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе

	нарација, дескрипција, дијалог и монолог СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја) СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...	дневник и путопис и научно-популарне текстове СЈ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст) СЈ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност СЈ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог СЈ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела	СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело СЈ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Назив предмета	**СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ** **(**у комуникативним функцијама)
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/**	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс

– поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних	**ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; усмено и писано описивање/поређење бића, предмета, појава и места.
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/ зговора.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/нуди помоћ, услуга, обавештње или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за израду задатака, пројеката и сл.) с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја/активности и способности.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање иказа у вези са искуствима, догађајима/активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, догађаја/активности и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/извештавање о одлукама, плановима, намерама и

исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл. – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета и бића у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима; – разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе; – саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;		предвиђањима.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање и читање исказа у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Слушање и читање једноставнијих исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на изражавање допадања/неподања; усмено и писано изражавање допадања/недопадања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања.

– разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; – формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;		
– пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену; – пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства; – пита/каже/израчуна колико нешто кошта.	**ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА**	Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини и цени; постављање питања у вези с количином и ценом и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи …); записивање и рачунање цена.

ЈЕЗИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Комуникативна функција	**Језички садржаји**
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	*What's your first/last name/surname?* *Jack, this is Andrew. He's the new boy in our class. Hi Andrew. Nice to meet you. I'm glad to meet you too. What's your nickname? It's Andy.* *Where do you live? I live in Sunny Street. How do you go to school? I walk there/take the bus…* *What does your father do? He's a science teacher. Have you got/Do you have any brothers or sisters? No, I'm an only child, but my mum's got two sisters, Sophia and Lily. Aunt Lily is the eldest. She says I am her favourite nephew.* *This is my cousin, Bob. Where does he come from? He lives in Brisbane now, but he was born in London. Where were you born? When did you move there? We moved there when I was four.* *Where were you living when you started school?* *Who do you usually go out with? How long have you known Susan? For one year. Since last year.* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних и уобичајених радњи. *The Past Simple Tense* глагола *to be* и осталих глагола (правилних и неправилних). *The Past Continuous Tense.* *The Present Perfect Tense* учесталијих глагола (правилних и неправилних). Питања са *Who/What/Where/When/Why…* Питања са препозиционим глаголима.

	Употреба и изостављање чланова при ближем одређивању лица, у фиксним изразима *(go to school/by car/on foot...),* са основним географским појмовима (називима улица, градова, држава...) **(Интер)културни садржаји**: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе; већи градови у земљама циљне културе.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	*What does Emma look like? She looks gorgeous. She's the prettiest girl in our class.* *What's he like? He's smart and hard-working.* *Noah doesn't care about anyone. He's is selfish. My friend is sporty and good-looking, but he is very shy.* *Her clothes are cool!* *Samuel is as tall as his brother/not as(so) tall as his father.* *This laptop is less expensive than that one. It's the least expensive laptop in the shop.* *Jacob's room is usually tidy, but Michael's is often untidy/messy. You can find his clothes everywhere.* *Why is he exhausted? Because the trip was exhausting.* *The party was really exciting. Everybody was excited.* *She looks really unhappy.* *How does he swim? He swims well.* *We worked hard. He was running fast.* *It is raining heavily.* *Are they listening carefully?* *Ten minutes from here is the biggest wheel of its kind in the world – the London Eye.* *The buildings are amazing /fantastic.* *That's the cafe where my sister works.* *Is that the message which/that Tom sent?* *There's somebody/nobody/no one in the street.* *There was nothing strange in his voice. Everything was OK.* *This chair's uncomfortable. That's impossible!* *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости, *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости. Поређење придева по једнакости *as…as, not so/as…as.* Поређење придева са *less* и *the least.* Придеви са наставцима *–ed* и *–ing.* Творба и употреба прилога за начин *(beautifully, quickly, happily, well, badly, fast, hard...)* Употреба одређеног члана уз суперлатив придева. Употреба/изостављање одређеног члана уз називе места. (споменици, музеји, улице, паркови…). Релативне заменице *who, which, that, whose, where...* Неодређене заменице *(somebody, something, anybody, anything, nobody, no one, nothing, everything…).* Питања са *What…like, How, Why…* Негативни префикси *un-, im-...* **(Интер)културни садржаји**: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА,	*I'm going to the swimming pool. Would you like to come? Yes, please. I like swimming.*

УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	*Would you like a cup of tea? No, thank you/thanks.* *What are you doing next weekend? Do you want to come to my party? Yes, I'd love to. When is it? At 7.30 on Saturday.* *Do you fancy/How about a game of tennis this afternoon? Sorry. I can't. I've got a dance class.* *Shall we go to the sports centre today? Good idea. See you there at 6.00 pm. That's no good for me. What about 5.30? Yes, sure. How about trying my new computer game this morning? I'm afraid I can't. I'm looking after my little sister.* *Why don't we go to the park?* *Let's get out of here. That sounds good. The music is too loud.* *We could/ may/might stay here and watch DVDs. That's boring.* *If it is cold, put on your jacket. If you hurry, you won't miss the bus.* *If you don't feel well, you should see a doctor.* *I've got the flu. You must stay in bed and drink lots of hot drinks.* *If you don't stay up late, you won't feel tired.* *You shouldn't eat too much chocolate.* *Don't give your real name on the Internet.* *The Present Continuous Tense* за унапред договорене радње. Заповедни начин. Изрази: *How about…? What about…? Why don't we…? Would you like…? Do you want…? Shall we…? Let's...* Модални глаголи за изражавање предлога – *can/could/may/might.* Модални глаголи *should* за давање савета. Први кондиционал. **(Интер)културни садржаји**: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	*Can/Could you help me with these bags, please? They're too heavy.* *Could I have a glass of water, please?* *Could I see your exercise book, please? Yes, just a minute. Oh, no. I can't find it.* *May I see your tickets, please? Here you are, sir. Thank you.* *Will you open the door for me? Sure.* *I'm so sorry for… It's all my fault. Sorry, it was an accident. I didn't mean to (break your skateboard). That's all right/OK. Never mind. It doesn't matter.* *Thank you for (your help). Thank you from the bottom of my heart. That's very kind of you.* *That means a lot to me. Don't mention it. It's nothing. You're welcome.* *Well done. Congratulations! Happy (festival).* *When does the train for Glasgow leave? It leaves at 7.38. School starts at 8.45.* *Which book do you want? The red one. Can I try on those trousers, please? Which ones? The blue ones.* Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may.* *Would you like…?* *Will* за изражавање молби. *The Present Simple Tense* за изражавање утврђених програма, реда вожње, распореда и сл. Заменице *one, ones.* **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	*Read the explanation and circle the correct words.*

	State your problem and describe how you feel about it. *Use the expressions below.* *Make a project about an important city in your town. Make a map and label the important places.* *To end the call, tap the „end call" button (typically a red button on the left side of your cell phone*) *or close your phone.* *Do not touch the adapter with wet hands.* Заповедни начин. **(Интер)културни садржаји:** правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	*She rarely takes the bus to school.* *They usually play games in their free time.* *Does James play any musical instruments? Yes, he does. No, he doesn't.* *How many languages do you speak? What time do you usually wake up on school days?* *My sister doesn't eat fish.* *Water freezes at zero degrees Celsius. If /When you heat ice, it melts. What are you looking for? I am looking for my glasses. I can't find them.* *Shhh! I am trying to concentrate. What are you thinking about? Who are you talking to?* *Sorry, she can't come to the phone right now. She's having a shower. She is studying French in Paris.* *We are very busy these days. We are decorating the school hall. Look! It's raining. It doesn't usually rain here in summer. Does it rain a lot in your hometown?* *We normally grow vegetables, but this year we aren't growing any.* *I can't see anybody/anyone.* *How long has he played the guitar? For five years./Since last summer.* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних и уобичајених радњи. *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи. Разлике у употреби глаголских облика *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense.* *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају. Нулти кондиционал. Питања са препозиционим глаголима. Модални глагол *can* за изражавање способности. **(Интер)културни садржаји**: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	*When did Columbus discover America? Who invented the telephone? People lived in caves a long time ago.* *We saw a good film last week.* *She used to wear glasses.* *Did he use to drink tea every morning? No, he didn't. What did you do when you heard the noise? First, I called the police.* *What were you doing when you heard the noise? I was watching TV.* *At ten o'clock yesterday morning, I was cycling to school. I fell off my bike and hurt my knee. I couldn't stand up. Was there anyone to help? No, there wasn't.* *I was walking down the lane when I saw a beautiful lady.* *She was wearing a red dress and a big red hat.* *While I was sleeping, my brother was helping our father in the garden.* *She was sleeping when we came in.* *As soon as I saw them, I started to run.*

	They have finished their project. They finished it yesterday. *Who did you get the letter from?* *Have you ever been to London? Yes, I have. I was there last year./ No, I haven't. I have never been to London.* *He has just arrived.* *I've already learnt to use that program.* *Have they arrived yet?* *They haven't finished their dinner yet.* *The Past Simple Tense* правилних и неправилних глагола, све употребе. *The Past Continuous Tense,* све употребе *Used to.* Контрастирање употребе и значења глаголских облика *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense.* *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са *ever, never, just, already, yet…* Контрастирање употребе и значења глаголских облика *The Past Simple Tense* и *The Present Perfect Simple Tense.* Модални глагол *could* за изражавање способности у прошлости *Linking words and phrases (first, then, next, as soon as, after that, finally...).* Питања са *Who/What/Where/When/Why…* Питања са препозиционим глаголима. **(Интер)културни садржаји**: историсјки догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости
ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	*When I grow up, I would like/I'm going to be a web designer. What about you? I really want to be a programmer.* *I can't find my keys anywhere. I'll/I will help you look for them. I'll take it, please. I'll leave it, thanks.* *I promise I won't be late.* *I believe he will be a great pianist. I don't think he will make it.* *It will be rainy tomorrow.* *Why are you putting on your coat? I'm going to take my dog for a walk.* *It's my birthday next Saturday. I'm going to have a big party.* *Look at those cars! They're going to crash!* *What are you doing tonight? We're playing football with friends.* *Would like* + именица/инфинитив глагола. *Stative verbs (want, promise, believe, think...)* *The Future Simple Tense* за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања. *Going to* за изражавање планова, намера и предвиђања на основу чулних опажања. *The Present Continuous Tense* за изражавање унапред договорених/испланираних радњи. **(Интер)културни садржаји**: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	*I'd like to try bungee jumping. I'm interested in swimming. What sports are you interested in?* *My hobby is collecting badges. What's your hobby?* *I'm starving. Shall I make a sandwich for you? Yes, please. I'm thirsty. Would you like some lemonade?* *What's wrong/the matter? I'm tired of/sick of/fed up with/bored with playing this game.* *Are you tired? I'm exhausted.* *I'm cold/hot. I don't feel well. I feel sick. Why don't you go to bed? I'm nervous / frightened /upset /scared… Don't worry. Everything will be all right/just fine. It's going to be all right.*

	Are you happy with your new friends? Oh, yes. I am so glad/happy to hear that. *I've got/ I have a terrible headache. Take a painkiller.* *My ear hurts. I'm sorry to hear that.* *Oh dear! My finger is bleeding. Why don't you put a plaster on it? I've sprained my ankle. Put some ice on it.* *I'm in trouble. I don't know what to do.* *Stative verbs (be, want, hurt, have, feel, know…)* Заповедни начин. *Why don't we/you* + инфинитивна основа глагола. *Would like* + именица/инфинитив глагола. Употреба придевско-предлошких израза *tired of / sick of / fed up with / bored with.* *The Present Perfect Simple Tense* **(Интер)културни садржаји**: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	*Excuse me. How do I get to…? What's the best way to…? Could you tell me the way to…? Go straight on until you get to (a bridge). Cross (the bridge). Turn back. Go back. Turn left/right into… Take the first/second turning on the right/left. Go along… It's on the left/right. It's opposite/behind/between/in front of/near/next to/at the corner/just around the corner…* Заповедни начин. Предлози за изражавање положаја и просторних односа – *in front of, behind, between, opposite...* **(Интер)културни садржаји**: јавни простор; типичан изглед места.
ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	*Don't throw litter around. Save energy. Turn off lights when not in use.* *You can/can't sit here. The seat is/isn't free.* *Can I use your mobile phone? Sure.* *You mustn't use calculators during the exam.* *Students must turn off their phones in the classroom.* *Do you have to wear a uniform at your school?* *John can't come because he has to work.* *I must get up early tomorrow morning.* *I don't have to take my dog for a walk every day/tomorrow.* *My parents let me go out at weekends.* *They won't let us feed the animals.* *Our head teacher made us clean our classroom last Friday.* *John couldn't come because he had to work.* *He didn't have to come early yesterday.* *You should slow down, you shouldn't run down the corridor.* Заповедни начин. Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и присуство/одсуство обавезе – *can/can't, must/mustn't, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, shoud/shouldn't.* *Let/Make* + инфинитивна основа глагола. **(Интер)културни садржаји**: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	*Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house.* *They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car.*

	This is my blanket. This blanket is mine. *This isn't your card. It's hers.* *I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got /doesn't have an umbrella.* Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – *my friend's/ friends'/ children's books.* Присвојне заменице *mine, yours…* Питања са *Whose.* **(Интер)културни садржаји**: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	*I love working with people. I don't like skiing. I'm bad at it. What do/don't you like doing?* *Peter hates watching horror films. He enjoys playing video games. I can't/couldn't stand the heat.* *My favourite sport is tennis. What's your favourite sport?* *What are your hobbies and interests?* *Fifteen out of thirty people like tennis – eight boys and seven girls.* Придевско-предлошке фразе – *interested in, good/bad at, crazy about…* Глаголи *like/love/hate/enjoy/can't stand* + глаголска именица Питања са *What, Who, Why …* **(Интер)културни садржаји**: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм.
ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	*Tea is better than coffee. Of course. That's true. You are right.* *The food was great! I disagree/don't agree with you. It was awful.* *I think we should help him. Yes, I agree with you. He always helps his friends.* *I enjoy skiing. Me too.* *I don't think he will win the race. Well, I do. No chance! I don't believe it! That's right! That's wrong!* *Stative verbs (think, like, agree, believe…)* Питања са *What, Why, How …* **(Интер)културни садржаји**: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ И БРОЈЕВА И ЦЕНА	*How many people are there (in the park)? There are two men/women and three children (in the park).* *How much fruit do we have? There isn't much fruit in the bowl. There aren't many books on the shelves.* *A lot of/Lots of people went to the match.* *A lot of/Lots of snow falls in winter.* *There were loads of apples on the table.* *There is a little lemonade in the bottle. There are a few apples. How much is this? It's € 2,365 (two thousand, three hundred and sixty-five euros). That's £ 245 (two hundred and forty-five pounds)/ $300 (three hundred dollars).* *In my school, 60% of children eat junk food.* Основни бројеви преко 1000. Правилна множина именица. Множина именица које се завршавају на -y, -f/fe: *strawberries, shelves, knives...* Множина именица које се завршавају на –o: *kilos, potatoes…* Синкретизам једнине и множине: *sheep, fish...* Најчешћи облици неправилне множине *(men, women, children, people, feet, teeth, mice…..).* Бројиве и небројиве именице – pounds, money...

	Квантификатори – *much, many, a lot of, lots of, loads of, a few, a little.* Питања са *How much/many.* **(Интер)културни садржаји**: друштвено окружење; валуте циљних култура.

КОРЕЛАЦИЈА	**НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**				
	АКТИВНОСТИ		**РЕСУРСИ**	**МЕТОДЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник			
Српски језик, Биологија, Географија, Музичка култура, Ликовна култура -Историја	Чита, пише, говори, слуша, пита и одговара, разуме садржај и издваја кључне информације,препознаје принципе граматичке компетенције, изражава се у усменој и писаној форми, учествује у групном раду и раду у паровима, прати, повезује, прима информације и репродукује, прати ефекте сопственог и рада наставника	-дискутује -анализира -мотивише -наводи на повезивање и примену знања -подстиче на логично мишљење --поставља проблем -подстиче -координира	- Уџбеник, приручник за наставнике, интернет, телевизија, књиге, речник, остала литература.	-демонстрација -потпун физички одговор; -кооперативна; -интерактивно -демонстра -дијалог; -игра -рад у пару; -мануелне активности -скеч	-Уџбеник -CD -Приручник за наставнике, -Књиге прилагођене узрасту, постер, панои, речник, картице.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ	**Циљ** учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме, кроз практични рад оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**

– користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад; – прави разноврсне текстуре на подлогама, облицима или у апликативном програму; – користи изражајна својства боја у ликовном раду и свакодневном животу; – обликује, самостално, или у сарадњи са другима, употребне предмете од материјала за рециклажу; – изрази своје замисли и позитивне поруке одабраном ликовном техником; – опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; – идентификује теме у одабраним уметничким делима и циљеве једноставних визуелних порука; – повезује карактеристичан експонат и одговарајући музеј; – разматра са другима шта и како је учио и где та знања може применити.	**БОЈА**	Пигментне боје (хроматске и ахроматске боје; основне и изведене боје). Дејство боја (утисак који боја оставља на посматрача; топле и хладне боје; комплементарне боје). Светлост и боја (светлост као услов за опажање боје, разлике у опажању боја; валер; градација и контраст). Примена боја (технике и средства: акварел, темпера, мозаик, витраж, апликативни програми...; изражајна својства боја у керамици, скулптури, графици, таписерији, дизајну одеће и обуће, индустријском дизајну...; примена у свакодневном животу ученика). Уметничко наслеђе (музеји и експонати).
	КОМУНИКАЦИЈА	Комуникативна улога уметности (теме, мотиви и поруке у визуелним уметностима; улога уметности у свакодневном животу). Уметничко наслеђе (уметност некад и сад).
	ТЕКСТУРЕ	Текстура (врсте текстура – тактилна и визуелна; текстуре у природи и уметничким делима, материјали и текстура, облик и текстура, линија и текстура, ритам и текстура).Уметничко наслеђе (грађевине, скулптуре и паркови).
	УОБРАЗИЉА	Стваралачка уобразиља (стварност и машта, значај маште; разноврсне информације као подстицај за стварање – снови, бајке, митови, легенде...). Уметничко наслеђе (необична уметничка остварења).
	ПРОСТОР	Амбијент (елементи који чине амбијент – дизајн ентеријера, атмосфера, корисници; утицај амбијента на расположење, активност и учење; обликовање школског простора; поставка изложбе).

Кључни појмови садржаја: простор, боја, текстура

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-са природом, -историјом -свакодневним животом, -књижевношћу, драмским	- перцепција- кроз разговор и дискусију развијају опажање; - аперцепција- примена претходно стеченог занања прво кроз	-представљање натавног садржаја -усмеравање активности ученика -развијање самосталаног, стваралачког рада код	- вербално- текстуалне методе (кроз разговор и дискусију постепено увођење у дефинисање основних ликовних елемената, са акцентом на ритму и њихова примена у различитим ликовним медијима - илустративне методе (- практично- демонстративна метода у различитим ликовним техникама (цртачким, сликарским,

уметностима - са свакодневним употребним предметима -музичка култура	појединачне, а потом и комбинације ликовних техника- цртачке, сликарске, вајарске - увођење у учешће у дијалогу, дебати приликом естетке анализе или разраде тем	ученика са наглашеном индивидуалношћу; -усмеравање на инерактивни рад- у пару или групи са поделом задатака; - припрема за час; - естетска анализа и самовредновање кроз разговоре, поређења, дискусије; Излагање садржаја теме уз коришћење репродукција уметничких дела; Посете музејима и галеријама; Коришћење ликовних дисциплина и употреба одређених материјала при обликовању;	вајарским); - креирање вежби; - подстицање, коректура, естетска анализа и вредновање; - компјутер - интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ <u>ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ</u> КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ	ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне меди-је, материјале и технике (цртање, сликање, ваја-н>е) визуелних уметности ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове ЛК. 1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)	1. познаје и користи (у свом раду) основне из-ражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних умет-ности . образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)	ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и матери-јала визуелне уметности ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, тех-нику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИ-ВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ	ЛК. 1.2.1. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)	. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт 2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике тех-нике...)	ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, тех-нику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером, користећи основне визуелне елементе и принципе да би пости -гао одређени ефекат ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, об-лик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове дру| и х ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принцпмл и садржаја на свом раду и на радовима други х
3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИ-ТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ	ЛК. 1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радо-вима из различитих земаља, култура и периода ЛК. 1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су по-требна знања и вештине стечени учењем у визу-елним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...) ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерија, атеље, уметничка радионица...) ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене	. лоцира одабрана уметничка дела у историј-ски и друштвени контекст	ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка делау оджн \ на време настанка и према културној припаднт ги (описује основне карактеристике, намеру уметни ка...) ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопход ни у занимањима везаним за визуелне умг 1НО1 1 и ЛК.3.3.3. користи другаместаиизворе(нм|>. библиотека, ин-тернет...) да би проширио своја ШММ И | ни |у1''1них уметности ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезашкт и утиц.1| уметности и других области живота

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења Музичке културе је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**36**

ИСХОДИ У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**

– повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период средњег века и ренесансе; – уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у средњем веку и ренесанси; – опише улогу музике у средњовековној Србији; – уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе; – издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима; – објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; – одреди врсту музичког инструмента са диркама по изгледу и звуку; – опише разлику у начину добијања звука код иснтрумената са диркама; – препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; – разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике средњег века и ренесансе; – коментарише слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте ; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века и ренесансе; – уочи сличности и разлике између православне и (римо)католичке духовне музике; – идентификује елементе средњовековне музике као инспирацију у музици савременог доба; – изводи музичке примере користећи глас, покрет и традиционалне и/или електронске инструменте, самостално и у групи; – примењује правилну технику певања; – примењује различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; – развије координацију и моторику кроз свирање и покрет; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;	**ЧОВЕК И МУЗИКА**	Средњи век: Ранохришћанска музика. Византијско певање. Грегоријански корал. Рани облици вишегласја – мотет. Световна музика средњег века: трубадури, трувери минезенгери. Духовна и световна музика у средњовековној Европи и Србији. Музика средњег века као инспирација за уметничку и популарну музику. Ренесанса Развој духовног и световног вишегласја. Мотет, миса, мадригал. Највећи представници ренесансне вокалне музике: Ђ. П. да Палестрина, О. ди Ласо. Инструментална музика ренесансе.
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Инструменти са диркама: оргуље, чембало, клавир, хармоника, челеста. Народни инструменти.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне средњовековне и ренесансне музике. Слушање вокалних, вокално-иструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних омпозитора.

– користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.		Слушање дела традиционалне народне музике. Слушање дела инспирисаних фолклором.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху самостално и у групи. Певање песама из нотног текста солмизацијом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских мотива у стилу музике средњег века и ренесансе. Певање песама у комбинацији са покретом. Свирање по слуху дечјих, народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Свирање из нотног текста дечјих, народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим нструментима Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука. Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Стварање мелодије на задати текст. Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима. Реконструкција музичких догађаја у стилу средњег века и ренесансе.

Кључни појмови садржаја: световна музика, духовна музика, вишегласје, народна музичка традиција, музички инструменти.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-српски језик, -историјом -свакодневним животом, -.драмским уметностима - фотографија, филм, телевизија,.. -математика -физичко васпитање	- певање песама - самосталност - изражајност - упоређивање- слушање музике - уочавање - начин музичког изражавања (врста композиције) - развијање способности за грађење мелодије - креативност - изражавање	-- наводи - комуницира -дискутује - анализира - усмерава - мотивише - усмерава - анализира -дискутује;	- аудитивна - дијалошка - демонстративна - компјутер - интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ **ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ** КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	**ОСНОВНИ НИВО**	**СРЕДЊИ НИВО**	**НАПРЕДНИ НИВО**
ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ	МК.1.1.1. препозна основне елементе музичке писмености	МК.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером	МК.3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	МК.1.2.1. музичке изражајне елементе МК.1.2.2. извођачки састав МК.1.2.4. српски музички фолклор	МК.2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)	

МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ	МК.1.3.1. пева једноставне дечје, народне или популарне композиције МК.1.3.2. изводи једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту		МК.3.3.1. изводи разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	МК.1.4.1. направи музичке инструменте користећи предмете из окружења МК.1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела МК.1.4.3. изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима		МК.3.4.1. осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте МК.3.4.2. импровизује и/или компонује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова

ИСТОРИЈА

Назив предмета	**ИСТОРИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима; – пореди историјске појаве; – наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у средњем и раном новом веку; – на основу датих примера, изводи закључак о повезаности	**ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ**	Основне одлике периода средњег века и новог века (појмови *средњи век*, *нови век*, *прединдустријско доба*, хронолошки и просторни оквири). Историјски извори за историју средњег века и раног новог века и њихова сазнајна вредност (писани и материјални).
	ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Велика сеоба народа и стварање нових држава у Европи (германска и словенска племена, Бугари, Мађари, Викинзи). Најзначајније државе раног средњег века (Франачка држава, Византијско

националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава); – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена; – на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у средњем и раном новом веку;		царство, Арабљани). Религија у раном средњем веку (христијанизација и хришћанска црква, Велики раскол, ислам). Феудално друштво (структура, друштвене категорије, вазални односи). Српске земље и Балканско полуострво (досељавање Срба и Хрвата, односи са староседеоцима и суседима, формирање српских земаља, христијанизација, ширење писмености). Истакнуте личности: Јустинијан, Карло Велики, кнез Властимир, цар Симеон, Јован Владимир, Василије II, краљ Михаило, Ћирило и Методије.
– идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века; – изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице; – пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку; – разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку; – на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности; – образлаже најважније последице научно-техничких открића у периоду средњег и раног новог века; – идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку; – илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација; – разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини; – илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног	**ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ**	Државно уређење (типови европских монархија; република). Сусрети и прожимања цивилизација и народа (хришћанство, ислам, јудаизам, Крсташки ратови, најзначајнији путописци и њихова путовања – Марко Поло, Ибн Батута и др). Српске земље и суседи (краљевина и царство, деспотовина, аутокефална црква, односи са Византијом, Угарском, Бугарском, Венецијом, османска освајања у југоисточној Европи). Свакодневни живот у Европи и српским земљама (двор и дворски живот, живот на селу и граду – занимања, родни односи, правоверје и јереси, куга). Опште одлике средњовековне културе (верски карактер културе, витешка култура, културне области, школе и универзитети, проналасци; писана и визуелна култура код Срба, легенде – Косовска, о краљу Артуру...). Истакнуте личности: Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, Сава Немањић, краљ Милутин, Стефан Душан, кнез Лазар и кнегиња Милица, Тврткo I Котроманић, Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ, султанија Мара, Ђурађ Кастриот Скендербег, Балшићи, Црнојевићи, Мехмед II Освајач.

новог века у савременом друштву; – користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.		
	ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ НОВОМ ВЕКУ (Прединдустријско доба)	Прединдустријско доба (хронолошки оквири, научна и техничка открића, штампа, промене у начину производње, банкарство, успон градова – примери Фиренце, Венеције, Антверпена...). Велика географска открића и колонизација (истакнути морепловци и њихова путовања, сусрет са ваневропским цивилизацијама – Северна и Јужна Америка, Индија, Африка, Кина, Јапан, Аустралија; последице). Опште одлике културе раног новог века (основна обележја хуманизма и ренесансе; књижевност, политичка мисао, промене у свакодневном животу, обичаји и веровања – прогон „вештица”...). Реформација и противреформација (узроци, протестантизам, католичка реакција – улога језуита; верски сукоби и ратови). Појава апсолутистичких монархија (промене у државном уређењу, централизација државе, положај владара). Врхунац моћи Османског царства (освајања, држава и друштво). Живот Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу (обнова Пећке патријаршије; мењање верског и културног идентитета – исламизација, покатоличавање, унијаћење; учешће у ратовима, отпори и сеобе, положај и привилегије, Војна крајина). Истакнуте личности: Јохан Гутенберг, Изабела Кастиљска, Кристифор Колумбо, Фернандо Магелан, Леонардо да Винчи, Микеланђело Буонароти, Николо Макијавели, Никола Коперник, Исак Њутн, Мартин Лутер, Карло V и Филип II Хабзбуршки, Елизабета I, Вилијам Шекспир, Луј XIV, Сулејман Величанствени, Мехмед-паша Соколовић, Арсеније III Црнојевић, Арсеније IV Јовановић.

Кључни појмови садржаја: феудализам, прединдустријско доба, монархија, градска комуна, Црква, религија, хуманизам и ренесанса, географска открића, научна открића и технички проналасци, сеобе, прожимање цивилизација, индивидуални и колективни идентитети.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА				
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник		
-српски језик, -географија -.драмским уметностима - фотографија, филм, телевизија,.. -математика -техничко и информатичко образовање -информатика и рачУнарство -биологија -ликовна култура -страни језик	активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација и графикона -читање текстова -анализа стрипа или филма -кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе - истражује, анализира историјске изворе, - одговара на питања 'писмена провера (тест	Објашњава, усмерава,наводи, подстиче, упућује на изворе знања, поставља проблем, проверава,поставља питања Демонстрација на картама, графофолијама , табли... Читање текстова из историјске читанке.	-наративна -дијалошка -илустративна -текстуална -стрип или филм -писмена провера знања (тест)	Уџбеник Зидна историјска карта -ЦД - компјутер - интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Увод у средњи век	ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода ИС.1.1.3. зна поделу на праисторију и историју ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је	ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене	ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен) ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора ИС.3.2.3. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора) ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са

	наведена легенда ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима	експлицитне информације о особинама епохе или географског простора	претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави) ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву
Европа и Средоземље у раном средњем веку	ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве	ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора ИС.2.2.3. уме да одреди из	ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен) ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског

	могу различито да се тумаче ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима	које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену ИС.2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена	извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора) ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави) ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву појаву
Срби и њихово окружење у раном средњем веку	ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч	ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из	ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен) ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје ИС.3.1.5. разуме како су

	ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима	опште историје ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену ИС.2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена	повезане појаве из прошлости и садашњости ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора) ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави) ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву ИС.3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)
Европа у позном средњем веку	ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости ИС.1.1.6. препознаје значење основних	ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом ИС.2.1.3. препознаје да	ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и

	појмова из историје цивилизације ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима	постоји повезаност регионалне и светске историје ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену ИС.2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена	историјски феномен) ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања ИС.3.2.3. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора) ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави) ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се

			односе на исту историјску појаву ИС.3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)
Српски народ и њихови суседи у позном средњем веку	ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике	ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене	ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен) ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања ИС.3.2.3. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални,

	ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости	експлицитне информације о особинама епохе или географског простора ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену ИС.2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена	политички, географски контекст извора) ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави) ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву ИС.3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)
Српске земље и њихово окружење у доба османлијских освајања	ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје ИС.1.1.8. именује најважније појаве из	ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом ИС.2.1.2. препознаје да	ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и

	опште историје ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч	постоји повезаност националне, регионалне и светске историје ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену ИС.2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена	историјски феномен) ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања ИС.3.2.3. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора) ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави) ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се

	ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости		односе на исту историјску појаву ИС.3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)

ГЕОГРАФИЈА

Назив предмета	**ГЕОГРАФИЈА**
Циљ	Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ / ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса;	**ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА**	Друштвена географија, предмет проучавања и подела.
– одређује математичко географски положај на Земљи; – анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; – оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе	**ГЕОГРАФСКА КАРТА**	Географска/картографска мрежа. Географска ширина и географска дужина, часовне зоне.

системе; – доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; – анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света; – анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група; – анализира географски положај насеља; – објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; – доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима; – уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности; – доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине; – вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету; – објасни политичко-географску структуру државе; – представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте света; – објасни како се издвајају географске регије; – илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.		Појам карте и њен развој кроз историју. Елементи карте (математички, географски и допунски). Картографски знаци и методе за представљање рељефа на карти. Подела карата према садржају и величини размера. Оријентација у простору и оријентација карте, мерење на карти, сателитски навигациони системи.
	СТАНОВНИШТВО	Основни појмови о становништву: демографски развитак и извори података о становништву. Број и распоред становништва на Земљи. Природно кретање становништва. Миграције становништва. Структуре становништва: биолошке и друштвено-економске. Савремени демографски процеси у Србији, Европи и свету.
	НАСЕЉА	Појам и настанак првих насеља. Положај и географски размештај насеља. Величина и функције насеља. Типови насеља. Урбанизација. Град – унутрашња структура и односи са околним простором. Село и рурални процеси.
	ПРИВРЕДА	Привреда, привредне делатности и сектори привреде.

		Пољопривреда и географски простор. Индустрија и географски простор. Саобраћај, туризам и географски простор. Ванпривредне делатности. Развијени и неразвијени региони и државе и савремени геоекономски односи у свету. Концепт одрживог развоја.
	ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ	Појам и настанак првих држава. Географски положај државе. Величина и компактност територије државе. Појам и функција државних граница. Главни град. Облик владавине. Политичко-географска карта Европе после Другог светског рата. Политичко-географска карта света после Другог светског рата. Територијални интегритет и спорови. Интеграциони процеси.
	ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	Географске регије и регионална географија. Положај и границе Европе. Природне карактеристике Европе. Становништво Европе. Насеља Европе. Привреда Европе. Географске регије Европе.

Кључни појмови садржаја: географска карта, становништво, насеља, привреда, држава, регије, Европа.

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

Наставни садржаји	Фонд	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Планета Земља	5+3	**ГЕ 1.1.2.** наводи начине представљања Земљине површине (глобус и географска карта) **ГЕ 1.1.3**. препознаје и чита географске и допунске елементе карте **ГЕ 1.2.3.** именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу и биосферу) и препознаје њихове основне одлике	**ГЕ 2.1.2.** одређује положај места и тачака на географској карти **ГЕ 2.1.3.** препознаје и објашњава географске чињенице - објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом **ГЕ 2.1.4.** приказује понуђене географске податке:на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама,линијама,знацима...), графиком, табелом и схемом **ГЕ 2.2.2**. разликује и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе у Земљиним сферама (литосфери, атмосфери, хидросфери, биосфери)	**ГЕ 3.1.1.** доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница - објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте **ГЕ 3.2.2.** објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређење
Становништво и насеља	3+2	**ГЕ 1.3.1.** познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред	**ГЕ 2.3.1.** разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва	**ГЕ 3.3.1.** објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља
Географска средина и људске делатности	2+1	**ГЕ 1.3.2.** дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране	**ГЕ 2.3.2.** именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст)	**ГЕ 3.3.2.** објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности

Регионална географија Европе	30+22	**ГЕ 1.1.3**. препознаје и чита географске и допунске елементе карте **ГЕ 1.3.1**. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред **ГЕ 1.3.2.** дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране **ГЕ 1.4.2.** препознаје основне природне и друштвене одлике Европе	**ГЕ 2.1.3.** препознаје и објашњава географске чињенице - објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом **ГЕ 2.1.4.** приказује понуђене географске податке:на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама,линијама,знацима...), графиком, табелом и схемом **ГЕ 2.3.1.** разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре станивништва **ГЕ 2.3.2.** именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст) **ГЕ 2.4.2.** описује природне и друштвене одлике континента и наводи његове географске регије	**ГЕ 3.1.1.** доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница - објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске Карте **ГЕ 3.3.1.** објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља **ГЕ 3.3.2.** објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности **ГЕ 3.4.2.** објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-техничко и инф. образ. -математика -биологија -историја -српски језик - фотографија, филм, телевизија,.. - ликовна култура -страни језик, -музичка култура....	- слушају, посматрају, разговор, самостално приказују и израђују, практично примењују и врше корелацију на часовима техничког образовања иматематике, упоређују, демонстрирају , уочавају	-објашњава -усмерава -наводи -ствара ситуацију -сугерише -поставља проблем -подстицање -дискутује -анализира -мотивише—проверава -упућује на изворе стицања знања	• Дијалошка,текстуална, демонстративна, интерактивна • компјутер • интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ <u>ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ</u> КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

Наставна тема/област	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Васиона и Земља	**ГЕ 1.2.1.** именује небеска тела у Сунчевом систему и наводи њихов распоред **ГЕ 1.2.2**. описује облик Земље и препознаје појаве и процесе везане за њена кретања	**ГЕ 2.2.1** описује небеска тела и њихова кретања	**ГЕ 3.2.1.** препознаје димензије Земље и објашњава последице Земљиног облика
	ГЕ 1.1.1. разуме појам оријентације и наводи начине оријентисања **ГЕ 1.1.2.** наводи начине представљања Земљине површине (глобус и географска карта) **ГЕ 1.1.3**. препознаје и чита географске и	**ГЕ 2.1.1.** одређује стране света у простору и на географској карти **ГЕ 2.1.2.** одређује положај места и тачака на географској карти **ГЕ 2.1.3.** препознаје и објашњава географске чињенице - објекте,	**ГЕ 3.1.1.** доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница - објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте

Географска карта		допунске елементе карте	појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом **ГЕ 2.1.4.** приказује понуђене географске податке:на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама,линијама,знацима...), графиком, табелом и схемом	
Планета Земља	**Земљина кретања**	**ГЕ 1.2.1.** Именује небеска тела и у Сунчевом систему и наводи њихов распоред **ГЕ 1.2.2.** описује облик Земље и препознаје појаве појаве и процесе везане за њена кретања	**ГЕ 2.2.1** описује небеска тела и њихова кретања	**ГЕ 3.2.1.** препознаје димензије Земље и објашњава последице Земљиног облика и њених кретања
	Унутршња грађа и рељеф Земље	**ГЕ 1.2.3.** Именује Земљине сфере (литосферу) и препознаје њене основне одлике	**ГЕ 2.2.2.** разликује и објашњава геогафске чињенице – објекте, појаве и процесе у литосфери	**ГЕ.3.2.2.** објашњава физичко географске законитости у географском оматачу и наводи мере за његову заштиту обнову и унапређивање
	Ваздушни омотач Земље	**ГЕ 1.2.3.** Именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу) и препознаје њихове основне одлике	**ГЕ 2.2.2.** разликује и објашњава геогафске чињенице – објекте, појаве и процесе у литосфери и атмосфери	**ГЕ.3.2.2.** објашњава физичко географске законитости у географском оматачу и наводи мере за његову заштиту обнову и унапређивање

МАТЕМАТИКА

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**144 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој целе и рационалне бројеве (записане у облику разломка или у децималном запису); – одреди супротан број, апсолутну вредност и реципрочну вредност рационалног броја; – израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева; – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; – примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама; – прикаже податке и зависност између две величине у координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм); – тумачи податке приказане табелом и графички; – класификује троуглове односно четвороуглове на основу њихових својстава; – конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова; – уочи одговарајуће елементе подударних троуглова;	**ЦЕЛИ БРОЈЕВИ**	Скуп целих бројева (Z). Супротан број. Апсолутна вредност целог броја. Приказ целих бројева на бројевној правој. Упоређивање целих бројева. Основне рачунске операције у скупу Z и њихова својства. Изрази са целим бројевима.
	РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ	Први део Скуп рационалних бројева. Супротан број. Апсолутна вредност рационалног броја. Приказ рационалних бројева на бројевној правој. Упоређивање рационалних бројева. Основне рачунске операције у скупу Q и њихова својства. Изрази са рационалним бројевима. Једначине и неједначине: $ax + b = c$; $ax + b \leq c$; $ax + b < c$; $ax + b \geq c$; $ax + b > c$ ($a, b, c \in Q, a \neq 0$). Други део Координатни систем. Приказ података у координатном систему. Приказ зависности међу величинама. Размере, пропорције и проценти.

– утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности; – конструише троугао, паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице и углови троуглова и четвороуглова и дијагонала четвороугла); – примени својства троуглова и четвороуглова у једноставнијим проблемским задацима; – сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама; – одреди центар описане и уписане кружнице троугла; – примењује особине централне и осне симетрије и транслације у једноставнијим задацима; – израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или разложиву једнакост.		Директна пропорционалност. Обрнута пропорционалност.
	ТРОУГАО	Први део Појам троугла. Обим троугла. Једнакокраки и једнакостранични троуглови. Висина троугла. Углови троугла. Збир углова троуглова. Врсте троуглова према угловима. Однос између страница и углова троугла. Неједнакост троугла. Конструкције неких углова (60°, 120°, 30°, 45°, 75°, 135°) Други део Основне конструкције троуглова. Појам подударности и ставови подударности. Централна симетрија и подударност. Осна симетрија и подударност. Центар описане и уписане кружнице троугла.
	ЧЕТВОРОУГАО	Четвороугао. Углови четвороугла. Збир углова четвороугла. Паралелограм. Особине паралелограма. Услови да четвороугао буде паралелограм. Ромб, правоугаоник и квадрат. Конструкција паралелограма. Сабирање и одузимање вектора. Множење вектора бројем. Трапез. Особине трапеза. Средња линија троугла и трапеза. Конструкције трапеза. Делтоид.

	ПОВРШИНА ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА	Појам површине фигуре, површина правоугаоника и квадрата. Једнакост површина подударних фигура. Површина паралелограма, троугла, трапеза. Површина четвороугла с нормалним дијагоналама.

Кључни појмови садржаја: цео број, апсолутна вредност, рационалан број, изрази, једначине и неједначине, координатни систем, пропорција, конструкције углова, троуглова и четвороуглова, паралелограм, ромб, трапез, делтоид, центар описаног и уписаног круга, површине троуглова и четвороуглова.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-српски језик, -географија -.драмским уметностима - фотографија, филм, телевизија,.. -математика -техничко и информатичко образовање -информатика и рачУнарство -биологија	-упчава -именује -разликује -уппређује -пткрива релације -изражава их -закључује -прпверава	презентује -усмерава ученика -утиче на развпј свести ученика п значају и примени математике у свакпдневнпм живпту -развија кпд ученика аналитичкп,синтетичкп, индуктивнп,дедуктивнп мишљеое	• Дијалошка,текстуална, демонстративна, интерактивна - компјутер - интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ <u>ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ</u> КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ПБЛАСТ	НАСТАВНА ТЕМА	ПСНПВНИ НИВП	СРЕДОИ НИВП	НАПРЕДНИ НИВП
БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА,АЛГЕБРА	**1.СКУПОВИ**	-	-	-
	2.ДЕЉИВОСТ БРОЈЕВА	**1.1.5.** дели са остатком једноцифреним бројем и зна када је један број дељив другим	**2.1.3.** уме да примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама;	**3.1.2.** оперише са појмом дељивости у проблемским ситуацијама;

И ФУНКЦИЈЕ	**3.РАЗЛОМЦИ**	**1.1.1.** уме да прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне); **1.1.2.** преводи децимални запис броја у разломак и обратно; **1.1.3.** пореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно; **1.1.4.** изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример 1/5 од *n*, где је *n* дати природан број;	**2.1.1.** упореди по величини разломке записане у различитим облицима; **2.1.2.** одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа; **2.1.4.** користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама; **2.2.5.** користи једначине у једноставним текстуалним задацима;	**3.1.1.** уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза; **3.1.3.** уме да користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама; **3.2.5.** користи једначине и неједначине решавајући и сложеније текстуалне задатке.
ГЕОМЕТРИЈА И МЕРЕЊЕ	**4.СКУПОВИ ТАЧАКА**	**1.3.1.** влада појмовима: дуж,полуправа, права, раван (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује паралелне и нормалне праве); **1.3.3** влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор);	**-**	**-**
	5.УГАО	**1.3.1.** влада појмовима: дуж,полуправа, права, раван 'и угао(уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве); **1.4.1.** користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе,времена и углова; **1.4.2.** претвори веће јединице дужине,масе и времена у мање; **1.4.3.** користи различите апоене новца; **1.4.4.** при мерењу одабере одговарајућу	**2.3.1.** одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима; **2.4.1.** пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу; **2.4.3.** уме да дату величину искаже приближном вредношћу;	**3.3.1.** рачуна са угловима укључујући и претварање угаоних мера; закључује користећи особине паралелних и нормалних правих, укључујући углове на трансверзали; **3.4.1** по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима; **3.4.2.** процени и заокружи дате податке и рачуна са

		мерну јединицу; заокружује величине исказане датом мером;		таквим приближним вредностима; изражава оцену грешке (нпр. мање од 1 динар, 1cm,1 g);
	6.ОСНА СИМЕТРИЈА	**1.3.6.** интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до преклапања);	**2.3.6.** уочи осносиметричне фигуре и уме да одреди осу симетрије(нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма);	

БИОЛОГИЈА

Назив предмета	**БИОЛОГИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ** ПРЕПОРУЧЕНИ
– упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; – повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; – одреди положај органа човека и њихову улогу; – цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; – користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; – хумано поступа према организмима које истражује; – направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише; – размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима;	**ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА**	Грађа живих бића – спољашња и унутрашња. Грађа људског тела: хијерархијски низ од организма до ћелије. Једноћелијски организми – бактерија, амеба, ћелија квасца. Удруживање ћелија у колоније. Вишећелијски организми – одабрани примери гљива, биљака и животиња. Основне животне функције на нивоу организма: исхрана, дисање, транспорт и елиминација штетних супстанци, размножавање. Разлике у грађи биљака, гљива и животиња и начину функционисања, као и сличности и разлике у обављању основних животних процеса. Откриће ћелије и микроскопа. Основна грађа ћелије (мембрана, цитоплазма, једро, митохондрије, хлоропласти). Разлика између бактеријске, и биљне и животињске ћелије. Ћелијско дисање, стварање енергије, основне чињенице о фотосинтези.

– илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином; – истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; – идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији; – повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом; – групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; – одреди положај непознате врсте на „дрвету живота”, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама; – прикупи податке о радовима научника који су допринели изучавању људског здравља и изнесе свој став о значају њихових истраживања; – одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна; – повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине; – користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. – табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.	**ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ**	Популација, станиште, екосистем, еколошке нише, адаптације, животне форме, трофички односи – ланци исхране. Абиотички и биотички фактори. Значај абиотичких и биотичких фактора. Антропогени фактор и облици загађења. Угрожавање живих бића и њихова заштита.
	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Наследни материјал (ДНК, гени). Телесне и полне ћелије. Пренос наследног материјала. Наследне особине (веза између гена и особина, утицај спољашње средине). Индивидуална варијабилност. Природна селекција на одабраним примерима. Вештачка селекција. Значај гајених биљака и припитомљених животиња за човека.
	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	Постанак живота на Земљи (прве ћелије без једра, постанак ћелија са једром и појава вишећеличности). „Дрво живота” (заједничко порекло и основни принципи филогеније, сродност и сличност). Организми без једра. Организми са једром. Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота”.
	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Обољења која изазивају, односно преносе бактерије и животиње. Бактерије и антибиотици. Путеви преношења заразних болести. Повреде и прва помоћ: повреде коже, убоди инсеката и других бескичмењака, тровање храном, сунчаница, топлотни удар. Превенција и понашање у складу са климатским параметрима. Последице болести зависности – алкохолизам.

Кључни појмови садржаја: научни метод, грађа живих бића, животне функције, популација, екосистем, еколошки фактори, еколошка ниша, наследни материјал, селекција, „дрво живота”, хигијена, болести зависности, здравље, заштита животне средине.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА				
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**	**НАСТАВНА СРЕДСТВА**
	а)ученик	б)наставник		
-српски језик, -географија -математика -техничко и информатичко образовање -информатика и рачУнарство -биологија	- слуша - пише - црта - говори - описује - посматра - размишља и доноси закључке - анализира	-наставник презентује наставни садржај -подстиче на размишљање, увиђање -подстиче развој свести о очувању животне средине	-- вербално-текстуалне - демонстративно-илустративне - методе практичног рада	- уџбеник и радна свеска - табла - слике и цртежи - природни и хербарски материјал - суви и мокри препарати - микроскопски препарати - микроскопи и лупе - ЦД-и - компјутер - интерактивна табла

ПЛАНИРАНИ <u>ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ</u> КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВП
УВОД	1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) 1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада		
ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	1.1.1 уме да наведе основне карактеристике живог света 1.1.2 разликује живу и неживу природу у непосредном окружењу и у типичним случајевима 1.1.3 препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња	2.1.1 примењује критеријуме за разликовање живог од неживог на карактеристичном биолошком материјалу (препаратима, огледима) 2.1.2 познаје и користи критеријуме за разликовање биљака и животиња и примењује	3.1.1 примеоује критеријуме за разликпваое живпг пд неживпг у граничним случајевима и у атипичним примерима (вируси, делпви прганизама, плпдпви и сл.) 3.1.2 уме да пбјасни заштп је нештп класификпванп кап живп или кап неживп

	1.1.4 уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих 1.2.1 зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије 1.2.2 зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија 1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) 1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал	их у типичним случајевима 2.1.3 познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе 2.2.1 разуме да постоје одређене разлике у грађи ћелија у зависности од функције коју обављају у вишећелијским организмима (разлике између биљне и животињске ћелије, између коштане и мишићне ћелије и сл.) 2.2.2 зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке: зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, а органи са истом функцијом системе органа	3.1.3 разуме критеријуме пп кпјима се разликују биљке и живптиое и уме да их примени у атипичним случајевима
ЦАРСТВО БИЉАКА-ГРАЂА И ЖИВОТНИ ПРОЦЕСИ	1.2.4 познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси 1.2.5 разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном 1.2.6 разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) 1.2.7 зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином 1.3.1 разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте 1.3.2 зна основне појмове о процесима размножавања 1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал 1.4.3 уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланаца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота)	2.2.4 разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам 2.2.5 разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу) сложене (хранљиве) материје 2.2.6 разуме да и у биљној и у животињској ћелији сложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађа енергија у процесу који се назива дисање 2.3.1 разуме основне разлике између полног и бесполног размножавања 2.3.2 разуме механизам настанка зигота 2.3.4. зна да на развиће организама поред генетичког материјала утиче и средина	3.2.3 разуме узрпке развпја и услпжоаваоа грађе и функције тпкпм евплуције 3.6.2 уме да псмисли једнпставан прптпкпл прикупљаоа ппдатака и фпрмулар за упис резултата 3.6.3 уме сампсталнп да прави графикпне и табеле према два критеријума уз детаљан извештај 3.6.4 разуме значај кпнтрпле и прпбе у експерименту (варираое једнпг/више фактпра), уме да ппстави хипптезу и извуче закључак 3.6.5 зна, уз пдгпварајуће навпђеое наставника, сампсталнп да псмисли, реализује и извести п експерименту на примеру кпји сам пдабере 3.2.4 разуме да је у пствариваоу карактеристичнпг ппнашаоа неппхпдна функципнална интеграција више система пргана и разуме значај такве интеграције ппнашаоа за преживљаваое
РАЗНОВРСНОСТ БИЉАКА, ЗНАЧАЈ И ЗАШТИТА	1.2.7 зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином 1.3.1 разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте 1.3.2 зна основне појмове о процесима	2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама 2.4.9 разуме значај природних добара у заштити природе (националних паркова, природних	3.2.3 разуме узрпке развпја и услпжоаваоа грађе и функције тпкпм евплуције

	размножавања 1.4.6 разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад) 1.4.7 препознаје основне процесе важне у заштити и очувању животне средине (рециклажу, компост) и у заштити биодиверзитета (националних паркова, природних резервата) 1.4.8 зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења	резервата, ботаничких башта, зоо-вртова) 2.5.3 зна како се чува хранљива вредност намирница	
ЦАРСТВО ГЉИВА	1.1.4. уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих 1.2.7 зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином 1.4.3 уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланаца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота)	2.2.4 разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам 2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама	

ФИЗИКА

Назив предмета	**ФИЗИКА**
Циљ	**Циљ** учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.
Разред	**шести**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину; – објашњава узајамно деловање тела у непосредном додиру (промена брзине, правца и смера кретања, деформација тела) и узајамно деловање тела која нису у непосредном	**УВОД У ФИЗИКУ**	Физика као природна наука. Физика и математика. Физика и техника. Физика и медицина. Методе истраживања у физици (посматрање, мерење, оглед...). Огледи који илуструју различите физичке појаве (из свакодневног

додиру (гравитационо, електрично и магнетно деловање); – разликује деловање силе Земљине теже од тежине тела; – повезује масу и инерцију, разликује масу и тежину тела, препознаје их у свакодневном животу и решава различите проблемске задатке (проблем ситуације); – демонстрира утицај трења и отпора средине на кретање тела и примењује добре и лоше стране ових појава у свакодневном животу; – демонстрира појаву инерције тела, деформације тела под дејством силе, узајамно деловање наелектрисаних тела и узајамно деловање магнета, притисак чврстих тела и течности; – разликује преношење силе притиска кроз чврста тела и течности и наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу...); – познаје примену хидростатичког притисака (принцип рада водовода, фонтане); – изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI) и разликује основне и изведене физичке величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега); – процењује вредност најмањег подеока код мерних инструмената (односно, тачност мерења); – мери тежину, дужину, време, запремин у и масу и на основу мерених вредности одређује густину и притисак; – одређује средњу вредност мерене величине и грешку мерења; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (брзина, тежина, густина, притисак чврстих тела и течности...).		живота). *Демонстрациони огледи:* – Како савити млаз воде? – Мехури од сапунице имају облик сфере, зашто? – Када настаје електрично пражњење? – Направи дугу. – Опишимо лик предмета у равном и сферном огледалу. Улога мерења у физици и у свакодневном животу (мерење времена, дужине, површине и запремине...).
	КРЕТАЊЕ	Кретање у свакодневном животу. Релативност кретања. Појмови и величине којима се описује кретање (путања, пут, време, брзина, правац и смер кретања). Векторски карактер брзине. Подела кретања према облику путање и брзини тела. Зависност пређеног пута и брзине од времена код равномерног праволинијског кретања. Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина. *Демонстрациони огледи:* – Кретање куглице по Галилејевом жљебу. – Кретање мехура ваздуха (или куглице) кроз вертикално постављену дугу провидну цев са течношћу. **Лабораторијска вежбе** **1.** Одређивање средње брзине променљивог кретања тела и сталне брзине равномерног кретања помоћу стаклене цеви са мехуром (или куглицом).
	СИЛА	Узајамно деловање два тела у непосредном додиру и последице таквог деловања: покретање, заустављање и промена брзине тела, деформација тела (истезање, сабијање, савијање), трење при кретању тела по хоризонталној подлози и отпор при кретању тела кроз воду и ваздух. Узајамно деловање два тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично, магнетно). Сила као мера узајамног деловања два тела, правац и смер деловања. Векторски карактер силе. Слагање сила истог правца.

		Процена интензитета силе демонстрационим динамометром. Сила Земљине теже. Тежина тела као последица деловања силе Земљине теже. *Демонстрациони огледи.* – Истезање и сабијање еластичне опруге. Трење при клизању и котрљању. Слободно падање. – Привлачење и одбијање наелектрисаних тела. – Привлачење и одбијање магнета.
	МЕРЕЊЕ	Основне и изведене физичке величине и њихове јединице (префикси микро, мили, кило, мега). Међународни систем мера. Мерила и мерни инструменти (опсег и тачност). Директно и индиректно мерење. Појам средње вредности мерене величине и грешке мерења при директним мерењима. *Демонстрациони огледи.* – Мерење дужине (метарска трака, лењир), запремине (мензура) и времена (часовник, хронометар). – Приказивање неких мерних инструмената (вага, термометри, електрични инструменти). **Лабораторијске вежбе** **1.** Мерење димензија тела лењиром са милиметарском поделом. **2.** Мерење запремине чврстих тела неправилног облика помоћу мензуре. **3.** Мерење еластичне силе при истезању и сабијању опруге. **4.** Мерење силе трења при клизању или котрљању тела по равној подлози.
	МАСА И ГУСТИНА	Инертност тела. Закон инерције (Први Њутнов закон механике). Маса тела на основу појма о инертности и о узајамном деловању тела. Маса и тежина као различити појмови. Мерење масе тела вагом. Густина тела. Средња густина тела. Одређивање густине чврстих тела.

		Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. *Демонстрациони огледи.* – Илустровање инертности тела. – Судари двеју кугли (а) исте величине, истог материјала, (б) различите величине, истог материјала, (в) исте величине, различитог материјала. – Мерење масе вагом. – Течности различитих густина у истом суду – „течни сендвич” – Суво грожђе у газираној води. – Мандарина са кором и без коре у води. **Лабораторијске вежбе** **1.** Одређивање густине чврстих тела правилног и неправилног облика. **2.** Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. **3.** Калибрисање еластичне опруге и мерење тежине тела динамометром.
	ПРИТИСАК	Притисак чврстих тела. Притисак у мирној течности. Хидростатички притисак. Спојени судови. Атмосферски притисак. Торичелијев оглед. Зависност атмосферског притиска од надморске висине. Барометри. Преношење спољњег притиска кроз течности и гасове у затвореним судовима. Паскалов закон и његова примена. *Демонстрациони огледи.* – Зависност притиска чврстих тела од величине додирне површине и од тежине тела. – Стаклена цев са покретним дном за демонстрацију хидростатичког притиска. – Преношење притиска кроз течност (стаклена цев с мембраном, Херонова боца, спојени судови). – Хидраулична преса (нпр. два медицинска инјекциона шприца различитих попречних пресека спојена силиконским цревом). – Огледи који илуструју разлику притисака ваздуха (како се ваздух може „видети”, како свећа може да гори под водом). – Огледи који илуструју деловање атмосферског притиска. **Лабораторијска вежба** **1.** Одређивање зависности хидростатичког притиска од дубине воде

Кључни појмови садржаја: кретање, мерење, сила, маса, густина, притисак

- **Садржаји програма наставе и учења:**

Тема	Садржај
1. Увод у физику	Физика као природна наука. Физика и математика. Физика и техника. Физика и медицина. Методе истраживања у физици (посматрање, мерење, оглед...). Огледи који илуструју различите физичке појаве (из свакодневног живота). Улога мерења у физици и у свакодневном животу (мерење дужине, површине, запремине и масе). *Демонстрациони огледи:* - Равнотежа; - Светлосне појаве (одбијање и преламање светлости; калеидоскоп).
2. Кретање	Кретање у свакодневном животу. Релативност кретања. Појмови и величине којима се описује кретање (путања, пут, време, брзина, правац и смер кретања). Векторски карактер брзине. Подела кретања према облику путање и брзини тела. Зависност пређеног пута и брзине од времена код равномерног праволинијског кретања. Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина. *Демонстрациони огледи:* - Кретање куглице по Галилејевом жљебу. **Лабораторијска вежба**: 1. Одређивање брзине кретања тела.
3. Сила	Узајамно деловање два тела у непосредном додиру и последице таквог деловања: покретање, заустављање и промена брзине тела, деформација тела (истезање, сабијање, савијање), трење при кретању тела по хоризонталној подлози и отпор при кретању тела кроз воду и ваздух. Узајамно деловање два тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично, магнетно). Сила као мера узајамног деловања два тела, правац и смер деловања. Векторски карактер силе. Слагање сила истог правца. Процена интензитета силе демонстрационим динамометром. Сила Земљине теже. Тежина тела као последица деловања силе Земљине теже. *Демонстрациони огледи:* - Истезање и сабијање еластичне опруге. Трење при клизању и котрљању. Падање тела у ваздуху. - Привлачење и одбијање наелектрисаних тела. - Привлачење и одбијање магнета.

	Лабораторијске вежбе: 1. Калибрисање еластичне опруге. 2. Мерење тежине тела динамометром.
4. Мерење	Основне и изведене физичке величине и њихове јединице (префикси микро, мили, кило, мега). Међународни систем мера. Мерила и мерни инструменти (опсег и тачност). Директно и индиректно мерење. Појам средње вредности мерене величине и грешке мерења при директним мерењима. *Демонстрациони огледи:* – Мерење дужине (метарска трака, лењир), запремине (мензура) и времена (часовник, хронометар). – Приказивање неких мерних инструмената (вага, термометри, електрични инструменти). **Лабораторијске вежбе:** 1. Мерење дужине. 2. Одређивање површине. 3. Одређивање запремине чврстих тела и течности.
5. Маса и густина	Инертност тела. Закон инерције (Први Њутнов закон механике). Маса тела на основу појма о инертности и о узајамном деловању тела. Маса и тежина као различити појмови. Мерење масе тела вагом. Густина тела. Средња густина тела. Одређивање густине чврстих тела. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. *Демонстрациони огледи:* – Илустровање инертности тела. – Судари двеју кугли (а) исте величине, истог материјала, (б) различите величине, истог материјала, (в) исте величине, различитог материјала. – Мерење масе вагом. – Течности различитих густина у истом суду – „течни сендвич” – Мандарина са кором и без коре у води.

	Лабораторијске вежбе 1. Мерење масе. 2. Одређивање густине чврстих тела правилног облика. 3. Одређивање густине чврстих тела неправилног облика. 4. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине.
6. Притисак	Притисак чврстих тела. Притисак у мирној течности. Хидростатички притисак. Спојени судови. Атмосферски притисак. Торичелијев оглед. Зависност атмосферског притиска од надморске висине. Барометри. Преношење спољњег притиска кроз течности и гасове у затвореним судовима. Паскалов закон и његова примена. *Демонстрациони огледи:* – Зависност притиска чврстих тела од величине додирне површине и од тежине тела. – Зависност хидростатичког притиска од висине стуба течности. – Преношење притиска кроз течност (цев с мембраном, спојени судови). – Хидраулична преса (нпр. два медицинска инјекциона шприца различитих попречних пресека спојена силиконским цревом). – Огледи који илуструју разлику притисака ваздуха (како се ваздух може „видети”). **Лабораторијска вежба:** **1.** Процена притиска тела на подлогу.

- **Начин и поступци остваривања наставе и учења**

Препоручени садржаји наставе оријентисане на исходе за шести разред приказани су у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

– Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.
– Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину предвиђено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити симулације и/или друге интерактивне материјале доступне у оквиру е-уџбеника).
– Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.

Програмски садржаји на основу исхода могу се реализовати на следеће начине:

1. ***Излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе***:

Како уз сваку тематску целину иду демонстрациони огледи, ученици ће, индивидуално или кроз размену мишљења у малим групама, најпре предвиђати исход демонстрације, а потом пратити и објашњавати ток посматране појаве. На наставнику је да наведе ученика да својим речима, на основу сопственог расуђивања, опише и објасни појаву коју посматра. После тога, наставник, користећи прецизни језик физике, дефинише нове појмове (величине) и речима формулише закон појаве. Тек када се прође кроз све етапе у излагању садржаја теме (оглед, ученикова опис и објашњење појаве, дефинисање појмова и формулисање закона), прелази се, ако је могуће, на презентовање закона у математичкој форми.

2. ***Решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем-ситуација***:

Када је реч о квалитативним задацима, посебно важно место имају концептуални задаци којима се испитује у којој мери су ученици развили научне појмове изучаваних природних појава и процеса. Применом концептуалних задатака вишеструког избора са квалитетно одабраним дистракторима може се пратити присуство ученичких алтернативних концепција у различитим фазама учења и у складу са утврђеним стањем планирати активности ученика и наставника усмерене на развијање научне писмености.

При решавању квантитативних (рачунских) задатака из физике, у задатку прво треба на прави начин сагледати физичке садржаје, па тек после тога прећи на математичко формулисање и израчунавање. Наиме, решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и дискусија резултата. У првој етапи уочавају се физичке појаве на које се односи задатак, а затим се набрајају и речима исказују закони по којима се појаве одвијају. У другој етапи се, на основу математичке форме закона, израчунава вредност тражене величине. У трећој етапи тражи се физичко тумачење добијеног резултата. У циљу развијања природно-научне писмености наставник инстистира на систематском коришћењу јединица мере физичких величина SI (међународни систем јединица).

У циљу саопштавања правовремене повратне информације приликом израде квалитативних задатака, пре свега концептуалних задтака вишеструког избора, или једноставних рачунских задатака, пожељно је применити неко од ИКТ решења које добриноси брзој и једноставној размени информација о постигнућу како појединачног ученика тако и целог одељења, на пример респондере или *Socrative* платформу.

3. ***Лабораторијским вежбама***:

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се на следећи начин: ученици сваког одељења деле се у две групе, тако да свака група има свој термин за лабораторијску вежбу. Опрема за сваку лабораторијску вежбу умножена је у више комплета, тако да на једној вежби (радном месту) може да ради два до три ученика. Час експерименталних вежби састоји се из: уводног дела, мерења и записивања података добијених мерењима, анализе и дискусије добијених резултата, извођења закључака.

У уводном делу часа наставник:

– обнавља делове градива који су обрађени на часовима предавања, а односе се на дату вежбу (дефиниција величине која се одређује и метод који се користи да би се величина одредила),

– обраћа пажњу на чињеницу да свако мерење прати одговарајућа грешка и указује на њене могуће изворе,

– упознаје ученике с мерним инструментима и обучава их да пажљиво рукују лабораторијским инвентаром,

– указује ученицима на мере предострожности, којих се морају придржавати ради сопствене сигурности.

Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава им и помаже. При уношењу резултата мерења у ђачку свеску, процену грешке треба вршити само за директно мерене величине (дужину, време,...), а не и за величине које се посредно одређују (нпр. притисак чврстог тела).

4. Другим начинима рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме, остваривању исхода и развијању предметних и међупредметних компетенција (**радионице, пројектна настава, истраживачки задаци, вршњачко учење, домаћи задаци**...):

- Предвиђено је реализовање радионице „Мерење“ у оквиру теме Увод у физику у циљу повезивања разредне и предметне наставе и увођења новог предмета (физика) кроз обнављање и проширивање знања о мерењу дужине, површине, запремине и масе.
- Планирана је пројектна настава у областима: Кретање и Мерење.
- Планирани су истраживачки задаци у различитим областима. На пример у области Сила планирано је истраживање „Да ли знаш колико си тежак?“, у области Маса и густина планиран је истраживачки домаћи задатак „Зашто јабука не тоне у води?“.

- Подстицање вршњачког учења у различитим фазама наставе и учења, посебно кроз пројектну наставу, рад на истраживачким задацима, приликом међусобног процењивања постигнућа ученика, током реализације радионица, укључивањем ученика у ваннаставне активности промоције и популаризације природних наука...
- Планирани су различити типови домаћих задатака (класични – квалитативни и квантитативни задаци, практични, истраживачки, уз употребу ИКТ-а), при чему наставник води рачуна о нивоу сложености задатака, али и о њиховој мотивационој функцији. С обзиром да кроз израду домаћег задатка ученици проверавају степен разумевања усвојеног садржаја, коректност урађеног домаћег задатка биће проверена на наредном часу.

5. ***Систематским праћењем рада сваког ученика***:

Наставник континуирано прати рад сваког ученика кроз проверу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа (пре свега оних реализованих применом Предвиди-посматрај-објасни наставне стратегије), предавања и активног учешћа у раду, решавања квантитативних, квалитативних, графичких, практичних и истраживачких задатака, пројектне наставе и лабораторијских вежби. Наставник уредно води евиденцију о раду и напредовању сваког ученика. Оцењивање ученика само на основу резултата које је он постигао на писменим вежбама непримерено је ученичком узрасту и физици као научној дисциплини. Неопходно је да наставник од ученика, који се први пут среће са физиком, не тражи само формално знање већ да га подстиче на размишљање и логичко закључивање. Ученик се кроз усмене одговоре навикава да користи прецизну терминологију и развија способност да своје мисли јасно и течно формулише.

Будући да је програм оријентисан на исходе, по садржају и обиму, прилагођен психофизичким могућностима ученика шестог разреда, сталним обнављањем најважнијих делова из целокупног градива постиже се да стечена знања, вештине и ставови буду трајнији и да ученик боље уочава повезаност разних области физике.

6. ***Остваривањем међупредметне корелације***:

Реализовање наставе и учења физике у различитим темама уз успостављање међупредметне корелације са следећим предметима: математика, географија, биологија, хемија, информатика, физичко васпитање.

Осим тога, предвиђено је повезивање садржаја предмета физика са садржајима предмета првог циклуса образовања и васпитања (пре свега математика, свет око нас, природа и друштво). Планирано је и укључивање заинтересованих ученика шестог разреда, у улози ученика-сарадника, у реализацију Пројекта унапређења наставе природе и друштва, математика и физике кроз повезивање садржаја учења у првом и другом циклусу.

Преглед стандарда постигнућа ученика чије се остваривање планира кроз реализацију наставе и учења предмета физика у шестом разреду
Области: Силе; Кретање; Мерење; Математичке основе физике и Експеримент.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме:

Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
1.1. СИЛЕ	**2.1. СИЛЕ**	**3.1. СИЛЕ**
ФИ.1.1.1. уме да препозна гравитациону силу и силу трења које делују на тела која мирују или се крећу равномерно	**ФИ.2.1.1.** уме да препозна еластичну силу и особине инерције	**ФИ.3.1.3.** зна шта је притисак чврстих тела и од чега зависи
ФИ.1.1.2. уме да препозна смер деловања магнетне и електростатичке силе	**ФИ.2.1.2.** зна основне особине гравитационе и еластичне силе	**ФИ.3.1.4.** разуме и примењује концепт притиска у флуидима
ФИ.1.1.3. разуме принцип спојених судова	**ФИ.2.1.5.** разуме и примењује концепт густине	**3.4. МЕРЕЊЕ**

1.2. КРЕТАЊЕ **ФИ.1.2.1.** уме да препозна врсту кретања према облику путање **ФИ.1.2.2.** уме да препозна равномерно кретање **ФИ.1.2.3.** уме да израчуна средњу брзину, пређени пут или протекло време ако су му познате друге две величине **1.4. МЕРЕЊЕ** **ФИ.1.4.1.** уме да чита мерну скалу и зна да одреди вредност најмањег подеока **ФИ.1.4.2.** уме да препозна мерила и инструменте за мерење дужине, масе, запремине, температуре и времена **ФИ.1.4.3.** зна да користи основне јединице за дужину, масу, запремину, температуру и време **ФИ.1.4.4.** уме да препозна јединице за брзину **ФИ.1.4.5.** зна основна правила мерења, нпр. нула ваге, хоризонтални положај, затегнута мерна трака **ФИ.1.4.6.** зна да мери дужину, масу, запремину, температуру и време **1.7. ЕКСПЕРИМЕНТ** **ФИ.1.7.1.** поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији **ФИ.1.7.2**. уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	**ФИ.2.1.6.** зна да хидростатички притисак зависи од висине стуба флуида **2.2. КРЕТАЊЕ** **ФИ.2.2.2.** зна шта је механичко кретање и које га физичке величине описују **2.4. МЕРЕЊЕ** **ФИ.2.4.1.** уме да користи важније изведене јединице SI и зна њихове ознаке **ФИ.2.4.2.** уме да препозна дозвољене јединице мере изван SI, нпр. литар или тону **ФИ.2.4.3.** уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу, нпр. километре у метре **ФИ.2.4.4.** зна када мерења понављамо више пута **2.6. МАТЕМАТИЧКЕ ОСНОВЕ ФИЗИКЕ** **ФИ.2.6.1.** разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност **ФИ.2.6.2.** уме да препозна векторске физичке величине, нпр. брзину и силу **ФИ.2.6.3.** уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина **2.7. ЕКСПЕРИМЕНТ** **ФИ.2.7.1.** уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења **ФИ.2.7.2.** уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију резултата **ФИ.2.7.3.** уме да реализује експеримент по упутству	**ФИ.3.4.1.** уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI система **ФИ.3.4.3.** зна шта је грешка мерења **3.7. ЕКСПЕРИМЕНТ** **ФИ.3.7.1.** уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења **ФИ.3.7.2.** уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом

- **Преглед међупредметних компетенција чије се развијање планира кроз реализацију наставе и учења предмета физика у шестом разреду по темама**

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	**ТЕМА**					
	Увод у физику	**Кретање**	**Сила**	**Мерење**	**Маса и густина**	**Притисак**
Компетенција за учење	+	+	+	+	+	+
Одговорно учешће у демократском друштву	+					
Естетичка компетенција		+		+		
Комуникација	+	+	+	+	+	+
Одговоран однос према околини				+		
Одговоран однос према здрављу						+
Предузимљивост и орјентација ка предузетништву		+		+	+	+
Рад са подацима и информацијама		+	+	+	+	+
Решавање проблема		+	+	+	+	+
Сарадња	+	+	+	+	+	+
Дигитална компетенција					+	

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Недељни фонд часова: **2**
Годишњи фонд часова: **72**

Циљ учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекене бољи увид у сопствена професионална интересовања и пост упа предузмљиво и иницијативно.

НАСТАВНА ТЕМА	САДРЖАЈИ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
1. Животно и радно окружење (6)	- Значај и развој грађевинарства - Просторно и урбанистичко планирање - Култура становања - Кућне инсталације	- упознавање са развојем и значајем грађевинарства и урбанизма - препознаvawe савремене културе становања - класификује кућне инсталације	- повезује развој и значај грађевинарства и урбанизма - разуме начин функционисања и примене кућних инсталаццијa	- анализира карактеристике савремене културе становања - разуме просторно и урбанистичко планирање
2. Саобраћај (8)	- Саобраћајни системи - Саобраћајни објекти - Управљање саобраћајном сигнализацијом - Правила безбедног кретања пешака и бициклисте	- класификује врсте саобраћајних објеката према намени - познаје правила безбедног понашања и кретања пешака и бициклисте у саобраћају	- повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају - повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе	- демонстрира правилно и безбедно понашање пешака и бициклисте на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације
3. Техничка и дигитална писменост (18)	- Приказ грађевинских објеката и техничко цртање у грађевинарству - Техничко цртање помоћу рачунара - Дигиталне презентације	-скицира просторни изглед грађевинског објекта - чита и црта грађевински технички цртеж уз помоћ наставника - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уз помоћ наставника - креира дигиталну презентацију уз помоћ наставника	- чита и црта грађевински технички цртеж - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката - самостално креира дигиталну презентацију и представља је	- користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уважавајући потребе савремене културе становање - успешно креира дигиталну презентацију и презентује је
4. Ресурси и производња (20)	- Грађевински материјали -Техничка средства у грађевинарству и пољопривреди - Организација рада у	- препознаје основне грађевиснке материјале - препознаје грађевинске и пољопривредне машине и алате - описује занимања у области	- повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину - повезује алате и машине са врстама грађевинских и	- реализује активност која указује на важност рециклаже - образлаже на примеру коришћење обновиљивих извора енергије и начине њиховог претварања у

	грађевинарству и пољопривреди - Обновљиви извори енергије и рационално коришћење топлотне енергије - Рециклажа материјала у грађевинарству и пољопривреди и заштита животне средине - Моделовање машина и уређаја у грађевинартву и пољопривреди	грађевинарства пољопривреде - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине уз помоћ наставника	пољопривредних радова -повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије - повезује гране пољоприведе са одређеном врстом производње хране - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине	корисне облике енергије - успешно израђује модел грађевинске и пољопривредне машине
5. Конструкторско моделовање (20)	-Израда техничке документације - Моделовање машина и уређаја у грађевинартву и пољопривреди - Моделовање макета/модела у грађевинарству пољопривреди - Представљање идеје поступка израде и решења производа - Одређивање тржишне вредности производа, укључујући и оквирну процену трошкова - Представљање производа и креирање дигиталне презентације	- уз помоћ наставника, или успешнијих ученика у тиму, израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - уз помоћ наставника или успешнијих ученика у тиму безбедно изводи радне операције	- израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта - самостално проналази информације потребне за израду матеке и модела - самостално креира планску документацију користећи програм за обраду текста - припрема и организује радно окружење - самостално израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду	- успешно израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - успешно израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду - учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење модела/макете - одређује реалну вредност израђене макете/модела укључујући оквирну процену трошкова

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
1. Животно и радно окружење	- Уз помоћ медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати историјски развој грађевинарства и повезати га са побољшањем услова живљења (по могућству интерактивно). - Потребно је нагласити значај урбанизма и просторног планирања (на основу посматрања планова, макета, слика насеља, треба објаснити значај околине стана са хигијенског и естетског становишта). - Користите рачунарске мапе за одређивање положаја грађевинских објеката у односу на околину.

	- Посматрање и анализе примера, навести ученике да анализирају и закључују како се култура становања разликује у зависности од врста насеља (рурално и урбано насеље) и стамбених објеката, које су карактеристике и посебности, као и како се одређује распоред просторија у стану са аспекта функционалности, удобности и економичности. - Обезбедити ако је могуће стоврити услове за ситуационо учење кроз компјутерску симулацију, што ће упознати ученике са врстама и наменом кућних инсталација и правилном употребом. У случају да то није могуће анализирати планове одговарајућих инсталација и начин функционисања, након тога одговарајућим скицама и цртежима проверити да ли су ученици разумели поменуту тематику.
2. Саобраћај	- Безбедност учесника у саобраћају зависи и од прописне инфраструктуре (опреме пута, обележавање и сигнализација, квалитет израде саобраћајних објеката) као и прилагођавања постојећим условима (брзина). Кроз примере симулације, а који су доступни на Интернету, ученике довести у ситуацију да препознају сигурносне ризике и предвиде опасне ситуације у саобраћају. - Уз помоћ мултимедијалних примера објаснити како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе. - Са аспекта безбедности учесника у саобраћају обратити пажњу на учешће пешака и возача бицикла у јавном саобраћају. За реализацију ових садржаја користити мултимедије као и саобраћајне полигоне практичног понашања у саобраћају у оквиру школе (ако постоје). Ако школа нема просторне могућности за израду саобраћајног полигона, користе дворишта, шири ходници или фискултурне сале ради остваривања овог исхода.
3. Техничка и дигитална писменост	- На почетку реализације области укратко поновити која су знања и вештине из техничког цртања ученици усвојили у претходном разреду. - Ученике оспособити за рад у рачунарској апликацији за техничко цртање примереној њиховом узрасту и потребама. - Објаснити правила и симболе који се користе у техничком цртању у области грађевинарства. Приликом израде техничких цртежа на папиру и помоћу рачунара користити индивидуални облик рада. - Ученици треба да развијају вештине визуелног опажања и разумевања релацијских односа између објеката и предмета, стога је примерено задати им да скицирају просторни изглед одређеног грађевинског објекта који им је познат. - Представити могућности и рад са једноставним рачунарским апликацијама за 3Д приказ грађевинских објеката. - Ученицима објаснити појам пресека коришћењем наставних помагала и рачунарске симулације - Упознати ученике са радом у рачунарској апликацији за унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност и естетску вредност решења. - Израда мини-пројеката хоризонталног и вертикалног пресека стана у коме ученици живе и уређење стана према истим. Скица може бити израђена на папиру или помоћу рачунара. Ученици своја решења скице грађевинског објекта и унутрашњег уређења стана самостално представљају током редовне наставе. - Користити дигиталне презентације које ће ученици израдити. Акценат треба да буде на дизајну мултимедијалних елемената презентације, начину представљања решења (ток презентације) и развоју вештине комуникације (контакт са публиком), а не на техници израде презентације. Обезбедити простор за дискусију и давање вршњачке повратне информације на основу успостављених критеријума.
4. Ресурси и производња	- На почетку рада на овој области упознати ученике са основном поделом грађевинских материјала (према пореклу и намени). Врсте, начин производње, основне карактеристике грађевинских материјала и њихову примену објаснити на елементарном нивоу, без улажења у детаље. - Показати угледне примере појединих грађевинских материјала, а предавање поткрепити сликама, проспектима или мултимедијом. - Упознати ученике са конструктивним елементима грађевинског објекта (темељ, зидови, међуспратна конструкција, степенице и кров) уз међусобно функционално повезивање и начине изградње. Направити везу између конструктивних делова грађевинског објекта и материјала за њихову изградњу. Користити мултимедијалне презентације и одговарајуће цртеже за проверу усвојености знања. - Уз помоћ мултимедије или слика упознати ученике са врстама грађевинских објеката у оквиру нискоградње, високоградње и хидроградње. Потребно је да ученици повежу делове конструкције и начине градње грађевинског објекта са њиховом наменом. - Оспособити ученике да препознају и повезују алате и машине са врстама грађевинских радова (основна подела грађевинских машина и алата и њихове најважније карактеристике). Користити слике, цртеже и мултимедијалне презентације. - Указати на значај планирања избора материјала за изградњу грађевинског објекта и његове изолације још током пројектовања, са аспекта рационалне потрошње енергије и уштеде топлотне енергије. Повезати значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије. Користити мултимедијалне презентације и узорке одговарајућих материала.

	- Упознати ученике са врстама грејања у кући/стану. Кроз разговор са ученицима и уз изношење различитих примера из живота, ученике упутити на правилно и безбедно коришћење уређаја за загревање и климатизацију простора у кући/стану, а све са циљем рационалне потрошње енергије. Посебно нагласити значај великих могућности коришћења обновљивих и алтернативних извора енергије за загревање стана/куће. За реализацију овог дела наставне теме користити мултимедијалне презентације. - Упознати ученике са организацијом рада у пољопривредној производњи и најважнијим машинама и уређајима које су неопходне за нормално одвијање производње. Користити разне илустрације модела или мултимедију, да би ученици могли да препознају основне процесе пољопривредне производње са посебним осврtом на производњу хране. - Уз помоћ слика, мултимедије или макета ученицима треба представити најважније машине у пољопривреди са њиховим најбитнијим карактеристикама. - Истакнути значај рециклаже материјала и заштите животне средине у грађевинарству и пољопривреди. Пред ученике поставити задатак да израде мултимедијалну презенацију која се односи на рециклажу и заштиту животне средине (из свог блиског окружења или града). Јавно презентовати радове уз дискусију - Поступно увести ученике у свет практичног стваралаштва. Кроз практичан рад ученици стечена теоријска знања претварају у функционална, развијајући алгоритамски начин размишљања од идеје до реализације. Њихов стваралачки рад треба да се заснива на изради модела грађевинске или пољопривредне машине, уређаја или модела који користи обновљиве изворе енергије, уз обавезну примену мера заштите на раду.
5. Конструкторско моделовање	- Ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Потребно је поступно уводити ученике у алгоритме конструкторског моделовања при изради сопственог пројекта, креирању планске документације (листа материјала, неопходан прибор и алат, редослед операција, процена трошкова) до извршавања радних операција, графичког представљања замисли и процене и вредновања. - Ученике могу да се сами опредељују за одређену активност у оквиру дате теме која се односи на израду модела разних машина и уређаја у грађевинарству, израду макете грађевинског објекта или стана на основу плана и предлог за његово уређење као и моделовање машина и уређаја у пољопривредној производњи. Ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације макете/моделакористећи ИКТ, израђују макету/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. - У пројекат се може укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Ученици учествују у успостављању критеријума за вредновање, процењују свој рад и рад других и предлажу унапређење постојеће макете/модела. - У свим сегментима наставе у овој области, код ученика треба развијати предузетнички дух затевима да се врши процена употребљивости и оправданости реализованих решења.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-српски језик, -географија -математика -информатика и рачунарство -биологија -историја	- слушају, посматрају, причају, описују, упоређују, цртају , праве користе алате, приборе и материјале.	Објашњава, усмерава,наводи, подстиче, упућује на изворе знања, поставља проблем, проверава,поставља питања	• вербално-текстуална • демонстративно-илустративна • методе самосталног рада ученика • компјутер • интерактивна табла

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Разред: **Шести**
Годишњи фонд часова: **72 часа + 54 часа (обавезне физичке активности ученика)**

Циљ наставе и учења физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
- примени комплекс простих вежби у самосталном вежбању -користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама -упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст -примени достигнути ниво технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу -разликује атлетске дисциплине -развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике -одржава равнотежу у различитим кретањима -схвата вредност спортске гимнастике за сопствени развој -изводи елементе кошаркашке технике -примењује основна правила кошарке -користи елементе кошарке у игри -примењује основне елементе тактике у одбрани и нападу -учествује на у нутар одељенским такмичењима -изводи кретње у различитом ритму -игра народно коло -контролише покрете и одржава тело у води -преплива 25м техником краул -поштује правила понашања у води и око воде -објасни својим речима значај примењених вежби -препозна начин за побољшање својих физичких способности -правилно се понаша на вежбалишту и спортским манифестацијама -примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		Вежбе за развој снаге Вежбе за развој покретљивости Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине Вежбе за развој кординације
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	**Атлетика**	Техника штафетног трчања Скок у даљ Бацање кугле 2 кг Истрајно трчање- припрема за крос Скок у вис опкорачна техника Бацање вортекса
		Спортска гимнастика	Вежбе на тлу Прескоци и скокови Гимнастички полигон Прескок
		Основе тимских и спортских игара	Кошарка. Основни елементи технике и правила: -кретање у основном ставу у одбрани -контрола лопте у месту и кретању -вођење лопте -дриблинг -хватање и додавање лопте -шутирање -принципи индивидуалне одбране -откривање и покривање -основна правила игре
		Плес и ритмика	Вежбе са вијачом Народна кола
		Пливање	Предвежбе у обучавању технике

-одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима -решава конфликте на друштвено прихватљив начин -прихвати победу и пораз -примени препоручени дневни ритам одмора рада и исхране -користи здраве намирнице у исхрани -примењује здравствено хигијенске мере у вежбању -правилно реагује након повреда -чува животну средину током вежбања -препозна последице конзумирања алкохола и дувана			пливања Техника краула
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	На свим часовима као и на другим органозаионим облицима рада посебан акценат се ставља на : -развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој.Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално техничким условима за рад: -подстицање ученика на самостално вежбање -учвршћивање правилног држања тела
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Ученицима који нису у стању да усвоје неки од садржаја задају се слична али лакша вежбања од предвиђених.Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усавршавање неких моторичких задатака је континуиран процес без обзира на садржај програма. Уради са напреднијим ученицима реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.
ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Ова област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практични рад.Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању, физичком васпитању ,спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здарвљу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.Ова наставна облест обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игрии др. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности; формирању правилног односа према различотости, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.

Кључни појмови: васпитање, физичко вежбање, кошарка, здравље и васпитање
Корелација: Биологија (правилна исхрана, хигијена тела), историја (Стара Грчка), математика (угао избачаја кугле), музичка култура (народна кола), физика.

Компетенције: Компетенција за учење, комуникација, сарадња, брига за здравље.
Исходи воде ка испуњењу следећих стандарда:
Физичке способности:Фв.1.1.3.,Фв.1.1.4.,Фв.1.1.5.,Фв.1.1.6.,Фв.1.1.7.,Фв.1.1.9.,Фв.1.1.10.
Атлетика:Фв.1.1.3.,Фв.1.1.4.,Фв.1.1.5.,Фв.1.1.6.,Фв.1.1.7.,Фв.1.1.9.,Фв.1.1.10.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.
Спортска игра кошарка:Фв.1.1.1.,Фв.1.1.2.,Фв.2.1.1.
Спортска гимнастика:в.1.1.11.,Фв.1.1.12.,Фв.1.1.13.,Фв.1.1.14.,Фв.1.1.15.,Фв.1.1.16.,Фв.1.1.17.,Фв.1.1.18.,Фв.1.1.19.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.
Плес и ритмика:Фв.1.1.20.,Фв.1.1.21.,Фв.1.1.22.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.
Пливање:Фв.1.1.6.,Фв.2.1.6.
Физичко вежбање и спорт:Фв.1.2.1.,Фв.1.2.2.,Фв.1.2.3.,Фв.1.3.1.,Фв.1.3.2.,Фв.1.3.3.,Фв.1.3.4.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.
Здравствено васпитање:Фв.1.4.1.,Фв.1.4.2.,Фв.1.4.4.,Фв.3.3.1.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-математика -техничко и информатичко образовање -биологија -музичка култура -српски језик -историја	ходање -трчање -вежбање -анализирање -такмичење	-дискусија -анализирање -објашњавање -показивање -поређење -мерење	-разговор -демонстрација -физичко вежбање - компјутер - интерактивна табла

1. **РЕДОВНА НАСТАВА ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА**

2. **СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ (СЕКЦИЈЕ)**

Слободне активности (секције) организују се за ученике са посебним интересовањем за спорт.Рад се одвија у спортским секцијама или школским екипама које се формирају према интересовању,способностима и полу ученика.

3. **АКТИВНОСТИ У ПРИРОДИ**

Од активности у природи,планирана су два кроса и два излета.
Кросеви:
-јесењи крос, (октобар),

-пролећни крос, у организацији Спортског савеза и РТС-а (мај)

Излети:

-излет	ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ -развијање основних моторичких активности -примена стечених знања кроз игру -стварање услова за социјално прилагођавање
-излет	-развијање основних моторичких активности -учење и усавршавање технике скијања -стварање услова за социјално прилагођавање

КОРЕКТИВНО-ПЕДАГОШКИ РАД

Корективно-педагошки рад се организује за ученике који имају лоше држање тела.Рад спроводи наставник у сарадњи са лекаром или физијатром који утврђује степен деформитета и прописује вежбе.Тежи случајеви телесних деформитета третирају се у здравственим установама.

ШКОЛСКА И ДРУГА ТАКМИЧЕЊА

Школа организује и спроводи спортска такмичења као интегрални део процеса физичког васпитања, тј. обавезна унутар школска и међуодељенска такмичења у :

1. атлетици
3. спортским играма.

У сарадњи са Спортским савезом града Апатинаа, организују се такмичења међушколског карактера у многим спортсим дисциплинама према календару који прави Министарство просвете и спорта .

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

ВЕРСКА НАСТАВА - православни катихизис (веронаука)

Р.бр.	Наставни садржај	Бр. часова	За обраду	За утврђивање/ понављање
1.	Увод	1	/	1
2.	Припрема света за долазак Сина Божијег	5	3	2
3.	Увод у Нови Завет	5	3	2
4.	Богочовек – Исус Христос	16	12	4
5.	Црква Духа Светога	7	5	2
	Евалуација	2	/	2
	Укупно часова	**36**	**23**	**13**

Напомена: у току школске године планирана је посета храму Св. Марка ,учешће на Литургији поводом верских празника.

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ **По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**	**ОБЛАСТ /ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– образложи везу права и одговорности на примеру; – наведе примере за групу права *слобода да* и *заштита од*; – аргументује значај инклузивног образовања, права и потребе за образовањем свих ученика; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – идентификује показатеље кршења права детета у свакодневном животу, примерима из прошлости, литературе; – сврсисходно користи кључне појмове савременог демократског друштва: демократија, грађанин, власт; – образложи улогу грађана у друштвеном систему и систему власти на примеру; – разликује стварну партиципацију ученика у одељењу и школи од симболичке и декоративне; – позитивно користи интернет и мобилни телефон за учење, информисање, дружење, покретање акција; – образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца; – примени 7 правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука; – препознаје ситуације дигиталног насиља и зна како да реагује и коме да се обрати за помоћ;	**ЉУДСКА ПРАВА**	**Права и одговорности** Моја и твоја права – наша су права. Права и одговорности. Посебна група права: *слобода да* и припадајуће одговорности. Посебна група права: *заштита од* и припадајуће одговорности. Право на очување личног, породичног, националног, културног и верског идентитета и припадајуће одговорности. Право на квалитетно образовање и једнаке могућности за све и припадајуће одговорности. Инклузивно образовање – квалитетно образовање за све.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	**Демократско друштво и партиципација грађана** Демократско друштво – појам, карактеристике. Грађанин. Дете као грађанин. Процедуре којима се регулише живот у заједници: ко је овлашћен да доноси колективне одлуке и на основу којих процедура. Власт. Нивои и гране власти. Лествица партиципације ученика у школи: манипулација, декоративна употреба, симболичка употреба, стварна партиципација.

– учествује у избору теме, узорка и инструмента истраживања; – учествује у спровођењу истраживања, прикупљању и обради добијених података и извођењу закључака; – презентује спроведено истраживање и добијене резултате; – процењује ефекте спроведеног истраживања и идентификује пропусте и грешке; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; – проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.		Партиципација ученика на нивоу одељења и школе.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	**Употреба и злоупотреба интернета и мобилних телефона** Позитивно коришћење интернета и мобилног телефона. Шта је дозвољено, а шта није на интернету. Утицаја друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца. Опасности у коришћењу интернета и мобилног телефона. Дигитално насиље и веза са Конвенцијом о правима детета. Карактеристике и последице дигиталног насиља. Седам правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука. Реаговање у ситуацијама дигиталног насиља. Одговорности ученика и школе.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	**Планирање и извођење истраживања о понашању ученика у школи и њиховим ставовима о употреби/злоупотреби интернета и мобилних телефона**. Шта су ставови, на чему се заснивају и каква је њихова веза са понашањем. Избор теме, узорка и инструмента истраживања. Спровођење истраживања. Обрада података. Тумачење резултата. Припрема и презентација добијених резултата. Евалуација истраживања.

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Назив предмета	**ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ** **(**у комуникативним функцијама)
– разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; – постави и одговори на једноставна питања личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставан опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; – опише карактеристике бића, предмета, појава и места користећи једноставна језичка средства; – разуме једноставне предлоге и одговори на њих; – упути једноставан предлог; – пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање; – разуме једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; – упути једноставне молбе и захтеве; – затражи и пружи кратко обавештење; – захвали се и извини се користећи једноставна језичка средства;	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	Слушање и читање краћих, једноставних текстова који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе; реаговање на усмени или писани импулс саговорника и иницирање комуникације; усмено и писано давање информације о себи и другима; усмено и писано тражење информације о другима.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, ПОЈАВА И МЕСТА	Слушање и читање једноставних описа бића, предмета, појава и места; усмено и писано описивање бића, предмета, појава и места.
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	Слушање и читање једноставних текстова који садрже предлоге; усмено и писано договарање око предлога за учешће у заједничкој активности; писање позива за заједничку активност (нпр. прославу рођендана, спортску активност и сл.); прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нуди/тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења; усмено и писано упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу; усмено и писано изражавање захвалности и извињења.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија

– саопшти кратку поруку којом се захваљује; – разуме и следи једноставна упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – даје једноставна упутства из домена свакодневног живота и личних интересовања; – разуме честитку и одговори на њу; – упути пригодну честитку; – разуме једноставне текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње; – размени информације које се односе на опис догађаја и радњи у садашњости; – опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје/ активности користећи неколико везаних исказа; – разуме краће текстове у којима се описују догађаји у прошлости; – размени информације у вези са догађајима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости; – разуме планове и намере и реагује на њих; – размени једноставне исказе у вези са својим и туђим плановима и намерама; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава; – разуме свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним жељама, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне жеље, потребе, осете и осећања користећи једноставна језичка средства; – разуме једноставна питања која се односе на положај предмета и бића у простору и правац кретања, и одговори на њих; – разуме обавештења о положају предмета и бића у простору и правцу кретања;	**УПУТСТАВА**	упутства (нпр. за наставну активност, за компјутерску или обичну игру, за употребу апарата/апликација, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено давање једноставних упутстава уз адекватну гестикулацију или без ње; писано давање једноставних упутстава.
	УПУЋИВАЊЕ ЧЕСТИТКИ И ИЗРАЖАВАЊЕ ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставних текстова у којима се честитају празници, рођендани и значајни догађаји или се изражава жаљење; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање пригодних честитки у усменом и писаном облику.
	ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима, активностима и способностима; тражење и давање информација о сталним, уобичајеним и тренутним догађајима, активностима и способностима, у усменом и писаном облику; усмено и писано давање краћих описа о сталним, уобичајеним и тренутним догађајима, активностима и способностима.
	ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање једноставних текстова у којима се описују догађаји и активности у прошлости; усмено и писано описивање догађаја и активности у прошлости.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПЛАНОВА И НАМЕРА	Слушање и читање краћих, једноставних текстова у вези са плановима и намерама; усмено и писано договарање о планираним активностима.
– опише специфичније просторне односе и величине једноставним,	**ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА,**	Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и

везаним исказима; – разуме једноставна обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама; – тражи и даје информације о хронолошком времену и метеоролошким приликама користећи једноставна језичка средства; – опише дневни/недељни распоред активности; – разуме једноставне изразе који се односе на поседовање и припадност; – формулише једноставне исказе који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто; – разуме једноставне исказе који се односе на описивање интересовања, изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – опише своја и туђа интересовања и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставне изразе који се односе на количину нечега; – пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставна језичка средства; – пита/каже/израчуна колико нешто кошта; – састави списак за куповину; – на једноставан начин затражи артикле у продавници и наручи јело и/или пиће у ресторану; – изрази количину у најшире заступљеним мерама (грами, килограми...).	**ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА**	осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; усмено и писано исказивање интересовања за туђа осећања; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И ВЕЛИЧИНА	Слушање и читање краћих и једноставних текстова у вези са просторним односима и величинама уз визуелну подршку или без ње; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина.
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	Слушање и читање једноставних текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставних текстова у којима се саопштава шта неко има/нема или чије је нешто; тражење и давање информација у вези са поседовањем и припадањем.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА, ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставних текстова у вези с нечијим интересовањима, хобијима, активностима и стварима које му/јој се свиђају/не свиђају; размена информација у вези са својим и туђим интересовањима, хобијима, активностима и стварима које му/јој се допадају/не допадају; усмено и писано описивање интересовања, хобија, активности и ствари које му/јој се допадају/не допадају.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА	Слушање и читање једноставних текстова који говоре о количини нечега; усмено и писано постављање питања и давање одговора у вези са количином; слушање и читање текстова на теме куповине и поруџбине у ресторану; играње улога ради симулације ситуација у којима се нешто купује, наручује; писање списка за куповину; размена информација о ценама производа и рачунање цена; изражавање количине у мерама.

НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
КОРЕЛАЦИЈА	**АКТИВНОСТИ**		**МЕТОДЕ И ТЕХНИКЕ**
	а)ученик	б)наставник	
-српски језик, -географија -.драмским уметностима - фотографија, филм, телевизија,.. -математика -техничко и информатичко образовање -информатика и рачунарство -биологија	активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација и графикона -читање текстова -анализа стрипа или филма -кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе - истражује, анализира историјске изворе, - одговара на питања 'писмена провера (тест	Објашњава, усмерава,наводи, подстиче, упућује на изворе знања, поставља проблем, проверава,поставља питања	-наративна -дијалошка -илустративна -текстуална -стрип или филм -писмена провера знања (тест) - компјутер - интерактивна табла

ОСТВАРИВАЊЕ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Оне могу бити из природних или друштвених наука, уметности и културе, технике, као и других области у складу са интересовањима ученика, просторним и људским ресурсима. Школа је у обавези да ученицима понуди листу од три слободне наставне активности, а ученик обавезно бира једну од њих и похађа током целе школске године. Слободне наставне активности реализују се по програму који припрема школа или по програмима који су претходно донети као изборни (нпр. Свакодневни живот у прошлости, Цртање, сликање, вајање, Чувари природе, Хор и оркестар, Шах и сл.). Сврха ових активности је оснаживање ученика да препознају своја интересовања и способности које су важне за професионални развој и доношење одлука за наставак школовања и зато ученици могу сваке године бирати различите слободне наставне активности. Наставу треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија.

ОСТВАРИВАЊЕ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите програме ваннаставних активности у складу са интересовањима ученика, ресурсима и просторним могућностим. Поред организације излета, екскурзије, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Наставници, одељенске старешине и стручни сарадници кроз свој непосредни рад са ученицима упознају их са понудом ванаставних активности, њиховим садржајем, начином рада и сврхом. Такође, потребно је да и родитељи буду упознати са понудом школе и мотивисани да њихова деца изаберу оне активности које им највише одговарају.

План и програм ваннаставних активности школа сама припрема у складу са исказаним интересовањима ученика и својим могућностима. Избор начина рада треба да буде у функцији подстицања активног учешће ученика и њихове самосталности. Неке активности могу бити тако организоване да их заједнички воде два и више наставника (на пример: драма, покрет, музика).

Учешће ученика у друштвеним, техничким, хуманитарним, спортским и културним активностима доприноси многим важним исходима образовања и васпитања, као што су:

– задовољење различитих образовних потреба и интересовања ученика;

– препознавање професионалних способности и интересовања, упознавање са светом рада;

– надоградња исхода који се остварују у оквиру редовне наставе и доприносе развоју међупредметних исхода;

– унапређивање различитих способности (интелектуалне, физичке, креативне, радне...);

– јачање капацитета ученика за разликовање безбедног од небезбедног понашања и заштиту од ризичног понашања;

– подстицање хуманог и одговорног односа према себи, другима и окружењу, јачање осетљивости за оне којима је потребна помоћ (нпр. стари и болесни);

– унапређивање различитих врста писмености (језичке, медијске, културне, научне...);

– култивисање коришћења слободног времена;

– подстицање интеркултуралног дијалога;

– разумевање концепта инклузије и јачање осетљивости за различитост;

– јачање генерацијских веза између ученика различитих одељења без компетитивности;

– релаксација, растерећење напетости ученика, самоисказивање;

– јачање везе са локалном заједницом;

– развој осећања припадности својој школској заједници;

– подстицање самосталности, проактивности и предузимљивост;

– припрема за решавање различитих животних ситуација;

– промоција школе и њеног идентитета.

– Школа треба да настоји да резултати рада ученика у оквиру ваннаставних активности постану видљиви како у оквиру школе тако и шире као што су организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту, смотре стваралаштва, спортски сусрети и др.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА СЕДМИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**
Циљ	**Циљеви** учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**144 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима која чита; – истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; – чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их, у складу са узрастом; – разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста; – разликује основне одлике стиха и строфе – укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен; – тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту; – локализује књижевна дела из обавезног школског програма; – разликује етапе драмске радње;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ЛЕКТИРА** **ЛИРИКА** *1.* Јован Дучић: *Подне* *2.* Милан Ракић: *Божур* *3.* Владислав Петковић Дис: *Међу својима* *4.* Милутин Бојић: *Плава гробница* *5.* Десанка Максимовић: *Крвава бајка* *6.* Стеван Раичковић: *После кише* *7.* Јован Јовановић Змај*: Јутутунска јухахаха* *8.* Рабиндранат Тагоре: *Папирни бродови* *9.* Вислава Шимборска: *Облаци* **ЕПИКА** *1.* Народна бајка (једна по избору): *Међедовић / Чудотворни прстен / Златоруни ован* 2. Стефан Митров Љубиша: *Кањош Мацедоновић* (одломак) 3. Радоје Домановић: *Вођа* (одломак) *4.* Петар Кочић: *Кроз међаву* 5. Иво Андрић: *Јелена, жена које нема* (одломак) *6.* Данило Киш: *Прича о печуркама / Еолска харфа*

– разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; – разликује облике казивања (форме приповедања); – идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију; – анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста; – уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким; – разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела; – критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став; – доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста;		*7.* Алфонс Доде: *Последњи час* / Владимир Набоков: *Лош дан* 8. *Дневник Ане Франк* (одломак) 9. Ефраим Кишон: *Код куће је најгоре* (једна прича по избору) 10. Афоризми (Душан Радовић и други) **ДРАМА** 1. Бранислав Нушић: *Власт* (одломак) 2. Вида Огњеновић: *Кањош Мацедоновић* (одломак о сусрету Кањоша и Фурлана)
– препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину; – размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевноуметничких текстова; – препоручи књижевно дело уз кратко образложење; – упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмски текст; – разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом; – одреди врсте непроменљивих речи у типичним случајевима; – уочи делове именичке синтагме; – разликује граматички и логички субјекат; – разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да; – препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независним реченицама;		**НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** **Обавезна дела** 1. Михајло Пупин: *Са пашњака до научењака* (одломак) 2. Јелена Димитријевић: *Седам мора и три океана* (одломак) / Милош Црњански: *Наша небеса* („Крф, плава гробница” – одломак) **Једно дело по избору** *1.* Јован Цвијић: Охридско језеро (одломак) / Пеђа Милосављевић: *Потера за пејзажима* *2.* Светлана Велмар Јанковић: *Српски Београд деспота Стефана (Капија Балкана)* 3. Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепотама и културноисторијским споменицима завичаја 4. Избор из енциклопедија и часописа за децу **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** 1. Епске народне песме покосовског тематског круга (*Смрт војводе Пријезде, Диоба Јакшића* и песма по избору) *2.* Епске народне песме о хајдуцима и ускоцима (*Мали Радојица, Стари Вујадин, Старина Новак и кнез Богосав; Иво Сенковић и ага од Рибника, Ропство Јанковић Стојана)* *3. Свети Сава у књижевности:*

– идентификује врсте зависних реченица; – искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом; – примени основна правила конгруенције у реченици; – доследно примени правописну норму; – разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат; – говори на задату тему поштујући књижевнојезичку норму; – разликује књижевноуметнички од публицистичког функционалног стила; – састави кохерентан писани текст у складу са задатом темом наративног и дескриптивног типа; – напише једноставнији аргументативни текст позивајући се на чињенице; – користи технички и сугестивни опис у изражавању; – препозна цитат и фусноте и разуме њихову улогу; – пронађе потребне информације у нелинеарном тексту; – напише електронску (имејл, SMS) поруку поштујући нормативна правила; – примени различите стратегије читања (информативно, доживљајно, истраживачко и др.); – састави текст репортажног типа (искуствени или фикционални); – правилно употреби фразеологизме и устаљене изразе који се јављају у литерарним и медијским текстовима намењеним младима.		– одломак из *Житија Светог Симеона* (о опроштају оца од сина); – избор из народних прича и предања (на пример *Свети Сава и ђаво*, легенде о Светом Сави); – избор из ауторске поезије о Св. Сави (на пример Матија Бећковић: *Прича о Светом Сави*) 4. Мирослав Антић: *Плави чуперак* и *Шашава књига* (избор) *5.* Антоан де Сент Егзипери: *Мали Принц;* Момо Капор: *Мали Принц* *6.* Јован Стерија Поповић: *Покондирена тиква* *7.* Душан Ковачевић: *Свемирски змај* *8.* Дејан Алексић: *Ципела на крају света /* Игор Коларов: *Дванаесто море* **ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ** (бирати 3 дела) 1. Милорад Павић: *Руски хрт* (одломак) *2.* Тургењев: *Шума и степа* *3.* Антон Павлович Чехов: *Чиновникова смрт* 4. Јанко Веселиновић*: Хајдук Станко* (одломак из првог дела романа) 5. Гордана Малетић: *Катарке Београда* (прича *Зебња* и друге) *6.* Урош Петровић: *Загонетне приче* *7.* Александар Манић: *У свитање света* *8.* Јасминка Петровић: *Лето кад сам научила да летим* *9.* Градимир Стојковић: *Хајдук у Београду* *10.* Корнелија Функе*: Срце од мастила* 11. Душица Лукић: *Земља је у квару* (избор) *12.* Гордана Брајовић*:* из збирке песама *Индија, Индија (Пролази слон пун мириса, Пролази слон пун Хималаја)* *13.* Душан Поп Ђурђев: *Лет лионског Икара* **КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ** Опкорачење. Рефрен. Цезура. Везани и слободни стих. ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична песма. Језичко-стилска изражајна средства: метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанца и алитерација). Функција мотива у композицији лирске песме. Песма у прози. Фабула и сиже. Статички и динамички мотиви.

			Композиција. Епизода. Идејни слој књижевног текста. Хумор, иронија и сатира. Врсте карактеризације књижевног лика. Унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање. Дневник. Путопис. Аутобиографија. Легендарна прича. Предања о постанку бића, места и ствари. Афоризам. Пословице, изреке; питалице; загонетке. Драмска радња; етапе драмске радње: увод, заплет, врхунац, перипетија, расплет. Драмска ситуација. Драма у ужем смислу.
	ЈЕЗИК	**Граматика**	Грађење и основна значења глаголских облика: футур II, императив, потенцијал; трпни гл. придев, гл. прилог садашњи и гл. прилог прошли. Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времена и начини) и неличне. Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици. Појам синтагме (главни члан и зависни чланови); врсте синтагми: именичке, придевске, прилошке и глаголске. Атрибут у оквиру синтагме. Логички субјекат. Сложени глаголски предикат. Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни. Појам комуникативне и предикатске реченице. Независне предикатске реченице – напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни). Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене). Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом. Конгруенција – основни појмови.
		Правопис	Правописна решења у вези са обрађеним глаголским облицима.

			Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета). Писање скраћеница, правописних знакова.
		Ортоепија	Дугоузлазни и дугосилазни акценат.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Књижевноуметнички и публицистички текстови. Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама (ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.). Текст заснован на аргументима. Технички и сугестивни опис. Репортажа. Цитати и фусноте из различитих књижевних и неуметничких текстова. Нелинеарни текстови: табеле, легенде, графикони, мапе ума и друго. Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); вежба аргументовања (дебатни разговор). Правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависносложеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке. Језичке вежбе: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина (реч, синтагма, предлошко-падежна конструкција, реченица); фразеологизми (разумевање и употреба) и друге. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

Поједини наставни садржаји за које наставник процени да се током године не могу реализовати на редовним часовима, могу се планирати за обраду на часовима пројектне наставе, амбијенталне, као и на часовима додатног рада и рада у секцијама.

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Вештина читања и разумевања прочитаног	а) разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи б) разликује уметнички и неуметнички текст в) препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима г) препознаје цитат, служи се садржајем да би пронашао одређени део текста д) разликује у тексту главно од споредног ђ) повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство-циљ, узрок-последица) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту. е) чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме	а) чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“; читање „с оловком у руци“ б) познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање) в) препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове г) проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима) д) разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности на једноставнијим примерима ђ) препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у тексту	а) проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих б) издваја кључне елементе и резимира текст в) чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме
Писмено изражавање	а) зна и користи оба писма (ћирилицу и латницу) б) саставља разумљиву, граматички исправну реченицу в) саставља текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) г) уме да преприча текст д) влада основним жанровима писане комуникације; саставља писмо, попуњава различите обрасце и формуларе, i-mail порука ђ) примењује правописну норму у једноставним примерима е) препознаје техничко и сугестивно приповедање и описивање	а) саставља вест, реферат и извештај б) писање најаве догађаја, обавештења, интервјуа в) сажимање текста и писање резимеа г) зна правописну норму и примењује је у већини случајева	а) организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслове деловима текста б) пише резиме дужег и/или сложенијег текста в) зна и доследно примењује правописну норму
Граматика	а) препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску и комуникативну реченицу) б) разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне... в) разликује основне врсте напоредних односа (саставни, раставни, супротни) г) одређује реченичне и синтагматске чланове у школским (типичним) примерима	а) зна основна правила акценатске норме б) препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних реченица) в) одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима г) препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици	а) зна акценатска правила б) познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних реченица) в) познаје главна значења падежа и падежне синонимије

	д) препознавање конгруенције ђ) препознавање падежне синонимије е) разликовање кратких и дугих акцената		
Лексика	а) познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију б) служи се речницима и школским правописом	а) одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и контекста у коме су употребљени б) зна значења речи и фразеологизама који се јављају у медијским текстовима намењеним младима и правилно их употребљава	а) уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и контекста у коме су употребљени б) зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима намењеним младима и правилно их употребљава
Народни и књижевни језик	а) зна основне податке о историји језика (језик Словена до настанка глагољице и ћирилице)		
Књижевност	*а) повезује наслове прочитаних књижевних дела са именима аутора тих дела* *б) разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)* *в) разликује основне књижевне родове:лирику, епику и драму* *г) препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац)* *д) препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (алегорија)* *ђ) уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, место и време радње, лик...*	*а) повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања* *б) повезује наслов дела и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација* *в) препознаје и разликује одређене стилске фигуре (алегорија)* *г) одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност* *д) разликовање облика казивања- унутрашњи монолог*	*а)наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних тема и мотива* *б) издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту* *в) проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту* *г) одређује и именује врсту стиха и строфе* *д) тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело*

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Наставне методе	**Наставни облици рада**	**Наставана средства**
дијалошка, монолошка текст метода демонстративна метода комбинована метода метода самосталних ученичких радова	фронтални индивидуални рад у паровима рад у групама	Читанка *Граматика* *Радна свеска* Правопис, лектира, литература ученичке свеске наставни листови табла, маркери - компјутер - интерактивна табла зидне новине, слике, шеме, постери, фотографије

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		**ЕВАЛУАЦИЈА**	**КОРЕЛАЦИЈА**
Наставника	**Ученика**		
КЊИЖЕВНОСТ – планира и припрема наставу – врши избор наставних метода, облика наставног рада и наставних средстава – израђује дидактички материјал – организује и реализује наставу – презентује наставни садржај – објашњава и дефинише појмове – објашњава непознате и мање познате речи и појмове – подстиче и усмерава ученике на доношење закључака и самостални рад – развија љубав према литератури – подстиче развој индивидуалних способности ученика – вреднује постигнућа ученика – упућује ученике на вредеповање сопственог рада – координира у раду одељења – упућује и усмерава ученике на самостално	– слуша – чита – бележи – препричава – описује – запажа – анализира – дискутује – изводи закључке – поставља питања – ради самостално и у групама – користи различите изворе информација – истражује различите могућности	– активност на часу – течност у излагању – одговарање на питања и постављање питања –способност вођења дискусије – повезивање стечених знања – богаћење речника – ученички радови и продукти ученичких активности – константне белешке о напредовању ученика – посматрање и стално праћење активности ученика – разликовање граматичких категорија – превазилажење недоумица у вези са појединим граматичким појмовима – примена знања у комуникацији – самостално усмено и писмено	географија верска настава грађанско васпитање Српски језик Историја Ликовна култура Музичка култура и Информатика и рачунарство Електронско учење-дигитална библиотека

проналажење информација – укључује ученике у активну наставу – негује правилан однос према традицији – негује етичке вредности – развија правилан однос међу члановима породице – развија код ученика правилан однос према животу и друштву уопште ЈЕЗИК – планираи припрема наставу – врши избор наставних метода, облика наставног рада и наставних средстава – израђује дидактички материјал – организује и реализује наставу – презентује наставни садржај – објашњава граматичка правила – упоређује и повезује ново са старим градивом – подстиче ученике на доношење закључака и самостални рад – анализира домаће задатке – развија такмичарски дух у примени знања – континуирано повезује знања о језику са непосредном говорном праксом –проверава примену стечених знања КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА – развија културу усменог и писменог изражавања – подстиче ученике на самосталан рад – анализира домаће задатке – вреднује ученичка постигнућа – негује чистоту српског језика – објашњава непознате појмове – подстиче на правилан однос према природи и естетици – указује на лепоту пејзажа – усмерава ученике да правилно користе стечена знања – стимулише ученике за даљи рад	– усваја и примењује граматичка и правописна правила – чита – слуша – бележи – истражује – запажа – процењује – упоређује – закључује – повезује речи и слике -интерактивно учи -ради у групама и паровима – примењује граматичка и правописна правила – упоређује ново са сатарим градивом – приповеда – описује – извештава – истражује – решава проблем - анализира и изводи закључке – процењује свој напредак - увежбава изражајно читање и казивање - негује културу писменог изражавања	изражавање, компоновање грађе – употреба нових сазнања у одређеним ситуацијама	

Назив предмета	**СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ** **(**у комуникативним функцијама)
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл.).
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење живих бића, предмета, појава, местâ, из искуственог света и фикционалног спектра.
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора; образложење спремности за прихватање предлога, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл.).
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава

средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.; – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/	**ЗАХВАЛНОСТИ**	извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за израду задатака, пројеката и сличних наставних и ваннаставних активности), с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осећањима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и

положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; – разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;		обавеза.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова, у којима се говори о томе шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/не допадање; усмено и писано изражавање допадања/ недопадања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/неслагање; усмено и писано тражење изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања.
– разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; – размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.	**ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА**	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано.

ЈЕЗИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И	*Hi Sophie, how are you/ have you been? Fine!/ Pretty good!/Great!/ Never been better!/Not bad!/As usual./A little busy actually!/I've been busy studying, how about you?/Thanks for asking, and you?* *It was nice meeting you. It was nice/a pleasure meeting you as well/too./You as well/too./I hope to see you again./I look forward to meeting/seeing you again. Say hello/hi to your family.*

ДРУГИМА	*Is Dorian your first name? No, it's my middle name. My first name is David. What's your first/middle/last name/family name/surname?* *I was named after my great-grandfather, who was Russian. Who were you named after? My godparents chose this name for me.* *I grew up/was raised in Serbia, but my parents moved to Australia when I was ten. My paternal grandparents are still alive, but my maternal grandparents died when I was a child.* *These are my classmates, Vasilije and Neda; we've been friends for years. We belong to the the Drama Club, and we meet once a week/every Thursday afternoon. Which school club do you belong to?* *Who's that girl on the right/left – the one in the leather jacket and plain T-shirt? The picture was taken a few years ago, but it must be Elena, a girl from my class. She plays the guitar in the school orchestra. What instrument do you play?* *Luka and I go to the same school, but we aren't in the same class. We get on/along very well, although we don't always agree about everything. He doesn't live in my street; however, he lives very close to me, just round the corner. Who do you get on/along (well) in your class/school/family?* *Phillip's quite brainy, and he's really good with computers, but he's been really bad-tempered since his parents got divorced. Who has he lived with since then?* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних и уобичајених радњи *The Past Simple Tense* глагола *to be* и осталих глагола (правилних и неправилних) *The Past Continuous Tense* *The Present Perfect Tense* учесталијих глагола (правилних и неправилних) Питања са *Who/What/Which/Where/When/Why…* Питања са препозиционим глаголима Употреба и изостављање чланова при ближем одређивању лица, у фиксним изразима *(go to school/by car/on foot...)*, са основним географским појмовима (називима улица, градова, држава...) Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*...) Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Past Simple, Future Simple*) **(Интер)културни садржаји**: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе. Већи градови у земљама циљне културе.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	*What's he/she like? He's smart and confident, but he's slightly irresponsible at times. What does he/she look like? She's of medium height/build and she's got medium length straight/wavy/curly hair. She usually wears sporty clothes – she must love sports!* *My sister's too young to take the driving test. My brother isn't tall enough to play basketball.* *Fast food is unhealthy, isn't it? These potatoes are too salty, aren't they?* *Our results look great compared to theirs. We can't be worse than them.* *The lamp is broken! The news is fascinating/unbelievable.* *What an enormous fish! What a lovely drawing! What lovely weather! How interesting/boring!* *You can see/There's a church in the middle/in the background/in front of the picture.* *I didn't enjoy the amusement park – it was too scary!* *It was -10 degrees on the mountain – it was freezing cold and snowy.* *It rained/ snowed more heavily than last night.* *What's the title of the book/film?It's a novel/film entitled...* *Serbia is situated at the crossroads of Central and Southeast Europe. Belgrade is located at the confluence of the Danube and Sava Rivers.* *The United Kingdom consists of four countries: England, Wales, Scotland and Northern Ireland.* *The UK national anthem is called "God Save the Queen", while the US national anthem is called "The Star Spangled Banner". What's Serbian national anthem called? It's "God of Justice".*

	What is/are the most endangered animal species in the world? *What is/are the most popular teen TV series in your country?* *In Serbian tradition godparents are usually given the responsibility for naming a newborn child.* *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости, *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости Поређење прилога Придеви са наставцима *–ed* и *–ing* *Too (adjective) to... / (not) enough (adjective) to...* Творба и употреба прилога за начин *(beautifully, quickly, happily, well, badly, fast, hard...)* Употреба одређеног члана код поређења придева/прилога Употреба/изостављање одређеног члана са основним географским појмовима (називима градова, држава, река...) Релативне заменице *who, which, that, whose, where...* Неодређене заменице *(somebody, something, anybody, anything, nobody, no one, nothing, everything…).* Питања са *What…like, How, Why…* Негативни префикси *un-, im-, ir-...* Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*...) Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Past Simple, Future Simple*) *What (a/an) + adjective + noun* *Question tags* **(Интер)културни садржаји**: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	*Have a slice of bread!* *Help yourself/yourselves to the sandwiches!* *Less/More, please!* *He should cut down on sweets, shouldn't he?* *If you experience any form of bullying, you should immediately report it to the teachers.* *What should/shall I do if my Facebook account gets hacked?* *Are we meeting Pavle and Dorotea in front of the cinema?* *Let's go sightseeing, shall we?* *We'll play in the garden if the weather gets better, won't we?* *I'm on the team, aren't I?* *I'll keep my fingers crossed for you!* *Why don't we download some music from the Internet?* *Let me show you.* *It's lesson/break/quiz time!* *The game is over!* *They asked me to join their team.* *The doctor told me to stay in bed and drink plenty of fluids.* *She advised us to take a bus downtown/not to drink the water.* *Should* за давање савета

	Изрази: *How about…? What about…? Why don't we…? Would you like…? Do you want…? Shall we…? Let's...* Модални глаголи за изражавање предлога – *can/could/may/might* Заповедни начин *The Present Continuous Tense* за унапред договорене радње *Question tags* Индиректни предлози и савети Први кондиционал Повратне заменице **(Интер)културни садржаји**: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	*Can I have my magazine back?* *Can/Could we have some advice/information about the trip?* *Could you speak a bit more slowly/speak up, please?* *Mother told the children to stop arguing/fighting.* *The flight attendant told the passangers to fasten their seat belts.* *The librarian asked us not to make noise in the library.* *Will you leave me alone, please? He asked me to leave him alone.* *She promised/refused to let me use her laptop/dictionary.* *I'm sorry for your loss!/I'm sorry to hear that! Thank you for your sympathy/kindness!* *He thanked me for my help/support.* *Sorry for being late. Thanks for coming. Thank you in advance!* *I´ll put it down so that I don´t make the same mistake again!* Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may/will* Индиректне наредбе и молбе *Gerund/Infinitive* **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	*If you want to help the charity, email... or call...* *If you want to recycle, sort out/separate different materials and put them in recycling containers.* *You can set up your account in just a few steps.* *Once you have finished, you can save your work and share the link.* *Make sure you check your essay for spelling mistakes before you hand it in!* *Make/ Do a class survey on their reading habits/ media preferences. Compare/ Present the results.* *The form must be completed in ink.* *Write your name and address in block capitals.* *Fill in the blanks.* *Don't let go of the handlebar on that bike!* *Keep your dog on a leash!* *Hold on! Hold the line!* *When a challenge is given don't step back. Step up!*

	Први кондиционал Заповедни начин Пасивни облик модалних глагола **(Интер)културни садржаји:** правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	*How long does it take you to get to school?It takes me half an hour if I go by bus, but this week Dad's driving me to school, so it's taking me only half the time.* *Who's the teacher telling off?* *What are the police looking for?* *She's getting dressed for the party, isn't she? The children are dressed up for the celebration, aren't they?* *My parents have been married since 2002.* *Can you do a handstand/ a cartwheel/ a forward/backward roll/ a split/ a bridge?* *We've been able to use the application for over a year now.* *Teenagers don't watch TV as often as they used to.* *My neighbours have got a very big house with a swimming pool – they must be rich!* *Pavle can't be on holiday – I've just seen him!* *In Serbian tradition, if you hiccup, someone is talking about you.* *Plants die if they don't get enough water.* *The novel/film is based on an oral folk story/a historic fact.* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних и уобичајених радњи *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи. Разлике у употреби глаголских облика *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају Нулти кондиционал Питања са препозиционим глаголима *Can* за изражавање способности у садашњости Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*...) Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple*) *Question tags* **(Интер)културни садржаји**: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	*It was very nice/kind of Nadja to help me with my homework.* *Nicholas did very well in his test – better than in the previous one!* *Lara was born in Canada, but her family moved to the USA two years ago. Which US state did they move to?* *Have you ever read this book? No, but I'd like to.* *Has Marco finished his exams yet?* *She has already had supper, hasn't she?* *It's been ages since we last met, hasn't it?* *Everybody enjoyed themselves, didn't they?*

	We've won! They've lost! *Have the police been able to find the criminals who robbed the bank?* *When we looked up we could see the stars.* *I broke my glasses so I couldn't see the board at school.* *It was raining when I left home this morning.* *While we were watching TV, I fell asleep.* *Who were you talking to when I saw you at the party?* *What was Isaac Newton doing when he discovered the law of gravity? He was sitting in his garden when an apple fell on his head.* *I didn't use to like animals, but I do now.* *What kind of TV programmes did you use to watch when you were a child?* *Robin Hood used to take from the rich and give to the poor.* *The Indians didn't use to hunt with guns, they used to hunt with bows and arrows.* *The plane was late so we had to wait for ages.* *It was very warm so we didn't have to wear jumpers.* *Did you have to study hard for your maths test?* *I was given a lot of useful advice/information about the project.* *How many people were killed in the hurricane/flood/earthquake?* *How many homes were destroyed by the hurricane/flood/earthquake?* *What was the deadliest hurricane/flood/earthquake?* *America was discoverd in 1492. When was George Washington elected the first president of the United States?* *Peter I reigned as the last King of Serbia and as the first King of the Serbs, Croats and Slovenes. When was he proclaimed King of Serbia?* *Queen Elizabeth II has ruled Britain since 1952, when her father, King George VI, died. When was she crowned?* *"The Bridge on the Drina"was written by Ivo Andrić. Who was "Oliver Twist" written by?* *The Past Simple Tense* правилних и неправилних глагола, све употребе *The Past Continuous Tense,* све употребе Контрастирање употребе и значења глаголских облика *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense* *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са *ever, never, just, already, yet…* Контрастирање употребе и значења глаголских облика *The Past Simple Tense* и *The Present Perfect Simple Tense* *Used to* *Could* и *was/were able to* за изражавање способности у прошлости Питања са *Who/What/Which/Where/When/Why…* Питања са препозиционим глаголима Пасивни облик глагола у простим временима *(Past Simple*) *Question tags* **(Интер)културни садржаји**: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.
ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	*I'm going to the dentist's/doctor's tomorrow morning.* *Anja is spending the weekend at her grandparents'.* *My auntie Sara is getting married next month.* *My mum's flying to Rome this afternoon. What time does her plane leave?* *The project will/could/may/might be finished by the end of the month.* *Will you be able to hand in your project in time?*

	I hope the rain will stop soon! *Look at the bright sky – it's going to be a lovely day today!* *The car's going to hit the child! We're going to miss the train!* *Mina's going to take the final exam at the end of term – I'm sure she'll pass it.* *I'll let you know as soon as I get the results!* *Let's cross that bridge when we come to it!* *The teacher will get angry if we don't finish our homework, won't he?* *If Nenad doesn't do any revision for his exam, he will get bad marks and fail it.* *I haven't heard from my cousins for ages – I'll text them to check if they're OK.* *What will happen if we don't stop polluting our planet?* *In Serbian tradition, if your left palm is itching, you will get money, but if it's the right one then you will give money.* *The Present Continuous Tense* за изражавање унапред договорених/испланираних радњи *The Present Simple Tense* за изражавање будућих радњи које су део утврђених распореда/програма *The Future Simple Tense* за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања Модални глаголи за изражавање вероватноће: *could/may/might* *Going to* за изражавање планова, намера и предвиђања на основу чулних опажања Временске зависне реченице за изражавање будућности и одговарајући везници (*when, after, before, as soon as*...) *Stative verbs (promise, believe, think, hope...)* Пасивни облик глагола у простим временима (*Future Simple*) *Question tags* *Will be able to* за изражавање способности у будућности **(Интер)културни садржаји**: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	*What's wrong/the matter with you? My knee/ankle hurts! / I've got a sore throat and a runny nose. That must be the flu. You need some medicine. Get well/better soon!* *What do you want to talk about?* *She's been very lonely since her best friend moved house last year.* *Why's Sara angry with me? She might be jealous of you!* *He's disappointed with his test results.* *I'm (very) happy for you/about visiting my aunt in Dublin.* *My heart sank/ I was over the moon when I heard the news.* *My parents were very proud of me when I won the first prize.* *The cake smells/tastes delicious. Can I taste your pie?* *Teenagers aren't interested in reading the news.* *The children are not hungry enough to eat a whole pizza.* *I'm too tired to go out tonight.* *Stative verbs (be, want, need, have, hurt, feel, smell, taste…)* *Why don't we/you* + инфинитивна основа глагола. *Would like* + именица/инфинитив глагола. Употреба придевско-предлошких израза *tired of / sick of / fed up with / bored with / disappointed with/by / happy for/about / angry with / proud of / interested in...* *The Present Simple / Past Simple / Presen Perfect Simple Tense*

	Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*...) Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*) Заповедни начин Gerund/Infinitive *too (adjective) to/(not) enough (adjective) to* **(Интер)културни садржаји**: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	*Could you tell me the way to a nearby/the nearest station?* *The city hall is closer to/nearer the city centre than the cathedral.* *The Modern Art Museum is the farthest from the centre.* *They built their home in a forest on a mountain, among pine trees.* *We put up our tent on a campsite by the lake, and we slept under the stars.* *They went sledging down the steep hills.* *We often go for long walks along the river bank.* *You mustn't go across this road here.* *The children were running past/through/around the park.* *The plane was flying high above the clouds.* *I placed the speakers right against the wall.* *Can you wait outside/inside?* *The cat jumped onto/off the roof/over the wall and into the garden.* *Yuri Gagarin was the first human being to travel into space.* *How can I find these places on the map?* *Canada is north of, and Mexico is south of the United States.* *The UK is bordered to the south by the English Channel, which separates it from continental Europe, to the east by the North Sea and to the west by the Irish Sea and the Atlantic Ocean.* *Tara Mountain is located in western Serbia, while the Djerdap Gorge is situated in eastern Serbia.* *It's on the tip of my tongue!* *I wrote off the top of my head.* Предлози за изражавање положаја и просторних односа: *in front of, behind, between, opposite, along, above, against...* Предлози са глаголима кретања: onto, into... Предлошки изрази са именицама за означавање страна света: *north of, south of, to the south, to the west...* Придеви изведени од именица за означавање страна света: western, eastern... Компаратив и суперлатив придева Заповедни начин Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*) Употреба/изостављање одређеног члана са основним географским појмовима (називима градова, држава, река, планина, мора, океана...) **(Интер)културни садржаји**: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног

	подручја циљног језика; идиоматска/метафоричка употреба предлошких израза.
ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	*The head teacher ordered us not to use our mobile phones in class.* *They must be put away before the beginning of class. What are the rules about using cell phones in your school?* *The local council warned the people not to pollute the river.* *My parents told me not to leave the house without their permission.* *The animals mustn't be disturbed. Don't let the children feed them!* *The teams cannot have more than 11 players on the field during a match.* *The new Spiderman film is rated 12. This means we're allowed to watch it.* *We're not allowed to talk during the performance.* *Don't go near Ljubica. She's got chicken pox.* Look out! There's a car coming! Watch out! *The floor/staircase/pavement is slippery.* *Be careful. You could burn yourself.* *Take care in the sun. You may/might get sunburnt.* *Keep off the grass!* *No entry!* *We should say good-bye now!* Заповедни начин Модални глаголи и глаголски облици за изражавање дозволе, забране, правила понашања и присуство/одсуство обавезе: *can/can't, must/mustn't, should/shouldn't, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to* Модални глаголи за изражавање вероватноће: *could/may/might* *Let/Make* + инфинитивна основа глагола Индиректне наредбе и молбе Пасивни облик глагола у комбинацији са модалним глаголима **(Интер)културни садржаји**: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	*That's your parents' car, isn't it?* *These are my sunglasses, aren't they?* *Is that Lazar's phone? I'm not sure, it could be Sanja's.* *This can't be my book, it must be yours; I left mine at home.* Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – *my friend's/ friends'/ children's books* Присвојне заменице *mine, yours…* Питања са *Whose* Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*...) *Question tags* **(Интер)културни садржаји**: однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	*My most/least favourite outdoor/indoor acivity is...* *Masha enjoys outdoor swimming, doesn't she?* *She can't be keen on skiing, she doesn't like winter sports.* *My sister prefers vanilla to chocolate ice-cream / traditional shopping to online shopping / downloading music to buying CDs.*

	Which one do you prefer? *It's not my cup of tea!* Придевско-предлошке фразе – *interested in, good/bad at, crazy about, keen on…* Глаголи *like/love/hate/enjoy/prefer/can't stand* + глаголска именица Питања са *What, Who, Why, Which…* Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*...) *Question tags* **(Интер)културни садржаји**: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.
ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	*I don't think that mobile phones should be banned in schools. / In my opinion, students should be allowed to use cell phones in school for safety reasons. What do you think? What's your opinion?* *Who do you think will win/lose the match?* *What do you mean by that?* *They must/can't be rich/poor/famous...* *I agree/disagree with you on that!* *Stative verbs (think, like, agree, believe, mean…)* Питања са *What, Why, How…* Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*...) Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Past Simple, Future Simple*) Пасивни облик модалних глагола **(Интер)културни садржаји**: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	*What's the population of Belgrade? It's nearly 1.7 million people. It lies 116.75 metres above sea level.* *The Dead Sea is the world's lowest point of land at 423 metres below sea level.* *What's the height of the world's tallest building? It's a skyscraper in Dubai that reaches 829.8 m.* *My mum works on the 15th floor of a 29-storey building.* *What's the length of the world's longest river? It's the Nile in Africa, and it's 6,853 km (4,258 miles) long.* *What's the weight of the world's heaviest animal? It's the blue whale, and it weighs about 200 tonnes.* *What are the length, width and depth of the pool? It's 6 metres long, 4 metres wide and 2 metres deep. What's its size? Its area is 24 square metres.* *What's the size of the image? It's 29.6 KB.* *How much do these apples weigh? They're almost two and a half kilos/five and a half pounds.* *We need only 2 loaves of bread for the party.* *That's a bargain!* *This costs a lot!* *They gave us a lot of useful advice/information.* *I heard some amazing news this morning.* *How much homework did you have last night?* *We've got fewer subjects/ less homework this year.* *Neda got full marks in her test – ten out of ten!* Основни бројеви преко 1000 Небројиве именице: *information, advice, news, homework...*

	Грађење именица за изражавање димензија: *high-height, long-length, deep-depth, wide-width...* **(Интер)културни садржаји**: друштвено окружење; валуте циљних култура; правописне конвенције при раздвајању хиљада, као и целих од децималних бројева; конвенције у изговору децималних бројева; метрички и неметрички систем мерних јединица.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Наставне методе	Наставни облици рада	Наставна средства
Комуникативна кооперативна интерактивна	Фронтални Индивидуални У пару У групи	Уџбеник, радна свеска. ЦД Аудио материјал интернет илустрације - компјутер - интерактивна табла

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		**ЕВАЛУАЦИЈА**	**КОРЕЛАЦИЈА**
Наставника	Ученика		
Користи аудио материјал како би увео нови вокабулар, даје објашњења на енглеском језику. Мотивише ученике на разговор на енглеском језику о задатој теми као и о личним искуствима. Бира материјале потребне за реализацију часа. Даје објашњења када је потребно.Прати активности на часу. Иницира групни рад и рад у пару и низу. Истиче културолошке разлике. Даје домаће задатке. Посматра и врши евалуацију. Припрема и даје писмене провере и прегледа задатке. Води рачуна да на часу влада пријатна и радна атмосфера	Слуша садржаје и учествује у разговору. Говори о теми и својим искуствима везаним за тему. Чита текстове и одговара на питања индивидуално или у пару. Учествује у грпним активностима. Ради граматичке вежбе и домаће задатке. Самостално даје примере како би применио правила. Уочава разлике код граматичких модела. Пише кратке саставе на задате теме. Припрема се за писмене провере и ради их. Дискутује о културолошком разликама. Користи функције језика за комуникацију са друговима и наставником. Прати своје напредовање и врши самоевалуацију.	Разговор са учеником, вредновање усменог изражавања и прецизности говора. Посматрање активности на часу, процена залагања у групном раду, вредновање интеракције у одељењу. Вођење константних белешки о напредовању сваког ученика. Давање диктата, петнаестоминутних провера, писмених вежби, домаћих задатака. Прегледање ученичких радова. Вредновање усвојености граматичких правила на примерима. За високу оцену вредновање самосталности, креативности и способности изражавања личног става. Поштовање мишљења ученика о свом залагању и напретку.	Српски језик и књижевност Ликовно васпитање Географија Грађанско васпитање Музичко васпитање Немачки језик Информатика и рачунарство

РЕД .БР.НАСТАВНЕ ТЕМЕ	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ	ИСХОДИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЧИЈЕМ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАЊУ НАСТАВНИК ПОСВЕТИТИ ПОСЕБНУ ПАЖЊУ У ДАТОМ РАЗРЕДУ
1.	**Present and Past**	- опише дневни / недељни распоред активности; - опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење	КОМУНИКАЦИЈА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА САРАДЊА	2.1.8. 2.1.13. 2.1.20.
2.	**Descriptions**	- разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости; - размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости;	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА	2.1.2 3.1.8.
3.	**The Future**	- изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; - разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;	КОМУНИКАЦИЈА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА	2.1.14. 3.1.2. 3.1.16.
4.	**Your world**	саопшти шта он/ она или неко други жели, планира, намерава;	КОМУНИКАЦИЈА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА САРАДЊА	2.1.3. 2.1.13.
5.	**The way it’s done**	- разуме жеље планове и намере и реагује на њих; - размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама;	РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	**2.3.1** **3.1.6.**
6.	**The way we live**	- опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима; - разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости;	2.КОМУНИКАЦИЈА 4.ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА 10. ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	**2.1.3.** **3.1.2.**

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**36**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; – изражава, одабраним ликовним елементима, емоције, стање или имагинацију; – обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама и перспективи; – користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха; – уважава себе и друге када снима, обрађује и дели дигиталне фотографије; – учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности и/или уметност и технологију; – прави, самостално или у тиму, презентације о одабраним темама повезујући кључне текстуалне податке и визуелне информације; – представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно; – предлаже идеје за уметничку рециклажу, хуманитарне акције кроз ликовно стваралаштво или обилазак места и установа културе; – разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелним уметностима.	**ПРОСТОР И КОМПОЗИЦИЈА**	Композиција. Боје и емоције, стилизација облика. Композиција линија, композиција боја, композиција облика. Равнотежа, контраст, понављање и степеновање облика, варијације. Орнамент и арабеска. Пропорције. Пропорције главе и тела. Перспектива. Колористичка, ваздушна, линеарна перспектива.
	КОМУНИКАЦИЈА	Теме. Историјска, религијска и митолошка тема. Оригинал, копија и плагијат. Дигитална фотографија. Кадар, селфи и аутопортрет. Анимација. Процес креирања, стори борд. Сцена. Обједињавање покрета, игре и звука. Презентације.
	УМЕТНОСТ ОКО НАС	Уметност и технологија. Уметничка занимања и продукти. Савремена технологија и уметност. Уметност око нас. Уметничка рециклажа, уметнички пројекти, хуманитарне акције... Наслеђе.

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Наставне методе	Наставни облици рада	Наставна средства
Показивање репродукција Демонстрација Разговор Самостални рад Комбинована техника Описивање Усмена анализа дела Цртање на великом формату Показивање завршених радова Групна дискусија	Фронтални Индивидулни Групни	Репродукције познатих уметника Фотографије Завршени дечији радови - компјутер Предмети из природе Литература, књиге - интерактивна табла Вајарска дела Геометријски облици - интерактивна табла

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		**ЕВАЛУАЦИЈА**	**КОРЕЛАЦИЈА**
Наставника	**Ученика**		
Демонстрација, илустровање Организација наставног процеса Пружање практичних инструкција Пружање мотивације у раду Анализа ученичких радова Групна естетска анализа Праћење напретка ученика у раду	Опажање геометријских облика у окружењу. Препознавање присуства арабеске у калиграфији и стилском намештају. Примена знања и вештине у приказу симетрије и равнотеже. Приказивање облика у различитим плановима на композицији. Опажање покрета, игре и звука у окружењу. Познавање конструкције фотоапарата.	Разговор са учеником. Посматрање активности на часу, процена залагања . Вођење константних белешки о напредовању сваког ученика. Давање петнаестоминутних провера. Прегледање ученичких радова. Вредновање усвојености наставних садржаја на примерима. За високу оцену вредновање самосталности, креативности. Поштовање мишљења ученика о свом залагању и напретку	Биологија Музичка култура Математика Историја Географија Техниа и технологија

ПЛАНИРАНИ <u>ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ</u> КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

1. ниво - ОСНОВНИ	2. ниво - СРЕДЊИ	3. ниво - НАПРЕДНИ
ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне меди-је, материјале и технике (цртање, сликање, ваја-н>е) визуелних уметности ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове ЛК. 1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)	.1. познаје и користи (у свом раду) основне из-ражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних умет-ности 2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)	ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и матери-јала визуелне уметности ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, тех-нику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју
ЛК. 1.2.1. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)	1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт .2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике тех-нике...)	ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, тех-нику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером, користећи основне визуелне елементе и принципе да би пости -гао одређени ефекат ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, об-лик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове дру| и х ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принцпмл и садржаја на свом раду и на радовима други х
ЛК. 1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радо-вима из различитих земаља, култура и периода ЛК. 1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су по-требна знања и вештине стечени учењем у визу-елним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...) ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерија, атеље, уметничка радионица...) ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу	1. лоцира одабрана уметничка дела у историј-ски и друштвени контекст	ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка делау оджн \ на време настанка и према културној припаднт ги (описује основне карактеристике, намеру уметни ка...) ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопход ни у занимањима везаним за визуелне умг 1НО1 1 и ЛК.3.3.3. користи другаместаиизворе(нм|>. библиотека, ин-тернет...) да би проширио своја ШММ И | ни |у1''1них уметности ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезашкт и утиц.1| уметности и других области живота

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета Музичка култура је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**36**

ИСХОДИ У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку; – опише начин добијања тона код жичаних инструмената; – повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма; – уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму; – препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; – објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; – разликује музичке форме барока и класицизма; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма; – идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба; – изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;	**ЧОВЕК И МУЗИКА**	Барок. Рођење опере. Клаудио Монтеверди. Облици вокално-инструменталне музике (ораторијум, кантата). Инструментална музика: солистичко, камерно и оркестарско музицирање. Инструментални облици: свита, кончерто гросо. Антонио Вивалди, Јохан Себастијан Бах и Георг Фридрих Хендл. Класицизам Појам сонате и симфоније. Жанрови класичне музике – опера, црквени жанрови, симфонијска, концертантна, камерна (посебно гудачки квартет), солистичка музика. Јозеф Хајдн, Волфганг Амадеус Моцарт и Лудвиг ван Бетовен. Развој српске црквене музике.
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Жичани: трзалачки и гудачки. Градитељске школе. Појам симфонијског оркестра Српски народни музички инструменти.

– комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује утицај музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне музике барока и класицизма. Слушање вокалних, вокално-иструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела традиционалне народне музике.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху и из нотног текста (солмизацијом) самостално и у групи. Певање песама у комбинацији са покретом. Певање и свирање из нотног текста народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских репрезентативних примера (одломака/тема) у стилу музике барока, класицизма.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање ритмичке пратње. Реконструкција музичких догађаја у стилу барока и класицизма.

Кључни појмови садржаја: барок, ораторијум, кантата, свита, кончерто гросо, класицизам, соната, симфонија, камерна музика.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Наставне методе	Наставни облици рада	Наставна средства
Вербална Демонстративна Практичан рад Рад на тексту	Индивидуални Групни Фронтални	Табла Музички инструмент ЦД плејер Пано Уџбеник Слике инструмената - компјутер - интерактивна табла

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
Мотивација ученика у раду Денострација, илустрација Анализа ученичких радова Групна естетска анализа	Посматрање, истраживање Певање и свирање песама различитог музичког карактера Стварање краћих мелодија на задати текст	Разговор са учеником. Посматрање активности на часу, процена залагања . Вођење константних белешки о напредовању сваког ученика. Давање петнаестоминутних провера. Прегледање ученичких радова. Вредновање усвојености наставних садржаја на примерима. За високу оцену вредновање самосталности, креативности. Поштовање мишљења ученика о свом залагању и напретку	Ликовна култура Историја Етномузикологија Српски језик и књижевност

ПЛАНИРАНИ **ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ** КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

СТАНДАРДИ	ОБЛАСТ
Основни ниво: Ученик уме да препозна основне елементе музичке писмености, опише основне карактеристике музичких инструмената и састава, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва. **Средњи ниво**: Ученик разуме повезаност музичких елемената и карактеристика музичких интрумената са музичком изражајношћу. Уме да анализира повезаност облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота. **Напредни ниво**: Ученик зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела. Разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора. Критички и аргументовано	**ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ**

образлаже свој суд.	
Основни ниво: Ученик уме да на основу музичких примера, да именује музичке и изражајне елементе, извочачки састав, музичке жанрове, српски музички фолклор. **Средњи ниво**: Ученик уме да анализира повезаност музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. Брз темпо са животним карактером), уме да опише и анализира карактеристике звичног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. Узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре). Може да препозна структуру и драматургију одређеног жанра у случном примеру. **Напредни ниво**: Ученик уме да анализира случни пример и открије везу опажених карактеристика са структуралном и драматуршком димензијом звучног примера, жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера са контекстом звучног примера и контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**
Основни ниво: Ученик уме да пева или свира једноставне дечије, народне или популарне композиције предвиђене Наставним планом и програмом. **Напредни ниво**: Ученик уме да изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем или као солиста и у школским ансамблима.	**МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ**
Основни ниво: Ученик уме да направи музички инструмент користећи предмете из окружења, осмисли мање музичке целине користећи понуђене мотиве. **Напредни ниво**: Ученик уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетском контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом). Ученик уме да осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте и импровизује или компонује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих музичких жанрова и стилова.	**МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО**

Назив предмета	**ИСТОРИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– доводи у везу узроке и последице историјских	**ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА**	Основне одлике, хронолошки и просторни оквири периода од Индустријске револуције до

догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; – изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском, на основу датих примера; – уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе;	**ПРОШЛОСТИ**	завршетка Првог светског рата. Историјски извори за изучавање периода од Индустријске револуције до завршетка Првог светског рата и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио и визуелни).
– сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; – препознаје основне карактеристике различитих идеологија; – анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; – уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости; – уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву; – препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност); – анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу; – пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба; – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку; – уочава историјске промене, поређењем политичке	**ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (до средине XIX века)**	Индустријска револуција (парна машина и њена примена; промене у друштву – јачање грађанске и појава радничке класе). Политичке револуције (узроци, последице и обележја, европске монархије уочи револуција, просветитељске идеје, примери америчке и француске револуције; појмови уставности и поделе власти, Декларација о правима човека и грађанина, укидање феудализма). Наполеоново доба (Наполеонова владавина, ратови, тековине, Бечки конгрес). Свакодневни живот и култура (промене у начину живота). Источно питање и балкански народи (политика великих сила, борба балканских народа за ослобођење). Живот Срба под османском и хабзбуршком влашћу. Српска револуција 1804–1835 (основна обележја, ток Првог и Другог српског устанка, последице и значај). Развој модерне српске државе (аутономија Кнежевине Србије, успостава државе, оснивање образовних и културних установа). Црна Гора у доба владичанства (основна обележја државног и друштвеног уређења). Истакнуте личности: Џејмс Ват, Волтер, Катарина II, Марија Терезија, Робеспјер, Наполеон Бонапарта, вожд Карађорђе, кнез Милош, кнегиња Љубица, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, прота Матеја Ненадовић, Петар I и Петар II Петровић Његош, Сава Текелија, митрополит Стефан Стратимировић.
	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА	Рађање модерних држава, међународни односи и кризе (револуције 1848/49 – „пролеће народа”, политичке идеје, настанак модерне Италије и Немачке, успон САД и грађански рат, борба за колоније у Африци и Азији, Персија, Индија, Кина, опадање Османског царства). Промене у привреди, друштву и култури (Друга индустријска револуција, људска права и слободе – право гласа, укидање робовласништва, положај деце и жена; култура, наука, образовање, свакодневни живот). Кнежевина и Краљевина Србија и њено окружење (развој државних установа и политичког

карте савременог света са историјским картама других епоха; – пореди информације приказане на историјској карти са информацијама датим у другим симболичким модалитетима; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни);		живота, унутрашња и спољна политика, међународно признање – Берлински конгрес; културна и просветна политика, свакодневни живот; положај Срба под хабзбуршком и османском влашћу). Истакнуте личности: Ђузепе Гарибалди, Ото фон Бизмарк, Наполеон III, краљица Викторија, Абрахам Линколн, Карл Маркс, браћа Лимијер, Алфред Нобел, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило, краљ Милан, краљица Наталија и краљ Александар Обреновић, књаз Никола Петровић, Илија Гарашанин, Јован Ристић, Никола Пашић, Стојан Новаковић, патријарх Јосиф Рајачић, Катарина Ивановић, Светозар Милетић, Бењамин Калај, Алекса Шантић.
– пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла; – уочи пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора; – употреби податке из графикона и табела у елементарном истраживању; – презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ; – упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других; – раздваја битно од небитног у историјској нарацији; – препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; – идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.	**ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА**	Међународни односи и кризе (формирање савеза, сукоби око колонија, Руско-јапански рат, Мароканска криза, Анексиона криза, Либијски рат, балкански ратови). Култура, наука и свакодневни живот (Светска изложба у Паризу, примена научних достигнућа, положај жена). Краљевина Србија и њено окружење (Мајски преврат, политички живот, унутрашња и спољна политика; појава југословенства, наука, култура, свакодневни живот, положај Срба под аустроугарском и османском влашћу, Црна Гора – доношење устава, проглашење краљевине; учешће Србије и Црне Горе у балканским ратовима). Велики рат (узроци и повод, савезништва и фронтови, Србија и Црна Гора у рату; преломнице, ток и последице рата; аспекти рата – технологија рата, пропаганда, губици и жртве, глад и епидемије; човек у рату – живот у позадини и на фронту; живот под окупацијом и у избеглиштву; Велики рат у сећању). Истакнуте личности: Алберт Ајнштајн, Пјер и Марија Кири, Сигмунд Фројд, Михајло Пупин, Никола Тесла, Хенри Форд, Вилхелм II, Николај II Романов, Вудро Вилсон, краљ Петар и престолонаследник Александар Карађорђевић, Јован Цвијић, Надежда Петровић, Арчибалд Рајс, Милунка Савић, Флора Сендс, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић, Драгутин Димитријевић Апис.

Кључни појмови садржаја: револуција, индустријско доба, Источно питање, људска права, уставност, Сретењски устав, уставна и парламентарна монархија, република, Кнежевина Србија, Краљевина Србија, Велики рат, либерализам, национализам, социјализам, империјализам, колонијализам, расизам.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона, ППТ Посета локалном музеју и културно-историјским споменицима, историјском архиву,евентуално виртуелна посета музеју, локалитету... Увођење ученика у главне појмове средњег века и феудализма, применом на примерима, а потом и самостално давање примера од стране ученика Коришћење уџбеника: тестови, видео записи са питањима, ППТ;
ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона, ППТ Вежбање на историјској карти Коришћење веб алата: тестови, видео записи са питањима, ППТ; едмодо платформе и др. Анализа историјских извора: из уџбеника и других Израда ППТ, паноа, табела, кратка предавања од стране ученика Самоевалуација и евалуација Поређење кметова и робова, Франачке и Византије, православне и католичке цркве Корелација са веронауком, географијом, ликовним
ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона, ППТ Вежбање на историјској карти Коришћење веб алата: тестови, видео записи са питањима, ППТ; едмодо платформе и др. Анализа историјских извора из уџбеника и других Израда ППТ, паноа, кратка предавања од стране ученика Самоевалуација и евалуација Повезивање са савременошћу Корелација са веронауком, српским, ликовним Вежбање на историјској карти Поређење култура Корелација са грађанским и веронауком
ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ НОВОМ ВЕКУ (Прединдустријско доба)	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона, ППТ Вежбање на историјској карти Коришћење веб алата: тестови, видео записи са питањима, ППТ; едмодо платформе и др. Анализа историјских извора из уџбеника и других Израда ППТ, паноа, кратка предавања од стране ученика Самоевалуација и евалуација

	Повезивање са савременошћу Корелација са веронауком, српским, ликовним Вежбање на историјској карти Поређење култура Корелација са грађанским и веронауком

РЕД.БР.НАСТАВНЕ ТЕМЕ	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ	ИСХОДИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЧИЈЕМ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАЊУ НАСТАВНИК ПОСВЕТИТИ ПОСЕБНУ ПАЖЊУ У ДАТОМ РАЗРЕДУ
1.	**Основни проучавања прошлости**	*пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности;анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја;разуме основне одлике позног новог века (од Индустријске револуције до Првог светског рата), као и његове хронолошке и просторне оквире;процени и вреднује своја постигнућа из претходне школске године решавањем иницијалног теста;разуме значај аудио-визуелних историјских извора за проучавање историје позног новог века;	*Компетенција за учење *Комуникација *Решавање проблема *Рад са подацима и информацијама *Сарадња *Дигитална компетенција	1.1.1 1.1.2. 1.1.3. 1.1.6. 1.1.8. 1.1.9. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.2.5. 1.2.7. 2.1.1. 2.1.2. 2.2.1. 2.2.2.
2.	**Европа и Свет од Индустријске револуције до краја Првог светског рата**	*анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу; уме да образложи узроке и последице Индустријске револуције на конкретним примерима;;разуме и пореди положај и начин живота радника, нарочито деце, током Индустријске револуције и данас; појаве;сагледа улогу и значај истакнутих	*Компетенција за учење *Комуникација *Решавање проблема *Рад са подацима и информацијама *Сарадња *Дигитална компетенција *одговорно учешће у демократском друштву *одговоран однос према околини	1.1.1. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.8 1.1.2. 1.1.9. 1.1.10. 1.2.1 1.2.3. 1.2.4. 2.1.1. 2.1.4. 2.2.1. 2.2.2.

		личности у датом историјском контексту;презентује, самостално или у групи, резултате једноставног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ;		
3.	**Српске државе и народ до средине XIX века**	*уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе;повезује визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом; препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност),анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примери образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима; пореди историјске појаве; сагледа улогу и значај истакнутих личности у датом историјском контексту;	*Компетенција за учење *Комуникација * Естетичка *Решавање проблема *Рад са подацима и информацијама *Сарадња *Дигитална компетенција	1.1.1. 1.1.2. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.2.5. 1.2.6. 1.2.7. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.4. 2.1.5. 2.2.2. 2.2.5. 3.1.1. 3.2.1.
4.	**Европа и Свет у другој половини XIX века**	*анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости;наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; значај истакнутих личности у датом историјском контексту;повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени,	*Компетенција за учење *Комуникација *Решавање проблема *Рад са подацима и информацијама *Сарадња *Дигитална компетенција * Естетичка *одговорно учешће у демократском друштву *одговоран однос према околини	1.1.1. 1.1.2. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.2.5. 1.2.6. 1.2.7. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.2.5. 3.1.1. 3.2.1.

		културни);приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку;		
5.	**Српске државе и народ у другој половини XIX века**	*уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе; изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском историјом, на основу датих примера; сагледа улогу и значај истакнутих личности у датом историјском контексту; повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни) приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку;	*Компетенција за учење *Комуникација *Решавање проблема *Рад са подацима и информацијама *Сарадња *Дигитална компетенција * Естетичка *одговорно учешће у демократском друштву	1.1.1.1.1.2. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.9. 1.1.10. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.2.5. 1.2.6. 1.2.7. 1.2.8. 2.1.1. 2.1.4. 2.2.1. 2.2.2.2.2.4. 3.1.1. 3.1.3.
6.	**Европа ,Свет и Србија на почетку XX века**	*****објасни односе великих сила почеткомXX века, наброји најзначајнија открића почетком XX века и објасни њихову улогу у животу људи,покаже на карти територије великих сила и подручја њиховог сукобљавања почетком XX века, наведе значајне личности из опште и националне историје овог периода и објасни њихову улогу. сагледа улогу и значај истакнутих личности у датом историјском контексту;	*Компетенција за учење *Комуникација *Решавање проблема *Рад са подацима и информацијама *Сарадња *Дигитална компетенција	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.2.5. 1.2.6. 1.2.7. 1.2.8. 2.1.1. 2.1.4. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.4. 3.1.1. 3.1.3.

Назив предмета	**ГЕОГРАФИЈА**
Циљ	Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.
Разред	**седми**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе, ртове; – проналази на карти државе проучаване регије и именује их; – приказује на немој карти: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове; – класификује облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену територију; – анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; – објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; – проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; – укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; – тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; – описује узроке и последице урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама;	**РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА**	Регионална географија, принципи регионализације. Хомогеност и хетерогеност географског простора.
	ГЕОГРАФСКЕ РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ	Јужна Европа – културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, туризам, политичка подела. Државе Јужне Европе: државе бивше СФРЈ, Италија, Шпанија и Грчка – основне географске карактеристике. Средња Европа – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Немачка – основне географске карактеристике. Западна Европа – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Француска и Уједињено Краљевство – основне географске карактеристике. Северна Европа – природни ресурси и економски развој, народи, политичка подела. Норвешка – основне географске карактеристике. Источна Европа – културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, политичка подела.

– доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; – уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и описује различите начине издвајања регија; – објасни формирање политичке карте света; – објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност; – доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; – препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама; – анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи; – изводи закључак о могућим решењима за коришћење чистих извора енергије у државама чија се привреда заснива највише на експлоатацији нафте и угља; – истражује утицај Европске уније на демографске, економске и политичке процесе у Европи и свету; – описује улогу међународних организација у свету.		Руска Федерација – основне географске карактеристике. Европска унија – пример интеграционих процеса.
	АЗИЈА	Географски положај, границе и величина Азије. Природне одлике Азије. Становништво Азије. Насеља Азије. Привреда Азије. Политичка и регионална подела. Југозападна Азија – природни ресурси и економски развој, културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, урбанизација, политичка подела. Јужна Азија – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, урбанизација, политичка подела. Југоисточна Азија – природни ресурси и економски развој, политичка подела. Источна Азија – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Централна Азија – природни ресурси, политичка подела, насеља и становништво.
	АФРИКА	Географски положај, границе и величина Африке. Природне одлике Африке. Становништво Африке. Насеља Африке. Привреда Африке. Политичка и регионална подела. Афрички Медитеран и Сахарска Африка. Подсахарска Африка**.**

	СЕВЕРНА АМЕРИКА	Географски положај, границе, величина и регионална подела Северне Америке. Природне одлике Северне Америке. Становништво Северне Америке. Насеља Северне Америке. Привреда Северне Америке. Политичка подела.
	ЈУЖНА АМЕРИКА	Географски положај, границе и величина Јужне Америке. Природне одлике Јужне Америке. Становништво Јужне Америке. Насеља Јужне Америке. Привреда Јужне Америке. Политичка подела.
	АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА	Географски положај, границе и величина Аустралије и Океаније. Природне одлике Аустралије. Колонијални период и становништво Аустралије. Насеља Аустралије. Привреда Аустралије. Океанија – основна географска обележја. Политичка и регионална подела.
	ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	Основне географске одлике Антарктика – откриће, назив, географски положај, природне одлике, природни ресурси и научна истраживања. Основне географске одлике Арктика – откриће, назив, географски положај, природне одлике, природни ресурси и савремена научна истраживања.

Кључни појмови садржаја: регије Европе, Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Аустралија и Океанија, поларне области.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

РЕД .БР.НАСТАВНЕ ТЕМЕ /ЦЕЛИНЕ	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ**	**ИСХОДИ**	**МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ** КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	**ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ** ЧИЈЕМ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАЊУ НАСТАВНИК ПОСВЕТИТИ ПОСЕБНУ ПАЖЊУ У ДАТОМ РАЗРЕДУ
1. 2.	РЕГИОНАЛНА ГЕОРАФИЈА ГЕОРАФСКЕ РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ	-објасни и покаже на карти гео-положај Европе -покаже на каети ојекте природне и друштвене средине Европе-рељеф,клим,воде,градови,регије... -повезује међусобне утицаје природе и друштва и последице истих -приказује појаве на немој карти	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	1.1.1. 1.1.2. 1.2.3. 2.1.1. 2.1.2 2.1.3. 2.1.4. 3.1.1.
3.	ГЕОРАФСКЕ РЕГИЈЕ АЗИЈЕ	класификује облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену територију; анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; пронализи податке о бројном	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ	1.1.3. 2.2.1. 2.1.4. 1.3.1. 2.3.2. 1.4.2. 1.4.2. 2.4.3. 3.4.5 3.4.2.

		стању становништва издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; укаже на узроке и последицекретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; уз помоћ географске карте препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја описује улогу међународних организација у свету	ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	
4.	ГЕОРАФСКЕ РЕГИЈЕ АФРИКЕ	ПРЕТХОДНИ ПРИМЕЊЕНИ У АФРИЦИ УЗ ИЗДВАЈАЊЕ ПЕЦИФИЧНОСТИ	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	1.1.3. 2.2.1. 2.1.4. 1.3.1. 2.3.2. 1.4.2. 1.4.2. 2.4.3. 3.4.5 3.4.2.

5. 6.	ГЕОРАФСКЕ РЕГИЈЕ СЕВЕРНЕ И ЈУЖНЕ АМЕРИКЕ	ПРЕТХОДНИ ПРИМЕЊЕНИ У АМЕРИЦИ УЗ ИЗДВАЈАЊЕ ПЕЦИФИЧНОСТИ	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	1.1.3. 2.2.1. 2.1.4. 1.3.1. 2.3.2. 1.4.2. 1.4.2. 2.4.3. 3.4.5 3.4.2.
7. **8.**	**АУСТРАЛИЈЕ** ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	**ПРЕТХОДНИ, ПРИМЕЊЕНИ УЗ ИЗДВАЈАЊЕ ПЕЦИФИЧНОСТИ**	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	1.1.3. 2.2.1. 2.1.4. 1.3.1. 2.3.2. 1.4.2. 1.4.2. 2.4.3. 3.4.5 3.4.2.

Назив предмета	**ФИЗИКА**
Циљ	**Циљ** учења Физике јесте да ученици стекну базичну језичку и научну писменост, оспособе се да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, образложе своје мишљење у оквиру дискусије, упознају природне појаве и основне природне законе и њихову примену у свакодневном животу, развију мотивисаност за учење и напредују ка достизању одговарајућих образовних стандарда.
Разред	**седми**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује скаларне и векторске физичке величине; – користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички; – анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем; – примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења; – покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање; – демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења; – самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента; – покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења; – наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу; – прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на	**СИЛА И КРЕТАЊЕ**	Сила као узрок промене брзине тела. Појам убрзања. Успостављање везе између силе, масе тела и убрзања. Други Њутнов закон. Динамичко мерење силе. Међусобно деловање два тела – силе акције и реакције. Трећи Њутнов закон. Примери Равномерно променљиво праволинијско кретање. Интензитет, правац и смер брзине и убрзања. Тренутна и средња брзина тела. Зависност брзине и пута од времена при равномерно променљивом праволинијском кретању. Графичко представљање зависности брзине тела од времена код равномерно променљивог праволинијског кретања. *Демонстрациони огледи*: – Илустровање инерције тела помоћу папира и тега. – Кретање куглице низ Галилејев жљеб. – Кретање тела под дејством сталне силе. – Мерење силе динамометром. – Илустровање закона акције и реакције помоћу динамометара и колица, колица са опругом и других огледа (реактивно кретање балона и пластичне боце).

води; – повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења; – разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом; – демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...); – разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго; – анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења; – наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења.		**Лабораторијске вежбе** **1.** Одређивање сталног убрзања при кретању куглице низ жљеб. **2.** Провера Другог Њутновог закона помоћу покретног тела (колица) или помоћу Атвудове машине.
	КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ. СИЛЕ ТРЕЊА	Убрзање при кретању тела под дејством силе теже. Галилејев оглед. Слободно падање тела, бестежинско стање. Хитац навише и хитац наниже. Силе трења и силе отпора средине (трење мировања, клизања и котрљања). Утицај ових сила на кретање тела. *Демонстрациони огледи*: – Слободно падање тела различитих облика и маса (Њутнова цев, слободан пад везаних новчића…). – Падање тела у разним срединама. – Бестежинско стање тела (огледи са динамометром, с два тега и папиром између њих, са пластичном чашом која има отвор на дну и напуњена је водом). – Трење на столу, косој подлози и сл. – Мерење силе трења помоћу динамометра. **Лабораторијске вежбе** **1.** Одређивање убрзања тела које слободно пада. **2.** Одређивање коефицијента трења клизања.
	РАВНОТЕЖА ТЕЛА	Деловање две силе на тело, појам резултујуће силе кроз различите примере слагања сила. Разлагање сила. Појам и врсте равнотеже тела. Полуга, момент силе. Равнотежа полуге и њена примена. Сила потиска у течности и гасу. Архимедов закон и његова примена. Пливање и тоњење тела. *Демонстрациони огледи*: – Врсте равнотеже помоћу лењира или штапа. – Равнотежа полуге. – Услови пливања тела (тегови и стаклена посуда на води, Картезијански гњурац, суво грожђе у минералној води, свеже јаје у води и воденом раствору соли, мандарина са кором и без коре у води, пливање коцке леда на води…). **Лабораторијске вежбе**

		1. Одређивање густине чврстог тела применом Архимедовог закона.
	МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА	Механички рад. Рад силе. Рад силе теже и силе трења. Квалитативно увођење појма механичке енергије тела. Кинетичка енергија тела. Потенцијална енергија. Гравитациона потенцијална енергија тела. Веза између промене механичке енергије тела и извршеног рада. Закон о одржању механичке енергије. Снага. Коефицијент корисног дејства. *Демонстрациони огледи*: – Илустровање рада утрошеног на савладавање силе трења при клизању тела по различитим подлогама, уз коришћење динамометра. – Коришћење потенцијалне енергије воде или енергије надуваног балона за вршење механичког рада. – Примери механичке енергије тела. Закон о одржању механичке енергије (Галилејев жљеб; математичко клатно; тег са опругом) **Лабораторијске вежбе** **1.** Одређивање рада силе под чијим дејством се тело креће по различитим подлогама. **2.** Провера закона одржања механичке енергије помоћу колица.
	ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ	Честични састав супстанције: молекули и њихово хаотично кретање. Топлотно ширење тела. Појам и мерење температуре. Унутрашња енергија и температура. Количина топлоте. Специфични топлотни капацитет. Топлотна равнотежа. Агрегатна стања супстанције. *Демонстрациони огледи*: – Дифузија и Брауново кретање. – Ширење чврстих тела, течности и гасова (надувани балон на стакленој посуди – флаши и две посуде са хладном и топлом водом, Гравесандов прстен, издужење жице, капилара...). **Лабораторијске вежбе** **1.** Мерење температуре мешавине топле и хладне воде после успостављања топлотне равнотеже.

Кључни појмови садржаја: кретање, сила, убрзање, Њутнови закони, сила теже, трење, равнотежа тела, механички рад, енергија, снага, топлотне појве, температура.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Наставне методе	Наставни облици рада	Наставна средства
Метода усменог излагања – монолошка Метода разговора – дијалошка метода Метода писмених и графичких радова Метода рада са текстом Метода демонстрације Метода практичних и лабораторијских радова	Фронтални Групни У пару Индивидуални Комбиновани	Динамометар, тегови, Галилејев жлеб, лењир, дрвене коцке, различите подлоге -компјутер -интерактивна табла

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	**Ученика**		
Наставник се припрема за час, организује и реализује наставни процес. Мотивише, подржава и развија интересовање ученика тако што даје препоруке шта да се чита, охрабрује ученике који желе да се баве истраживачким радом. Разговара са ученицима, упућује их и усмерава, објашњава. Извештава их о раду и постигнућима. Прати напредак ученика.	Решава проблеме и задатке, примењује знање на текстуалним задацима, посматра, уочава везу са претходо усвојиним градивом, анализира комбинује, упоређује, процењује, мери. Ученик се припрема за час и учи пређено градиво. Повезује градиво и уочава разлике и сличности.Усмено одговара и ради задатке уз консултацију са наставником. Разговара са наставником о свим потешкоћама	бележење присуства ученика на часовима, домаћи задаци, усмено испитивање, тестирање (писмено испитивање) контролни задаци, ученички радови и продукти ученичких активности, разговор са ученицима посматрање и стално праћење активности ученика	Математика, биологија, хемија, географија

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

Назив наставне теме	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1. Сила кретање	1.2.1. Ученик уме да препозна врсту кретања према облику путање. 1.2.2 Ученик уме да препозна равномерно кретање на примерима. 1.2.3. Ученик уме да израчуна средњу брзину, пређени пут или протекло време ако су му познате друге две величине (користи образац v=s/t). 1.4.4. Ученик уме да препозна јединице за брзину .	2.2.1. Ученик уме да препозна убрзано кретање, препознаје да тело које се креће убрзано (успорено) у истим временским интервалима прелази различите путеве; препознаје убрзано и успрено кретање кроз промену брзине. 2.2.2. Ученик зна шта је механичко кретање и величине које га описују, зна да је убрзаање промена брзине у јединици времена и разликује брзину од убрзања.	3.2.1. Ученик уме да примени односе између физичких величина које описују равномерно променљиво праволинијско кретање, зна да користи везу између брзине и убрзања као и пређеног пута, брзине и убрзања код равн.убрзаног кретања.
2.Кретање тела под дејством силе теже, Сила	1.1.1. Ученик уме да препозна гравитациону силу и силу трења које делују на тела која миријy или се крећу равномерно, зна да је	2.1.2. Ученик зна основне особине гравитационе силе,зна да је увек привлачна и да зависи од масе тела и зна да је то сила теже.	3.2.1. Ученик уме да примени однос физичких величина које описују слободни пад и вертикални хитац.(уме да израчуна пређени пут

трења	гравитациона сила узрок падања тела а сила трења узрок заустављања. 1.2.1. Ученик уме да препозна врсту кретања према облику путање.		и брзину код наведеног кретања.)
3.Равнотежа тела	1.2.1. Ученик уме да препозна врсту кретања према облику путање.	2.1.1. Ученик уме да препозна силу потиска у случају пливања тела, препознаје правац и смер деловања силе као и равнотежу тела. 2.1.2. Ученик зна основне особине силе потиска, зна да се јавља кад се чврсто тело урони у течност и зна одреди правац и смер силе потиска. 2.1.3. Ученик уме да препозна када је полуга у стању равнотеже, уме да примени услов равнотеже.(пример:Ако се клацкају отац и син ученик зна да међу понуђеним одговорима препозна растојање од тачке ослонца ако је дат однос њихових маса). 2.1.4. Ученик разуме како односи сила утичу на врсту кретања, да у случају деловања колинеарних сила њихова резултанта одређује врсту кретања.(убрзано кретање, успорено кретање, стање мировања или равномерног праволинијског кретања.) 2.1.5. Ученик разуме и примењује појам густине и на основу података густине средине и тела закључује да ли тело плива, лебди или тоне.	3.1.1. Ученик разуме и примењује услове равнотеже полуге, зна да је услов за равнотежу полуге једнакост момената силе у односу на тачку ослонца, зна која сила даје највећи односно најмањи момент силе у односу на тачку ослонца, зна да израчуна интензитет момената сила које се јављају код полуге.(Пример:Клацкалица и кантар) 3.1.2. Ученик зна какав је однос сила које делује на тело које мирује или се равн.креће, односно зна кад је тело у стању статичке и динамичке равнотеже.
4.Механички рад , енергија и снага		2.4.1. Уме да користи важније изведене јединице Si система и зна њихове ознаке (Пример:За силу,рад енергију и снагу). 2.4.3. Ученик уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу (користи префиксе мили кило и мега и уме да претвара јединице). 2.5.1. Ученик зна да кинетичка и потенцијална енергија зависе од брзине односно од висине на којој се тело налази. 2.5.3. Ученик уме да препозна појмове рада и снаге(зна да је механички рад једнак производу силе и пута и препознаје да је снага једнака извршеном рад у јединици времена).	3.5.1. Ученик разуме да се укупна механичка енергија тела при слободном паду одржава (разуме да при слободном паду, хицу навише и наниже кинет.енергија прелази у потенцијалну и обрнуто тако да њихов збир остаје сталан).
5.Топлотне појаве	1.5.1. Ученик зна да агрегатно стање тела зависи од његове температуре, ако му је позната температура тела и температуре	2.5.4. Ученик зна да унутрашња енергија зависи од температуре тела то јест да порастом унутрашње енергије расте и температура.	3.5.2. Ученик уме да препозна карактеристичне процесе и термине који описује промене агрегатних стања, зна основне особине

	топљења и кључања, зна да одреди у ком се агрегатном стању налази тело, зна температуру мржњења и кључања воде под нормалним условима. 1.5.2. Ученик уме да препозна да се механичким радом може мењати температура тела ,препознаје да трење може да доведе до промене температуре.	2.5.5. Ученик зна да запремина тела зависи од температуре, зна да се чврста тела при загревању шире а при хлађењу скупљају. .	агрегатних стања (чврсто, течно и гасовито), зна шта су топљење, очвршћавање, испаравање и кондензација.

Образовни стандарди који се односе на компетенције које се стичу током изучавања предмета физика у основном образовању су ФИ. 1.7.1, 1.7.2, 2.6.1, 2.6.2, 2.6.3, 2.7.1, 2.7.2, 2.7.3, 3.7.1, 3.7.2. Ови стандарди су из области *Експеримент* и *Математичке основе физике* и налазе се у свакој наставној теми јер нису везани за специфичан садржај него за компетенције које се развијају стално.

1.7.1 Ученик поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији.
1.7.2 Ученик уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.
2.6.1 Ученик разуме и примењује основене математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност.
2.6.2 Ученик уме да препозна векторске величине.
2.6.3 Ученик уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина.
2.7.1 Ученик уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања и мерења.
2.7.2 Ученик уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију резултата.
2.7.3 Ученик уме да реализује експеримент по упутству.
3.7.1 Ученик уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења.
3.7.2 ученик уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**144 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ / ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени	**РЕАЛНИ БРОЈЕВИ**	Квадрат рационалног броја. Решавање једначине $x^2 = a$,

одговарајућа својства операција; – одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима; – на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима; – одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку; – нацрта график функције $y = kx$, $k \in R\setminus\{0\}$; – примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама; – примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима; – трансформише збир, разлику и производ полинома; – примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; – растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата); – примени трансформације полинома на решавање једначина; – примени својства страница, углова и дијагонала многоугла; – израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост; – конструише ортоцентар и тежиште троугла; – примени ставове подударности при доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима; – примени својства централног и		a^3 0; постојање ирационалних бројева (на пример решења једначине $x^2 = 2$). Реални бројеви и бројевна права. Квадратни корен, једнакост $\sqrt{a^2} = \|a\|$. Децимални запис реалног броја; приближна вредност реалног броја; апсолутна грешка. Основна својства операција с реалним бројевима. Функција директне пропорционалности $y = kx$, $k \in R\setminus\{0\}$. Продужена пропорција.
	ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА	Питагорина теорема (директна и обратна). Важније примене Питагорине теореме. Конструкције тачака на бројевној правој које одговарају бројевима $\sqrt{2}, \sqrt{3}, \sqrt{5}$, итд. Растојање између две тачке у координатном систему.
	ЦЕЛИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	Први део Степен чији је изложилац природан број; степен декадне јединице чији је изложилац цео број; операције са степенима; степен производа, количника и степена. Други део Алгебарски изрази. Полиноми и операције (мономи, сређени облик, трансформације збира, разлике и производа полинома у сређени облик полинома). Квадрат бинома и разлика квадрата. Растављање полинома на чиниоце коришћењем дистрибутивног закона, формуле за квадрат бинома и разлику квадрата. Примене.
	МНОГОУГАО	Појам многоугла. Врсте многоуглова. Збир углова многоугла. Број дијагонала многоугла. Правилни многоуглови (појам, својства, конструкције). Обим и површина многоугла. Тежишна дуж троугла. Ортоцентар и тежиште троугла. Сложеније примене ставова подударности.
	КРУГ	Централни и периферијски угао у кругу. Обим круга, број π. Дужина кружног лука. Површина круга, кружног исечка и кружног прстена.

периферијског угла у кругу; – израчуна обим и површину круга и његових делова; – преслика дати геометријски објекат ротацијом; – одређује средњу вредност, медијану и мод.		Ротација.
	ОБРАДА ПОДАТАКА	Средња вредност, медијана и мод.

Кључни појмови садржаја: реални број, степен, квадратни корен, Питагорина теорема, полином, многоугао, ортоцентар и тежиште, круг, број π, ротација и средња вредност.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип аставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)			
Наставне методе	**Наставни облици рада**	**Настаѐана средства**	
Метода разговора метода усменог излагања хеуристичка метода метода писаних радова Метода рада с текстом Метода демонстрације Метода писмених и графичких радова	Фронтални групни Индивидуални Рад у паровима	Модели фигура за примену Питагорине теореме Модел разломка, степена, корена Модели многоуглова Модел круга, и делова круга Уџбеник Збирка задатака Цртежи и слике Припремљен материјал Прибор за геометрију маркер, фломастер, табла -компјутер -интерактивна табла	

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		**ЕВАЛУАЦИЈА**	**КОРЕЛАЦИЈА**
Наставника	Ученика		

- Предавање, контрола и праћење рада ученика, развијање љубави према предмету. упознати ученике са циљевима и садржајима програма - упознати их са правилима рада - упознати их са критеријумима оцењивања по областима - упознати ученике, одредити њихово претходно искуство, снимити иницијално стање - редовно пратити рад и залагање ученика на часу - водити рачуна о индивидуализацији, приступу ученику - подстицати код ученика развој мишљења и разумевања	- активан приступ при излагању новог градива и изради задатака на часу - практична примена стечених знања - активно учешће у раду - самопроцењивање напретка - навести очекиване активности ученика с обзиром на тему (запажа, упоређује, примењује, повезује, решава проблем, организује, повезује знања са другим областима, ослања се на претходно искуство. ..)	Врши се: - посматрањем - слушањем - бележењем одговора - увид у успешност решених задатака - процењивањем - подржавањем - оцењивањем	- примери скупова из свакодневне праксе, из природног окружења - ТТ - Физика и хемија - Ликовна култура
- неговање позитивне климе у одељењу - омогућити подстицајну средину за рад и учење - охрабрује, помаже и подстиче ученике - омогућити ученицима да сами изводе закључке - подстицати ученике на учење - Инсистирати на систематичности у раду и поштовању принципа и правила рада - Инсистирати на практичној примени стечених знања - Оцењивањем мотивисати ученике за учење - Оцењивањем проценити ниво постигнућа ученика - Идентификовати напредак у учењу и постигнућима ученика - Навести активности наставника с обзиром на тему (подстицати ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују...) - Самовредновање реализације програма - планирање новина и измена за следећу школску годину	Вежбање на часу и домаћим задацима.		

ПЛАНИРАНИ ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАТИ

ОБЛАСТ	НАСТАВНА ТЕМА	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА,АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ	**1.РЕАЛНИ БРОЈЕВИ**	**-**	**2.2.2.** оперише са степенима и зна шта је квадратни корен;	**3.2.2.** користи особине степена и квадратног корена;
	2.РАЦИОНАЛНИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	**1.2.2.** уме да израчуна степен датог броја, зна основне операције са степенима. ; **1.2.3.** сабира, одузима и множи мономе;	**2.2.2.** оперише са степенима и зна шта је квадратни корен; **2.2.3.** сабира и одузима полиноме, уме да помножи два бинома и да квадрира бином;	**3.2.2.** користи особине степена и квадратног корена; **3.2.3.** зна и примењује формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; -увежбано трансформише алгебарске изразе, своди их на најједноставнији облик;
ГЕОМЕТРИЈА И МЕРЕЊЕ	**3.ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА**	-**1.3.2.** влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку; уме да израчуна непознату страницу правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему). **1.4.4.** при мерењу бира одговарајућу мерну јединицу; заокружује величине исказане датом мером.;	**2.3.2.** уме да одреди однос углова и страница у троуглу и збир углова у троуглу и четвороуглу и да решава задатке користећи Питагорину теорему; **2.4.3.** уме да дату величину искаже приближном вредношћу	**3.3.2.** користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеза, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; **3.4.2.** процењује и заокружује дате податке и рачуна са таквим приближним вредностима;
	4.МНОГОУГАО	-	**-**	**-**
	5.КРУГ	**1.3.3.** влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; уме да израчуна обим и површину круга	**2.3.3.** користи формуле за обим и површину круга и кружног прстена; **2.4.1.** пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу;	**3.3.3.** уме да одреди централни и периферијски угао, рачуна површину кружног исечка, дужину кружног лука; **3.4.1.** по потреби претвара јединице мере, рачунајући са

		датог полупречника);		њима;
	6.СЛИЧНОСТ	-	**-**	**-**
ОБРАДА ПОДАТАКА **АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ** **МЕРЕЊЕ**	**7. ЗАВИСНЕ ВЕЛИЧИНЕ И ЊИХОВО ГРАФИЧКО ПРЕДСТАВЉАЊЕ**	**1.5.1.** изражава положај објеката сврставајући их у врсте и колоне; одреди положај тачке у првом квадранту координатног система ако су дате координате и обратно; **1.5.2.** чита и разуме податак са графикона, дијаграма или из табеле, и одређује минимум или максимум зависне величине; **1.5.3.** податке из табеле прикаже графиконом и обрнуто; **1.5.4.** одреди задати проценат неке величине; **1.2.4.** одреди вредност функције дате таблицом или формулом; **1.4.3.** користи различите апоене новца;	**2.5.1.** влада описом координатног система (одређује координате тачака, осно или централно симетричних итд); **2.5.2.** чита једноставне дијаграме и табеле. **2.5.3.** обради прикупљене податке и представи их табеларно или графички; **2.5.4.** примени процентни рачун у једноставним реалним ситуацијама (на пример, промена цене неког производа за дати проценат); **2.2.4.** уочи зависност међу променљивим, зна функцију *y=ax* и графички интерпретира њена својства; везује за та својства појам директне пропорционалности и одређује непознати члан пропорције; **2.4.2**. претвора износ једне валуте у другу правилно постављајући одговарајућу пропорцију;	**3.5.1.** уме да одреди положај (координате) тачака које задовољавају сложеније услове; **3.5.2.** тумачи дијаграме и табеле; **3.5.4.** примени процентни рачун у сложенијим ситуацијама; **3.2.4.** разликује директнои обрнуто пропорционалне величине и то изражава одговарајућим записом;

Назив предмета	**БИОЛОГИЈА**
Циљ	Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, разуме значај биолошке разноврсности и потребу за одрживим развојем и развије одговоран однос према себи и природи.
Разред	**седми**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ** ПРЕПОРУЧЕНИ
– прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И**	Улога и значај једра у метаболизму ћелије. Деоба ћелије

оплођења; – упореди бесполно и полно размножавање; – идентификује разлике између митозе и мејозе на основну промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији; – одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији; – шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу; – одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи; – упореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота” према начину на који обављају животне процесе; – користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињскихткива; – разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомих кључева; – повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста – фосила; – идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; – илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције; – упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима; – повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому са животним формама које га насељавају; – анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције; – идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; – предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима; – анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне	**ЕВОЛУЦИЈА**	(хромозоми, настајање телесних и полних ћелија). ДНК и појам гена (алел, генотип, фенотип) Прво Менделово правило, крвне групе, трансфузија и трансплантација. Наслеђивање пола. Наследне болести. Животни циклуси биљака и животиња. Смена генерација. Једнополни и двополни организми. Значај и улога полног размножавања.
	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Основни принципи организације живих бића. Појам симетрије – типични примери код једноћелијских и вишећелијских организама; биолошки значај. Симетрија, цефализација и сегментација код животиња. Присуство/одсуство биљних органа, (симетрија и сегментација код биљака). Ћелије са специфичном функцијом: мишићне, крвне, нервне, ћелије затварачице... Грађа и улога ткива, органа, органских система и значај за функционисање организма. Компаративни преглед грађе главних група биљака, гљива и животиња – сличности и разлике у обављању основних животних процеса на методски одабраним представницима.
	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	Основни принципи систематике (Карл Лине, биномна номенклатура). Приказ разноврсности живота кроз основне систематске категорије до нивоа кола и класе. Докази еволуције, фосили и тумачење филогенетских низова (предачке и потомачке форме, прелазни фосили).
	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Састав и структура популација. Популациона динамика (природни прираштај и миграције). Абиотички фактори и биотички односи као чиниоци природне

исхране; – идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); – планира време за рад, одмор и рекреацију; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – аргументује предности вакцинације; – примени поступке збрињавања лакших облика крварења; – расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости.		селекције (адаптације). Мреже исхране. Животне области. Конвергенција и дивергенција животних форми. Заштита природе. Заштита биодиверзитета.
	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Примери наследних болести. Особине и грађа вируса. Болести изазване вирусима. Имунитет, вакцине. Пулс и крвни притисак. Прва помоћ: повреде крвних судова (практичан рад). Принципи уравнотежене исхране и поремећаји у исхрани. Значај правилног чувања, припреме и хигијене намирница; тровање храном. Промене у адолесценцији. Здрави стилови живота (сан, кондиција, итд). Последице болести зависности – наркоманија.

Кључни појмови садржаја: правила наслеђивања особина, принципи грађе и функције, систематика, докази еволуције, структура популације, адаптације, мреже исхране, вируси, уравнотежена исхрана, прва помоћ, адолесценција, животне области, заштита биодиверзитета.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Наставне методе	**Наставни облици рада**	**Наставна средства**
Монолошко - дијалошка Дијалошка Метода илустрације Метода демонстрације Метода читања и рада на тексту Метода практичних и лабораторијских радова	индивидуални фронтални групни облик рада рад у пару	уџбеник слике, шеме, постери, фотографије презентације, кратки филмови модели микроскопски препарати енциклопедије, атласи природна наставна средства лабораторијски прибор -компјутер -интерактивна табла

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		**ЕВАЛУАЦИЈА**	**КОРЕЛАЦИЈА**
Наставника	**Ученика**		
- подстицати ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују.. редовно пратити рад и залагање ученика на часу - водити рачуна о индивидуализацији приступу ученику - подстицати код ученика развој мишљења и разумевања - менторска улога наставника - неговање позитивне климе у одељењу - омогућити подстицајну средину за рад и учење - охрабрује, помаже и подстиче ученике - омогућити ученицима да сами изводе закључке - подстицати ученике на учење - Оцењивањем мотивисати ученике за учење - Оцењивањем проценити ниво постигнућа ученика - Идентификовати напредак у учењу и постигнућима ученика	- активан приступ при излагању новог градива и изради задатака на часу - практична примена стечених знања - активно учешће у раду - самопроцењивање напретка - запажа, упоређује, примењује, повезује, решава проблем, организује, повезује знања са другим областима, ослања се на претходно искуство....	разговор; одговарање на питања; посматрање ангажованости на часу; константне белешке о напредовању; испитивање; ученички радови и продукти ученичких активности , бележење присуства ученика, домаћи задаци, усмено испитивање, разговор са ученицима посматрање и стално праћење активности ученика	Физика Хемија Ликовна култура

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

РЕД .БР.НАСТАВНЕ ТЕМЕ /ЦЕЛИНЕ	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ**	**ИСХОДИ**	**МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ** КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	**ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ** ЧИЈЕМ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАЊУ НАСТАВНИК ПОСВЕТИТИ ПОСЕБНУ ПАЖЊУ У ДАТОМ РАЗРЕДУ
6.	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА**	– прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења; – упореди бесполно и полно размножавање; – идентификује разлике између митозе и мејозе на основну промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији; – одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији; – шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу; – користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;ž – табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; – разматра, у групи, шта и како је учио и где та знања може да примени.	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	БИ.1.2.1. БИ.1.2.2. БИ.1.2.3. БИ.2.2.1. БИ.2.2.3. БИ.3.2.1. БИ.3.2.2. БИ.3.2.4. БИ.1.2.4. БИ.1.2.5. БИ.2.2.4. БИ.2.2.5. БИ.2.2.6. БИ.3.2.4. БИ.3.2.5. БИ.1.2.7. БИ.2.2.7. БИ.2.2.8. БИ.2.2.9. БИ.3.2.6. БИ.3.2.7. БИ.3.2.8. БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3. БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.
7.	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА**	– одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи; – упореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота“ према начину на који обављају животне процесе; – користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива; – разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомих кључева; – повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста – фосила;	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ	БИ.1.3.1. БИ.1.3.2. БИ.2.3.1. БИ.2.3.2. БИ.3.3.1. БИ.1.3.3. БИ.1.3.4. БИ.1.3.5. БИ.1.3.6. БИ.2.3.3. БИ.2.3.4. БИ.3.3.3. БИ.3.3.4. БИ.1.3.8. БИ.1.3.9. БИ.1.3.10. БИ.2.3.5. БИ.2.3.6. БИ.3.3.5. БИ.3.3.6. БИ.2.6.1. БИ.1.6.1. БИ.1.6.2. БИ.3.6.1. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3.

		– користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; – табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; – разматра, у групи, шта и како је учио и где та знања може да примени.	ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	БИ.2.6.3. БИ.3.6.3. БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.
8.	**ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ**	– одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи; – упореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота“ према начину на који обављају животне процесе; – користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива; – упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; – повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; – одреди положај човекових органа и њихову улогу; – цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; – користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање препарата; – хумано поступа према организмима које истражује.	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	БИ.1.4.1. БИ.1.4.2. БИ.2.4.1. БИ.2.4.2. БИ.2.4.3. БИ.3.4.1. БИ.1.4.3. БИ.2.4.3. БИ.2.4.4. БИ.3.4.2. БИ.3.4.3. БИ.3.4.4 БИ.1.4.4. БИ.2.4.5. БИ.3.4.5. БИ.1.4.5. БИ.1.4.6. БИ.1.4.7. БИ.1.4.8. БИ.2.4.8. БИ.2.4.9. БИ.3.4.6. БИ.3.4.7. БИ.3.4.8. БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3. БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.
9.	**ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ**	– идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; – илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције; – упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима; – повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому са животним формама које га насељавају; – анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције; – идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; – предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима;	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	БИ.1.1.4. БИ.2.1.3. БИ.3.1.4. БИ.1.1.5. БИ.2.1.4. БИ.3.1.5. БИ.1.3.8. БИ.1.3.9. БИ.1.3.10. БИ.2.3.5. БИ.2.3.6. БИ.3.3.5. БИ.3.3.6. БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3.

		– користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; – табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; – разматра, у групи, шта и како је учио и где та знања може да примени.		
10.	**ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ**	– анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; – идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); – планира време за рад, одмор и рекреацију; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – аргументује предности вакцинације; – примени поступке збрињавања лакших облика крварења; – расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости; – користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; – табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке.	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	БИ.1.5.1. БИ.1.5.2. БИ.1.5.3. БИ.1.5.4. БИ.1.5.5. БИ.2.5.1. БИ.3.5.1. БИ.3.5.2. БИ.1.5.7. БИ.1.5.8. БИ.1.5.9. БИ.2.5.4. БИ.3.5.6. БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3. БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.

Назив предмета	**ХЕМИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу и тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим	**ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА**	Предмет изучавања хемије. Везе између хемије и других наука.

наукама и различитим професијама, и принципима одрживог развоја; – правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; – експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци; – повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневно животу и различитим професијама; – налази потребне информације у различитим изворима користећи основну хемијску терминологију и симболику; – објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу; – објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима; – разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша; – представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула; – повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемента; – разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула; – разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци; – објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце; – изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора; – напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење;	**НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС**	Примена хемије у различитим делатностима и свакодневном животу. Супстанца. Врсте супстанци: хемијски елементи, хемијска једињења и смеше. **Демонстрациони огледи:** демонстрирање узорака елемената, једињења и смеша.
	ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА	Хемијска лабораторија и експеримент. Лабораторијско посуђе и прибор. Физичка и хемијска својства супстанци. Физичке и хемијске промене супстанци. **Демонстрациони огледи:** демонстрирање правилног руковања лабораторијским посуђем и прибором, и правилног извођења основних лабораторијских техника рада; испитивање физичких и хемијских својстава и промена супстанци. **Лабораторијска вежба I:** основне лабораторијске технике рада: мешање, уситњавање и загревање супстанци. **Лабораторијска вежба II:** физичка својства супстанци, мерење масе, запремине и температуре супстанце. **Лабораторијска вежба III**: физичке и хемијске промене супстанци.
	АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ	Атоми хемијских елемената. Хемијски симболи. Грађа атома: атомско језгро и електронски омотач. Атомски и масени број, изотопи. Распоред електрона по нивоима у атомима елемената. Периодни систем елемената (ПСЕ), закон периодичности и веза између броја и распореда електрона по нивоима у атомима елемената и положаја елемената у ПСЕ. Племенити гасови. Својства и примена. **Демонстрациони огледи:** формулисање претпоставке о честичној грађи супстанци. **Вежба IV:** одређивање валентног нивоа и броја валентних електрона.
	МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА	Ковалентна веза: молекули елемената и молекули једињења. Атомска и молекулска кристална решетка. Јонска веза и јонска кристална решетка.

– квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна маса; – опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника; – разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења; – индикаторима испита и на pH скали процени киселост раствора; – тумачи ознаке са амбалаже супстанци/комерцијалних производа.		Валенца. Хемијске формуле и називи. **Демонстрациони огледи:** својства супстанци са ковалентном и јонском везом. **Лабораторијска вежба V:** упоређивање својстава супстанци са јонском и супстанци са ковалентном везом.
	ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ	Смеше: хомогене и хетерогене. Раствори – хомогене смеше. Растварање и растворљивост. Вода и ваздух – хомогене смеше у природи. Масени процентни састав смеша. Раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета. **Демонстрациони огледи:** састав и својства смеша; раствори и њихова својства; растворљивост; незасићени, засићени и презасићени раствори; раздвајање састојака смеша. **Лабораторијска вежба VI:** испитивање растворљивости супстанци. **Лабораторијска вежба VII:** раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета.
	ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ	Хемијске реакције. Закон о одржању масе. Хемијске једначине. **Демонстрациони огледи:** мерење и упоређивање укупне масе супстанци пре и после хемијске реакције у отвореном и затвореном реакционом систему. **Вежба VIII:** састављање једначина хемијских реакција.
	ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ	Релативна атомска и релативна молекулска маса. Количина супстанце и мол. Моларна маса. Закон сталних односа маса. Масени процентни састав једињења. Израчунавања на основу једначина хемијских реакција. **Лабораторијска вежба IX:** мерење масе супстанце и израчунавање моларне масе и количине супстанце.
	ВОДОНИК И КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА. СОЛИ	Водоник. Кисеоник. Оксидација, сагоревање и корозија.

		Оксиди: хемијске формуле, називи и основна својства. Киселине: хемијске формуле, називи и основна својства. Хидроксиди (базе): хемијске формуле, називи и основна својства. Мера киселости раствора: pH-скала. Неутрализација – хемијска реакција киселина и хидроксида (база). Соли: формуле и називи. **Демонстрациони огледи:** испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора; реакција неутрализације. **Лабораторијска вежба X:** испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора.

Кључни појмови садржаја: хемија, супстанца, елемент, једињење, смеша, хемијска лабораторија, оглед, хемијско својство, хемијска промена/хемијска реакција, атом, молекул, јон, ковалентна веза, јонска веза, хемијски симбол, хемијска формула, хемијска једначина, Периодни систем елемената, масени процентни састав, количина супстанце, оксид, киселина, хидроксид, со, pH вредност.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

РЕД .БР.НАСТАВНЕ ТЕМЕ	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ	ИСХОДИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЧИЈЕМ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАЊУ НАСТАВНИК ПОСВЕТИТИ ПОСЕБНУ ПАЖЊУ У ДАТОМ РАЗРЕДУ
1.	Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас	– идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама, и принципима одрживог развоја;	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.3, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.1.12, ХЕ.1.5.1, ХЕ.1.6.1, ХЕ.1.6.2; ХЕ.2.1.2, ХЕ.2.6.3; ХЕ.3.1.1, ХЕ.3.1.2,

2.	Хемијска лабораторија	– правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; – експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци; – повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневно животу и различитим професијама;	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.3, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.1.9, ХЕ.1.1.10, ХЕ.1.1.12, ХЕ.1.2.10, ХЕ.1.5.1, ХЕ.1.6.1, ХЕ.1.6.2; ХЕ.2.1.1, ХЕ.2.1.5, ХЕ.2.1.7, ХЕ.2.6.1, ХЕ.2.6.2, ХЕ.2.6.3; ХЕ.3.1.8, ХЕ.3.6.1, ХЕ.3.1.2, ХЕ.3.1.8.
3.	Атоми и хемијски елементи		Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.8; ХЕ.2.1.2; ХЕ.3.1.2, ХЕ.3.1.4.
4.	Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења	– објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу; – објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима;	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.3, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.5, ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.1.10, ХЕ.1.1.11; ХЕ.2.1.1, ХЕ.2.1.2, ХЕ.2.1.4; ХЕ.3.1.1, ХЕ.3.1.3, ХЕ.3.1.4,
5.	Хомогене и хетерогене смеше	– разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша; – представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула; – повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемента	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.5, ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.7, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.1.9, ХЕ.1.1.10, ХЕ.1.1.11, ХЕ.1.1.12, ХЕ.1.2.10, ХЕ.1.6.1; ХЕ.2.1.2, ХЕ.2.1.3, ХЕ.2.1.5, ХЕ.2.1.6, ХЕ.2.1.9, ХЕ.2.1.10; ХЕ.3.1.1, ХЕ.3.1.3, ХЕ.3.1.4, ХЕ.3.1.5, ХЕ.3.1.7, ХЕ.3.1.8.

6.	Хемијске реакције и хемијске једначине	– разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула;	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.5, ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.8; ХЕ.2.1.2, ХЕ.2.1.4, ХЕ.2.2.2; ХЕ.3.1.4.
7.	Израчунавања у хемији	– разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци; – објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце; – изводи израчунавања у вези с масенимпроцентним саставом раствора;	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.5, ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.7, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.1.10, ХЕ.1.1.12, ХЕ.1.6.1, ХЕ.1.6.2; ХЕ.2.1.8, ХЕ.2.1.9, ХЕ.2.1.10, ХЕ.2.6.1, ХЕ.2.6.2, ХЕ.2.6.3.; ХЕ.3.1.1, ХЕ.3.1.2, ХЕ.3.1.3, ХЕ.3.1.5, ХЕ.3.1.9,
8.	Водоник и кисеоник, и њихова једињења; Соли	– напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење; – квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна маса; – опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника; – разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења; – индикаторима испита и на pH скали процени киселост раствора; – тумачи ознаке са амбалаже супстанци/комерцијалних производа.	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција	ХЕ.1.1.1, ХЕ.1.1.2, ХЕ.1.1.4, ХЕ.1.1.5, ХЕ.1.1.6, ХЕ.1.1.7, ХЕ.1.1.8, ХЕ.1.2.1, ХЕ.1.2.2, ХЕ.1.2.3, ХЕ.1.2.4, ХЕ.1.2.5, ХЕ.1.2.6, ХЕ.1.2.7, ХЕ.1.2.8; ХЕ.2.1.2, ХЕ.2.1.4, ХЕ.2.2.1, ХЕ.2.2.3, ХЕ.2.2.4; ХЕ.3.1.2, ХЕ.3.1.8, ХЕ.3.2.1, ХЕ.3.2.2, ХЕ.3.2.3, ХЕ.3.2.4, ХЕ.3.2.5, ХЕ.3.2.6.

Назив предмета	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА**
Циљ	**Циљ** наставе и учења *Технике и технологије* је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; – повеже ергономију са здрављем и конфором људи при употреби техничких средстава; – анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; – истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству; – повеже занимања у области производних техника и технологија са сопственим интересовањем; – разликује врсте транспортних машина; – повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом; – провери техничку исправност бицикла; – демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда; – самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање; – користи CAD технологију за креирање техничке документације; – образложи предности употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета;	**ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ**	Појам, улога и развој машина и механизама. Потрошња енергије у домаћинству и могућности уштеде. Утицај дизајна и правилне употребе техничких средстава на здравље људи. Зависност очувања животне средине од технологије. Професије (занимања) у области производних техника и технологија.
	САОБРАЋАЈ	Машине спољашњег и унутрашњег транспорта. Подсистеми код возила друмског саобраћаја (погонски, преносни, управљачки, кочиони). Исправан бицикл/мопед као битан предуслов безбедног учешћа у саобраћају.
	ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Специфичности техничких цртежа у машинству. Ортогонално и просторно приказивање предмета. Коришћење функција и алата програма за CAD. Употреба 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета. Основне компоненте ИКТ уређаја. Управљање и контрола коришћењем рачунарске технике и

– управља моделима користећи рачунар; – објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја; – објасни улогу и значај вештачке интелигенције и примену у свакодневном животу; – аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи; – идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене; – користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења; – врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду; – објасни улогу одређених елемената машина и механизама на једноставном примеру; – образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса; – објасни основе конструкције робота; – класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом; – самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; – изради производ у складу са принципима безбедности на раду; – тимски представи идеју, поступак израде и производ; – креира рекламу за израђен производ; – врши е-кореспонденцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; – процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.).		интерфејса. Вештачка интелигенција – појмови; примери технологија управљаних вештачком интелигенцијом.
	РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	Рационално коришћење ресурса на Земљи и очување и заштита животне средине. Материјали у машинству (пластика, метали, легуре и др.). Мерење и контрола – појам и примена мерних средстава (мерила). Технологија обраде материјала у машинству (обрада материјала са и без скидања струготине, савремене технологије обраде). Елементи машина и механизама (елементи за везу, елементи за пренос снаге и кретања, специјални елементи). Производне машине: врсте, принцип рада, појединачна и серијска производња. Појам, врсте, намена и конструкција робота (механика, погон и управљање). Погонске машине – мотори (хидраулични, пнеуматски, топлотни). Моделовање погонских машина и/или школског мини робота.
	КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	Проналажење информација, стварање идеје и дефинисање задатка. Самосталан/тимски рад на пројекту. Израда техничке документације изабраног модела ручно или уз помоћ рачунарских апликација. Реализација пројекта – израда модела коришћењем алата и машина у складу са принципима безбедности на раду. Представљање идеје, поступака израде и производа. Процена сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума. Употреба електронске кореспонденције са циљем унапређења производа.

		Одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела. Креирање рекламе за израђен производ.

Кључни појмови садржаја: машинство, саобраћај, техничка документација, енергетика, заштита личне безбедности и животне средине, предузимљивост и иницијатива.

НАЧИН ПСТВАРИВАОА ПРПГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Наставне методе	**Наставни облици рада**	**Наставна средства**
Избор метода зависи од циља и задатака наставног процеса, опремљености кабинета наставним средствима и изабраног облика рада. Од метода у употреби су: - Монолошка - Дијалошка - Демонстративна - Графичка - Метода практичних радова - Експериментална - Употреба рачунара - Текстуална - Активне методе	Фронтални облик рада примењује се најчешће зато што је економичан у припремању и одржавању часова и ученицима обезбеђује поступност, систематичност као и лакше праћење и контролисање рада и резултата рада ученика. Међутим, у настави техничког и информатичког образовања треба водити рачуна и о слабим странама фронталног облика рада као што је спутавање иницијативности и самосталности у раду, немогућност ангажовања свих ученика у раду, појединци не могу да задовоље своје склоности и развију своје способности темпом који им одговара. Групни облик рада се чешће користи у настави техничког и информатичког образовања, а посебно у реализацији наставних садржаја као што су: упознавање принципа и начина функционисања појединих справа, уређаја, апарата, машина и сл. Приликом њиховог расклапања и склапања; проучавање појединих технолошких процеса; примена практичних знања, умења и вештина и др. Индивидуални облик у настави техничког и информатичког образовања има посебну улогу у реализацији модула и конструкторског моделовања. Израда пројекта захтева од наставника индивидуални рад са сваким учеником тако да им омогући рад у складу са својим способностима, склоностима и интересовањима. Овај облик рада се примењује када ученици постигну одређена знања, умења и вештине и извесно искуство које могу примењивати у самосталном раду при реализацији "пројекта".	Избор наставних средстава зависи од циља и задатака наставног процеса, опремљености кабинета наставним средствима и изабраног облика рада. - Уџбеник - Слике, постери - Енциклопедије - Прибор за техничко цртање - Алати - Интернет - -компјутер - Рачунари и пратећа рачунарска опрема - Разне врсте софтвера

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		**ЕВАЛУАЦИЈА**	**КОРЕЛАЦИЈА**
Наставника	Ученика		
Наставник: - организује - реализује - прича - пита - пише - црта - мотивише - прати активности ученика - подстиче - објашњава - демонстрира - показује	Ученици: - слушају - посматрају - причају - описују - упоређују - цртају - праве - одговарају на питања - дискутују - предлажу - користе алате - обрађују материјале - експериментишу - истражују - користе рачунаре	Задовољство ученика на часу Разговор са ученицима Посматрање ангажованости на часу Анализа рада на рачунару Анализирање часа са ученицима Анализа цртежа Анализа практичних радова Праћење коришћења алата	Ради што успешније корелације одговарајућих наставних садржаја, ускланђивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика неопходна је стална сарадња са наставницима физике, математике, хемије, биологије, ликовне културе, информатике и рачунарства и др.

Назив предмета	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**
Циљ	**Циљ** учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.
Разред	**седми**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује визуелну презентацију и логичку структуру текста; – користи алате за стилско обликовање документа и креирање прегледа садржаја у програму за обраду текста; – објасни принципе растерске и векторске графике	**ИКТ**	Обележавање логичке структуре и генерисање прегледа садржаја текстуалног документа. Карактеристике рачунарске графике (пиксел, резолуција, RGB и CMYK модели приказа боја, растерска и векторска графика). Рад у програму за растерску графику. Рад у програму за векторску графику.

и модела приказа боја; – креира растерску слику у изабраном програму; – креира векторску слику у изабраном програму; – користи алате за уређивање и трансформацију слике; – креира гиф анимацију; – креира видео-запис коришћењем алата за снимање екрана; – разликује појмове URL, DNS, IP адреса; – објасни појмове хипервеза и хипертекст; – креира, форматира и шаље електронску пошту;		Израда гиф анимација. Коришћење алата за снимање екрана.
	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	URL, DNS, IP адреса. Хипервеза и хипертекст. Електронска пошта, креирање налога, слање и пријем поште. Електронска пошта (контакти, безбедност, нежељена пошта). Рад на дељеним документима (текстуалним документима / презентацијама /упитницима...) у облаку.
– обавља електронску комуникацију на сигуран, етички одговоран и безбедан начин водећи рачуна о приватности; – препозна непримерени садржај, нежељене контакте и адекватно се заштити; – сарадднички креира и дели документе у облаку водећи рачуна о одговарајућим нивоима приступа;	**РАЧУНАРСТВО**	Рад са изабраним текстуалним програмским језиком у области 2Д графике. Основне карактеристике изабране графичке библиотеке. Методе за исцртавање основних геометријских облика. Подешавање боја и положаја објеката. Примена петљи и случајно генерисаних вредности на исцртавање геометријских облика.
– подешава хипервезе према делу садржаја, другом документу или веб локацији; – уз помоћ програмске библиотеке текстуалног програмског језика исцртава елементе 2Д графике; – употребљава петље и генератор насумичних бројева за исцртавање сложенијих облика; – планира, опише и имплементира решење једноставног проблема; – проналази и отклања грешке у програму; – сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка:	**ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК**	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. Вредновање резултата пројектног задатака.

– креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који комбинују текст, слике, линкове, табеле и анимације; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; – поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.		

Кључни појмови садржаја: логичка структура и садржај документа, пиксел, резолуција, растерска и векторска графика, RGB и CMYK палете боја, гиф анимација, хипервеза, URL, електронска пошта, текстуални програмски језик, 2Д графика.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

Ред.бр. нас. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ/ МОДУЛА	ИСХОДИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ (КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК **ПОСЕБНО** РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА)
1.	ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ-ИКТ	– разликује визуелну презентацију и логичку структуру текста; – користи алате за стилско обликовање документа и креирање прегледа садржаја у програму за обраду текста; – објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја; – креира растерску слику у изабраном програму; – креира векторску слику у изабраном програму; – користи алате за уређивање и трансформацију слике; – креира гиф анимацију; – креира видео-запис коришћењем алата за снимање екрана;	-КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ - ВЕШТИНА КОМУНИКАЦИЈЕ - РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА - ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА - РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА

2.	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	– разликује појмове URL, DNS, IP адреса; – објасни појмове хипервеза и хипертекст; – креира, форматира и шаље електронску пошту; – обавља електронску комуникацију на сигуран, етички одговоран и безбедан начин водећи рачуна о приватности; – препозна непримерени садржај, нежељене контакте и адекватно се заштити; – сарадnички креира и дели документе у облаку водећи рачуна о одговарајућим нивоима приступа; – подешава хипервезе према делу садржаја, другом документу или веб локацији;	-КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ - РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА - ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА - БРИГА ЗА ЗДРАВЉЕ - ЕКОЛОШКА КОМПЕТЕНЦИЈА
3.	РАЧУНАРСТВО	уз помоћ програмске библиотеке текстуалног програмског језика исцртава елементе 2Д графике; – употребљава петље и генератор насумичних бројева за исцртавање сложенијих облика; – планира, опише и имплементира решење једноставног проблема; – проналази и отклања грешке у програму;	- КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ - РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА - РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА
4.	ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	-сарађује са осталим члановима групе у одабиру трема, прикупљању и одабиру материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака -одбира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта -наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка -вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен -поставља резултат свог рада на интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника	- КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ - ВЕШТИНА КОМУНИКАЦИЈЕ - РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА - РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА - ВЕШТИНА САРАДЊЕ - ЕСТЕТСКА КОМПЕТЕНЦИЈА - ПРЕДУЗЕТНИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**108 часова**

ИСХОДИ **По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у самосталном вежбању; – сврсисходно користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим ситуацијама; – упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања уз помоћ наставника са вредностима за свој узраст; – примени достигнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу; – примени атлетске дисциплине у складу са правилима; – развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике; – одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела; – примени вежбања из гимнастике за развој моторичких способности; – изведе елементе одбојкашке технике; – примени основна правила одбојке; – користи елементе технике у игри; – примени основне тактичке елементе спротских игара;	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		**Основни садржаји** Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој гипкости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	**Атлетика**	**Основни садржаји** Техника спринтерског трчања. Истрајно трчање – припрема за крос. Техника штафетног трчања Скок удаљ. Бацања кугле. Скок увис. Бацање „вортекс-а”. **Проширени садржаји**

– учествује на такмичењима између одељења; – изведе кретања у различитом ритму; – игра народно коло; – изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; – изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; – преплива 25 m техником краула, леђног краула и прсном техником; – процени своје способности и вештине у води; – скочи у воду на ноге и на главу; – рони у дужину у складу са својим могућностима; – поштује правила понашања у води, и око водене средине; – уочи ризичне ситуације у води и око ње;			Скок увис (леђна техника). Тробој.
		Спортска гимнастика	**Основни садржаји:** Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе: Тло Прескок Трамполина Вратило Двовисински разбој Паралелни разбој Кругови Коњ са хватаљкама Греда. **Проширени садржаји:** На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби.
– вреднује утицај примењених вежби на организам; – процени ниво сопствене дневне физичке активности; – користи различите вежбе за побољшање својих физичких способности; – процени последице недовољне физичке активности; – примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; – примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама; – примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима;		**Основе тимских и спортских игара**	**Одбојка:** Основни елементи технике, тактике и правила игре. **Футсал:** Игра уз примену правила. **Рукомет:** Игра уз примену правила. **Кошарка:** Сложенији елементи технике, тактике и правила игре. **Активност по избору.**
		Плес и ритимика	**Основни садржаји** Вежбе са вијачом.

– решава конфликте на друштвено прихватљив начин; – пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекративних активности; – прихвати победу и пораз; – уважи различите спортове без обзира на лично интересовање; – примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама; – повеже значај вежбања за одређене професије; – вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту; – подстиче породицу на редовно вежбање; – повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље; – коригује дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама; – користи здраве намирнице у исхрани; – разликује корисне и штетне додатке исхрани; – примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; – правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда; – чува животну средину током вежбања; – препозна последице конзумирања дувана, алкохола и штетних енергетских напитака; – води рачуна о репродуктивним огранима приликом вежбања.			Вежбе са обручем. Вежбе са лоптом. Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази. Енглески валцер. **Проширени садржаји** Састав са обручем. Састав са лоптом. Састав са вијачом. Основни кораци rock n roll.
		Пливање и ватерполо	**Основни садржаји** **Пливање** Техника краула. Техника прсног пливања. Одржавање на води на разне начине и самопомоћ. Роњење у дужину до 10 m. Пливање 25 m одабраном техником на време. **Проширени садржаји** Мешовито пливање (две технике). **Ватерполо** Пливање са лоптом. Хватање и додавање. Шут на гол. **Проширени садржаји** **Пливање** Мешовито пливање. Игре у води. **Ватерполо**

			Основни елементи тактике и игра.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	**Физичко вежбање и спорт**	**Основни садржаји** Основна подела вежби. Функција скелетно-мишићног система. Основна правила одбојке. Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању. Облици насиља у физичком васпитању и спорту. Навијање, победа, пораз решавање спорних ситуација. Писани и електронски извори информација из области физчког васпитања и спорта. Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама. Значај вежбања за одбрамбено-безбедносне потребе. Повезаност физичког вежбања и естетике. Породица и вежбање Планирање вежбања.
		Здравствено васпитање	**Основни садржаји** Утицај аеробног вежбања (ходања, трчања и др.) на кардио-респираторни систем. Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања. Значај употребе воћа и поврћа и градивних материја (протеини и беланчевине) у исхрани. Подела енергетских напитака и последице њиховог

			прекомерног конзумирања. Прва помоћ након површинских повреда (посекотина и одеротина). Вежбање у различитим временским условима. Чување околине при вежбању. Последице конзумирања дувана и алкохола. Додаци исхрани – суплементи. Вежбање и менструални циклус. Значај заштите репродуктивних органа приликом вежбања.

Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, плес, одбојка, здравље, васпитање.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Наставне методе	**Наставни облици рада**	**Настаана средства**
Разговор Демонстрација Практични рад	Индивидуални Фронтални Индивидуални Групни У пару и тројкама	Струњача Кошаркашка, рукометна, одбојкашка и фудбалска лопта Штоперица Одскочна даска, греда и козлић Двовисински и паралелни разбој Цд плејер и цд Кугла Стартни блок и штафетна палица Вијача и обруч Сталци и мотка -компјутер -интерактивна табла

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	**Ученика**		
Едукује, планира, прати, мотивише, посматра, помаже, усмерава, припрема, објашњава, упућује, подстиче, демонстрира, коригује, показује, кординира, вреднује.	Посматра, прати, упоређује,уочава, замишља, припрема, слуша, сарађује, препознаје активно учествује, користи информације, закључује, процењује, планира.	Разговор, праћење и посматрање, анализа, извођење закључака, презентација групног рада, вредновање и оцењивање.	Физика, биологија, техничко и информатичко образовање, музичка култура, географија, ликовна култура, математика,

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

Редни број наст а-вне теме	НАСТАВНА ТЕМА / ОБЛАСТ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТНЕЦИЈЕ**	ОБРА-ЗОВНИ СТАН-ДАРДИ
1.	**ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ**	**1)Компетенција за учење:**Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе. **7)Предузимљи-вост и оријентација ка предузетништву**Уме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине („јаке стране“)	ФВ.1.2.1. ФВ.1.2.2. ФВ.1.2.3. ФВ.1.2.4.
2.	**АТЛЕТИКА**	**2)Одговорно учешће у демократском друштву:**Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима	ФВ.1.1.3. ФВ.1.1.4. ФВ.1.1.7. ФВ.1.1.8. ФВ.1.1.9. ФВ.1.1.10.
3.	**ГИМНАСТИКА**	**3) Естетичка компетенција:**Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоу потреби естетике.	ФВ.1.1.11. ФВ.1.1.12. ФВ.1.1.13. ФВ.1.1.14. ФВ.1.1.16. ФВ.1.1.17. ФВ.1.1.18. ФВ.1.1.19.
4.	**ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГАРА:** **- ОДБОЈКА** **- РУКОМЕТ** **- КОШАРКА** **- ФУДБАЛ** **- АКТИВНОСТИ ПО ИЗБОРУ** **ОНЛАЈН НАСТАВА** **ПЛАТФОРМА** **ГУГЛ УЧИОНИЦА**	**4)Комуникација**Ученик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне, техничке и уметничке дисциплине. **6) Одговоран однос према здрављу:**Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетар ијанска исхрана). - Уме да пружи прву помоћ. **9) Решавање проблема:**Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације. **10) Сарадња:**Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада	ФВ.1.1.1. ФВ.1.1.2. ФВ.1.2.4. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4. ФВ.2.1.1. ФВ.2.1.2. ФВ.3.1.1. ФВ.3.1.2.

5.	**МЕРЕЊЕ МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ**	**8) Рад са подацима и информацијама:** Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.	ФБ.1.3.1 ФВ.1.3.2. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4.

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Б. Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

В. Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Г. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

– пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);

– излет са пешачењем (7 km)

– зимовање – организује се у току зимског периода у трајању од седам дана. Активности на зимовању обухватају обука скијања, клизања, краће излете са пешачењем или на санкама, и друге активности;

– летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана и обухвата боравак у природи са организованим образовним и физичким активностима.

Д. Школска и ваншколска тамичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:
– атлетици (у пролећном периоду),

– најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.).

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са планом наставе и учења Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту или спортској дисциплини током школске године.

Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

– потешкоће у савладавању градива;

– смањене физичке способности;

– лоше држање тела;

– здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

ВЕРСКА НАСТАВА - ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

Р.бр.	Наставни садржај	Бр. часова	За обраду	За утврђивање/ понављање
1.	Увод	1	/	1
2.	Богопознање	5	4	1
3.	Јединство Цркве Христове	7	4	3
4.	Светотајински живот Цркве	11	8	3
5.	Српска црква кроз векове	10	7	3
	Евалуација	2	/	2
	Укупно часова	**36**	**23**	**13**

Назив програма	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**		
Циљ	**Циљ** учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.		
Разред	**Седми**		
Годишњи фонд часова	**36 часова**		
ИСХОДИ **По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**		**ОБЛАСТ /ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– наведе и опише основне карактеристике људских права;		**ЉУДСКА ПРАВА**	Карактеристике људских права – урођеност, универзалност, неотуђивост, недељивост.

– својим речима опише везу између права појединца и општег добра; – дискутује о односу права и правде и о сукобу права; – образложи личну одговорност у заштити свог здравља; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – образложи сврху постојања политичких странака; – аргументује потребу ограничења и контролу власти; – наведе кораке од предлагања до усвајања закона; – образложи на примеру могућност утицаја грађана на одлуке Народне скупштине; – препозна и одупре се различитим облицима вршњачког притиска; – препозна опасност када се нађе у великој групи људи и заштити се; – учествује у организацији, реализацији и евалуацији симулације Народне скупштине; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.		Опште добро. Права појединца и опште добро. Сукоб појединачних права и општег добра. Права и правда. Социјална правда.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	Политичке странке у вишепартијском систему –владајуће и опозиционе. Народна скупштина – сврха и надлежности. Народни посланици, посланичке групе. Процедуре у раду Народне скупштине. Скупштинске дебате. Предлагање и доношење закона.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	Припадност групи. Групни идентитет као део идентитета младих.Односи у вршњачкој групи и њен утицај на појединца. Вршњачки притисак. Конформизам. Приватност – обим и границе. Понашање људи у маси и угроженост права појединца.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	**Симулација Народне скупштине** Одређивање улога и процедура у скупштини. Формирање посланичких група. Избор председника скупштине. Формулисање предлога закона. Скупштинска дебата. Гласање. Евалуација симулације.

Кључни појмови садржаја: социјална правда, Народна скупштина, конформизам, вршњачки притисак.

Назив предмета	**ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ** **(**у комуникативним функцијама)
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл. Реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење бића, предмета, појава и места.
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге. Усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/ одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/ изговора.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/ нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност. Усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/ услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за

комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи једноставнија језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл. – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке,	**УПУТСТАВА**	израду задатака, пројеката и сл), с визуелном подршком и без ње. Усмено и писано давање упутстава.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање мишљења у вези са сталним, уобичајеним или актуелним догађајима/ активностима и способностима. Усмено и писано описивање сталних, уобичајених или актуелних догађаја/ активности и способности.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање мишљења у вези са искуствима, догађајима/ активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, догађаја/ активности и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима. Усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање и читање исказа у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима. Усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са сналажењем и оријентацијом у простору и специфичнијим просторним односима. Усмено и писано размењивање информација у вези са сналажењем и оријентацијом у простору и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Слушање и читање једноставнијих исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама. Постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/ нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на изражавање допадања/ недопадања. Усмено и писано изражавање допадања/

обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/ она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/ положају предмета и бића у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима; – разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност; – формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има/ нема и чије је нешто; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и		недопадања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/ неслагања. Усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ЦЕНА	Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини и цени; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине. Постављање питања у вези с количином и ценом и одговарање на њих, усмено и писано; играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи …); записивање и рачунање цена.

реагује на њих;		
– изражава мишљење, слагање/ неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену; – пита и саопшти колико нечега има/ нема, користећи једноставнија језичка средства; – пита/ каже/ израчуна колико нешто кошта.		

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Комуникативна функција	**Језички садржаји**
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	*Wie ist dein/Ihr Name/Vorname/Nachname? Das ist Herr/Frau...* *Ich möchte dir/Ihnen meine Mutter vorstellen. Darf ich..... vorstellen? Das ist Robert, der neue Schüler in unserer Klasse. – Willkommen.* *Wo wohnst du? Ich wohne in der Goethestraße 34. Ist das ein Einfamilienhaus oder ein Mehrfamilienhaus? – Eigentlich ein Reihenhaus.* *Was ist deine Mutter von Beruf? Sie ist Ärztin.* *Hast du Geschwister? – Ja, einen älteren Bruder. Er heißt Martin und ist verheiratet/ studiert Geografie/ wohnt in Wien.* Презент јаких и слабих, помоћних и модалних глагола Упитне реченице Личне заменице Присвојни придеви Бројеви (основни и редни) **(Интер)културни садржаји:** устаљена правила учтиве комуникације; имена, презимена и надимци; родбина и родбинске везе; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; већи градови у земљама циљне културе.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	*Freiburg ist eine wunderschöne Stadt in Baden-Württemberg. Es liegt an der Grenze zu Frankreich. Freiburg ist eine Studentenstadt, weil dort sehr viele Studenten aus der ganzen Welt studieren.* *Wie sieht deine Schwester aus? Sie ist ein hübsches Mädchen mit grünen Augen und roten, lockigen Haaren. Sie sieht wie eine Irin aus.* *Elefanten sind die größten Tiere der Welt. Die können mehrere Tonnen wiegen, obwohl sie nur Pflanzen fressen.* Описни придеви. Поређење придева. Придевска деклинација – основни облици слабе и мешовите деклинације (уз конкретне именице). Презент **(Интер)културни садржаји:** особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске

	карактеристике и сл.)
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	*Möchtest du mit mir morgen ins Konzert gehen? Es beginnt um 20 Uhr. Ich weiß, dass du diese Sängerin magst. Komm zu mir und bring deine CDs mit.* *Du solltest mehr Obst und Gemüse essen, wenn du fit bleiben möchtest. Sport ist wichtig.* *Ich gehe morgen einkaufen. Kommst du mit ? – Ja, gerne./ Einverstanden./ Abgemacht. Leider kann ich nicht. Ich muss meiner Mutter helfen. Kommst du nicht mit? – Doch, das habe ich dir schon gesagt.* Питање се негацијом и афирмативан одговор *Doch*. Императив. Облик *sollte* за давање савета и препорука. Презент. **(Интер)културни садржаји:** прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	*Guten Tag, kann ich Ihnen helfen ? – Ja, ich suche ein T-Shirt aus Baumwolle in Größe XL./* *Enschuldigung, wann fährt der ICE nach Hamburg ab? Um 23.45 von Gleis 5. – Danke schön. Wie komme ich zum Gleis 5? – Gehen Sie drüben und dann noch etwa 50 Meter geradeaus, da ist der Gles 5.* *Liebe Fahrgäste, wir machen eine Pause an der Tankstelle, steigen Sie bitte in 15 Minuten wieder in den Bus ein.* *Ich habe gehört, dass du an der Deutscholympiade den ersten Preis gewonnen hast. Ich gratuliere dir zum Erfolg. – Danke schön. Ich bedanke mich.* Упитне реченице. Прилози за место. Предлози за правац. Основни бројеви **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	*Lest den Text und macht dann die Übung 3!* *Während der Klassenarbeit darf man kein Wörterbuch benutzen. Wähle die richtige Antwort aus und kreuze sie an.* *Du sollst alle Geräte vor der Reise ausschalten.* *Glasmüll kommt hier rein, in den Glascontainer. In Deutschland trennt man den Müll.* Императив. Презент. **(Интер)културни садржаји:** правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	*Ich trainiere Basketball seit 5 Jahren. Ich gehe zum Training jeden Abend von 20 bis 22 Uhr.* *Ich sehe jeden Morgen fern und zwar nur den Wetterbericht.* *Maria schwimmt gern, deshalb geht sie freitags ins Schwimmbad.* *Er fastet mittwochs und freitags.* Предлози за време

	Прилози за време. Презент. **(Интер)културни садржаји:** породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	*Wie hast du deine Ferien verbracht? Wohin bist du gereist?* *Als ich klein war, hatte ich Angst vor Hunden, aber vor zwei Monaten habe ich einen Hund zum Geburtstag bekommen.* *Habt ihr eure Hausaufgaben gemacht?* *Ich wollte mit Sophie telefonieren, aber niemand hat auf meinen Anruf geantwortet.* Перфект. Претерит помоћних и модалних глагола. Временске реченице са везником *als/wenn* Прилози за време. **(Интер)културни садржаји:** историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.
ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	*Was möchtest du werden?* *Heute Nachmittag gehe ich mit Anna aus.* *Nächste Woche werde ich nach Berlin fahren.* *Am Sonntag werde ich 15. Dann organisiere/mache ich eine Partiy.* Презент Футур Упитне реченице **(Интер)културни садржаји:** правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	*Ich habe starke Halsschmerzen. – Schade. Tut mir leid.* *Bist du müde? – Ja, ich muss jetzt ins Bett gehen.* *Meine Schwester interessiert sich für Musik/ hat Interesse an Musik.* *Sei/Seid vorsichtig.* *Das macht mir Spaß.* Императив. Презент. **(Интер)културни садржаји:** мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	*Ich bin bei Marcus.* *Peter wohnt direkt gegenüber meinem Haus.* *Wenn du zu mir kommen willst, musst du die U-Bahn nehmen. Die U-Bahn Station heßt „Tiergarten” und ist nicht weit von meinem Haus (entfernt). Von da aus gehst du nur geradeaus, nach der Ampel die dritte Straße links.* *Wo ist sie? – Ich denke, sie ist in der Apotheke. – In welcher ? – In der Apotheke zwischen der Post und dem Museum.* Упитне реченице.

	Употреба придева и предлога који описују просторне односе. Презент. **(Интер)културни садржаји:** јавни простор; типичан изглед места.
ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	*Ist der Platz hier frei? – Ja, nehmen Sie Platz, bitte./ Ja, setz dich bitte hin.* *Diese Strasse ist gesperrt. Sie müssen einen Umweg machen.* *Darf ich denn meinen Koffer bis zur Abreise an der Rezeption stehen/liegen lassen?* *In der Klinik muss man das Handy ausmachen.* *Wenn du in die Kirche gehst, musst du eine lange Hose anziehen.* Упитне реченице Презент модалних глагола Императив **(Интер)културни садржаји:** понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	*Unsere Nachbarn leben in der Schweiz.* *Wir haben viele Poster in unserem Klassenzimmer.* *Susis Hund ist ein Rottweiler.* *Wessen Regenschirm ist das, deiner oder von deiner Mutter?* Присвојни детерминативи. Присвојни придеви. Конструкције за изражавање припадања *(*ein *Freund von mir*). **(Интер)културни садржаји:** породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	*Was ist deine Lieblingsfreizeitbeschäftigung? Was machst du in deiner Freizeit am liebsten?* *Was trinkst du lieber, Apfelsaft oder Orangensaft? – Orangensaft trinke ich am liebsten.* *London gefällt mir nicht, weil es zu viele Menschen auf den Straßen gibt. Ich finde das Leben in Wien sehr sicher.* *Ich verbringe meinen Urlaub am liebsten am Meer, denn ich mag Wasser und Schwimmen.* Компарација придева. Деклинација именица. **(Интер)културни садржаји:** уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм.
ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	*Ich denke, wir müssen ihm helfen. – Du hast recht. Natürlich. Selbstverständlich.* *Meiner Meinung nach ist diese Reise zu teuer. Bist du auch dieser Meinung? Denkst du auch so? Was denkst du darüber? Was hältst du davon? Bist du damit einverstanden? – Ich denke/meine, ...* Презент. Глаголи с предложном допуном (најфреквентнији за ову комуникативну функцију) Зависно-сложене реченице (*dass, ob, w-?, weil*) **(Интер)културни садржаји:** поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА	*Wieviele Schüler sind in deiner Klasse? Es gibt 12 Schülerinnen und 15 Schüler.* *Diese Jacke kostet jetzt 45 Euro, aber ihr Preis war 98,50 Euro. Jetzt ist sie stark reduziert, mehr als 50%.* *Er wohnt im dritten Stock. Sein Gebäude hat 12 Stockwerke.* *Columbus hat 1492 Amerika entdeckt.* *Mein Vater ist 1978 geboren und ich 2009.* *Für diese Torte brauche ich 5 Eier und 250 Gramm Butter.* Основни бројеви преко 1.000. Редни бројеви до 100. Изражавање година до 2000 и касније. Употреба члана. **(Интер)културни садржаји:** друштвено окружење; валуте циљних култура.

ОСТВАРИВАЊЕ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Оне могу бити из природних или друштвених наука, уметности и културе, технике, као и других области у складу са интересовањима ученика, просторним и људским ресурсима. Школа је у обавези да ученицима понуди листу од три слободне наставне активности, а ученик обавезно бира једну од њих и похађа током целе школске године. Слободне наставне активности реализују се по програму који припрема школа или по програмима који су претходно донети као изборни (нпр. Свакодневни живот у прошлости, Цртање, сликање, вајање, Чувари природе, Хор и оркестар, Шах и сл.). Сврха ових активности је оснаживање ученика да препознају своја интересовања и способности које су важне за професионални развој и доношење одлука за наставак школовања и зато ученици могу сваке године бирати различите слободне наставне активности. Наставу треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија.

ОСТВАРИВАЊЕ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите програме ваннаставних активности у складу са интересовањима ученика, ресурсима и просторним могућностим. Поред организације излета, екскурзије, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Наставници, одељенске старешине и стручни сарадници кроз свој непосредни рад са ученицима упознају их са понудом ванаставних активности, њиховим садржајем, начином рада и сврхом. Такође, потребно је да и родитељи буду упознати са понудом школе и мотивисани да њихова деца изаберу оне активности које им највише одговарају.

План и програм ваннаставних активности школа сама припрема у складу са исказаним интересовањима ученика и својим могућностима. Избор начина рада треба да буде у функцији подстицања активног учешће ученика и њихове самосталности. Неке активности могу бити тако организоване да их заједнички воде два и више наставника (на пример: драма, покрет, музика).

Учешће ученика у друштвеним, техничким, хуманитарним, спортским и културним активностима доприноси многим важним исходима образовања и васпитања, као што су:

– задовољење различитих образовних потреба и интересовања ученика;

– препознавање професионалних способности и интересовања, упознавање са светом рада;

– надоградња исхода који се остварују у оквиру редовне наставе и доприносе развоју међупредметних исхода;

– унапређивање различитих способности (интелектуалне, физичке, креативне, радне...);

– јачање капацитета ученика за разликовање безбедног од небезбедног понашања и заштиту од ризичног понашања;

– подстицање хуманог и одговорног односа према себи, другима и окружењу, јачање осетљивости за оне којима је потребна помоћ (нпр. стари и болесни);

– унапређивање различитих врста писмености (језичке, медијске, културне, научне...);

– култивисање коришћења слободног времена;

– подстицање интеркултуралног дијалога;

– разумевање концепта инклузије и јачање осетљивости за различитост;

– јачање генерацијских веза између ученика различитих одељења без компетитивности;

– релаксација, растерећење напетости ученика, самоисказивање;

– јачање везе са локалном заједницом;

– развој осећања припадности својој школској заједници;

– подстицање самосталности, проактивности и предузимљивост;

– припрема за решавање различитих животних ситуација;

– промоција школе и њеног идентитета.

– Школа треба да настоји да резултати рада ученика у оквиру ваннаставних активности постану видљиви како у оквиру школе тако и шире као што су организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту, смотре стваралаштва, спортски сусрети и др.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСМИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**
Циљ	**Циљеви** учења предмета *Српски језик и књижевност* јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**136 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– чита са разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања; – тумачи значења, језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове; – критички промишља о стварности на основу прочитаних дела; – истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; – повеже писце и дела из обавезног дела програма од 5. до 8. разреда; – издвоји основне одлике књижевног рода и врсте у конкретном тексту, као и језичко-стилске карактеристике текста у склопу интерпретације;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**Л Е К Т И Р А** **ЛИРИКА** 1. Ђура Јакшић: „Отаџбина” 2. Јован Јовановић Змај: „Светли гробови” 3. Јован Јовановић Змај: „Ђулићи” (избор) 4. Десанка Максимовић: „Пролетња песма” / „Опомена” 5. Момчило Настасијевић: „Труба” 6. Иван В. Лалић: „Ветар” 7. Марина Цветајева: „Месечев сјај” **ЕПСКО-ЛИРСКЕ ВРСТЕ** 1. Бранко Радичевић: *Ђачки растанак* (одломак „Ој Карловци, место моје драго...”) *2.* Народна епско-лирска песма: *Женидба Милића Барјактара*

– уочи слојевитост књижевног дела и међужанровско прожимање; – повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим контекстом; – одреди временски оквир у којем је писац стварао; – разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; – препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа; – учествује у избору књижевних дела и начина њихове обраде и представљања; – објасни настанак и развој српског књижевног језика; – разуме значај књижевног језика за културу и историју српског народа; – сврста српски језик у одговарајућу језичку групу у Европи; – именује дијалекте српског језика; – разуме постојеће језичке прилике у Србији; – издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења; – користи садржаје из граматике обрађене у претходним разредима и повеже их са новим градивом; – доследно примени правописну норму; – примени основна правила о распореду акцената; – уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила; – пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних стилова; – уочи разлику између речи и лексеме;		**ЕПИКА** *1.* Вук Стефановић Караџић: *О народним певачима* 2. Вук Стефановић Караџић: *Житије Ајдук Вељка Петровића* (одломак) 3. Доситеј Обрадовић: *Живот и прикључења* (одломак) 4. Прота Матеја Ненадовић: *Мемоари* (одломак) 5. Петар Петровић Његош: *Горски вијенац* (одломак „Бадње вече”) 6. Симо Матавуљ: „Пилипенда” 7. Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити” 8. Милош Црњански: *Сеобе* (одломак) / *Роман о Лондону* („Пролеће је стигло у Лондон”) 9. Бранимир Ћосић: *Покошено поље* (одломак из прве књиге „Читава једна младост”) 10. Дино Буцати: „Колумбар” 11. Херман Хесе: „Магија књиге” / Нил Гејмен: „Зашто наша будућност зависи од библиотека, читања и сањарења” / Милорад Павић: *Роман као држава* (избор одломака из огледа: „Кратка историја читања”, „Последњих сто читалаца”, „Нова генерација електронске књиге”, „Скакутаво читање или повратак фусноте”, „Романи без речи”) **ДРАМА** *1.* Данило Киш: *Ноћ и магла* 2. Петар Кочић: *Јазавац пред судом* (одломак) 3. Жан Батист Поклен Молијер: *Грађанин племић* (одломак) **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** 1. Веселин Чајкановић: „О ускршњим обичајима” 2. Милутин Миланковић: *Кроз васиону и векове* (одломак) 3. Хилда Дајч: *Писма* – одломак, (обавезна напомена о власнику права: ©Јеврејски историјски музеј) 4. Споменка Крајчевић: *Кругом двојке* (избор одломака: „Унутрашња пруга”: „Станица пристаниште” – „Почетак и крај”, „Одлазак”; „Станица Калемегдан” – „Гозбе”, „Теорија”; „Станица Браће Барух” – „Извесност”, „Тајна”; „Станица Вуков споменик” – „Простор”, „Булеварска бајка”) 5. Герман Титов: „25 сати у свемиру” Са наведеног списка, обавезан је избор два дела за обраду.

– препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију; – разуме значење застарелих речи и неологизама; – користи речник, енциклопедију и лексикон; – уочи манипулацију у пропагандним текстовима; – напише приказ, расправу и краћи есеј; – разликује делове текста и књиге – укључујући индекс, појмовник, библиографију – и уме да их користи; – повезује информације и идеје изнесене у тексту, уочава јасно исказане односе и изводи закључак заснован на тексту.		
		ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Народне епске песме новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије: „Почетак буне против дахија”; „Бој на Мишару”, „Бој на Чокешини”...) 2. Љубавне народне лирске песме („Српска дјевојка”, „Љубавни растанак”...); обичајне народне лирске песме (избор) 3. Избор из савремене српске поезије (нпр. Васко Попа: „Очију твојих да није”, Бранко Миљковић: „Критика метафоре”, Војислав Карановић: „О читању поезије”, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског”, Ана Ристовић: „Гледајући у дрвеће”...) 4. Иво Андрић: *Деца* („Деца”, „Књига” и „Панорама”) *5.* Бранислав Нушић: *Сумњиво лице* *6.* Клод Кампањ: *Због мојих петнаест година* *7.* Давид Албахари, *Мамац* **ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ** (бирати 3–6 дела) 1. Милош Црњански: „Ја, ти и сви савремени парови” 2. Оскар Давичо: „Србија” / „Детињство” (избор) *3.* Бранко Ћопић: *Мала моја из Босанске Крупе* 4. Станислав Винавер: *Ратни другови* („Аритон”) *5.* Народна приповетка: *Усуд* 6. Вук Стефановић Караџић: *Српски рјечник* (избор, нпр. „Отмица”...); 7. Растко Петровић: *Африка* (одломци) 8. Радослав Братић: *Мајсторова рука* (одломак)

			9. Милорад Павић: *Хазарски речник*, одреднице о Ћирилу и Методију (одломци) *10.* Душан Ковачевић: *Ко то тамо пева* *11.* Гроздана Олујић: *Гласам за љубав* *12.* Џон Селинџер: *Ловац у житу* *13.* Ричард Бах: *Галеб Џонатан Ливингстон* *14.* Кајо Ритер: *Дечко који није био из Ливерпула* *15.* Џон Бојн: *Дечак у пругастој пицами* *16.* Сју Таузенд: *Дневник Адријана Мола.* **КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ** Стилска средства: анафора и епифора, апострофа. Лирске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме (сватовске, тужбалице и здравице); љубавна песма (ауторска). Епско-лирске врсте: поема, балада. Драмски спев. Мемоари. Биографија.
	ЈЕЗИК	**Граматика**	Језик Словена у прапостојбини; сеобе Словена и стварање словенских језика. Мисија Ћирила и Методија. Почетак писмености код Срба. Старословенски језик и писма (глагољица и ћирилица). Развој српског књижевног језика: српскословенски, рускословенски, славеносрпски језик. Вук Караџић – реформа језика, писма и правописа. Књижевни језик код Срба од Вука до данас (основни подаци). Основне језичке групе у Европи и место српског језика у породици словенских језика. Дијалекти српског језика: екавски (призренско-тимочки, косовско-ресавски, шумадијско-војвођански) и ијекавски (зетско-рашки и источнохерцеговачки). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни (нормирани) језик. Службена употреба језика и писма према Уставу. Језици националних мањина (основни подаци). Језик – основне особине говорног и писаног језика. Грађење речи: – основни модели: извођење, слагање, префиксација; – просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице);

			– састав твореница: корен, творбена основа, префикс, суфикс. Систематизација претходно обрађених садржаја из фонетике, морфологије и синтаксе. Фонетика: подела гласова и гласовне промене. Морфологија: врсте и подврсте речи и њихове категорије. Синтакса: реченични чланови (састав и функција); независне и зависне реченице; слагање реченичних чланова.
		Правопис	Писање имена из страних језика са акцентом на њихову промену. Спојено и одвојено писање речи (сложенице, полусложенице, синтагме). Генитивни знак. Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци.
		Ортоепија	Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Текстови писани различитим функционалним стиловима: публицистички стил (репортажа, интервју); административни стил (молба, жалба, уплатница, обрасци, радна биографија; бирократски језик); научни стил (примери из текстова у уџбеницима других наставних предмета; употреба термина). Лексикологија: – једнозначност и вишезначност речи; – лексичка метафора и лексичка метонимија као механизми остваривања вишезначности; – синонимија, антонимија и хомонимија; – застареле речи; нове речи – неологизми; – речник, лексикон, енциклопедија. Пропагандни текстови (рекламе и слично). Расправа и есеј на задату тему. Приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.).

		Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентовање чињеница и коментара. Правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независносложеним реченицама. Језичке вежбе: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; тражење грешака у тексту и исправљање. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима (хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац; одређивање значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

Р. БР.	ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА
1.	КЊИЖЕВНОСТ	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, компетенција за сарадњу, естетичка компетенција, дигитална компетенција, решавање проблема	СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VII разреда) са именима аутора тих дела СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност) СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац) СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог и монолог СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја) СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик... СЈ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе*

			СЈ.1.1.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела* СЈ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања СЈ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација СЈ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове СЈ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст) СЈ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност СЈ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог / унутрашњи монолог, дијалог СЈ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела СЈ.2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама* СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних тема и мотива СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту СЈ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу СЈ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту СЈ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело СЈ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже СЈ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави*
2.	ЈЕЗИК	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, компетенција за сарадњу, дигитална компетенција, решавање проблема	СЈ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слогове у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама СЈ.1.3.2. уочава разлику између књижевне и некњижевне акцентуације* СЈ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи СЈ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу) СЈ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне) СЈ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима СЈ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми СЈ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта) СЈ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију; метафору* као лексички механизам СЈ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.)

			СЈ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.) СЈ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у којем су употребљени (једноставни случајеви) СЈ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама СЈ.1.3.21. разуме важност књижевног језика за живот заједнице и за лични развој* СЈ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме СЈ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи СЈ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица) СЈ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима СЈ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика СЈ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима и правилно их употребљава СЈ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у којем су употребљени (сложенији примери) СЈ.3.3.1. дели реч на слогове у сложенијим случајевима СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама СЈ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица) СЈ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима и правилно их употребљава
3.	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, компетенција за сарадњу, естетичка компетенција, дигитална компетенција, одговоран однос према околини, решавање проблема	СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи СЈ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда* СЈ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста СЈ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима СЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног СЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство–циљ, узрок–последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту

			СЈ.1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе СЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) СЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу СЈ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) СЈ.1.2.4. уме да преприча текст СЈ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања* (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални) СЈ.1.2.6. влада основним жанровима писмене комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу СЈ.1.2.7. зна да се служи Правописом (школским издањем)* СЈ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима СЈ.1.2.9. има изграђену језичку толеранцију и негативан став према језику дискриминације и говору мржње* СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање” (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци” (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања* СЈ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање) СЈ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове СЈ.2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију, и уме њима да се користи СЈ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима) СЈ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у таквом тексту СЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је јединствен, кохерентан и унутар себе повезан СЈ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика* СЈ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева СЈ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима) СЈ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту СЈ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе СЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и

			поднаслове деловима текста СЈ.3.2.2. састављa аргументативни текст СЈ.3.2.3. пише репортажу СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму.

Назив предмета	**СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ** **(**у комуникативним функцијама)
– разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе; – тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима; – у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања;	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл).
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење бића, предмета, појава, местâ из искуственог света и фикционалног спектра.
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге и савете; усмено и писано договарање у вези са предлозима и учешћем у заједничким активностима; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се договарају заједничке активности; прихватање/ одбијање предлога и савета, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости, и давање одговарајућег оправдања/ изговора; образлагање спремности за прихватање предлога и савета, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл).
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ,	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/ нуди

– разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих; – саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања; – разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење; – упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости; – размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме општи смисао и главне информације из текстова	ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/ услугу и реаговање на њу; изражавање извињења и захвалности.
	РАЗУМЕВАЊЕ, ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање и тражење упутстава.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се говори о томе шта неко има/ нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/ недопадање; усмено и писано изражавање допадања/ недопадања.

који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости; – размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише искуства, догађаје и способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности; – размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности; – саопшти планове, намере и предвиђања; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања; – размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима; – искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања; – разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања; – затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања; – разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе; – разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање; – размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање;	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/ неслагање; усмено и писано тражење и изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано.

– разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања;		
– размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења; – разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења; – тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења; – разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене; – размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		

ЈЕЗИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Комуникативна функција	Језички садржаји

ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	*How are you/have you been/are you doing? I'm/I've been/I'm doing fine, and you? It's been long time. / Long time no see! Yes, it's been a while.* *I was born and raised/brought up in Kruševac, a town in Serbia. Where did you grow up? I live in a nuclear/an immediate family. Who do you live with?* *We live in a suburb/in the suburbs/on the outskirts of the town. We share the house with another family. We've lived there since I was born. What part of town do you live in?* *I've got a twin/half/step brother. Have you got any siblings? The man over there is Alex's and my stepdad.* *Is Luka your relative? Yes, he's my second cousin. / He's my close/distant relative. / No, we're not related. He's just a friend of mine. What country was he born in? What/Which school did he go to? Have you got any family in an English speaking country?* *Is your step brother the same age as you? No, he's twice/half as old as me. He doesn't go to school, he goes to kindergarten.* *The boy in the photo is our schoolmate/teammate/roommate and our mutual friend. He's my namesake. Our name is pronounced... , but it is spelled..... My mum's the only person who calls me by my first name, and it usually means I'm in trouble! Do your friends call you by your first name or your nickname?* *Dunja's my soulmate; we are inseperable.* *Who's your role model? My dad's my main role model, I have always looked up to/admired him. Who has been the most important and most influential person in your life?* *Mark Twain was a pen name of the American writer whose real name was Samuel Clemens. What other names did Samuel Clemens write under?* *What was Agatha Christie famous for? She was famous for her detective stories.* *What films did Daniel Radcliffe play in? He played the title character in the Harry Potter film series.* *It's been nice meeting you/talking to you.* *Have a good life!*

	Farewell, my friends! *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају Питања са *Who/What/Which/Where/When/Why/How…* Питања са препозиционим глаголима Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*) Саксонски и нормански генитив *Twice/three times.../half as (adjective) as* Префикси *over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-...* **(Интер)културни садржаји**: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе; важније личности из света књижевности, музике, филма и спорта.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	*My aunt's an average looking young woman. She's in her early/middle/late 20s.* *My uncle has grown a beard/moustache; now he looks twice as old as her.* *My parents are middle-aged. My mum's a bit overweight, but my dad's really skinny/underweight.* *My grandparents are elderly, but still young at heart/in spirit. How adventurous are your family?* *My sister doesn't look anything like me. Who do you look like in your family?/Who do you resemble most? I resemble my mother, while my brother looks more like my father.* *I was oversensitive about my looks/to criticism as a child. What were you like as a child?* *What did the man look like? He looked/seemed/appeared annoyed. He also sounded strange/upset. How interesting!* *Jason was wearing a hoodie and sports trousers/pants at the party. Sophia was wearing a circular/semicircular/rectangular/triangular/heart-shaped pendant made of silver/gold.* *This steak is undercooked/overcooked. It tastes/smells horrible! What does your steak taste/smell like?* *Novi Sad is a major city in Serbia. What's its high/main street?* *New York City is nicknamed the Big Apple. Has your city/town got a nickname? By what name was your hometown previously known?* *The 50 stars on the American flag represent the 50 states, while the 13 stripes represent the thirteen British colonies that declared independence from Great Britain and became the first states in the U.S. The UK flag is called the Union Jack, or Union Flag.* *The Serbian coat of arms consists of two main national symbols: a white double-headed eagle and a shield with a cross.* *Statehood Day is a national holiday in Serbia. It's celebrated on 15th February to commemorate the outbreak of the First Serbian Uprising against Ottoman rule in 1804. On the same day in 1835, during the rule of Miloš Obrenović, the first modern Serbian constitution was adopted, known as Sretenje Constitution.* *Armistice Day is celebrateed in memory of the day when the armistice was signed between the Allies of World War I and Germany on the 11th of November, 1918.* *Saint Sava is considered the patron saint of education and all the schools in Serbia. He's also the patron saint of our school.* *Professor Moriarty is Sherlock Holmes's mortal enemy.* *My sister loves video games with immortal characters – so-called immortality games.* *The series was voted the best teenage series of all times.* *My score is twice as good/bad as yours.* *Dragana ran half as fast as Relja.* *You can't compare these two things - that's mixing apples and oranges!* *It's water under the bridge!* *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и радњи које су почеле у прошлости и још увек трају

	The Past Simple Tense и *The Past Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости *Stative verbs (look, seem, appear, sound, taste, smell...)* Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*) Питања са *Who...look like, What…look/taste/smell like, How (adjective)...* Префикси *over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-...* *Twice/three times... as (adjective/adverb) as* **(Интер)културни садржаји**: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике, национална обележја и сл.); метафоричка употреба језика/идиоми.
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	*There aren't enough computers for everybody; why don't we take turns to work on them? Fine, let's do that!* *Let's go out for ice cream - my treat this time! Well, I'm trying to cut down on sweets, how/what about having some fruit salad instead? Why don't we split the bill?* *Let's start over, shall we? What do you mean? Can/Could you share a link to an example?* *Shall I ask him to join us? I think he would love that! He'd better not be late this time!* *Shall we meet at my place? Okay, what time?* *Is this time next week ok with you? That sounds good to me./That would be great!* *Would you like/Do you want me to help you with your English assignment? No thank you, I can manage.* *You should/ought to/had better leave or you'll miss your bus. Thank you but don't worry, I'll hurry up now.* *You shouldn't/had better not stick your nose in other people's business. It's impolite!* *Pets shouldn't be abandoned by their owners. It's irresponsible!* *The doctor advised me to have regular meals and a balanced diet in order to stay healthy. She also recommended taking up a sport instead of dieting.* *My parents told me not to put off doing things I have to do, because I could regret later.* *If I were you I would stop being late for school. You might get expelled.* *What would you do if you were in my place/shoes?* *Let's not split hairs about it!* *Should/Ought to/Had better* за давање савета Изрази: *How/What about…? Why don't we…? Would you like…? Do you want…? Shall we…? Let's...* *Stative verbs (think, mean, sound...)* Модални глаголи за изражавање предлога и вероватноће - *can/could/may/might...* Пасивни облик модалних глагола Заповедни начин *Gerund/Infinitive* Индиректни предлози и савети Први и други кондиционал Негативни префикси *un-, im-, ir-, il-...* **(Интер)културни садржаји**: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на њих; метафоричка употреба језика/идиоми.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И	*Can/Could/May I retake the listening text? I've misheard some questions.* *Can/Could/Will you rewrite the essay? You've misspelled/misspelt some words.* *Excuse me teacher, can you draw/pull/close the curtains? Ok, you put the light on. Can you now draw/pull/open them? Ok, let's have some sunlight in!* *Could/Would you come to my place tonight if you had time? Your place, sixish!* *Please don't tattle on me to my mother/teacher. / Don't be such a tattletale!*

ЗАХВАЛНОСТИ	*Promise not to tell anyone! I promise!* *Stop showing off! Nobody likes a show-off!* *Stop arguing, will you? Can I tell my side if you let me talk?* *Stop beating around the bush and tell me what the problem is!* *She told me to stop making fuss about nothing!* *My mum asked/warned us to stop giggling.* *The head teacher promised to look into the matter.* *I'm sorry I overslept/overreacted. It's ok, make sure you don't do that again!* *Sorry to disturb/interrupt!* *Sorry, it wasn't on purpose. I'm truly sorry.* *Thanks for letting me stay/for waiting for me!* *Thank you, you've been very kind.* *Many thanks in advance! I (really) appreciate that/your help.* *Tell your parents I said thank you. Say hi for me!* *Pretty please!* *Happy anniversary!* *Better luck next time! Fingers crossed!* *Congrats on your exams!* Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may/will* Заповедни начин Први и други кондиционал Индиректне наредбе и молбе *Gerund/Infinitive* Префикси *over-, mis-, over-, re...* **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
РАЗУМЕВАЊЕ, ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ УПУТСТАВА	*Choose a person in the classroom, but keep the name secret. Note down as much information about the person as you can. What shall we do next? Take turns to ask questions, and try to guess your partner's person!* *Find out about an eco-project in your country. Produce a leaflet explaining where it is and what happens there.* *What can I use this application for?* *Click on the photos if you want to find out more.* *If you want to make an appointment/need further information call our office at 555-333.* *I think I've been overcharged for my mobile phone bill. What shall/should I do first? Dial these numbers to speak to customer service...* *Read the exercise in silence/silently.* *Time's up! Put down your pens and hand in your tests.* *Sit tight! Sit up straight! Straighten your back! Behave yourself!* *Turn sideways! Why/What for? Move over to make room for some more students.* *Look me in the eye! Speak when spoken to! Don't speak/talk out of turn! Speak your mind!* *Don't blame me, it's not my fault!* *Don't wait for me! I might be long!* *Don't peek! It's none of your business!*

	Don't touch the stove until is gets cool. *Hold this for me!* *He told me to hold on to his arm.* *Tell me who the book belongs to.* *The P.E. teacher told/instructed us to pass the ball to each other/one another.* *Mind your step!* *Beware of the dog!* *Caution: wet floor!* *Danger: strong current!* *Don't limit your challenges – challenge your limits!* *Let go of bad memories and be happy!* Заповедни начин Модални глаголи *shall/should* за тражење упутстава Модални глаголи за изражавање вероватноће: *might/may/could* Пасивни облик глагола у комбинацији са модалним глаголима Први и други кондиционал Индиректне наредбе и молбе Префикси *over-, un-, im-, ir-, il-...* **(Интер)културни садржаји:** понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	*It's getting dark/late/cold/hotter...* *She's getting hungry/tired/better/worse...* *The weather is getting worse by the minute.* *What's bothering/puzzling you? I can't solve this problem.* *Who are you doing that for? I'm doing this for my classmate Milica.* *Where's Jacob? He's at a sleepover. / He's sleeping/spending the night at a friend's. He often sleeps over at Filip's house. How often do you sleep over at your friends' place?* *Who does the new teacher remind you of? He reminds me of my Australian uncle.* *This reminds me, have you applied for the competition yet?* *This is the first time I've used a crib sheet.* *Can I trust you with something?* *Anyone can use the application, can't they?* *The class teacher tells us to always report the absent students.* *I don't know what they are arguing about/who they are laughing at.* *My teacher says that the English drink the most tea in the world.* *My mum asks me who the message is from.* *My friend wants to know which team you support / whether/if you support Red Star or Partisan.* *Danilo asks how long I have kept my diary/blog.* *Jelena complains that she keeps forgetting her parents' birthdays!* *Do you know who I met yesterday?*

	What does UNICEF/the abbreviation stand for? *What happens if students misbehave in class in your school? Do they get punished for their misbehaviour?* *I would/could help you if I had time now. What would you do if you were rich?* *The Harry Potter film series is based on Joanna Rowling's novels. Which book is the play based on?* *The story/novel is set in the 19th century.* *In my country a lot of children live in a single-parent family or in a family with a step-parent and step brothers and sisters.* *Some city people live in a high rise, but most people live in detached or semi-detached houses.* *International Mother Language Day is held on 21 February to promote awareness of linguistic and cultural diversity.* *How's Labour Day celebrated in your country?* *There are approximately 1000 giant pandas remaining in the world.* *It is estimated that/According to the statistics, 2 million alligators live in the state of Florida.* *The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи* *The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи* *Stative verbs (taste, smell, remind...)* *The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају и у изразима This is the first/second/third time...* *Други кондиционал* *Сап за изражавање способности у садашњости* *Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must/can't/might/may/could)* *Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple)* *Индиректне наредбе и молбе* *Индиректне изјаве и питања са уводним глаголом у садашњем времену* *Gerund/Infinitive* *Питања са препозиционим глаголима* *Get + adjective* (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји; метафоричка употреба језика/идиоми.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	*I went to the park with some friends of mine yesterday afternoon.* *We had a two months' holiday. What did you do on your holiday/spring/term break? We were having the time of our life!* *Why didn't you tell me about that? I didn't want you to know!* *My friend turned pale/jumped for joy when she heard the news.* *Who forgot their phone?* *When did the centre reopen?* *What was the first concert you went to?Who were you there with?* *My friends threw me a going away/goodbye/farewell party before I moved away/left the town/country. They saw me off at the airport.* *My dad couldn't afford to go to university, but I can now.* *Anastasija was able to answer all of her questions correctly, but I answered mine incorrectly.* *I misheard you. I was mistaken. She misunderstood my message.* *Something's just crossed my mind. I've changed my mind. Have you made up your mind yet?* *I've lost my train of thoughts. / My mind's gone blank.* *Have you read/heard today's/yesterday's news?* *Have you passed to the next round?*

	Has it stopped raining? *I've misplaced my pen / miscalculated the numbers.* *He's gone bananas!* *We were having a rehearsal while the storm was raging/when there was a power cut.* *My mum told me to stop to buy some bread on my way home.* *The old lady asked/begged us to help her.* *I was voted the class president in the previous class meeting.* *Who was the book published by? It has been adapted into a film.* *The people have been stricken by a lightning.* *The cat's been run over by a car.* *I haven't been invited to the party.* *The industrial revolution started in the 18th century.* *YouTube, the popular video sharing website, was created in 2005.* *The Past Simple Tense* правилних и неправилних глагола, све употребе *The Past Continuous Tense,* све употребе *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са *ever, never, just, already, yet…* *Could* и *was/were able to* за изражавање способности у прошлости Пасивни облик глагола у простим временима *(Present Perfect Simple, Past Simple*) Индиректне наредбе и молбе Питања са *Who/What/Which/Where/When/Why…* Питања са препозиционим глаголима Герунд/Инфинитив Префикси *mis-, over-, re...* **(Интер)културни садржаји**: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости; метафоричка употреба језика/идиоми.
ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	*Who are you going to the prom with?* *When are you leaving for the airport? When does your plane leave? / What time is your flight?What time does the flight from Moscow arrive?Which platform does the train leave from?* *When does the rerun of season 1 begin? I guess/suppose it starts in 2 weeks' time.* *We're going to make up the missed class next week. Let me know when/the time!* *I'll leave shool in 2 years' time. When will you leave school?What are you going to do after you leave school?* *Emma will turn 15 in 2 months.* *Noah might/may/could take part in the karate tournment/marathon race next week.* *I think the party will be over/finished by the time/before we get to Kristina and Helena's place!* *We'll figure out/decide what to do as soon as/when/after we all get together.* *See you when you get back!* *Take your umbrella in case it rains tonight!* *I'll tell on you to the teacher unless you stop!* *If it's a tie, will we be able to play another round?* *If I wish on a shooting star, will my wishes come true?* *What will happen if we keep littering?*

	What would you do if you saw aliens? Woud you run away or speak to them? *The Present Continuous Tense* за изражавање унапред договорених/испланираних радњи *The Present Simple Tense* за изражавање будућих радњи које су део утврђених распореда/програма *The Future Simple Tense* за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања Модални глаголи за изражавање вероватноће: *may/might/could* *Going to* за изражавање општих планова и намера, као и предвиђања на основу чулних опажања Временске зависне реченице за изражавање будућности и одговарајући везници (*when, after, before, as soon as, by the time*...) *Stative verbs (promise, believe, think, guess, suppose, hope...)* Пасивни облик глагола у простим временима (*Future Simple*) Први и други кондиционал *Will be able to* за изражавање способности у будућности **(Интер)културни садржаји**: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	*What's the matter? My finger/hand is swollen. I've been stung by a bee. That must hurt! Let me have a look. Do you need some tissues? Are you fine with this?* *What's the matter with Helen? She's been bitten by a strayed dog. She needs to go to hospital. Why haven't you called an ambulance? She wants us to help her. / She asks if we could help her.* *I've got goose bumps/butterflies in my stomach/stage fright. My schoolmates expect me to win/hope that I will win the race/game/competition. You needn't worry! We're on your side!* *What would you like to spend the money on? Who woud you like to celebrate with if you won?* *Why are you smelling the food? What does it smell like? My hands smell of onions!* *Iva's tasting the coffee. She says it tastes awful. How do you like yours? Can I taste your pie?* *Liam felt embarrassed by his friends' insensitive remarks. He says they really hurt him.* *Sanja was pleased with her test results. She hopes to enrol in an art school if she passes her final exams with flying colours. Who wasn't happy with their marks?* *What were you good at as a child? I enjoyed being active, but now I'm really into/keen on studying.* *I've always been interested in clothes and fashion.* *Our parents have always taught us to treat people the way we want to be treated.* *I don't want this moment to ever end!* *I hope you make wonderful memories today!* *We need to laugh. Laughter is the best medicine!* *The Present Simple / Past Simple / Presen Perfect Simple Tense* *Stative verbs (be, want, wish, need, expect, hope, have, hurt, feel, smell, taste…)* *Need/Needn't* *Why don't/haven't you...* Питања са препозиционим глаголима Придевско-предлошке фразе – *interested in, keen on, pleased with, embarrassed by…* Глаголско-предлошке фразе - *be into...* Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*) Индиректне изјаве и питања са уводним глаголом у садашњем времену Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*...) Први и други кондиционал

	Заповедни начин *Gerund/Infinitive* **(Интер)културни садржаји**: мимика и гестикулација;
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	*Let's meet at the entrance to/exit from the museum!* *Could you tell me where the pedestrian area/zone / the main square / the city/town hall is. Go past the traffic lights and go straight on until you get to the roundabout. At the roundabout turn left. You can't miss it!* *I live as close/near as you from the school.* *The Science and Technology Park is twice as far as the Natural History Museum.* *What would happen if the Sun was twice as far from the Earth?* *Čačak is a large industrial town halfway between Kraljevo and Užice.* *The baker's/pastry shop is halfway between my home and school.* *I don't know where the icon is. It's on the left/right side/at the top/bottom / in the top/bottom left/right corner of the screen.* *Move over towards the door.* *I slipped as I stepped onto the platform.* *We went for a walk along the beach/river bank at dawn.* *The boys swam across the lake.* *This is the first time I've flown across the Atlantic.* Индиректна питања са уводним глаголом у садашњем времену Предлошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: *halfway between / on the left/right side / at the top/bottom / in the top/bottom left/right corner…* Предлози са глаголима кретања: *towards, onto, into, across, along…* *as + adjective + as: as close/near/far… as* *twice/three times… + adjective + as: twice/three times… as (far) as* **(Интер)културни садржаји**: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика.
ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	*You needn't take that subject. It's optional!* *You mustn't cheat in exams. It's illegal!* *I've had to study hard this month.* *We had to make the decision in a split second.* *We can't both use the bike at once so we'll have to take turns.* *I'm underage – I'm not allowed in pubs!* *It's a rude question – you should apologise to the teacher!* *I don't think you should drink that water!* *I wouldn't swim here if I were you!* *My parents always remind me to throw the tissue in the bin after using it.* *The government/local authorities should/ought to take more care of the unemployed/homeless/poor/elderly / unemployed/homeless/poor/elderly people.* *In my country the young/young people are not permitted to vote until the age of 18.* *The Louvre is a must for visitors to Paris.* *These are dos and don'ts of social etiquette.* Модални глаголи и глаголски облици за изражавање дозволе, забране, упозорења, правила понашања и присуства/одсуства обавезе: *can/can't,*

	must/mustn't, need/needn't, should/shouldn't, ought (not) to, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to Употреба и изостављање одређеног члана у изразима: *the unemployed/homeless/poor/elderly/young...* и *unemployed/homeless/poor/elderly/young... people* **(Интер)културни садржаји**: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	*He's a friend of mine. Is that a friend of your couisin's?* *My father owns a book/food stall. Who's the owner of that restaurant?* *This house has always belonged to my family. Who does that house belong to?* *Someday, I would like to possess a sailboat.* *How much money does he owe you? He ows me 100 dinars.* Саксонски, нормански и дупли генитив Присвојне заменице *mine, yours…* *Stative verbs (have, own, belong, possess, owe)* **(Интер)културни садржаји**: однос према имовини
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	*How do you like this colour? I'd prefer a darker/lighter shade.* *My dog loves being cuddled/spending time with us.* *Would you fancy a drink?* *I didn't fancy swimming in that water.* *We enjoyed ourselves at the party.* *Please don't throw these photos away. They're really close to my heart!* *I like doing jumping jacks. They are great for warming up before my gym exercise!* *Cycling/Rollerblading is my most liked/preferred leisure activity.* *What's your family's favourite pastime? I would say our favourite pastime has always been watching informational videos / exploring interesting places closer to home.* *Yoda from the Star Wars series has been one of my best-loved science fiction characters for as long as I can remember. Who's your favourite film character?* *One third of the class prefers fantasy books, they say they expand their imagination.* *Stative verbs* (*like/dislike/love/hate/fancy/prefer...)* *Gerund/Infinitive* Питања са *What, Who, Why, Which, How…* **(Интер)културни садржаји**: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт; метафоричка употреба језика/идиоми.
ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	*I agree/disagree. So do I. / Well, I don't.* *I don't agree. Neither do I. / I don't agree either. / Well, I do!* *I didn't think of that - good idea!* *I guess/suppose we should never learn anything by heart.* *What exactly do you mean by 'lousy singing'?* *It's not a big deal/no biggie.* *That's embarrassing/correct/ incorrect/possible/impossible/regular/irregular/convenient/inconvenient/honest/dishonest...* *How icredible/disappointing!* *Stative verbs (think, guess, suppose, agree, disagree, believe, mean, promise…)* Питања са *What, Why, How…* *So/Neither/Either* за изражавање слагања и неслагања. Префикси *un-, in-, im-, ir-, il-, dis-...*

	(Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима; метафоричка употреба језика/идиоми.
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	*It's only half-an-hour's drive / a couple of minutes' walk.* *He gave me a few tips/a piece of/some advice.* *They told us an interesting piece/a bit of information.* *She bought a bunch of grapes/flowers / a bar of chocolate/soap / a jar of honey/jam.* *The man was so weak that he could only take a sip of water.* *How much sugar do you take in your tea? Half a teaspoon, please.* *I don't have as many DVDs as you!* *My sister doesn't eat as much chocolate as I do.* *There is ten times as much traffic in my town as in yours.* *The deep end of the pool is 2 metres deep. The shallow end is only half as deep.* *This jacket is twice as expensive as that one.* *How much is the return/one-way fare from London to Brighton?* *What's the bus fare in London? A single bus fare costs £1.50.* *How much did the roasted chestnuts cost? They cost 90 pence/cents a/per cone. How much did they weigh? They weighed 100 g.* *None of my classmates won the prize.* *Neither of my parents speaks/speak a foreign language.* Саксонски генитив са временским периодима: *half-an-hour's, couple of minutes'...* Партитиви: *a piece/bit/bunch/bar/jar/sip of...* *Twice/three times.../half as (adjective) as* *None/Neither* **(Интер)културни садржаји**: друштвено окружење; валуте циљних култура.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

РЕД .БР.НАСТАВНЕ ТЕМЕ /ЦЕЛИНЕ	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ**	**МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ** КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	**ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ** ЧИЈЕМ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАЊУ НАСТАВНИК ПОСВЕТИТИ ПОСЕБНУ ПАЖЊУ У ДАТОМ РАЗРЕДУ

1	**Starter unit**	Комуникација, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18.
2	**Lost and found**	Комуникација и сарадња, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.10. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.6. 3.3.8. 3.3.9.
3	**Test 1**	Компетенција за учење, комуникација и сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 3.1.6. 3.1.16. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.24. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.2.
4	**Choices**	Комуникација, дигитална компетенција, компетенција за учење, рад са подацима и информацијама, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30.

5	**What's it worth?**	Комуникација, дигитална компетенција, ад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.6. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30.
6	**The first written test in English**	Компетенција за учење, комуникација и сарадња.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12.
7	**Feelings**	Комуникација, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.6. 3.3.9.
8	**Discovery**	Комуникација, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25.
9	**About me**	Комуникација, дигитална компетенција, компетенција за учење, рад са подацима и информацијама, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1.

10	**Тест 2**	Компетенција за учење и комуникацију.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.2. 3.1.6. 3.1.16. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.24. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.2.
11	**On the streets**	. Комуникација, дигитална компетенција, компетенција за учење, рад са подацима и информацијама, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.6. 3.3.8. 3.3.9.
12	**The second written test in English**	Компетенција за учење, комуникација	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18.
13	**The law**	Комуникација, дигитална компетенција, компетенција за учење, рад са подацима и информацијама, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.14. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.5. 3.3.6. 3.3.8. 3.3.9.

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**34** часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– бира одговарајући прибор, материјал, технику, уређај и апликативни програм за изражавање идеја, имагинације, емоција, ставова и порука; – користи разноврсне податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – примењује знања о елементима и принципима компоновања у стваралачком раду и свакодневном животу; – реализује једноставне ликовне пројекте, самостално и у сарадњи са другима; – дискутује аргументовано о својим и радовима других уважавајући различита мишљења; – прави презентације усклађујући слику и текст и приказујући кључне податке и визуелне информације; – тумачи садржаје одабраних уметничких дела и одабрану визуелну метафорику; – разговара о значају културне баштине за лични развој, развој туризма и очување културног идентитета земље.	**КОМПОЗИЦИЈА**	Примена принципа компоновања. Простор и пропорције (ергономија, перспектива).
	НАСЛЕЂЕ	Културна баштина (значај, заштита и промоција наслеђа). Најзначајнија уметничка остварења и уметници, локалитети и споменици на територији Србије и у свету.
	КОМУНИКАЦИЈА	Декодирање слике (теме, мотиви, поруке, метафора, алегорија, пиктограми...). Пројекти (цртеж, слика, скулптура, дигитална фотографија, филм, анимација, игрице, стрип, графити, мурали, инсталације, шминка и боди арт, одевне комбинације и детаљи...).

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета Музичка култура је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**34**

ИСХОДИ У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; – уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у роматизму, импресионизму и савременом добу; – препознаје националне игре у делима уметничке музике; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период романтизма, импресионизма и савременог доба; – разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма, импресионизма и савременог доба; – идентификује елементе музике ранијих епоха као инспирацију у музици савременог доба; – препозна врсту дувачких инструмента по изгледу и звуку; – опише начин добијања тона код дувачких инструмената; – препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; – објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; – изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у	**ЧОВЕК И МУЗИКА**	Романтизам Програмска и апсолутна музика Соло песма Клавирска минијатура Националне и стилизоване игре (полка, мазурка, чардаш, казачок, сиртаки, валцер, танго...) Музичко-сценска дела Сметана, Дворжак, Шопен, Лист, Шуберт, Шуман, Паганини, Верди, Пучини, Росини, Чајковски, Бородин, Мусоргски, Мокрањац Импресионизам Равел, Дебиси Савремено доба Жанрови: Џез, популарна музика, апстрактна музика. Импровизација (појам) Стравински, Прокофјев, Коњовић, Константин Бабић, Вера Миланковић
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Дувачки инструменти

групи; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању и реализацији школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у комуникацији и заједничком музицирању; – се понаша у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује утицај музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне музике романтизма, импресионизма и савременог доба. Слушање вокалних, вокално-иструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела традиционалне народне музике.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху и из нотног текста (солмизацијом) самостално и у групи. Певање песама у мешовитим тактовима (7/8, 5/8) по слуху. Певање песама у комбинацији са плесним покретом. Певање и свирање из нотног текста народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских репрезентативних примера (одломака/тема) у стилу музике романтизма, импресионизма и савременог доба.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Импровизација Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање ритмичке пратње. Реконструкција музичких догађаја у стилу романтизма, импресионизма и савремене музике. Израда дувачких инструмената од доступних материјала.

Кључни појмови садржаја: романтизам, Програмска и апсолутна музика, соло песма, клавирска минијатура, музичко-сценска дела, савремено доба, музички жанрови.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

РЕД.БР. НАС	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ
1.	Човек и музика	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	1.1.1. 1.1.2. 1.2.3. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3.
2.	Певањем и свирањем упознајемо музику	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	1.1.1. 2.1.1. 1.3.2. 3.1.1. 3.1.4. 1.3.1. 3.1.2. 3.3.1. 1.4.1. 1.4.2. 1.4.3. 1.4.4. 3.4.1. 3.4.2. 3.4.3.

3.	Романтизам, импресионизам, савремено доба	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА	1.1.1. 1.1.2. 1.2.3. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 2.2.1. 2.2.2. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3.
4.	Дувачки инструменти	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА	1.1.2. 2.1.1. 1.2.1. 1.2.2. 3.1.1.

5.	Музичко-сценски жанрови	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА	1.1.1. 1.1.2. 1.2.3. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 2.2.1. 2.2.2. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3.

Назив предмета	**ИСТОРИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене	**ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ**	Основне одлике периода од завршетка Првог светског рата до наших дана.

историје на временској ленти; – уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти; – пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – поредећи различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора; – доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба; – образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности; – изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; – образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; – идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту; – препозна,на примерима из савремене историје, важност поштовањаљудских права;		Историјски извори за изучавање периода од завршетка Првог светског рата до наших дана и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио, визуелни, усмена сведочанства, дигитални).
	ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА	Последице Великог рата (демографски и материјални губици, одраз рата у друштвеном и културном животу, Мировна конференција у Паризу – нова карта Европе и света). Револуције у Русији и Европи (узроци, ток и последице). Стварање југословенске државе (југословенска идеја, процес и носиоци уједињења, међународно признање и границе). Политичке и друштвено-економске прилике у Европи и свету (либералне демократије, тоталитарне идеологије, економске кризе; култура, наука и уметност, свакодневни живот). Југословенска краљевина (простор, становништво и друштво; конституисање државе, политички живот; међународни положај; економске прилике; култура, улога двора; национално и верско питање). Истакнуте личности: Николај II Романов, Владимир Иљич Лењин, Роза Луксембург, Александар Флеминг, Пабло Пикасо, Волт Дизни, Чарли Чаплин, Сергеј Ејзенштајн, Бенито Мусолини, Адолф Хитлер, Јосиф Стаљин, Френклин Рузвелт, Александар I, Марија, Петар II и Павле Карађорђевић, Никола Пашић, Стјепан Радић, Милан Стојадиновић, Драгиша Цветковић, Влатко Мачек, Слободан Јовановић, Милутин Миланковић, Исидора Секулић, Ксенија Атанасијевић, Милена Павловић Барили, Иван Мештровић.
– наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва; – пореди положај и начин живота припадника различитих	**ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ**	Свет у рату – узроци, међународне кризе, сукоби и освајачка политика тоталитарних држава; почетак и ток рата, зараћене стране, савезништва, фронтови, најважније операције, нови начини ратовања; ратна свакодневица; страдање цивила и ратни злочини; крај рата, победа антифашистичке коалиције. Југославија и српски народ у рату – улазак у рат, војни пораз, окупација, подела,

друштвених група у историјском периоду савременог доба; – илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу; – образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере; – препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот; – наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа на обликовање савременог друштва; – идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликата; – објасни значење појмова геноцид и Холокауст; – изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности; – изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника; – препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији; – критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; – анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала; – осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ; – образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба;		квислиншке творевине; геноцид и злочини; устанак, антифашистичка борба и грађански рат; војне операције, живот у рату. Последице рата – људски и материјални губици; демографске и друштвене промене, миграције; уништавање културног наслеђа; суђења за ратне злочине; стварање ОУН. Истакнуте личности: Френклин Рузвелт, Винстон Черчил, Јосиф Стаљин, Адолф Хитлер, Бенито Мусолини, цар Хирохито, Франциско Франко, Мао Цедунг, Ана Франк, Петар II Карађорђевић, Драгољуб Михаиловић, Јосип Броз, Милан Недић, Анте Павелић, Диана Будисављевић.
	СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА	Свет после Другог светског рата – блоковска подела, трка у наоружању, глобална димензија хладног рата, ратна жаришта и кризе, деколонизација, европске интеграције, покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; научна достигнућа, освајање свемира, медији, популарна култура. Југославија и српски народ после Другог светског рата – изградња новог државног и друштвеног уређења, једнопартијски систем, однос власти према политичким противницима, међународни положај, економске и културне прилике, самоуправљање, несврстаност; свакодневица, популарна култура, нове тенденције у култури. Истакнуте личности: Џон Кенеди, Никита Хрушчов, Махатма Ганди, Мартин Лутер Кинг, Роза Паркс, Нелсон Мандела, Голда Меир, Енди Ворхол, Јосип Броз, Александар Ранковић, Милован Ђилас, Иво Андрић, Милош Црњански, Александар Петровић, Мира Траиловић, Душан Ковачевић.
	СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА	Свет после хладног рата – пад Берлинског зида; слом комунизма у Европи, распад СССР-а, нова политичка карта Европе, стварање Европске уније, доминација САД, локални конфликти и интервенције великих сила, процеси глобализације, Четврта индустријска револуција (дигитални медији, интернет, друштвене мреже и мобилна телефонија), претња тероризма, миграције, савремени културни покрети. Српски народ на крају 20. и почетком 21. века – криза СФРЈ 80-тих година, међунационалне тензије, увођење вишестраначког политичког система, распад СФРЈ, грађански рат и стварање нових држава, интернационализација сукоба и међународне интервенције, економске прилике и свакодневни живот, ратни злочини, страдање цивилног становништва, разарање културног наслеђа, НАТО агресија на СРЈ, последице ратова, политичке промене 2000. године, Република Србија као самостална држава, питање статуса Косова и Метохије, односи у региону, српски народ у дијаспори и региону, процес придруживања Европској

– истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; – покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; – уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима; – препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији.		унији, култура и спорт. Истакнуте личности: Роналд Реган, Михаил Горбачов, Маргарет Тачер, Бил Гејтс, Владимир Путин, Ангела Меркел, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман, Алија Изетбеговић, Зоран Ђинђић, Војислав Коштуница.

Кључни појмови садржаја: Октобарска револуција, Версајски уговор, Друштво народа, тоталитаризам, диктатуре, комунизам, фашизам, нацизам, социјализам, антифашизам, антисемитизам, милитаризам, Други светски рат, гето, Холокауст, геноцид, Аушвиц, Јасеновац, Организација Уједињених нација, феминизам, шовинизам, ксенофобија, репресија, пацифизам, деколонизација, људска права, националне мањине, дискриминација, демократија, тероризам, хладни рат, атомска енергија, глобализација, миграције, југословенска идеја, југословенска држава, Република Србија, транзиција, дигитална револуција, популарна култура.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

РЕД .БР.НАСТАВНЕ ТЕМЕ	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЧИЈЕМ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАЊУ НАСТАВНИК ПОСВЕТИТИ ПОСЕБНУ ПАЖЊУ У ДАТОМ РАЗРЕДУ
1.	**ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ**	Компетенција за учење, Решавање проблема.	1.1.1 1.1.2. 1.1.3. 1.1.6. 1.1.8. 1.1.9. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.2.5. 1.2.7. 2.1.1. 2.1.2. 2.2.1. 2.2.2.

2.	**ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА**	*Компетенција за учење *Комуникација *Решавање проблема *Рад са подацима и информацијама *Сарадња *Дигитална компетенција *одговорно учешће у демократском друштву *одговоран однос према околини	1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.8 1.1.4. 1.1.9. 1.1.10. 1.2.1 1.2.3. 1.2.4. 2.1.1. 2.1.4. 2.2.1. 2.2.2.
3.	**ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ**	*Компетенција за учење *Комуникација * Естетичка *Решавање проблема *Рад са подацима и информацијама *Сарадња *Дигитална компетенција	1.1.2. 1.1.2. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.2.5. 1.2.6. 1.2.7. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.4. 2.1.5. 2.2.2. 2.2.5. 3.1.1. 3.2.1.
4.	**СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА**	*Компетенција за учење *Комуникација *Решавање проблема *Рад са подацима и информацијама *Сарадња *Дигитална компетенција * Естетичка *одговорно учешће у демократском друштву *одговоран однос према околини	1.1.2. 1.1.2. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.2.5. 1.2.6. 1.2.7. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.2.5. 3.1.1. 3.2.1.

5.	**СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА**	*Компетенција за учење *Комуникација *Решавање проблема *Рад са подацима и информацијама *Сарадња *Дигитална компетенција * Естетичка *одговорно учешће у демократском друштву	1.1.1.1.1.2. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.9. 1.1.10. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.2.5. 1.2.6. 1.2.7. 1.2.8. 2.1.1. 2.1.4. 2.2.1. 2.2.2.2.2.4. 3.1.1. 3.1.3.

Назив предмета	**ГЕОГРАФИЈА**
Циљ	Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ / ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини;	**ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ**	Југоисточна Европа, интеграциони и дезинтеграциони процеси.

– анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; – одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем; – анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије; – опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије; – класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне; – анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; – класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; – наводи начине коришћења вода Србије; – препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода; – доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора; – објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање броја становника, природни прираштај и миграције; – изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи; – изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике; – израђује и анализира графичке приказе структура становништва; – објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи; – уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи; – доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи; – препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на		Географски положај Србије. Историјско-географски развој Србије. Симболи Србије. Границе и проблеми пограничних крајева.
	ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Геотектонски процеси на територији Србије. Сеизмизам Србије. Тектонски облици рељефа. Падински процеси и рељеф настао деловањем воде. Рељеф настао деловањем леда, ветра и човека. Утицаји ерозивних и акумулативних процеса на човека. Климатски фактори и елементи. Климатске области у Србији. Подземне воде Србије. Реке Србије. Језера Србије. Заштита вода и заштита од вода. Земљишта Србије. Распрострањеност биљног и животињског света.
	ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Кретање броја становника и њихов просторни размештај. Природно кретање. Миграциони процеси. Структуре становништва. Демографски проблеми и популациона политика. Прва насеља у Србији.

квалитет животне средине; – описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти; – процењује важност очувања природне и културне баштине Србије; – објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету.		Село и рурални процеси. Градови. Урбанизација и проблеми урбаног развоја. Београд. Природни ресурси и привредни развој. Друштвени услови привредног развоја и промене у структури привреде. Пољопривреда и географски простор. Индустрија и географски простор. Саобраћај и географски простор. Туризам и трговина. Делатности квартарног сектора.
	ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ	Природна баштина Србије. Културна баштина Србије. Светска баштина под заштитом Унескоа у Србији.
	ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА	Појам и географски положај завичаја. Природне карактеристике. Друштвене карактеристике.
	СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ	Срби у Црној Гори. Срби у БиХ – Република Српска. Срби у Хрватској. Срби у осталим суседним државама. Срби у дијаспори.

Кључни појмови садржаја: географски положај, границе и величина територије Србије, физичко-географске одлике Србије, друштвено-географске одлике Србије, природна и културна баштина Србије, географија завичаја, Срби у региону и дијаспори.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

РЕД.БР.НАСТАВНЕ ТЕМЕ /ЦЕЛИНЕ	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ**	**МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ** КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	**ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ**
1.	ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	2.1.4. 3.1.1.
2.	ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	2.2.2. 1.4.1 2.4.1 3.4.1.

3.	ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	 1.4.1 2.4.1 3.4.1. 2.1.4.
4.	ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	 1.4.1 2.4.1 3.4.1.
5. **6.** **7.**	ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ СИСТЕМАТИЗАЦИЈА	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	 **3.1.1** **1.4.1** **2.4.1** **3.4.1.** **3.4.2.**

Назив предмета	**ФИЗИКА**
Циљ	**Циљ** учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.
Разред	**осми**
Годишњи фонд часова	**68 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– повезује физичке величине које описују осцилације и таласе; – описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука; – анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп; – демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова; – демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида; – примењује превентивне мере заштите од буке и од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу; – демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи; – прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља; – објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика;	**ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ**	Осцилаторно кретање (осциловање тела обешеног о опругу, осциловање куглице клатна). Појмови и величине којима се описује осциловање тела (амплитуда, период, фреквенција). Закон о одржању механичке енергије при осциловању тела. Механички таласи. Основни параметри којима се описује таласно кретање (таласна дужина, фреквенција, брзина). Звук. Карактеристике звука и звучна резонанција. *Демонстрациони огледи.* Осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу (у ваздуху и у течности). Осциловање жица и ваздушних стубова (ксилофон, различите затегнуте жице, једнаке стаклене флаше са различитим нивоима воде). Одакле долази звук (гумено црево са два левка, канап и две пластичне чаше...). Таласи (таласна машина или када). Демонстрација звучне резонанције променом висине ваздушног стуба (дужа стаклена цев са водом) Лабораторијска вежба 1. Мерење периода осциловања клатна или периода осциловања тега на опрузи 2. Одређивање убрзања Земљине теже помоћу математичког клатна
	СВЕТЛОСНЕ	Карактеристике светлости. Праволинијско простирање светлости (сенка и

– наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже; – познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже, изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички; – описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје; – описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора; – објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља; – користи компас и апликације за паметне телефона за оријентацију у природи; – препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из сваке наведене области; – објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе; – опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите; – разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене.	**ПОЈАВЕ**	полусенка, помрачење Сунца и Месеца). Закон одбијања светлости. Равна и сферна огледала и конструкција ликова предмета. Брзина светлости у различитим срединама. Индекс преламања и закон преламања светлости. Тотална рефлексија. Преламање светлости кроз призму и сочива. Одређивање положаја ликова код сочива. Оптички инструменти. Лупа и микроскоп. *Демонстрациони огледи.* Сенке. Хартлијева плоча за илустровање закона о одбијању и преламању светлости. Преламање светлости (штапић делимично урођен у чашу с водом, новчић у чаши са водом и испод ње). Преламање беле светлости при пролазу кроз призму. Преламање светлости кроз сочиво, око и корекција вида (оптичка клупа, геометријска оптика на магнетној табли, стаклена флаша са водом као сочиво). Лупа и микроскоп. Лабораторијске вежбе 1. Провера закона одбијања светлости коришћењем равног огледала. 2. Одређивање жижне даљине сабирног сочива.
	ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ	Наелектрисавање тела. Елементарна количина наелектрисања. Закон о одржању количине наелектрисања. Узајмно деловање наелектрисаних тела. Кулонов закон. Електрично поље (линије сила, хомогено и нехомогено поље). Рад силе електричног поља. Напон. Веза напона и јачине хомогеног електричног поља. Електричне појаве у атмосфери. *Демонстрациони огледи.* Наелектрисавање чврстих изолатора и проводника. Електрофор, електрично клатно и електроскоп. Линије сила електричног поља (перјанице, гриз у рицинусовом уљу и јаком електричном пољу). Фарадејев кавез. Антистатичке подлоге. Инфлуентна машина. Мехури сапунице у електричном пољу. Модел громобрана.
	ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	Електрична струја (једносмерна, наизменична). Услови за настајање електричне струје и извори струје (EMS). Мерење електричне струје и напона. Електрична отпорност проводника. Проводници и изолатори. Омов закон

		за део струјног кола. Рад и снага електричне струје. Џул-Ленцов закон. Омов закон за цело струјно коло. Везивање отпорника. Електрична струја у течностима и гасовима. Мере заштите од електричне струје (жива бића, објекти и електрични уређаји). *Демонстрациони огледи.* Демонстрациони амперметар у струјном колу. Регулисање електричне струје у колу реостатом и потенциометром. Графитна мина (оловке) као потенциометар. Мерење електричне отпорности омметром. Загревање проводника при протицању електричне струје. Протицање електричне струје у воденом раствору кухињске соли. Лимун као батерија. Пражњење у Гајслеровим цевима помоћу Теслиног трансформатора. Лабораторијске вежбе 1. Зависност електричне струје од напона на отпорнику (таблични и графички приказ зависности). 2. Одређивање електричне отпорности отпорника у колу помоћу амперметра и волтметра. 3. Мерење електричне струје и напона у колу са серијски и паралелно повезаним отпорницима и одређивање еквивалентне отпорности.
	МАГНЕТНО ПОЉЕ	Магнетно поље сталних магнета. Магнетно поље Земље. Магнетно поље електричне струје. Дејство магнетног поља на струјни проводник. Допринос Николе Тесле и Михајла Пупина развоју науке о електромагнетним појавама и њиховој примени. *Демонстрациони огледи.* Линије сила магнетног поља потковичастог магнета и магнетне шипке. Магнетна игла и школски компас. Ерстедов оглед. Електромагнет. Узајамно деловање два паралелна проводника кроз које протиче струја.
	ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ	Структура атома (језгро, електронски омотач). Нуклеарне силе. Природна радиоактивност. Радиоактивно зрачење (алфа, бета и гама зраци) и њихово дејство на биљни и животињски свет. Заштита од радиоактивног зрачења.

		Вештачка радиоактивност. Фисија и фузија. Примена нуклеарне енергије и радиоактивног зрачења. *Демонстрациони оглед.* Детекција присуства радиоактивног зрачења. (школски Гајгер-Милеров бројач)
	ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ	Значај физике за развој других природних наука Допринос физике развоју савремене медицине (ултразвук, ЕКГ, скенер, магнетна резонанција, Гама нож…) Физика и савремене технологије (интернет, мобилна телефонија, даљинско управљање, нанофизика ..)

Кључни појмови садржаја: осцилације, таласи, звук, светлост, електрично поље, магнетно поље, електрична струја, атом, атомско језгро, радиоактивност.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

Р. БР.	ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА
1.	Осцилације и таласи	— Компетенција за учење — Комуникација — Решавање проблема — Сарадња — Рад са подацима и информацијама — Дигитална компетенција — Естетска компетенција — Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Основни ниво: ФИ 1.2.1 ФИ 1.7.1 ФИ 1.7.2 Средњи ниво: ФИ 2.2.3 ФИ 2.6.1 ФИ 2.7.3 Напредни ниво: ФИ 3.2.2 ФИ 3.2.3 ФИ 3.2.4 ФИ 3.2.5 ФИ 3.7.1
2.	Светлосне појаве		Основни ниво: ФИ 1.7.1 ФИ 1.7.2 Средњи ниво: ФИ 2.7.2 ФИ 2.7.3 Напредни ниво: ФИ 3.2.5 ФИ 3.2.6 ФИ 3.7.1
3.	Електрично поље		Основни ниво: ФИ 1.1.2 Средњи ниво: ФИ 2.4.1 ФИ 2.6.1

			Напредни ниво: не постоје стандарди дефинисани у оквиру наставне области
4.	Електрична струја		Основни ниво: ФИ 1.3.1 ФИ 1.4.1 ФИ 1.4.2 ФИ 1.4.3 ФИ 1.7.1 ФИ 1.7.2 Средњи ниво: ФИ 2.3.1 ФИ 2.3.2 ФИ 2.3.3 ФИ 2.3.4 ФИ 2.3.5 ФИ 2.3.6 ФИ 2.4.1 ФИ 2.4.3 ФИ 2.5.2 ФИ 2.6.1 ФИ 2.7.1 ФИ 2.7.3 Напредни ниво: ФИ 3.3.1 ФИ 3.4.2 ФИ 3.7.1
5.	Магнетно поље		Основни ниво: ФИ 1.1.2 ФИ 1.3.2 Средњи ниво: ФИ 2.5.2 ФИ 2.6.1 Напредни ниво: ФИ 3.7.2
6.	Елементи атомске и нуклеарне физике		Стандарди нису дефинисани у оквиру ове наставне области.
7.	Физика и савремени свет		Стандарди нису дефинисани у оквиру ове наставне области.

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**136 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту;	**СЛИЧНОСТ**	Пропорционалне величине. Талесова теорема.

– примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту; – анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом; – представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака; – уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту; – реши линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате; – реши реалне проблеме користећи линеарну једначину, неједначину или систем линеарних једначина са две непознате; – израчуна површину и запремину праве призме и четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде; – израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте; – примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама; – нацрта и анализира график линеарне функције; – учествује у избору истраживачког пројекта и начина рада.		Сличност троуглова. Примене сличности.
	ТАЧКА, ПРАВА И РАВАН	Однос тачке и праве, тачке и равни. Односи правих; мимоилазне праве. Односи праве и равни, нормала на раван, растојање тачке од равни. Односи две равни. Ортогонална пројекција на раван (тачке, дужи и праве). Угао између праве и равни. Полиедар.
	ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ С ЈЕДНОМ НЕПОЗНАТОМ	Линеарна једначина. Решавање линеарних једначина с једном непознатом. Линеарна неједначина. Решавање линеарних неједначина с једном непознатом. Примена у реалним ситуацијама.
	ПРИЗМА	Призма: појам, врсте, елементи. Мрежа праве призме. Површина праве призме. Запремина праве призме.
	ПИРАМИДА	Пирамида; појам, врсте, елементи. Мрежа пирамиде. Површина пирамиде. Запремина пирамиде.
	ЛИНЕАРНА ФУНКЦИЈА	Линеарна функција ($y = kx + n$). График линеарне функције; нула и знак функције, монотоност. Имплицитни облик задавања линеарне функције. Цртање и читање графика линеарних функција.
	СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА С ДВЕ НЕПОЗНАТЕ	Појам линеарне једначине с две непознате. Појам система од две линеарне једначине с две непознате. Решавање система методом замене и методом супротних коефицијената; графичка интерпретација система. Примена у реалним ситуацијама.
	ВАЉАК, КУПА И ЛОПТА	Ваљак и његови елементи. Мрежа ваљка. Површина и запремина правог

		ваљка. Купа и њени елементи. Мрежа купе. Површина и запремина праве купе. Појам лопте и сфере. Пресеци лопте (сфере) и равни. Површина и запремина лопте.

Кључни појмови садржаја: сличност, линеарна функција, систем линеарних једначина, призма, пирамида, ваљак, купа и лопта.

Назив предмета	**БИОЛОГИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ** ПРЕПОРУЧЕНИ
– повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; – повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; – идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; – илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини; – одговорно се односи према свом здрављу; – изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота; – повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; – идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота; – доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети;	**ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА**	Улога и значај појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије: једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми. Матичне ћелије – ћелије програмиране за различите функције. Принцип економичности грађе и функције живих бића Улога и значај ензима. Ендокрини систем и хуморална регулација. Регулаторна улога хормона биљака и животиња. Надражљивост, проводљивост, контрактилност. Чулно-нервни систем животиња. Рефлексни лук. Поремећаји функције ендокриног система, нервног система и чула.

– истражи давно нестале екосистеме; – повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена; – повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције; – установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране; – критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи;		Неуротрансмитери, нервни импулси, драж, надражај. Хомеостаза – принцип повратне спреге. Фотосинтеза. Ћелијско дисање. Транспирација. Температурна регулација.
	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Резултати стандардних лабораторијских анализа крви и урина. Биолошки смисао адолесценције (родни и полни идентитет у контексту хормонске активности и индивидуалне генетичке варијабилности). Заштита од полно преносивих болести контрацепција. Одговорност за сопствено здравље.
– повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије; – истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања; – истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју.	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА**	„Календар живота“, еволуција различитих група организама кроз геолошка доба и велика изумирања. Значај алги (цијанобактерија) и биљака за продукцију O_2 и озонског омотача, као заштита од УВ зрака, и услов за развој осталих живих бића. Строматолити. Излазак из воде на копно.
	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Улуткавање и пресвлачење инсеката. Пубертет и адолесцеција човека. Цветање, плодоношење и сазревање плодова биљака. Теорија еволуције. Постанак нових врста кроз еволуционе процесе. Еволуција човека.
	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Еволуција и развој екосистема. Концепт климакса. Циклуси кружења основних супстанци у природи (H_2O, C, N) и њихова повезаност. Азотофиксација, микориза, симбиоза, симбионтски организми (лишајеви).

		Ограниченост ресурса (капацитет средине) и одрживи развој. Нестанак врста и фактори угрожавања (H.I.P.P.O. концепт). Типични екосистеми Србије. Ретке и угрожене врсте Србије. Интродукције и реинтродукције и инвазивне врсте. Последице глобалних промена.

Кључни појмови садржаја: ћелијски метаболизам, хомеостаза, здрави стилови живота, адолесценција, „календар живота“, теорија еволуције, циклуси кружења супстанце, капацитет средине, глобалне промене, инвазивне врсте.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

РЕД.БР.НАСТАВНЕ	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЧИЈЕМ ЋЕ СЕ ОСТВАРИВАЊУ НАСТАВНИК ПОСВЕТИТИ ПОСЕБНУ ПАЖЊУ У ДАТОМ РАЗРЕДУ
11.	**ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ**	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	БИ.1.2.1. БИ.1.2.2. БИ.1.2.3. БИ.1.2.4. БИ.2.2.1. БИ.2.2.2 БИ.2.2.3. БИ.2.2.4. БИ.3.2.1. БИ.3.2.2 БИ.3.2.3.
12.	**ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ**	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ	БИ.1.5.1 БИ.1.5.2. БИ.1.5.3. БИ.1.5.4. БИ.2.5.1. БИ.2.5.2. БИ.2.5.3. БИ.2.5.4.

		ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	БИ.3.5.1. БИ.3.5.2. БИ.3.5.3. БИ.3.5.4.
13.	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА**	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	БИ.1.1.1 БИ.1.1.2. БИ.1.1.3. БИ.1.1.4. БИ.2.1.1. БИ.2.1.2. БИ.2.1.3. БИ.2.1.4. БИ.3.1.1 БИ.3.1.2 БИ.3.1.3.
14.	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА**	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	БИ.1.3.1. БИ.1.3.2 БИ.1.3.3. БИ.1.3.4. БИ.1.3.5 БИ.2.3.1 БИ.2.3.2 БИ.2.3.3. БИ.2.3.4. БИ.3.3.1. БИ.3.3.2. БИ.3.3.3. БИ.3.3.4.

15	**ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ**	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА РАД СА ПОДАЦИМА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА САРАДЊА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ	БИ.1.4.1. БИ.1.4.2. БИ.1.4.3. БИ.1.4.4. БИ.2.4.1. БИ.2.4.2. БИ.2.4.3. БИ.2.4.4. БИ.3.4.1. БИ.3.4.2. БИ.3.4.3. БИ.3.4.4.

Назив предмета	**ХЕМИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу, тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; – изведе експеримент према датом упутству, табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке; – наведе заступљеност метала и неметала, неорганских и органских једињења у живој и неживој природи; – испита и опише физичка својства метала и неметала, и повеже их с њиховом практичном применом; – испита и опише хемијска својства метала и неметала, и објасни их на	**МЕТАЛИ, ОКСИДИ И ХИДРОКСИДИ**	Метали у неживој и живој природи. Општа физичка и хемијска својства метала. Алкални и земноалкални метали. Гвожђе, бакар, алуминијум, олово и цинк, њихове легуре и практична примена. Оксиди метала и хидроксиди, својства и примена. **Демонстрациони огледи:** реакција Na, K, Mg и Ca са водом; реакција MgO и CaO са водом и испитивање својстава насталог раствора помоћу лакмус-хартије; испитивање

основу структуре атома и положаја елемената у Периодном систему; – напише формуле и именује оксиде, киселине, базе и соли; – испита, опише и објасни својства оксида, неорганских киселина, база и соли, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом; – напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и неметала; – разликује својства неорганских и органских супстанци и објашњава разлику на основу њихових структура; – препозна физичке и хемијске промене неорганских и органских супстанци у окружењу, и представи хемијске промене хемијским једначинама; – напише формуле и именује представнике класа органских једињења имајући у виду структурну изомерију; – разликује органске супстанце са аспекта чиста супстанца и смеша, величина молекула, структура, порекло и то повезује са њиховом улогом и применом; – испита, опише и објасни физичка и хемијска својства представника класа органских једињења и повеже својства једињења са њиховом практичном применом;		електропроводљивости раствора натријум-хидроксида. **Лабораторијска вежба I**: испитивање физичких својстава метала; реакција метала са киселинама.
	НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ И КИСЕЛИНЕ	Неметали у неживој и живој природи. Општа физичка и хемијска својства неметала. Халогени елементи, сумпор, азот, фосфор и угљеник. Оксиди неметала и киселине, својства и примена. **Демонстрациони огледи:** добијање сумпор(IV) -оксида и испитивање његових својстава; разблаживање концентроване сумпорне киселине; добијање угљеник(IV)-оксида и испитивање његових својстава; испитивање електропроводљивости дестиловане воде и хлороводоничне киселине; доказивање базних својстава воденог раствора амонијака. **Лабораторијска вежба II:** испитивање физичких својстава неметала. **Лабораторијска вежба III**: доказивање киселости неорганских киселина помоћу лакмус-хартије.
– објасни и хемијским једначинама представи хемијске промене карактеристичне за поједине класе органских једињења; – опише физичка својства: агрегатно стање и растворљивост масти и уља, угљених хидрата, протеина и растворљивост витамина; – опише основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине; – објасни сапонификацију триацилглицерола и хидрогенизацију незасићених триацилглицерола, наведе производе хидролизе дисахарида и полисахарида и опише услове под којима долази до денатурације протеина; – наведе заступљеност у природи и улоге масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина у живим организмима и доведе их у везу са	**СОЛИ**	Добијање соли. Формуле соли и називи. Дисоцијација соли. Физичка и хемијска својства соли. Примена соли. **Демонстрациони огледи:** реакција неутрализације хлороводоничне киселине и раствора натријум-хидроксида; реакција између метала и киселине; хемијске реакције соли: између калцијум-карбоната и хлороводоничне киселине, раствора гвожђе(III)-хлорида и натријум-хидроксида, раствора сребро-нитрата и натријум-хлорида.

здрављем и правилном исхраном људи; – изведе стехиометријска израчунавања и израчуна масену процентну заступљеност супстанци; – рукује супстанцама и комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању отпада; – наведе загађујуће супстанце ваздуха, воде и земљишта и опише њихов утицај на животну средину; – критички процени последице људских активности које доводе до загађивања воде, земљишта и ваздуха; – објасни значај планирања и решавања проблема заштите животне средине.		**Лабораторијска вежба IV:** добијање соли и испитивање растворљивости различитих соли у води; добијање баријум-сулфата; доказивање угљеник(IV)-оксида и настајање калцијум-карбоната.
	ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА И ЊИХОВА ОПШТА СВОЈСТВА	Својства атома угљеника и многобројност органских једињења. Функционалне групе и класе органских једињења. Општа својства органских једињења. **Демонстрациони огледи:** упоређивање својстава органских и неорганских једињења; доказивање угљеника у органским супстанцама.
	УГЉОВОДОНИЦИ	Подела угљоводоника. Номенклатура. Изомерија. Физичка својства угљоводоника. Хемијска својства угљоводоника. Полимери. Нафта и земни гас. **Демонстрациони огледи:** испитивање растворљивости и сагоревање n-хексана (медицински бензин); разликовање засићених и незасићених ацикличних угљоводоника (реакција са калијум-перманганатом). **Вежба V:** састављање модела молекула угљоводоника, писање структурних формула и именовање угљоводоника.
	ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ	Алкохоли – номеклатура, својства и примена. Карбоксилне киселине – номенклатура, својства и примена. Масне киселине. Естри – номеклатура, својства и примена. **Демонстрациони огледи:** добијање алкохола алкохолним врењем; доказивање киселости карбоксилних киселина; лабораторијско добијање и испитивање својстава етил-етаноата.

		Лабораторијска вежба VI: физичка и хемијска својства органских једињења са кисеоником; испитивање растворљивости алкохола и карбоксилних киселина са различитим бројем атома угљеника у молекулу у води и неполарном растварачу; реакција етанске и лимунске киселине са натријум-хидрогенкарбонатом.
	БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА	Масти и уља. Угљени хидрати у прегледу: моносахариди (глукоза и фруктоза), дисахариди (сахароза и лактоза), полисахариди (скроб и целулоза). Амино-киселине. Протеини. Витамини. **Демонстрациони огледи:** сапонификација масти – сапуни. **Лабораторијска вежба VII:** испитивање растворљивост масти и уља, и угљених хидрата у води; доказивање скроба; денатурација протеина.
	ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗЕЛЕНА ХЕМИЈА	Загађивачи, загађујуће супстанце и последице загађивања. Рециклажа. Зелена хемија.

Кључни појмови садржаја: метали, неметали, оксиди, киселине, хидроксиди, соли, угљоводоници, адиција, супституција, полимери, алкохоли, карбоксилне киселине, естри, масти и уља, угљени хидрати, протеини, загађујуће супстанце, рециклажа, зелена хемија.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

Р. БР.	ОБЛАСТ/ТЕМА/ МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА
1.	**Метали, оксиди и хидроксиди метала**	компентенција за учење; комуникација,дигитална компетенција.	ХЕ.1.2.1; ХЕ.1.2.4; ХЕ.1.2.5; ХЕ.1.2.6; ХЕ.1.2.7; ХЕ.1.2.8; ХЕ.2.1.4; ХЕ.2.2.1; ХЕ.2.2.2; ХЕ.2.2.3; ХЕ.2.2.4; ХЕ.3.2.1; ХЕ.3.2.2; ХЕ.3.2.3;
2.	**Неметали, оксиди неметала и хидроксиди**	компентенција за учење; комуникација,дигитална компетенција.	ХЕ.1.2.1.; ХЕ.1.2.4; ХЕ.1.2.5; ХЕ.1.2.6; ХЕ.1.2.7; ХЕ.1.2.8; ХЕ.2.1.4; ХЕ.2.2.1; ХЕ.2.2.2; ХЕ.2.2.3; ХЕ.2.2.4; ХЕ.3.2.1; ХЕ.3.2.2; ХЕ.3.2.3; ХЕ.3.2.4; ХЕ.3.2.6.
3.	**Соли-добијање, својства и примена**	компентенција за учење; комуникација,дигитална	ХЕ.1.2.4; ХЕ.1.2.6; ХЕ.2.1.4; ХЕ.2.2.1; ХЕ.2.2.2; ХЕ.2.2.3; ХЕ.3.2.2; ХЕ.3.2.3; ХЕ.3.2.4; ХЕ.3.2.6.

		компетенција.	
4.	**Органска једињења и њихова општа својства**	компентенција за учење; комуникација; рад са подацима и информацијама; решавање проблема; сарадња.	ХЕ.1.3.1; ХЕ.1.3.2; ХЕ.1.3.3; ХЕ.2.3.1; ХЕ.3.3.1; ХЕ.3.3.2; ХЕ.3.3.3.
5.	**Угљоводоници**	компентенција за учење; комуникација,дигитална компетенција.	ХЕ.1.3.1; ХЕ.1.3.2; ХЕ.1.3.3; ХЕ.2.3.1; ХЕ.2.2.2; ХЕ.3.3.1; ХЕ.3.3.2; ХЕ.3.3.3.
6.	**Органска једињења са кисеоником**	компентенција за учење; комуникација,дигитална компетенција.	ХЕ.1.3.1; ХЕ.1.3.2; ХЕ.1.3.3; ХЕ.2.3.1; ХЕ.2.2.2; ХЕ.3.3.1; ХЕ.3.3.2; ХЕ.3.3.3.
7.	**Биолошки важна органска једињења**	компентенција за учење; комуникација,дигитална компетенција.	ХЕ.1.4.1; ХЕ.1.4.2; ХЕ.2.4.1; ХЕ.3.4.1; ХЕ.3.4.2.
8.	**Заштита животне средине и зелена хемија**	компентенција за учење; комуникација; рад са подацима и информацијама; решавање проблема; сарадња.	ХЕ.1.5.1.

Назив предмета	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА**
Циљ	**Циљ** учења *Технике и технологије* је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– процени значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу; – анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи; – образложи важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству; – повеже професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са	**ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ**	Увод у електротехнику, рачунарство и мехатронику. Електрична инсталација-опасност и мере заштите. Примена електричних апарата и уређаја у домаћинству, штедња енергије и енергетска ефикасност. Професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике.
	САОБРАЋАЈ	Саобраћајна средства на електропогон – врсте и

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
сопственим интересовањима; – упореди карактеристике електричних и хибридних саобраћајних средстава са конвенционалним; – разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима; – користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе; – класификује компоненте ИКТ уређаја према намени; – процени значај управљања процесима и уређајима помоћу ИКТ; – црта електричне шеме правилно користећи симболе; – користи софтвере за симулацију рада електричних кола; – састави електромеханички модел и управља њиме помоћу интерфејса; – објасни систем производње, трансформације и преноса електричне енергије; – анализира значај коришћења обновљивих извора електричне енергије; – разликује елементе кућне електричне инсталације; – повеже електрично и/или електронско коло према задатој шеми; – користи мултиметар; – анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом; – класификује електронске компоненте на основу намене; – аргументује значај рециклаже електронских компоненти; – самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат; – креира документацију, развије и представи бизнис план производа; – састави производ према осмишљеном решењу; – састави и управља једноставним школским роботом уз примену вештачке интелигенције;		карактеристике. Хибридна возила. Електрични и електронски уређаји у саобраћајним средствима. Основи телекомуникација.
	ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Основне компоненте ИКТ уређаја. Управљање процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ. Основни симболи у електротехници. Рачунарски софтвери за симулацију рада електричних кола. Израда и управљање електромеханичким моделом.
	РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	Електроенергетски систем. Производња, трансформација и пренос електричне енергије. Обновљиви извори електричне енергије. Електроинсталациони материјал и прибор. Кућне електричне инсталације. Састављање електричних кола Коришћење фазног испитивача и мерење електричних величина мултиметром. Електричне машине. Електротехнички апарати и уређаји у домаћинству. Основни електронике. Рециклажа електронских компоненти.
	КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	Моделовање електричних машина и уређаја.

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– представи решење готовог производа/модела; – процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.		Огледи са електропанелима. Коришћење интерфејса за управљање помоћу рачунара. Израда и коришћење једноставног школског робота управљаним вештачком интелигенцијом. Рад на пројекту: – израда производа/модела; – управљање моделом; – представљање производа/модела.

Кључни појмови садржаја: електротехника, електроника, мехатроника, роботика, предузимљивост и иницијатива.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

Р. БР.	**ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ**	**МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ**
1.	**ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ**	компентенција за учење комуникација одговоран однос према околини одговоран однос према здрављу рад са подацима и информацијама сарадња дигитална компетенција
2.	**САОБРАЋАЈ**	компентенција за учење комуникација одговоран однос према околини одговоран однос према здрављу рад са подацима и информацијама решавање проблема сарадња дигитална компетенција
3.	**ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ**	компентенција за учење комуникација одговоран однос према околини одговоран однос према здрављу рад са подацима и информацијама

		решавање проблема сарадња дигитална компетенција
4.	**РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА**	компентенција за учење комуникација одговоран однос према околини одговоран однос према здрављу рад са подацима и информацијама решавање проблема сарадња дигитална компетенција
5.	**КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ**	компентенција за учење комуникација одговоран однос према околини одговоран однос према здрављу рад са подацима и информацијама решавање проблема сарадња дигитална компетенција

Назив предмета	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**
Циљ	**Циљ** учења *Информатике и рачунарства* је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**34 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– унесе и мења податке у табели; – разликује типове података у ћелијама табеле;	**ИКТ**	Радно окружење програма за табеларне прорачуне. Креирање радне табеле и унос података (нумерички, текстуални, датум, време…).

– сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; – користи формуле за израчунавање статистика; – графички представи податке на одговарајући начин; – примени основне функције форматирања табеле, сачува је у пдф формату; – приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа; – наведе потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета, поготову личних података деце; – повеже ризик на интернету и кршења права деце; – објасни појам „отворени подаци”; – објасни појам вештачке интелигенције својим речима; – наведе примере коришћења вештачке интелигенције у свакодневном животу; – објасни утицај вештачке интелигенције на живот човека; – успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци; – унесе серију (низ) података; – изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек, проценте, ...); – графички представи низове података (у облику линијског, стубичастог или секторског дијаграма); – унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и сними их; – изврши основне анализе и обраде табеларних података (по врстама и по колонама, сортирање, филтрирање, ...); – сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; – сараднички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка; – самовредну је своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка;		Формуле и функције. Примена формула за израчунавање статистика. Сортирање и филтрирање података. Графичко представљање података. Форматирање табеле (вредности и ћелија). Рачунарство у облаку – дељене табеле (нивои приступа, измене и коментари).
	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Заштита личних података. Права детета у дигиталном добу Отворени подаци. Појам и примена вештачке интелигенције Садашњост и будућност вештачке интелигенције – етичка питања
	РАЧУНАРСТВО	Програмски језици и окружења погодни за анализу и обраду података (Jupyter, Octave, R, ...). Унос података у једнодимензионе низове. Једноставне анализе низова података помоћу библиотечких функција (сабирање, просек, минимум, максимум, сортирање, филтрирање). Графичко представљање низова података. Унос и представљање табеларно записаних података. Анализе табеларно записаних података Обраде табеларно записаних података (сортирање, филтрирање, ...).
	ПРОЈЕКТНИ ЗАДАЦИ	Онлајн упитник (креирање – типови питања, дељење – нивои приступа и безбедност). Онлајн упитник (прикупљање и обрада података, визуализација). Отворени подаци. Инфографик.

– поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.		Управљање дигиталним уређајима (програмирање уређаја). Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења.

Кључни појмови садржаја: анализа података, табеларни прорачуни, статистика, визуализација података, дељене табеле, вештачка интелигенција, лични подаци, отворени подаци, инфографик

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

Ред.бр. нас. теме	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ/ МОДУЛА**	**МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ**
1.	ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ-ИКТ	-КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ - ВЕШТИНА КОМУНИКАЦИЈЕ - РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА - ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА - РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА
2.	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	-КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ - РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА - ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА - БРИГА ЗА ЗДРАВЉЕ - ЕКОЛОШКА КОМПЕТЕНЦИЈА
3.	РАЧУНАРСТВО	- КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ - РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА - РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА

4.	ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	- КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ - ВЕШТИНА КОМУНИКАЦИЈЕ - РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА - РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА - ВЕШТИНА САРАДЊЕ - ЕСТЕТСКА КОМПЕТЕНЦИЈА - ПРЕДУЗЕТНИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења предмета *Физичко и здравствено васпитање* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**102 часа**

ИСХОДИ **По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**КЉУЧНИ ПОЈМОВИ САДРЖАЈА**
– одабере и примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у вежбању; – користи научене вежбе у спорту, рекреацији и другим ситуацијама; – упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања са референтним вредностима; – примени усвојене технике кретања у игри, спорту и другим различитим ситуацијама; – примени атлетске дисциплине у складу са правилима; – развија своје физичке способности применом вежбања из атлетике; – одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела; – примени вежбања из гимнастике за развој физичких способности;	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**	Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.

– изведе елементе усвојених тимских и спортских игара; – примени основна правила тимских и спортских игара; – користи усвојене елементе технике у спортским играма; – примени основне тактичке елемете; – учествује на унутар одељенским такмичењима; – изведе кретања у различитом ритму; – игра народно коло; – изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; – изведе вежбе и саставе уз музичку пратњу; – плива техником краула и леђног краула и прсном техником; – преплива најмање 50m; – процени своје способности и вештине у води; – скочи у воду на ноге и на главу; – рони у дужину у складу са својим могућностима; – поштује правила понашања у води, и око водене средине; – уочи ризичне ситуације у води и око ње; – вреднује утицај примењених вежби на организам – одреди ниво сопствене дневне физичке активноси; – користи вежбе ради побољшања својих физичких способности; – предвиди елиминише последице недовољне физичке активности; – примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; – примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама; – примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима;	**МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ**	**Атлетика**	Истрајно трчање Спринтерско трчање. Штафетно трчање Скок удаљ. Бацања кугле. Скок увис (леђна техника). Бацање „вортекс-а“. Четворобој
		Спортска гимнастика	**Основни садржаји:** Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе: Тло Прескок Трамполина Вратило Двовисински разбој Паралелни разбој Кругови Коњ са хватаљкама Греда **Проширени садржаји:** На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби
		Тимске и спортске игре	**Футсал:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила **Рукомет:**

– решава конфликте на друштвено прихватљив начин; – користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности; – прихвати победу и пораз; – процени вредност различитих спортова без обзира на лично интересовање; – примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама; – вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту; – подстиче породицу на редовно вежбање; – повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље; – планира дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама; – разликује здраве од нездравих облика исхране – правилно користи додатке исхрани; – примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; – правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда; – чува животну средину током вежбања; – анализира штетне последице конзумирања дувана, алкохола, штетних енергетских напитака и психоактивних супстанци.			Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. **Кошарка:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. **Одбојка:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. **Активност по избору**
		Плес и ритимика	Вежбе са вијачом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази. Енглески валцер.
		Пливање и Ватерполо	**Пливање** Техника крауле, леђног краула и прсног пливања. Одржавање на води на разне начине и самопомоћ. Роњење у дужину 10–15m. Скокови на ноге и главу. Мешовито пливање. Игре у води. Помоћ другима у води **Ватерполо** Пливање са лоптом. Хватање и додавање. Основни елементи тактике и игра.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким

			садржајима. Полигон са препрекама
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	**Физичко вежбање и спорт**	Подела моторичких способности. Функција срчано-дисајног система. Основна правила и тактика спортских игара. Понашање на такмичењима и спортским манифестацијама. Чување и одржавање простора, справа и реквизита који се користе у вежбању. Превенција насиља у физичком васпитању и спорту. Решавање спорних ситуација. Коришћење писаних и електронских извора информација из области физчког васпитања и спорта. Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама. Значај и улога физичког вежбања за професионална занимања у спорту, образовању, здравству, војсци, полицији и другим занимањима. Структура физичке културе (физичко васпитање, спорт и рекреација).
		Здравствено васпитање	Утицај различитих вежбања на кардио-респираторни систем, скелетно-мишићни и организам уопште. Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања. Значај правилне исхране. Енергетски напици и њихова штетност. Прва помоћ након површинских повреда, уганућа у прелома.

			Значај вежбања у природи. Чување околине при вежбању. Последице конзумирања дувана и алкохола и психоактивних супстанци Правилно конзумирање додатака исхрани. Мере заштите репродуктивног здравља у процесу вежбања

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Б. Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

В. Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Г. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

– пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);

– излет са пешачењем (7 km)

– зимовање – организује се у току зимског периода у трајању од седам дана. Активности на зимовању обухватају обука скијања, клизања, краће излете са пешачењем или на санкама, и друге активности;

– летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана и обухвата боравак у природи са организованим образовним и физичким активностима.

Д. Школска и ваншколска тамичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:
– атлетици (у пролећном периоду),

– најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.).

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са планом наставе и учења Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту или спортској дисциплини током школске године.

Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

– потешкоће у савладавању градива;

– смањене физичке способности;

– лоше држање тела;

– здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

Редни број наста-вне теме	НАСТАВНА ТЕМА / ОБЛАСТ	ИСХОД*	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТНЕЦИЈЕ**	ОБРА- ЗОВНИ СТАН-ДАРДИ
1.	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ	*Изводи разноврсна природна и изведена кретања и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама; *Примењује вежбе које подстичу раст и развој и правилно држање тела; *Користи вежбе за развој и усавршавање моторичких способности; *Усвајио знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања; *Навија фер,чува себе и друге; *Разуме сврху и значај вежбања; *Доводи у везу физичко вежбање и здравље; *Примењује хигијенске мере пре,током и након вежбања;	1)Компетенција за учење:Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе. 7)Предузимљи-вост и оријентација ка предузетништвуУме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине („јаке стране“)	ФВ.1.2.1. ФВ.1.2.2. ФВ.1.2.3. ФВ.1.2.4.
2.	АТЛЕТИКА		2)Одговорно учешће у демократском друштву:Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима	ФВ.1.1.3. ФВ.1.1.4. ФВ.1.1.7. ФВ.1.1.8. ФВ.1.1.9. ФВ.1.1.10.
3.	ГИМНАСТИКА		3) Естетичка компетенција:Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.	ФВ.1.1.11. ФВ.1.1.12. ФВ.1.1.13. ФВ.1.1.14. ФВ.1.1.16. ФВ.1.1.17. ФВ.1.1.18. ФВ.1.1.19.

4.	ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГАРА: - ОДБОЈКА - РУКОМЕТ - КОШАРКА - ФУДБАЛ - АКТИВНОСТИ ПО ИЗБОРУ ОНЛАЈН НАСТАВА ПЛАТФОРМА ГУГЛ УЧИОНИЦА	*Правилно се храни; *Препознаје врсту повреде; *Користи стечена умења, знања и навике у свакодневним условима живота и рада; *Чува животну средину током вежбања. Исходи се односе на све наставне области.	4)КомуникацијаУченик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне, техничке и уметничке дисциплине. 6) Одговоран однос према здрављу:Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетар ијанска исхрана). - Уме да пружи прву помоћ. 9) Решавање проблема:Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације. 10) Сарадња:Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада	ФВ.1.1.1. ФВ.1.1.2. ФВ.1.2.4. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4. ФВ.2.1.1. ФВ.2.1.2. ФВ.3.1.1. ФВ.3.1.2.
5.	МЕРЕЊЕ МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ		8) Рад са подацима и информацијама: Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.	ФБ.1.3.1 ФВ.1.3.2. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

ВЕРСКА НАСТАВА - ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

Р.бр.	Наставни садржај	Бр. часова	За обраду	За утврђивање/ понављање
1.	Увод	1	/	1
2.	Човек је икона Божија	6	5	1
3.	Подвижничко – евхаристијски етос	7	5	2
4.	Литургија	9	6	3
5.	Царство Божије	8	6	2
	Евалуација	3	/	3
	Укупно часова	**34**	**22**	**12**

Назив програма	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**34 часа**

ИСХОДИ **По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– изрази осећај љубави и поноса према својој домовини на начин који никога не угрожава; – образложи зашто су понашања која се могу описати као ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам облици дискриминације и кршења људских права; – наведе примере повезаности различитих култура у једној заједници и образложи потребу интеркултуралног дијалога за квалитетан живот свих чланова те заједнице; – покаже интересовање за упознавање различитих култура; – наведе права која националне мањине у Србији по Уставу имају; – разликује појмове пол и род и препознаје родне стереотипе; – уочава у рекламама, филмовима, књигама, изрекама, стриповима и другим продуктима културе на који начин се преносе родни обрасци; – указује на примере родне равноправности и неравноправности у ситуацијама из свакодневног живота; – дискутује о значају уважавања родне перспективе приликом доношења одлука значајних за једну заједницу; – наведе неколико привремених позитивних мера за постизање родне равноправности и аргументе за њихову примену; – препозна у понашању особе карактеристике насилника и жртве; – наведе могуће начине реаговања у ситуацији сусрета са насилником; – наведе основне функције медија и образложи зашто је важно да постоје	**ЉУДСКА ПРАВА** **Заједница припадника различитих културних група**	**Припадност држави и нацији** Патриотизам **–** осећај љубави и поноса према домовини и свим њеним припадницима. Начини изражавања патриотизма. **Обесправљивање и угрожавање слободе људи.** Ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам. **Заједница различитих културних група** Културна разноликост у форми мултикултуралности и интеркултуралности. Интеркултурни дијалог као средство развоја поштовања различитих култура и заједничког живота. Припадници националних мањина у Србији – заштита права и слобода припадника националних мањина.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Родна (не)равноправност**	**Пол и род** Биолошке разлике (анатомске и физиолошке), насупрот разликама које друштво ствара (очекивања друштва од мушкараца и жена). Преношење родних образаца. Стереотипи и предрасуде о роду. **Родна перспектива** Укључивање родне перспективе приликом доношења одлука важних за једну заједницу (образовање, здравље, породица, запошљавање, спорт...). **Родна равноправност** Родна равноправност и једнаке могућности за све ради развоја друштва.

кодекс новинара и кодекс деца и медији; – образложи значај слободе медија за развој демократије; – у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира; – препозна механизме манипулације медија и утицај медија на сопствено мишљење и деловање; – проналази и користи информације из различитих извора, критички их разматра и вреднује; – препозна пример злоупотребе деце у медијима; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма, – учествује у избору садржаја и начина рада.		Препреке родној равноправности. Одговорност државе, организација цивилног друштва и појединца у постизању родне равноправности. Привремене позитивне мере за постизање родне равноправности (квоте уписа на факултет, субвенције за запошљавање...). **Родно засновано насиље** Родне разлике као основа неравнотеже моћи. Злоупотреба моћи насилника. Карактеристике особе која врши насиље, која је изложена насиљу или која му сведочи. Мере заштите од родно заснованог насиља.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Медији**	**Медији** Врсте и функције медија. Слобода медија и њихов допринос развоју демократије. Медији као извор информација и дезинформација. Манипулације путем медија (одлагање информације, скретање пажње, побуђивање емоција, стварање осећаја кривице, неговање некултуре...). **Медијска писменост** Способност разумевања, критичког и аналитичког усвајања медијских садржаја. **Кодекс у медијима** Кодекс деца и медији. Кодекс новинара. Притисци на новинаре као инструмент ограничавања слободе изражавања.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Вредности грађанског друштва**	**Снимање кратког филма о вредностима грађанског друштва** Избор теме и формулисање идеје. Писање сценарија. Подела задатака. Снимање. Монтажа. Презентација. Евалуација.

Кључни појмови садржаја: патриотизам, ксенофобија, интеркултуралност, медији, родна равноправност и родно засновано насиље

Назив предмета	**ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ** **(**у комуникативним функцијама)
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;	ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл.).
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење живих бића, предмета, појава, местâ, из искуственог света и фикционалног спектра.
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора; образложење спремности за прихватање предлога, уз исказивање емотивних и

– затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;		експресивних реакција (радости, усхићености и сл.).
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за израду задатака, пројеката и сличних наставних и ваннаставних активности), с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности.
– опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.; – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА,	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са

– размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; – разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко	ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осећањима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова, у којима се говори о томе шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/недопадање; усмено и писано изражавање допадања/ недопадања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/неслагање; усмено и писано тражење изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано.

образложење; – разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; – размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	*Hallo Sarah, wie geht es dir? Guten Tag, Frau Bauer, wie geht es Ihnen? Danke, (mir geht es) sehr gut/prima/ nicht schlecht. Leider schlecht. Es geht.* *Ich freue mich. Freut mich!* *Es war schön. Ich hoffe, dich wiederzusehen.* *Bis bald! Bis dann!* *Ist Marion dein Vor- oder Nachname? – Mein Vorname.* *Und wie ist dein Nachname? – Kruggel.* *Vesna, woher kommst du? – Ich bin in Deutschland geboren, aber meine Eltern kommen aus Serbien. Sie sind vor 20 Jahren nach Deutschland gekommen./ Sie leben seit 20 Jahren hier in Bamberg.* *Das ist meine Oma Maria. – Ist sie deine Oma mütterlicherseits oder väterlicherseits? – Sie ist die Mutter von meinem Vater. Meine Großeltern väterlicherseits sind gestorben, als ich 10 Jahre alt war.* *Meine Großeltern väterlicherseits leben nicht mehr.* *Das sind meine Schulfreunde Maja und Philip. Wir trainieren jeden Tag/ zweimal pro Woche/ montags und freitags zusammen Judo im Sportverein „Spartak“. Maja und ich sind auch Mitglieder der Drama AG. – Bist auch in einem Verein/ in einer AG? Treibst du Sport? Spielst du ein Instrumet?* *Das ist Herr Baumgartner, mein neuer Nachbar. Er ist Ingenieur und arbeitet bei Bosch. Er kommt aus Stuttgart. Jetzt wohnt er aber in Serbien. Er ist geschieden und hat zwei Kinder. Als Programierer entwickelt er Programme in seiner Firma.* Личне заменице Упитне речи (*wer, woher, wo, wohin, wie*...). Одређени и неодређени члан. Прилози за време, место и начин Правилно и неправилно поређење придева и прилога (*gern, gut, viel*) Садашње и прошло време (перфект и претерит помоћних и модалних глагола). **(Интер)културни садржаји**: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе. Особености градова и области у земљама немачког говорног подручја.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	*Wie sieht er/sie aus? – Er ist groß und schlank, seine Haare sind blond und glatt. Sie ist etwas kleiner als er. Sie hat lange, lockige Haare und ist sehr hübsch.* *Wie ist er? – Fleißig, zuverlässig, ordentlich, humorvoll und hilfsbereit.* *Sie ist eine gute Schauspielerin, wie geboren für die Bühne.*

	Fast food ist ungesund. Pommes sind zu fett und zu salzig. Warum isst du sie dann? *Dein Zimmer ist aber schön gemütlich. Es ist groß und hell, modern eingerichtet. Das Sofa ist sehr bequem. Am besten gefällt mir der Balkon und der Blick von hier oben.* *Das Fenster ist gebrochen! Das Wetter ist aber wunderschön/ furchtbar. Der Film ist ziemlich/ sehr/ total langweilig, das habe ich nicht erwartet.* *Meine Stadt ist klein, sie liegt am See und ist von Bergen umgeben. Alles ist niedlich und es ist schön, hier zu leben.* *Serbien befindet sich an der Kreuzung von Zentral- und Südosteuropa. Belgrad und Novi Sad liegen and der Donau.* *Deutschland besteht aus 16 Bundesländern, Österreich aus neun und die Schweiz aus 26 Kantonen.* *Was sind die Wahrzeichen von Belgrad? Was muss man in Belgrad besichtigen?* Именице. Личне заменице Упитне речи (*wer, woher, wo, wohin, wie, welcher, welche, welches, was für ein…*). Одређени и неодређени члан – употреба. Прилози за време, место и начин и појачавање особина (*ganz, ziemlich, total, furchtbar, schrecklich…*) Правилно и неправилно поређење придева и прилога (*gern, gut, viel*) Придевска промена са чланом. Садашње и прошло време (перфект и претерит). **(Интер)културни садржаји**: особености наше земље и земаља немачког говорног подручја (знаменитости, географске карактеристике и сл.)
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	*Um wieviel Uhr treffen wir uns heute vor dem Kino? Um halb acht oder? Kommst du mit?* *Nehmen Sie/ Nimm den Bus Nummer 78 um Viertel nach sieben. Er fährt direkt zum Kino. Dann sehen wir uns, bis dann.* *Ich ziehe nach Deutschland um, deshalb lade ich dich zu meiner Abschiedsparty ein. Sag bitte Bescheid, wenn du nicht kommen kannst.* *Danke für die Einladung. Leider kann ich nicht kommen, denn ich bin am Samstag bei meinen Großeltern. Sie feiern ihren Hochzeitstag.* *Danke für die Einladung, ich komme gerne.* *Wir gehen morgen ins Konzert. Hast du Lust mitzukommen?/ Hast du Lust auf das Konzert? – Natürlich. Super Idee. Ich bin nicht daran interessiert.* *Du bist dick geworden. Du solltest deine Ernährung umstellen und dich mehr bewegen. Vielleicht solltest du nach 18 Uhr nichts essen.* *Vergiss alle Süßigkeiten! Iss mehr Obst und Gemüse!* *Sollte* за давање савета Модални и помоћни глаголи за изражавање предлога *(möcht-, können/ könnt-, wollen, dürfen/dürft-, würd-)* Заповедни начин Прилози *(deshalb, darum, deswegen)* Везници за изражавање узрока *(weil, da, denn)* **(Интер)културни садржаји**: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	*Kannst du/Könntest du etwas langsamer/leiser sprechen?* *Könnten Sie das Radio ausmachen, ich kann mich nicht konzentireren.* *Ich bitte dich um Hilfe. Ich bitte dich mir zu helfen.* *Lass mich in Ruhe! Lass mich ausreden!*

	Der Leher teilte mit, dass der Unterricht morgen wegen seiner Krankheit ausfällt. *Entschldigung! Vezeihung! Entschuldige für Verspätung! Tut mir leid, aber ich habe den Bus verpasst.* *Ich gratuliere zum Jubiläum. Alles Gute! Herzlichen Glückwunsch! Danke schön. Ich bedanke mich für die Geschenke.* Модални глаголи и глагол *lassen* за изражавање молбе и захтева (облици индикатива и конјуктива) **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	*Ergänze die Sätze! Antwortet auf die Fragen! Ordne die Texte den Fotos zu. Die Flaschen gehören in diesen Container. Diese Tabletten solltest du dreimal täglich einnehmen. Füllen Sie dieses Formular aus. Du solltest weniger Süßigkeiten essen und viel Wasser trinken. Wenn es stark regnet, musst du alle Fenster zumachen.* Реалне кондиционалне реченице Заповедни начин. **(Интер)културни садржаји:** правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	*Wie lange brauchst du bis zur Schule? Ich brauche eine halbe Stunde zu Fuß. Aber wenn ich mit dem Bus fahre, (dann) brauche nur 10 Minuten.* *Die Schüler in Indien tragen Uniformen wie die Schüler in England, nicht wahr?* *Wenn du dich nicht regelmäßig bewegst, kannst du nicht gesund bleiben.* *Mein Vater geht montags ins Schwimmbad und freitags ins Fitnesstudio.* *Ich komme in 10 Minuten, bitte warte auf mich.* *Wir leben seit 5 Jahren in dieser Wohnung.* *Er fährt für drei Wochen nach Berlin.* Презент за изражавање сталних и уобичајених радњи Везници (*wenn, während*) Предлози за изражавање времена *(in, an, um, seit, für).* **(Интер)културни садржаји**: породични живот; живот у школи и у ширем друштвеном окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	*Es war nett von dir, dass du auf meinen Hund aufgepasst hast, während ich beim Arzt war.* *Wo hast du gewohnt, als du Kind warst?* *Hast du dieses Buch schon gelesen? – Ja, vor 3 Jahren.* *Nach 8 Jahren hat er aufgehört Basketball zu trainieren.* *Wie hast du deine Ferien verbracht? – Zuerst bin ich mit meinen Eltern ans Meer gefahren und danach habe ich eine Sprachreise nach London gemacht. Es war super.* *Der Erste Weltkrieg ist 1914 ausgebrochen und hat vier Jahre gedauert.* *Mileva Maric war mit Albert Einstein verheiratet. Sie hat ihm viel bei der Forschung geholfen und zu seinem Erfolg beigetragen.* Перфект и претерит правилних и неправилних глагола Везници *wenn, als, während, bis.* **Интер)културни садржаји**: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости
ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	*Ich gehe morgen zum Zahnarzt, denn ich habe heftige Zahnschmerzen.* *Unsere Tante Maria kommt in zwei Stunden zu uns.* *Nach dem Studium wirst du bestimmt bei deinem Vater in der Firma arbeiten.* *Ich vermute, dass er im Ausland studieren wird.*

	Ich glaube, der Regen hört bald auf. Ich hoffe, dass der Regen bald aufhört. *Was hast du am Sonntagnachmittag vor? – Nichts, ich möchte mich ein bisschen erholen.* *Was wirst du Hans in Belgrad zeigen, wenn er zu Besuch kommt?* Презент и футур Везници (*wenn, sobald).* **(Интер)културни садржаји**: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	*Wie fühlst du dich? Mein Bauch tut weh und ich habe Fieber. – Du musst zum Arzt gehen. Gute Besserung* *Ich fühle mich ziemlich einsam, seitdem wir hierher umgezogen sind.* *Warum ärgert er sich über seine Kinder? Vielleicht haben sie schlechte Noten, oder?* *Ich bin von unserem Spiel enttäuscht. Das war nicht unser glücklicher Tag.* *Er hat sich so gefreut, als er dieses Stipendium bekommen hat.* *Wofür interessiert sich deine Schwester? Sie ist interessiert an Mode. Sie kauft ständig Klamotten und Modemagazine.* *Unser Sportlehrer war sehr stolz auf uns, als wir die Medaille gewonnen haben.* *Warum hast du das nicht aufgegessen? – Ich habe keinen Hunger, ich bin satt.* Глаголи са предложним објектом. **(Интер)културни садржаји**: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	*Können/Könnten Sie mir sagen, wie ich zum Stadion komme?* *Entschuldigung, wo ist die nächste Bushaltestelle? – Gehen Sie nur geradeaus und dann die zweite Straße links.* *Was ist dieses weiße Gebäude gegenüber dem Rathaus?* *Wir sind an der Donau vorbeigefahren.* *Mein Haus ist nicht weit weg von der Bushaltestelle (entfernt).* *Wo ist der Fahrkartenautomat? – Da drüben.* *Das Wetter ist schön, geh raus und verbringe nicht die ganze Zeit drinnen vor dem Computer.* *Kommt er aus Süddeutschland? – Ja, sein Ort ist liegt im Südwesten. Er liegt an einem wunderschönen See.* Предлози за изражавање положаја и просторних односа Прилози за изражавање просторних односа Компаратив и суперлатив придева Заповедни начин. **(Интер)културни садржаји**: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика; идиоматска/метафоричка употреба предлошких израза.
ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	*Der Schulleiter hat Handyverbot eingeführt. Wir müssen unsere Handys vor dem Unterricht ausschalten und auf dem Tisch liegen lassen.* *Wie sind die Regeln an deiner Schule?* *Du darfst diese Grünfläche nicht betreten. Das ist nicht gestattet. An Regeln muss man sich halten.* *Meine Eltern haben mir verboten, ins Konzert zu gehen, weil ich morgen einen Mathetest schreibe.* *In Deutschland wird der Müll getrennt und das muss du berücksichtigen, solange du in Deutschland lebst.* *Rauchen verboten. Tiere füttern ist nicht erlaubt! Eintritt gesperrt! Lass mich schlafen! Lass uns in Ruhe!* Заповедни начин

	Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и присуство/одсуство обавезе *Lassen* + инфинитив. **(Интер)културни садржаји**: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	*Gehört das Auto Marions Vater? Gehört das Auto dem Vater von Marion?* *Das ist meine Sonnenbrille.* *Er is der Onkel meines besten Freundes/ von meinem besten Freund. Ist das dein Fahrrad? – Ja, (es ist) meins. Du kannst es haben und fahren.* *Der Pulli gefällt mir sehr, ich muss ihn haben.* *Mir passt die Größe dieser Bluse nicht. Wie ist der Name des Autors?* *Wessen Hund ist das? Das ist der Hund meiner Freundin Martha/ Marthas Hund.* Саксонски генитив са именицом у једнини и множини Присвојни детерминативи Генитив Питања са *Wessen?* **(Интер)културни садржаји**: однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	*Was ist deine Lieblingsfreizeitbeschäftigung? – Skaten.* *Mir gefällt dieser Film sehr. Er ist einfach Spitze. Die Schauspieler waren total gut.* *Ich finde Schwimmen sehr gesund.* *Er mag Skilaufen, darüber hat er sich immer gefreut.* *Ich liebe Tiere.* *Basteln macht mir Spaß.* *Sie genießt, wenn sie ihren Morgenkaffee auf der Terrasse trinkt. Meine Schwester mag lieber Cola als Fanta. Was magst du lieber? Was bevorzugst du? Hörbücher oder gedruckte Bücher?* Придевска промена Питања са *Wie? Welcher, welche, welches? Was für ein?* **(Интер)културни садржаји**: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.
ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	*Ich denke/miene/glaube/vermute, dass Fast Food der Gesundheit schaden kann. Ich finde, Fast Food kann auch schmecken.* *Ich teile auch deine Meinung. Meiner Meinung/Ansicht nach haben die Deutschen das beste Brot.* *Ich fnde ihren Rock zu kurz. Findest du auch?* *Wer gewinnt das Spiel, was denkst du?* *Ich finde das Kleid nicht so schön, obwohl es so teuer ist.* *Er sagt, dass ihm der neue Mathelehrer gut gefällt. Nur weiß er noch nicht, ob er streng ist.* Везници *dass, w?, ob, obwohl* **(Интер)културни садржаји**: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	*Wie viele Einwohner hat Belgrad? Etwa 1.7 Millionen.* *Der Rhein ist mehr als 1200m lang.* *Wie hoch ist das höchste Gebäude der Welt? – 829 Meter, das ist ein Wolkenkratzer in Dubai.*

	Wie groß bist du? – 1,87. *Er wohnt im fünften Stock.* *Wie weit ist Novi Sad von Belgrad entfernt? – Ich denke, 80km.* *Wieviel wiegt ein Elephant? – Keine Ahnung.* *Wie groß ist deine Wohnung? – Die Fläche beträgt 76 Quadratmeter.* *Was brauchst du für diesen Kuchen? – 250 Gramm Mehl, 10 Eier, eine Tafel Schokolade.* Основни бројеви преко 1000 Мерне јединице **(Интер)културни садржаји**: друштвено окружење; валуте циљних култура; метрички и неметрички систем мерних јединица.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА

РЕД .БР.НАСТАВНЕ ТЕМЕ /ЦЕЛИНЕ	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ЦЕЛИНЕ**	**МЕЂУ-ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕ-ТЕНЦИЈЕ** КОЈЕ ЋЕ НАСТАВНИК ПОСЕБНО РАЗВИЈАТИ У ОКВИРУ ТЕМА	**ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ**
1.	Модул 7 / Mein Körper und meine Gesundheit	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА САРАДЊА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ	1.1.2. – 1.1.3. – 1.1.5. 1.1.9. – 1.1.12. – 1..1.16. 1.1.21. – 1.1.24. – 1.2.3. 1.2.4. – 1.3.1. – 2.1.4. 2.1.11. – 2.1.17. – 2.1.19. 2.1.26. – 2.1.28. – 2.2.3. 2.3.8. – 3.1.3. – 3.1.8. 3.1.18. – 3.1.20. – 3.1.25. 3.2.3. – 3.3.5.

2.	Модул 8 / Servus und auf Wiedersehen	КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА САРАДЊА ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ	1.1.2. – 1.1.3. – 1.1.5. 1.1.9. – 1.1.12. – 1..1.16. 1.1.21. – 1.1.24. – 1.2.3. 1.2.4. – 1.3.1. – 2.1.4. 2.1.11. – 2.1.17. – 2.1.19. 2.1.26. – 2.1.28. – 2.2.3. 2.3.8. – 3.1.3. – 3.1.8. 3.1.18. – 3.1.20. – 3.1.25. 3.2.3. – 3.3.5.

ОСТВАРИВАЊЕ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Оне могу бити из природних или друштвених наука, уметности и културе, технике, као и других области у складу са интересовањима ученика, просторним и људским ресурсима. Школа је у обавези да ученицима понуди листу од три слободне наставне активности, а ученик обавезно бира једну од њих и похађа током целе школске године. Слободне наставне активности реализују се по програму који припрема школа или по програмима који су претходно донети као изборни (нпр. Свакодневни живот у прошлости, Цртање, сликање, вајање, Чувари природе, Хор и оркестар, Шах и сл.). Сврха ових активности је оснаживање ученика да препознају своја интересовања и способности које су важне за професионални развој и доношење одлука за наставак школовања и зато ученици могу сваке године бирати различите слободне наставне активности. Наставу треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија.

ОСТВАРИВАЊЕ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите програме ваннаставних активности у складу са интересовањима ученика, ресурсима и просторним могућностим. Поред организације излета, екскурзије, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Наставници, одељенске старешине и стручни сарадници кроз свој непосредни рад са ученицима упознају их са понудом ваннаставних активности, њиховим садржајем, начином рада и сврхом. Такође, потребно је да и родитељи буду упознати са понудом школе и мотивисани да њихова деца изаберу оне активности које им највише одговарају.

План и програм ваннаставних активности школа сама припрема у складу са исказаним интересовањима ученика и својим могућностима. Избор начина рада треба да буде у функцији подстицања активног учешће ученика и њихове самосталности. Неке активности могу бити тако организоване да их заједнички воде два и више наставника (на пример: драма, покрет, музика).

Учешће ученика у друштвеним, техничким, хуманитарним, спортским и културним активностима доприноси многим важним исходима образовања и васпитања, као што су:

– задовољење различитих образовних потреба и интересовања ученика;

– препознавање професионалних способности и интересовања, упознавање са светом рада;

– надоградња исхода који се остварују у оквиру редовне наставе и доприносе развоју међупредметних исхода;

– унапређивање различитих способности (интелектуалне, физичке, креативне, радне...);

– јачање капацитета ученика за разликовање безбедног од небезбедног понашања и заштиту од ризичног понашања;

– подстицање хуманог и одговорног односа према себи, другима и окружењу, јачање осетљивости за оне којима је потребна помоћ (нпр. стари и болесни);

– унапређивање различитих врста писмености (језичке, медијске, културне, научне...);

– култивисање коришћења слободног времена;

– подстицање интеркултуралног дијалога;

– разумевање концепта инклузије и јачање осетљивости за различитост;

– јачање генерацијских веза између ученика различитих одељења без компетитивности;

– релаксација, растерећење напетости ученика, самоисказивање;

– јачање везе са локалном заједницом;

– развој осећања припадности својој школској заједници;

– подстицање самосталности, проактивности и предузимљивост;

– припрема за решавање различитих животних ситуација;

– промоција школе и њеног идентитета.

– Школа треба да настоји да резултати рада ученика у оквиру ваннаставних активности постану видљиви како у оквиру школе тако и шире као што су организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту, смотре стваралаштва, спортски сусрети и др.

ПРАЋЕЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Праћење остваривања школског програма вршиће се плански, систематски и континуирано, а одвијаће се кроз:

- састанке Стучног актива за развој школског програма и сарадњу са другим активима и тимовима
- седнице Наставничког већа
- праћење постигнућа ученика
- размену са другим школама
- примену тестова, упитника...
- праћење реализације планова и програма
- сарадњу са родитељима
- сарадњу са локалном заједницом
- сарадњу са стручним службама
- самопроцену наставника
- евалуацију реализације Акционог плана
- евалуацију реализације Школског развојног плана

У изради Школског програма стављен је нагласак на специфичност школе и средине у којој школа делује, узимајући у обзир потребе и интересовања наших ученика, родитеља и локалне заједнице. Битне претпоставке у остваривању циљева постављених у Школском програму су: постојање стручне компетенције учитеља, квалитетна сарадња са родитељима, подршка и помоћ локалне заједнице.
Школски програм је разрађен по предметима и облицима образовно-васпитног рада.
Доступан је свим ученицима, родитељима и свим заинтересованим за живот и рад наше школе.

Стручни актив за развој школског програма
Чланови Актива:
Снежана Вањек, наставник. руководилац актива
Јелена Дизија, стручни сарадник
Милена Пањевић, наставник
Вук Кокотовић, наставник

Школски програм је донет на седници Школског одбора одржаној 12.09.2025. године.

У Пригревици 12.09.2025.
Председник Школског одбора

Снежана Дошен